د افغانستان ملي تحریک
AFGHAN NATIONAL MOVEMENT
2013 ۱۳۹۲

د خدای (ج) کور ته

(د حج یونلیک)

Ketabton.com

محمد اسمعیل یون

۱۳۹۴ لمریز کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خدای ﷻ تر کوره

(د حج یونلیك)

لیکوال

محمد اسمعیل یون

۱۳۹۴ ل کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پېژندنه

کتابنوم: د خدای ﷻ تر کوره

لیکوال: محمد اسمعیل یون

خپرندوی: د ملي تحریک فرهنګي ځانګه

د خپرونو لړ: ۹۲

د لیکوال د خپرونو لړ: ۳۸

وېبپاڼه: www.meltahrik.com

چاپکال: ۱۳۹۴ل کال

چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

کمپوز: ضیاءالرحمن ضیاء

پښتۍ ډیزاین: فیاض حمید

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریک سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسولیت لیکوال پورې اړه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تحریك یادښت

د افغانستان ملي تحریك د (۱۳۹۳ ل) کال په پیل کې له خپلو ګرانو هېوادوالو سره ژمنه کړې وه چې د دې کال په بهیر کې به (شل عنوانونه) بېلا بېل دیني، علمي، ادبي او ټولنیز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې کوي. ملي تحریك دا ژمنه د یاد کال د کب پر (۲۸)مه نېټه پوره او د یوې پرتمینې غونډې په ترځ کې یې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې کړل. ملي تحریك په یاده غونډه کې ژمنه وکړه چې د (۱۳۹۴ ل)کال په بهیر کې به انشاء الله د خدای (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې کوي. طبیعي خبره ده چې دا اسانه کار نه دی، ډېر زیات زیار او زحمت ته اړتیا لري، خو ملي تحریك ټینګ هوډ کړی چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملی کوي. دا اثر چې ستاسو په لاس کې دی د همدې (سل عنوانونو) ژمنه کړو اثارو له جملې څخه دی، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحریك هیله لري چې له دې اثر څخه به زموږ هېوادوال په زړه پورې ګټه پورته کړي. ملي تحریك له ټولو هغو لیکوالو، ژباړونکو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندویانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهیر کې یې یو بل سره مرسته او ملګرتیا کړې او دا فرهنګي بهیر یې بریالی کړی، د زړه له کومې مننه کوي او کور ودانی ورته وایي.

د هېواد د فرهنګ د ښېرازۍ په هیله

د افغانستان ملي تحریك فرهنګي څانګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلی استاد يې غوښتی و...

زه لاکوچنی وم چې په زړه کې مې د بيت الله شريف او مدينې منورې د زيارت مينه راټوکېدلې وه، هغه مهال مې د بيت الله شريف او د اسلام د ستر لارښود د روضې د انځورونو په ليدلو سره خپله مينه ماتوله او دا مينه مې هغه وخت لاپسې زياته شوله، کله چې مې پلار پر (۱۳۶۲ل) کال بيت الله شريف ته لاړ او د بېرته راتګ پرمهال يې له ځان سره يو ډول سرې کمرې راوړې، چې په هغو کې به مو د همغو ځايونو عکسونه ليدل او زړه به مو درزا کوله چې خدايه کله به وي چې دا ځايونه له نږدې وګورو. يو وخت داسې راغی چې د (ارواښاد استاد الفت نثري کليات) چې د استاد يون په زيار راټول شوي وو، هغه مې ولوستل او له يو شمېر په اصطلاح روښنفکره دوستانو سره مې ناسته ولاړه شوه، نو بيا به مې داسې انګېرله چې حج خو له شك پرته فرض دی، خو د غريبو او بېوزلو لاسنيوی هم يوه وجيبه ده، هغه خلك چې حج ته ځي يو شمېر يې هغه ډول خلك دي چې په تکراري ډول حج ته ځي، بايد له بېچاره وو او نادارو خلکو سره مرسته وکړي. د الله تعالی کارونه داسې وو چې پر (۱۳۸۵ل) کال مې مورجانه ناروغه وه، نو زړه مې وغوښتل چې بايد حج ته يې بوځم خو لاس مې تش و، بيا مې هم خپل او د مورجانې نومونه ثبت کړل، د الله تعالی پېرزوينه داسې وه چې زموږ نومونه راووتل، دا مهال نو اوس پيسې نه شته، زړه نا زړه کېدم، خو (ساجد صيب) چې دغه مهال د ننګرهار د حج او اوقافو رئيس و، هر وخت به چې راسره مخ شو، ويل به يې چې څنګه شو، بالاخره يوه ورځ يې راته وويل، لکه چې زړه دې نه کېږي که څنګه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

بس د مولوي صيب دې خبرې په حرکت راوستم او له دوستانو مې مرسته وغوښته او له امکاناتو پرته حج ته لاړو، نو هغه خبره راته په زبات ورسېده چې حاجيانو صاحبانو به ويل: هغه څوك چې الله تعالی غوښتي وي، حتماً حج ته ځي، زما يقين په دې خبره پوره پوخ شو چې دا يو واقعيت دی، خبره مې ولې تر دې ځايه راورسوله، دا ځکه چې زموږ استاد ښاغلی (يون صيب) هم يو له هغو اشخاصو څخه و چې د بېوزلو او غريبو د لاسنيوی لپاره يې همېشه خپلو هېوادوالو ته توصيه کوله او ويل به يې چې د غريبو او بېوزلو لاسنيوی کېدی شي زيات ثواب ولري، نسبت دې ته چې د تظاهر او نوم پيداکولو په خاطر يوڅوك حج ته لاړ شي، خو کله چې د الله تعالی اراده وشوه، نو له ښاغلي استاد څخه يې دا ټولې خبرې له ياده وکښلې، سيده يې د بيت الله شريف په زيارت مشرف کړ او حاجي شو، الله تعالی دې د ښاغلي استاد حج قبول کړي.

رابه شم اصلي موضوع ته؛ د ښاغلي استاد يون د حج سفر (يونليك) مې له سره ترپايه ولوست، داسې څه مې په کې پيدا نه کړل، چې هغه دې زه اصلاح کړم، ځينې ځای کې که کمپيوټري تېروتنه شوې وي يا هم کومه کوچنۍ باريکي چې هغه هم د نشت برابره وه، دا ځکه چې ښاغلی استاد يون خو د هېواد نه، بلکې د سيمې په کچه يو ستر استاد ، ليکوال او ستر مبارز شخصيت دی، د هغه په ليکنه کې تېروتنې پيداکول اسانه کار نه دی.

موږ ګورو چې هر څوك حج ته ځي، خو له حج څخه چې راوګرځي، يوازې د حاجي نوم له ځانه سره راوړي، هغه بيا يوازې يو شمېر محدودو دوستانو ته د حج ځينې خاطرې وايي چې هغه هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

سمې ورته يادې نه وي، نو ځکه خو د خاطرو ليکل په کار وي او زموږ ډېری هېوادوال خو يا بېسواده دي او يا هم د ليکلو له فن سره اشنا نه دي، له نېکه مرغه چې استاد يون دغه تشه ډکه کړه، په دې مانا چې د حج د سپېڅلي سفر يو بشپړ يونليک يې وليکه. زموږ په هېواد کې په ټوليز ډول ممکن د حج د روحاني سفر يو يا دوه يونليکونه ليکل شوي وي، چې هغه هم په دې کچه نه دي. په دې برخه کې موږ ډېرو اثارو ته اړتيا لرو.

ښاغلي استاد يون دغه يونليک په ډېره ښکلې طريقه ليکلی؛ نه يوازې دا چې د خپل سفر خاطرې يې ليکلي، بلکې د حاجيانو صاحبانو لپاره يې د حج د سپېڅلي سفر يو ډېر په زړه پورې لارښود کتاب هم ګڼلی شو.ده خپلې خاطرې په ساده، کليواله ژبه او کيسه ييز ډول ليکلي او هم يې خپلو هېوادوالو ته په خپله خوږه ژبه د حج د مناسکو او ارکانو د اداکولو لارې چارې ورښودلې دي. په دغه يونليک کې د حج همغه اصلي تصوير او پيغام وړاندې شوی دی. دا يونليک هم د حج عادي بهير ترسيموي، هم د حج ديني فلسفه بيانوي او هم د حج مدني او ټولنيزه فلسفه ټول په کې بيان شوي دي. زه په ډاډ سره ويلی شم که څوک دا يونليک ولولي، نو يو خو به يې له حج سره بې کچه مينه پيدا شي او بل به د حج مراسمو د اداکولو په برخه کې هر څه ورته په ډېره اسانه توګه مخې مخې ته راشي، دا د ښاغلي استاد لپاره د زيات ثواب موجب کېدی شي. زه په دې باوري يم چې که څوک دا يونليک يو څو مخه ولولي، نو راکښون يې دومره زيات دی چې بيا يې نه پرېږدي؛ ضرور به يې ترپايه لولي، د حج د سفر يوه مهمه موخه داده چې هلته يو څوک له

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو مسلمانو ورونو سره له نږدې ګوري او په لویه کې د یو بل له ټولنیزو، اقتصادي او سیاسي مسایلو څخه خبرېږي. استاد یون هم په دې اثر کې دا پیغام په ډېر ښه ډول عملي کړی او ځای کړی دی.

دا د ښاغلي استاد لومړنی یونلیك یا کتاب نه دی، بلکې تر دې وړاندې یې په لسګونو سیاسي، فرهنګي، ټولنیز او ادبي کتابونه لیکلي چې د هېواد او سیمې په کچه یې خپلو خلکو او نورو ته نوی فکر، نوې روحیه او بالاخره د هېواد مینه او د انسانانو ترمنځ د متقابل احترام پر اساس د ژوند تېرولو لارې چارې ورپه ګوته کړې دي. استاد تل د محرومو او بېوزلو خلکو غږ پورته کړی دی، د ظالم پر وړاندې، لکه د غره په شان ودرېدلی او د بشریت د ستر لارښود حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم دا لارښوونه چې: ((غوره جهاد د ظالم چارواکي پر وړاندې د حق کلمه ویل دي.)) نه یوازې په خپله عملي کړې ده، بلکې نورو ته یې هم دا جرئت ورکړی چې د خپلو انساني او ملي حقوقو ننګه او ملاتړ وکړي او د زورور پر وړاندې ودرېږي، ظالم چارواکي او د هغوی عملونه د عدالت منګولو او د تاریخ پاڼو ته وسپاري.

ددې یونلیك په لوستلو راته دا جوته شوه چې استاد یون د خپل سفر پرمهال د نړۍ له مسلمانانو او په ځانګړي ډول له خپلو هېوادوالو سره چې یا له دې ځایه دحج په نیت تللي وو او یا هم په سعودي کې مسافر دي، د روزګار ګرمیو ته ناست دي، له هغوی سره کتلي، هم یې د هغوی ستونزې یې اورېدلي، هم یې هغوی سره د خپل هېواد د پرمختګ او له خپل هېواد سره د مینې ملي او اسلامي درسونه او جذبات شریك کړي او هم یې د حج ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپېڅلي سفر پرمهال د هغه ځای مېشت افغانان یو له بل سره د غونډو په واسطه یووالي او ورورګلوۍ ته رابللي دي. خبره ډېره نه اوږدوم یوازې دومره وایم چې د استاد یون په برکتي ګوتو لیکل شوی دا یونلیک به نه یوازې دا چې د هېوادوالو لپاره ډېر ګټور ثابت شي، بلکې خپله د استاد لپاره به د دنیا او اخرت د نېکمرغۍ لامل هم وګرځي.

په پای کې د الله تعالی دربار ته د دعا لپاره خپل لاسونه لپه کوم چې زموږ د هېواد هر وګړی، هر شخص او هر افغان که هغه کوچنی دی که لوی، د ښاغلي استاد په څېر پر خپله خاوره او پر خپلو خلکو مین وګرځوي. خپله لیکنه د استاد الفت په دې بیت پای ته رسوم:

ډېر تفاوت شته په انسان کې د مانا په لحاظ

واړه مشغول دي ځینې ځان ځینې جهان جوړوي

په درنښت

پوهنمل سید قیاس سعیدي

دربیم مکروریان، کابل- افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خدای(ج) تر کوره او

یو څو نورې خبرې

د خـدای(ج) تـر کـوره زمـا اووم یونلیـك دی. دا یونلیـك د حـج د فریضې د اداکولو ټول هغه جریان رانغاړي چې زه ورته تللی یم او د حج مناسك او مراسم مې ادا کړي دي. کله چې مې د حج د فریضې د اداکولو نیت وکړ او دوستان مې هم خبر شول، نو د فکر او نظر ټولـو دوسـتانو راتـه سپارښـتنه وکـړه چـې ددې سـتر روحـاني سفر یادښتونه راټول او یو بشپړ یونلیك پرې ولـیکم. زمـا هـم پـه زړه کـې ټینګ هوډ و، نو ځکه خو دې ایماني سفر تـه زیـات متوجـه وم، کلـه چې د سفر وخت پیـل شـو، نـو د غـاړې بکس کـې مـې کتابچـه او قلمونه ځای پرځای کړل. کله چې مې له خپل کوره سفر پیـل کـړ، نـو ساعت پر ساعت او ګام پرګام مې د سفر د ټول جریان پر لیکلو پیـل وکړ. د سفر په لړ کې چې د کومو شیانو د لیکلو امکـان نـه و، نـو کله چې به په کوم ځای کې ساکن او دمه شـوم، نـو تیـر یادښـتونه بـه مې ژر پسې پوره کړل چې له یاده مې ونـه وځـي. نـو ځکـه خـو پـر دې بریالی شوم چې ددې سفر د ټـر واړه خـو مهـم جزئیـات هـم ثبـت کـړم. البته کیدی شي ایمان، عقیده، پوخ هوډ او تکل ټول په دې کار کـې سره شریك وي. په یونلیکنه کـې زمـا پخـوانۍ تجربـه هـم ددې سـبب شوه چې دا یونلیك په دې ځرنګوالي سره ولیکم. ددې ترڅنګ سـتر ارمان مې دا و چې خپلو هېوادوالو ته هم ګټه ورسوم. ځرنګـه چـې د خدای(ج) کور ته ته تلونکي افغانـان اکثـره پـه ژونـد کـې یوځـل ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجال پیدا کوي چې د حج فریضه اداکړي، نو طبیعي خبره ده چې ددې فریضې د ټول جریان تعقیب کې له ستونزو او تېروتنو سره مخامخېږي. په پښتو کې د حج د فریضې لپاره لارښود کتابونه هم د ګوتو په شمار دي، یوازې دوه درې عنوانه او هغه هم حج ته تلونکو ټولو افغانانو ته نه رسېږي او بله خبره لا په کې داده چې دا لارښود کتابونه اکثره یې تصویري بڼه نه لري. نورو هېوادونو کې اوس د حج ویډیيي لارښوونې هم شته چې لوستي او نالوستي کسان ټول ورڅخه ګټه اخیستلای شي. لارښوونکي یا ناظمان یې هم ډېره تجربه لري. د افغان حاجیانو ناظمان یا معلمان هم ایله یو ځل یا دوه ځله ددې چانس پیداکوي چې حج ته لاړ شي، هغوی خپله هم لارښوونې ته اړتیا لري، ځینې یې کتابي مطالعه لري، خو عملي تجربه یې یوازې لومړی ځل وي، د ډېرو کمو دویم ځل وي. په دغسې یو تشیال کې د هر ډول نوی اثر لیکل طبیعي خبره ده زموږ هغو هېوادوالو ته ګټه رسوي، چې غواړي راتلونکي کې بیت الله شریف ته لاړ شي. ما خپلو هېوادوالو ته د همدې نیت لپاره دا یونلیك لیکلی دی. ددې خبرې توضیح هم په کار ده چې زه نه طالب یم، نه ملا یم، نه عالم، نه مولوي او نه هم د حج د چارو ناظم. یو معتقد افغان یم او د خپل اعتقاد له مخې مې دغه یونلیك لیکلی دی. طبیعي خبره ده چې ډېرې نیمګړتیاوې به ولري، هر انساني ګام او کار کې تېروتنې کېږي، خو که دا اثر زما د هېوادوالو د ګټې وړ وګرځي او د حج په ستر ایماني سفر کې هغوی ته د ډېرو کمو اسانتیاوو او روښانتیاوو د برابرونې سبب شي، نو دا به زما د زحمت پوره اجوره وګڼل شي او ځان ته به یې د ثواب او اجر ښه اسباب وګڼم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اثر تر چاپ وروسته مې له لوستونکو څخه هیله ده چې د تېروتنو په باب راته خپل لیکلي وړاندیزونه راولېږي چې د کتاب د بیا چاپ او همدارنګه د برېښنایي بڼې په سمون کې ورڅخه کار واخیستل شي.

دا یونلیک به په چاپي ډول هم د هېوادوالو لاس ته ورسي، په برېښنایي ډول به هم د وېبپاڼو له لارې او هم د (CD) له لارې هېوادوالو ته وړاندې شي، کوښښ به وکړم چې په ویډیویي ډول هم له دې څخه لنډ ویډیویي یونلیك جوړ کړم چې لوستي او نالوستي ټول افغانان ورڅخه ګټه پورته کړي. خدای(ج) دې ټول افغانان او د نړۍ نور مسلمانان د خپل کور پر زیارت مشرف کړي او د همدې شرف په برکت دې زموږ په غمځپلي هېواد کې سوله، امن او سوکالي راولي او زموږ دا او هغه نړۍ دواړه دې په خپل نور او رحمت منورې او سوکاله کړي.

د الله(ج) د مهربانۍ په هیله

ستاسو د لارې یو یون

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج هیله

له هغې ورځې چې یو مسلمان انسان ښي او کیڼ لاس وپېژني او بیا د مور او پلار، یا د ملا امام او یا هم د کوم بل چا له خوا پر لمانځه ودرول شي، نو د حج هیله یې په زړه کې وغوړېږي. ان پر لمانځه باندې تر ودرېدو دمخه د اسلام پنځه بنسټونه یا ستنې (کلمه، لمونځ، روژه، زکات او حج) د هر مسلمان ماشوم ضرور زده دي، خو په ترتیب سره د هر یوه د تطبیق پړاوونه خپل خپل زمان او مکان غواړي. کله چې یو مسلمان له ماشومتوبه د بلوغ پر لوري

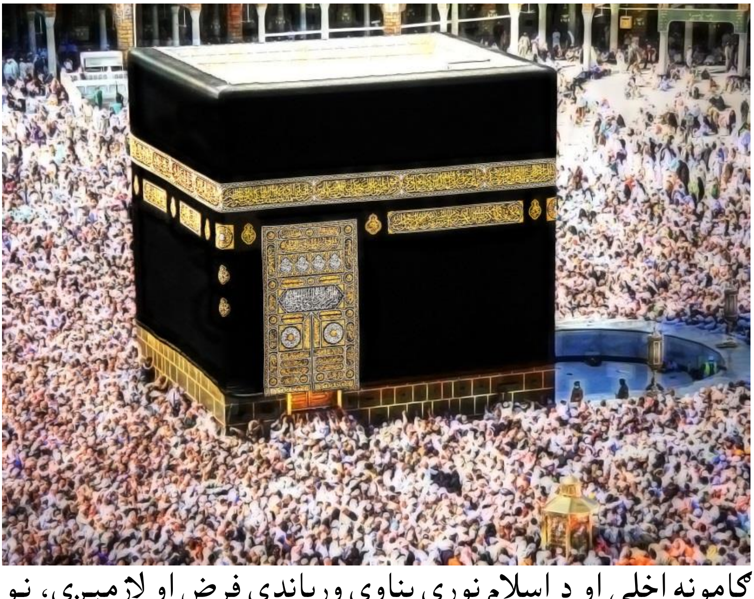

ګامونه اخلي او د اسلام نورې بناوې ورباندې فرض او لازمېږي، نو حج ته یې تلوسه نوره هم پسې زیاتېږي. تر دې دمه چې حج د هر مسلمان په ذهن کې د یوه خیال په څېر غځونې کوي، ډېری مسلمانان یې په خوب کې ګوري او ډېر یې د لیدو په ارمان وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بختور هغه څوك ګڼل كېږي چې دا خوب او خيال يې پر واقعيت بدل شي. ډېر بيا داسې دي چې دا ارمان له ځان سره ګور ته يوسي، خو په ژوندوني يې د خداى(ج) د كور د نور په ليدلو سترګې منورې نه شي.

يو زيات شمېر عوام يوازې تر دې پورې پوهېږي چې (حج) د اسلام پنځمه بنا ده او پر هر بالغ مسلمان چې وس او ځواك يې ولري، فرض دى. نور نو د حج پر لغوي، اصطلاحي مانا او فضيلتونو يې ډېر سر نه خلاصېږي، خو له عقيده يې پلوه پرې پوره ايمان لري.

ددې لپاره چې عامو لوستونكو ته لږ لنډ معلومات وړاندې كړو. دلته به په لنډيز سره حج تعريف كړو:

حج په لغت كې قصد او ارادې كولو ته وايي او په شرعي اصطلاح پر ټاكل شوي وخت (د حج په مياشت) او ځاى(بيت الله الحرام) كې د ټاكل شويو عبادتونو اداكولو ته وايي. د حج عبادتونه هم لكه نور عبادتونه پر فرض، واجب، سنت، مستحب او مكروه وېشل شوي دي، اما د يوه صحيح حديث مطابق چې له رسول الله(ص) څخه روايت شوى دى، فرمايي: (الحج عرفه) ياني حج عرفه ده.

حاجي هغه څوك دى چې د الله(ج) د كور (كعبې) زيارت يې كړى وي او د حج مناسك يې ادا كړي وي. څنګه چې د حج مرام له كعبې شريفې څخه طواف دى، نو كعبه هم دوه ډوله ده، يوه صوري او بله معنوي. هغه څوك چې يوازې د كعبې په صورت پسې وي، هغه د حج له منځ او باطن څخه ناخبره دى. ياني دې ته يو افاقي حج

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویلای شو. اما که د حج مقصد معنوي، واقعي او حقیقي بیت وي، نو دا حقیقي حج دی. د حاجي حج باید د صوري او معنوي دوارو ترکیب وي. تر څو هغه تعبیرونه چې الله(ج) د حاجي لپاره اختیار کړي دي، د هغوی رېښتینی مصداق شي. حاجي ته الله پاك (ضیف الله)، د الله مېلمه؛ (وفدالله)، د الله هییت؛ او (ضمان الله)، د الله په ضمانت او ساتنه کې، ویل شوی دی. حج ډېرې ګټې لري او قران کریم دغه حقیقت ته اشاره کړې ده، لکه چې فرمايي: (وَأَذِّن فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَىٰ كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِن كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ* لِّيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُم مِّن بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ ۖ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعِمُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ) ژباړه: ((او اعلان وکړه په خلکو کې د حج، نو راځي به تاته پیاده او سواره په هره تېز رفتاره سورلۍ، چې راځي به له هرې

لرې لارې نه ددې لپاره چې حاضر شي خپلو ګټو ته او د الله تعالی نوم په معلومو ورځو کې یاد کړي په هغه څاروو یې یاد کړي چې الله تعالی دوی ته ورکړي دي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما په زړه کې هم د بل هر مسلمان په شان دا هیله له کوچنیتوبه همداسې ژوندۍ وه، کله چې مې پر ځوانۍ پښه کېښوده، نو بیا به مې دا هیله د خیال د یوې څپې په شان په ذهن کې تېره وېېره شوه.

عمر په ډېرې چټکۍ سره ګامونه اخیستل، له لوړو زده کړو تېرېده، واده مې وکړ، د ماشومانو څښتن شوم. د کور او اور خاوند شوم، پر (۱۳۷۴ل) کال مې واده وکړ، نو زړه کې مې و چې له خپلې مېرمنې سره یوځای حج ته لاړ شم، خو په هېواد کې روانو بحرانونو ددې مجال رانه کړ، پر (۱۳۸۱ل) کال په هېواد کې سیاسي پانګه واوښته. زه او مېرمن مې دواړه هم په ټولنیزو او فرهنګي کارونو کې داسې مصروف شولو چې هم دا کارونه وو او هم مو څلور اولادونه دومره ماشومان وو چې مورږ ته یې داسې مجال نه راکاوه، چې دواړه پر یو مهال په سفر ووځو. له اقتصادي پلوه مو کوم مشکل نه درلود او نه حج ته د تګ په لاره کې کوم مشکل و. زما مېرمن چې له (۱۳۸۴ل) کال راهیسې د ولسي جرګې وکیله ده، هر کال یې حج ته خپله سهمیه مستحقینو ته ورکوله. (۱۳۹۱ل) کال مې مېرمن راته وویل چې نور نو ځان تیار کړه چې یوځای حج ته ځو. خو هغه وخت بیا هم د ماشومانو له خاطره چې دلته یې ښوونځي وو، د دواړو یوځایي تګ ممکن نه شو، هغې ته مې وویل چې له خپل پلار سره لاړه شه. هغې پلار سره د حج د سفر نیت وکړ. تېر کال مې دوه خویندې او د هغوی خاوندان او مور مې ټول حج ته ولېږل. تر هغه وروسته مې نو بیا حج ته پوخ نیت وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج پوخ نیت او تیاری

کله چې د (۱۳۹۳ل) کال په بهیر کې د ولسي جرګې وکیلانو ته د حج درې تنه سهمیه ورکول کېدله، نو ما مې مېرمن ته وویل چې ماته یوه سهمیه وساته چې سږ کال مې له خیره سره حج ته نیت کړی او که د ماشومانو د مکتب غم نه وي او یا یې (نیا) کره لېږې، نو چې ته هم راسره لاړه شې ښه به وي. هغې وویل، تاته به سهمیه وساتم خو د خپل تګ په باب یې وویل چې کله وخت نږدې شو، مشوره به وکړو.

کله چې د حج د تګ وخت رانږدې شو، نو ماته یې له ولسي جرګې څخه د حج او اوقافو پر وزارت مکتوب واخیست، دا مکتوب زما امنیتي مسول ښاغلي (فریدون شېرزي) د حج او اوقافو وزارت ته یووړ، له هغه ځایه یې په دوه درې ورځو کې کار خلاص کړ او بیا یې د بانك تعرفه واخیسته. فریدون شېرزی د اداري کارونو په خلاصولو کې هم ډېره تجربه لري او هم پېژندګلوي، دی کارونه په ډېر سرعت سره خلاصوي که هر څومره مشکل کار هم وي، دی ورته حل لاره راباسي، کله کله د مشکل کار په حالت کې له خپل امنیتي کارت څخه هم ګټه پورته کوي، خو مقصد کار ترې نه پاتې کېږي. د حج او اوقافو له وزارت څخه یې تر مکتوب اخیستو وروسته راته وویل (۲۷۲۵) امریکایي ډالره کېږي. هغه مې ورته پوره کړل. په ملي بانك کې یې تحویل کړل، تعرفه یې بېرته د حج او اوقافو وزارت ته یوړه، له هغه ځایه یې راسره اړوند مسول (صدیقي صیب) په تلیفون وغږاوه، هغه ډاډ راکړ چې کار خلاص دی. په عیدګاه جومات کې دې په لست کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوم ته منتظر شه! فریدون راته وویل کله چې ته غواړې په همغه الوتکه کې دې ټکټ تنظیموو. خو یو ځل عیدګاه جومات ته ځو هلته د وینې چك، واکسین کولو او کارت اخیستلو لپاره اړتیا ده او همدارنګه دوه درې ورځې، عملي او نظري درس ته، ما ویل درس خو به له کتابونو څخه زده کړو، خو د واکسین او وینې ټسټ لپاره به لاړ شم، ورځ تاسو مشخصه کړئ.

د سفر تر نېټې دمخه زه (یون)، حاجي محمد زمان او فریدون شېرزی درې واړه عیدګاه جومات ته لاړو. هلته مو وینه ټسټ کړه، واکسین مو وکړ او یو کارت یې هم راکړ، خو پاسپورت او ټکټ یې

ځکه رانه کړل، چې ویل یې هغه د الوتنې پر وخت هلته درکوو. د واکسین پر مهال چې اکثرو حج ته تلونکو افغانانو زه ولیدم، نو ډېر زیات خوشاله شول او د بیا لیدو په هیله مې ورڅخه خدای پاماني واخیسته او بېرته کور ته راغلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له کوره تیاری

کله چې د حج سفر نېټه راورسېده، نو پر همغه ورځ ماسپښين په ژوندون ټلوېزيون کې ګڼ شمېر ملګري راټول شوي وو، مازيګر مهال فريدون شېرزي راته له عيدګاه جومات څخه د سفر اړتيا وړ څيزونه، لکه دوه جوړې احرامونه، چوټې، کمربند، مسواك، وړوکی ملاتړی بکس او ځينې نور څيزونه راوړل. (وفاالرحمن وفا) چې د احرام د تړلو په چل پوهېده، هغه او نورو ملګرو راته تمريني احرام وتړه، چل مو ښه زده کړه، ماښام چې کور ته راغلم، اولادونو مې ويل: تر هغه چې ته نه وې تللی نن موږ خوب نه کوو، ډوډۍ مې

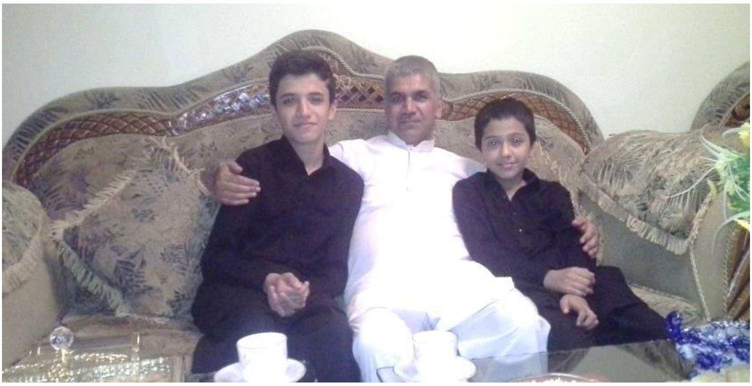

وخوړه، مېرمن مې چې لا د مخه له خپل پلار سره حج ته تللې وه، د حج د سفر ټول ضروري شيان يې راته په بيك کې منظم کېښودل، ملاتړی يا کمربند چې پيسې په کې اېښودل کېږي، هغه يې هم راته وښود چې تر احرام لاندې به يې تړم، دا يې هم وويل چې پيسې به په پلاستيك کې تاوې کړې او بيا به يې په کمربند کې خوندي کړې، ځکه چې ملاتړی هم خولې کېږي او امکان لري چې پيسې هم په کې خرابې شي. ما نو څلور پنځه زره رياله تيار برابر کړي وو، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

کمربند کې مې خوندي کړل، پنځه زره ډالر مې نور په کتابچه کې کېښودل او په بيک کې مې خوندي کړل. مېرمن مې راته وويل پيسې څو ځايه خوندي کړه، که يو ځای ورکې او يا لادرکه شي، نو

بل ځای خو به خوندي پاتې شي، زما خپله هم عادت دی چې په سفر کې تر اړتيا ور زياتې پيسې وړم او څو ځايه يې تقسيموم، که يوځای مې له ياده وځي، يا ورکې شي، نو بل ځای خو به خوندي وي. په کور کې د سفر د ټولو اړتياوو تر برابرولو وروسته مې اولادونو سره يادګاري عکسونه واخيستل، اوس خو د ډيجيټل زمانه ده، په کور کې تر ټولو کوچنی، تر ټولو زيات په ټيلېفون، کمپيوټر، انټرنيټ او کمرې پوهېږي. (ودان) او (سولې) څو يادګاري عکسونه واخيستل، ډوډۍ مو وخوړه، د احرام ټول سنتونه مې پرځای کړل، لکه د نوکانو اخيستل، د سننو پرځای کول، غسل کول او دغه راز داسې نرمه خوشبويي مې هم وکاروله، چې نورو ته يې بوی ور نه شي، بيا مې احرام وتړه او منتظر وم چې نور ملګري راشي او هغوی سره يوځای عيدګاه جومات ته لاړ شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ساعته په کور کې

د (۱۳۹۳ل) کال د سنبلې یا وږي (۲۸)مه نېټه او د سپټمبر (۱۹)مه د جمعې ورځ د ماسخوتن لس نیمې بجې وې چې د تحریک ملګري هر یو: وفاالرحمن وفا، ضیاءالرحمن ضیاء، فیاض حمید، مطیع الله ساپی، شریف الله ناصري، قدرت الله بدلون او شفیع الله زهیر په مکروریانو کې زموږ د کور د بلاك مخې ته منتظر وو. هغوی ته مې احوال ورکړ چې راځئ کور ته، بیا به لږ وروسته لاړ

شو. ټاکل شوې وه یوولس بجې په کابل کې عیدګاه جومات ته لاړ شو او له هغه ځایه هوایي ډګر ته او د شپې پر یوه نیمه بجه به الوتکه الوتنه کوي. څو دقیقې یوولسو ته پاتې وې چې زما امنیتي مسول (فریدون شېرزي) زنګ وواهه چې الوتنه وځنډېدله، موږ او تاسې به یوه بجه عیدګاه ته ځو، بیا هوایي ډګر ته. کېدی شي الوتنه درې بجې وي. دا خبر که څه هم ښه نه و، خو ډېر خواشینوونکی هم نه و. موږ وویل څه خیر لږ نور انتظار به هم وکړو. ملګرو خپلمنځي ګپ شپ هم پیل کړ او چای مو د معمول په

(c) ketabton.com: The Digital Library

شان څښنه. چای، غیبت او سیاست اوس د افغانانو د ورځني ژوند د ساعتېرۍ او وخت ضایعه کولو وسیلې دي. دلته غیبت ډېر ونه شو، خو پر دې خبرې ټینګار وشو چې لیکوال باید د خبرو او یو بل

سره د کینې پرځای کار او فعالیت ته زیاته پاملرنه وکړي. خو پر سیاسي مسایلو د معمول په څېر ګرم بحث وشو، انتخاباتي لانجه چې له تېر یوه کال راهیسې یې د خلکو زړه شین کړی و، یو ځل بیا دلته تاوه راتاوه شو، خو څرنګه چې دلته ټول د یوه فکر او نظر خاوندان وو، بحث دومره خوندور، جذاب او احساساتي نه و، هسې پیکه تېر شو. نږدې دوه ساعته مو په کور کې پر همدې خبرو او یو څه وخت مو د حج پر مراسمو، تګ راتګ او هلته د فرایضو، مناسکو او وجایبو پر څرنګوالي بحث وکړ. کله چې پنځه لس کم یوه بجه شوه، نو اندېوالانو وویل ځو به، دوی تر ما دمخه له کوره ووتل، ما مې خپلې مېرمنې سره خدای پاماني وکړه او ځلور واړه ماشومان مې، چې دا مهال یې درې وېښ او یوازې (ودان) ویده وو، ټول ښکل کړل، خدای پاماني مو ورځخه واخیسته او په کابل کې د عیدګاه مسجد پر لوري رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ساعت په عیدګاه کې

درې څلور دقیقې یوې ته پاتې وې چې عیدګاه ته ورسېدو د مسجد د دروازې ساتونکي وویل چې یوازې حاجي صیب ته اجازه شته او له نورو پایوازانو څخه بښنه غواړو، بیا فریدون شېرزي ورسره خبرې وکړې او زما نوم یې وریاد کړ، هغوی هم احترام وکړ او هم یې ټولو ته اجازه ورکړه. فریدون شېرزي موږ ټول په عیدګاه جومات کې د حاجیانو د یوه تن منتظم ښاغلي (الحاج خواجه فضل الرحمن صدیقي) دفتر ته بوتلو. هغه دفتر کې نه وو، موږ ټول دفتر کې کېناستو، دا مهال یو بل حاجي صیب (عبدالله) چې په خوشال

خان لېسه کې زما همدوره و، زما لیدو ته راغی، خوشالي یې ځرګنده کړه چې په دې ستر سفر کې ملګري یو. خپل لاسي بکس یې هم ماسره بدل کړ، ځکه چې دده لوی او زما وړوکی و او ما لوی ته اړتیا لرله، ما ورڅخه مننه وکړه. فریدون، شریف الله او

(c) ketabton.com: The Digital Library

وفاالرحمن ټول زما کار پسې لاړل، پوره یو ساعت وخت یې ونیو چې زما اسناد یې خلاص کړل او بیا مو د هوایي ډګر پر لوري حرکت وکړ. هوایي ډګر ته تر تګ دمخه (خواجه فضل الرحمن صدیقي) راته د احرام د تړلو په باب وویل چې د عمرې تر نیت

دمخه باید اوږه لوڅه نه وي، اوس کولای شې احرام له ځانه تاو کړې، کله چې دې د عمرې نیت وکړ، بیا باید اوږه لوڅه پرېږدې. نورو ملګرو همدلته خدای پاماني وکړه یوازې فریدون شېرزی راسره هوایي ډګر ته لاړ. لسو دقیقو کې هوایي ډګر ته ورسېدو، موږ په خپل شخصي ګاډي کې خو نور حاجي صاحبان په دوو لویو ګاډو کې راپسې راروان وو، ښار کې ارامه ارامي وه، کله چې هوایي ډګر ته ورسېدو، امنیتي ځواکونو زموږ موټر ودراوه، خو فریدون چې ورسره خپله امنیتي پېژندنه وکړه، نو موږ یې د هوایي ډګر زاړه ترمینل ته پرېښودو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درې ساعته په هوايي ډګر کې

په هوايي ډګر کې تر امنيتي چك، د ويزې او پاسپورت تر کنټرول وروسته ترمينل ته داخل شو، ګڼ شمېر حاجيان دلته منتظر وو، چا احرامونه تړلي وو او چا لا نه وو تړلي، دې ترمينل کې يو نوی اتاق د جامو د بدلولو او احرامونو د تړلو لپاره ځانګړی شوی و، دوه خونې وړاندې ترې وړوکی جومات هم و.

دا يو مهال يو تن زما څنګ ته راغی، ځان يې معرفي کړ، زه عزت الله يم، تاسو يون صيب نه ياست؟ ما ويل يم، ده ويل ستا ليدل مې ډېر ارمان و، خدای ښه سفر کې سره ملګري کړو، نو که

بل څوك درسره نه وي، سره يوځای به ملګري يو. ما ويل يوازې يم، که ته هم يوازې يې نو يوځای به سره سفر کوو. عزت الله ډېر خوشاله شو. دلته ترمينل کې ناست وو.

ټول حاجيان نه يو شان د احرامونو په تړلو پوهېدل او نه د حج د سفر په ټولو مناسکو، دا مهال رسمي معلم، مبلغ او يا ناظم معلوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه و، چې خلکو ته يې لاربښوونه کړې واى. مخامخ پر دېوال يو ټلوېزيوني سکرين لګېدلی و، چې په مکه مکرمه کې يې د حج مراسم تشريح کول، هغه هم ټولو نه د پوهېدو وړ نه برېښېده، يو نيم چې تر نورو لږ پوه و، يا يې کتابونه لوستي وو، يا يوځل دوه حج ته تللي وو، هغوی له نورو سره مرسته کوله، هغه چا چې احرامونه تړلي وو، يوه تن پر ټولو غږ وکړ، ځئ لاړ شئ جومات ته دوه رکعته نفل لمونځ وکړئ، موږ ټول لاړو، هر چا دوه دوه رکعته نفل لمونځ وکړ، بېرته راغلو، پر خپلو خپلو څوکيو کېناستو، دا مهال له يوه حاجي څخه خپل پاسپورت ورك شوی و، خورا خواشينی و، د ځينو حاجيانو ورته کڅوړې يې ولټولې، خو لکه چې پيدا يې نه کړ، نږدې پنځه بجې وې چې د سهار د لمانځه اذان يې وکړ. (۱۵) دقيقې زياتو کم تر پنځه وو تېرې وې چې جومات ته د سهار لمانځه لپاره لاړو. هلته د حاجيانو ترمنځ د نظر اختلاف و، ځينو ويل احرامونه مو تړلي، د خولۍ پر سرولو او سر پټولو ته اړتيا نه شته، دا مهال يو مولوي په ډېر جهر سره غږ کړ! ورونو که چا احرام تړلی وي او د احرام نيت يې کړی وي، نو خولۍ او سر پټولو ته يې اړتيا نه شته او که چا احرام نه وي تړلی، نو خولۍ دې په سر کړي، خپله مولوي صيب دمخه شو، جمعه وشوه، کله چې مې د مولوي غږ واورېد او څېرې ته يې ځير شوم، نو ګورم چې زما خپل کليوال او خپل عزيز (مولوي عبيدالله نيازی) دی. نيازی صيب ډېر باتدبيره ملا دی، کله کله د کليوالي ملايانو مخالفت هم کوي، ان کله کله ځينې بريدونه هم ماتوي، ما سره يې نږدې څو کاله وړاندې څه خوابدي راغلې وه، ده څو ځله هڅه وکړه چې ماسره ځان پخلا کړي، خو ما ورته نه ضرر رسوه او نه مې هم غوښتل ځان ورسره پخلا کړم، خو اوس چې د حج په سفر روان وم، غوښتل مې ډېره وړه کينه هم له هېچا سره په زړه کې ونه ساتم، نو ځکه لومړی ستړې مشي ما ورسره وکړل، ده چې کله زه وليدم نو خلاصه غېږه

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې راکړه، او هو! ستر ګې مې روښانه چې خپل عزيز مې وليد ، اول يې مبارکي راکړه، بيا يې وويل چې سخت دې خوښ کړم، اوس به نو عزيزه ما نه پرېږدې، چېرته چې زه وم، هلته به راسره ځې، زه دې ډېر په درد لګېږم، نو څنګ په څنګ راسره رااروان شو، د بورډينګ کارتونو د چك وخت و، دواړه له ترمينله راووتو، تر لږ ځنډه وروسته

الوتکې ته پورته شوم. هغه مهال چې ما ټکټ اخيسته، نو ټکټ والا راسره ډېر ګرم روغبړ وکړ، کار يې زما ژر خلاص کړ، راته يې وويل چې يون صيب ټکټ دې بزنس کلاس دی. کله چې مې ټکټ ته وکتل نو (A۱) څوکۍ وه او بيا چې الوتکې ته پورته شوم، نو لاړښود پر همدې لومړۍ څوکۍ کېنولم. په لاره کې زما عزيز مولوي عبيدالله نيازي صيب راته وويل چې زه مبلغ يا ناظم يم، کله کله به يې دې ته مرشد ، معلم او رهنما هم ويل، خو سږ کال ورته ناظم وايي. زما د عزيز څوکۍ لرې وه، خو د خپل تقرير په مټ يې ځان زما څنګ ته راورساوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په الوتکه کې د عمرې نیت

مولوي عبيدالله نيازی چې کله الوتکې ته پورته شو، نو ټولو ته یې وویل چې د عمرې نیت وکړئ، هغه نیت په پښتو ژبه وتړه: ((نیت کوم چې د عمرې حج ادا کوم، خاصه خدایه تا لره، یا الله ته یې پر موږ اسانه کړې او له موږه یې قبول کړې.)) همدا نیت یې څو ځله پر حاجیانو تکرار کړ، ده وایه او حاجیانو پسې غبرګاوه. مولوي صيب وویل: ((موږ له دې ځایه (جدې) ته ځو او بیا (مکې معظمې) ته)). تر دې وروسته یې اوه ځله تلبیه وویله، ده وویل، تلبیه ویل یوځل فرض دي، خو افضلیت یې هم په همدې (۷) ځله ویلو کې دی. درې ځله هم ویل کېږي. ((لبَّیك اللّهمّ لبَّیك، لبَّیك لا شریك لك لبَّیك، إنّ الحمد و النّعمة لك و الملك، لا شریك لك)) مولوي صيب وویل (میقات) کابل شو، (میقات) هغه ځای ته ویل کېږي چې حاجیان له هغه ځایه احرام تړي او بیا مکې مکرمې ته ور داخلېږي. مولوي صيب تر څو ځله تلبیه ویلو وروسته وویل چې (میقات) کابل شو، تر کابل وروسته به جدې شریفې کې کوزېږو، زه د افغانستان بیرغ په لاس کې اخلم، نور ناظمان به هم دا کار کوي، هر موټر کې به یو ناظم وي، بیا له هغه ځایه مکې مکرمې ته ځو، په جده شریفه کې به یو ساعت پاتې کېږو. هلته به اودسونه تازه کوو، بیا به مکې مکرمې ته ځو، هلته به دمه کوو بیا به په ترتیب سره حرم شریف ته ځو، تر څو چې حرم شریف ته نه یو داخل شوي، تلبیه به وایم، تاسو به یې تکراروئ، په حرم شریف کې بیا خپل اصول دي، هغه به درته په نوبت سره بیانوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر هغه وروسته نیازی صیب زما ترڅنګ کېناست راته یې وویل، ډېر خوشاله یم چې د مشر حاجي صیب (هدف یې زما پلار و) پر پل دې قدم کېښود، په حج کې دوه شیان ډېر مهم دي: یو علم

او بل ځواني، د ځوانۍ حج ډېر ثواب لري، زموږ اصلي هدف او کړنلاره په مکه معظمه کې (طواف) کول دي، مکه مکرمه د طوافونو او د زمزم اوبو مرکز دی، مدینه منوره د (دورو) او خرما مرکز دی. کله چې هلته لاړو، ګام پر ګام به درسره یم. مولوي صیب نیازي دا خبره هم وکړه چې وزیر صاحب (د ارشاد، حج او اوقافو وزیر) ته دې یوه غونډه جوړه کړې وه، دی رښتیا هم په ستاینې او یادونې ارزي، ډېر نیک سړی دی، زه یې راوغوښتلم، راته یې وویل چې مولوي صیب راشه حاجیانو سره لاړ شه، لاربښوونه ورته وکړه، نو زه دده په بلنه راغلم، بیا یې ماته وویل: عزیزه! تا په هغه غونډه کې رښتیا ویلي وو چې زموږ افغانان په رښتیا هم ډېر زیات معتقد خلک دي، خو څومره چې دوی اعتقاد لري، هغومره د اسلام پر اساساتو او جزیاتو نه پوهېږي، نو دلته هم چې کله حج ته ځي سهوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي (دمونه) پرې اوړي. زموږ خپل درې ملایان وو څو ځله حج ته تللي، خو بیا هم پرې درې درې ځله دمونه اوښتي وو او هر یوه درې درې پسونه صدقه کړل.

دم: (وینه تویول) کله چې د حج په مناسکو کې (دم) ذکر شي، نو مراد ورڅخه په مکي حرم د ګډې یا وزې ذبح کول وي، چې د کوم جنایت په مقابل کې ترسره کېږي.

نیم ساعت به وتی و چې مولوي صیب نیازي بیا میک واخیست بیا یې (۷) ځله تلبیه وویله: ((لبَّیك اللّهمّ لبَّیك، لبَّیك لا شریك لك لبَّیك، إنّ الحمد و النّعمة لك و الملك، لا شریك لك))

تر دې وروسته یې بیا وویل: درنو حجاجو! که چاته خوب ورځي، هغوی کولای شي خوب وکړي. دا مهال پر ما هم د خوب

څپه راغله، ما چې د تېرې شپې له سهاره خوب نه و کړی، د شنبې له ماښام څخه بیا تر دې دمه پورې ویښ وم، نو د مولوي صیب دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې ډېر خوند راکړ، خوب ته مې ځان وسپاره، خو ډېر ارام خوب نه و، د حج يو تت تصوير مې په ذهن کې ګرځېده، د شيطان څو رنګونه او څو ډولونه مې هم ذهن کې ګرځېدل راګرځېدل، خو کوم مجسم تصوير مې ترې نه شو اخيستلای، فکر مې کاوه دا سفر نو

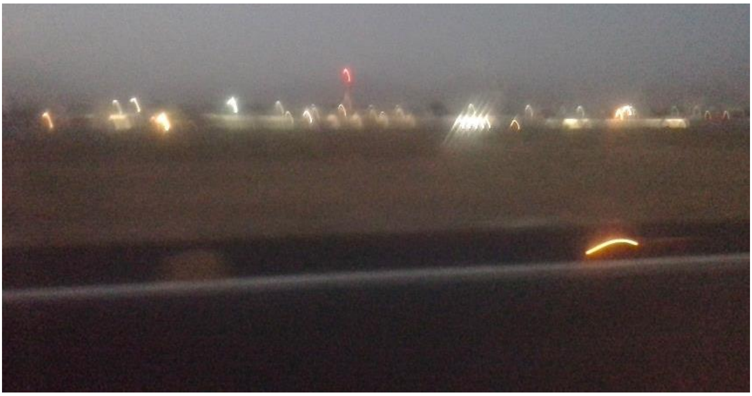

داسې سفر دی، چې د شيطان له ټولو رنګونو سره به څه ډول مقابله کوم، تر حج مخکې، د حج پرمهال او تر حج وروسته شيطان داسې يو شی دی چې د دښمنۍ تشخيص يې اسانه نه دی، نو ځکه خو يې هره ښځه، نر، ملا، امي، خاص او عام يو ځل له ګړنګه غورځولي دي، نږدې دوه ساعته مې په همدې خوب، نيمه خوب، خيالي او تصوري حالت کې تېر کړل، خو د ارام خوب مجال راته پيدا نه شو، کله چې مې سترګې وغړولې، نو مولوي صيب نيازي يوځل بيا خپله غاړه تازه کړه. دې سره مې نور خوب والوت.

ساعت (۸) بجې او لس دقيقې وې چې مولوي صيب نيازی يوځل بيا ميک واخيست او بيا يې (۷) ځله تلبيه وويله: ((لبَّيك اللّهمّ لبَّيك، لبَّيك لاشريك لك لبَّيك، إنّ الحمد و النّعمة لك و الملك، لاشريك لك))

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا زما ترځنګ کېناست راته یې وویل: (۷) ځله تلبیه ویل افضل مستحب ده، (۵) ځله اوسط ده، درې ځله ادنا ده او یو ځل فرض یا واجب ده، ده زیاته کړه د یو ځل فرض او واجب په باب یې د علماوو ترمنځ اختلاف موجود دی. اته بجې او (۱۸) دقیقې د بحرین له خاورې ووتو او د سعودي خاورې ته داخل شو د الوتکې کپتان وویل: یو ساعت او ۳۰ دقیقې وروسته جدې شریفې ته رسېږو. د الوتکې سرعت (۸۰۰) کیلو متره په ساعت کې دی او (۳۸۰۰۰) فوټه لوړوالی لري، کله چې د سعودي په خاوره کې څه کم نیم ساعت مزل وشو، نو په تورو وړو غرونو او سپېرو دښتو مو سترګې ولګېدې، شین بوټی او شنه ساحه په کې په سترګو نه ښکارېده، د اروپایي هېوادونو معکوس حالت و. یوازې تورو لیکو چې د پخو سړکونو تصویر یې کاږه او د هغو ترځنګه پرتو ودانیو د نوي تمدن نښې ښکاره کولې، په داسې یوه سپېره دښته کې د

بشریت د ستر لارښود د نعمت ټوکېدل او بیا له دې ځایه ټولې نړۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته د رڼا او علم خپرېدل د یوه لوی او بې ساري اعجاز ښکارندویي کوي.

دا مهال مولوي صیب نیازی یو ځل بیا تلبیې ته پورته شو (اوه) ځله یې تلبیه وویله: او مونږ ټولو ورسره تکرار کړه.

((لبَّیك اللّهمّ لبَّیك، لبَّیك لا شریك لك لبَّیك، إنّ الحمد و النّعمة لك و الملك، لا شریك لك))

مولوي صیب چې کله بېرته زما څنګ ته کېناست نو یې وویل: د حضرت پیغمبر(ص) حدیث شریف دی چې له دوو غړونو څخه یو د حاجي له خولې تلبیه ویل او بل د قربانۍ د مال د حلالولو پر وخت د مال کړیکه، الله پاك ته رسېږي او ډېر مقبول دي.

د مولوي صیب نیازي له خولې تر تلبیه ویلو څو دقیقې وروسته یو مبلغ مایك ته ورغی، د (بسم الله الرحمن الرحیم) په کډون یې (۷) ځله تلبیه وویله: ((لبَّیك اللّهمّ لبَّیك، لبَّیك لا شریك لك لبَّیك، إنّ الحمد و النّعمة لك و الملك، لا شریك لك))

ده بیا یو بل مبلغ ښاغلي (حسیب الله) ته بلنه ورکړه چې راشي او حاجیانو ته معلومات ورکړي. مخکې تر دې چې حسیب الله خپلې خبرې وکړي دا مهال مولوي صیب نیازی بیا مایك ته پورته شو او تصیح یې وکړه چې (بسم الله الرحمن الرحیم) په تلبیه کې نه شته. بیا حسیب الله تر لنډې خطبې وروسته وویل: دې مقدسو اماکنو ته ستاسو د راتګ له امله هرکلی وایم او د لوی خدای(ج) له درباره تاسو ته بریالیتوب غواړم چې له دې مقدس ځای څخه ښه ګټه پورته کړئ. تاسې دلته (۲۴) ساعته د خدای(ج) یادونه په خوله راوړئ، د بیت الله شریف ترڅنګ، د حضرت محمد(ص) د روضې ترڅنګ او هر چېرته چې یاستئ له الله(ج) څخه بښنه وغواړئ. بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې وويل: اوس بيا تلبيه تکراروو: ((لبَّيك اللّهمّ لبَّيك، لبَّيك لا شريك لك لبَّيك، إنّ الحمد و النّعمة لك و الملك، لا شريك لك))

څو دقيقې وروسته د الوتکې د کپتان له خوا اعلان وشو چې نيم ساعت وروسته به انشا الله د جدې شريفې په هوايي ډګر کې کښته

شو. تر دې اعلان وروسته مولوي صيب نيازى يوځل بيا د تلبيه ويلو لپاره مايك ته لاړ. مولوي صيب وويل: دا تلبيه ډېر ثواب لري، زه يې وايم بيا يې ما سره تکرار کړئ، بيا يې اوه ځله تلبيه وويله: ((لبَّيك اللّهمّ لبَّيك، لبَّيك لا شريك لك لبَّيك، إنّ الحمد و النّعمة لك و الملك، لا شريك لك))

تر دې تلبيې وروسته يې څو ځله نوره هم تلبيه وويله، وخت (۷) بجې او (۲۶) دقيقې وې چې الوتکه د جدې پر هوايي ډګر کوزه شوه او هغه سفر مو چې له کابل هوايي ډګر څخه پر سيمه ييز وخت د سهار پر شاوخوا (پنځه نيمو) بجو پيل کړى و، په جدې هوايي ډګر کې پر سيمه ييز وخت پر (۷) بجو او (۲۶) دقيقو پاى ته ورسېد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جدې هوايي ډګر

کله چې ترمينل ته داخل شو، نو لومړی يې د ټولو حاجيانو په خوله کې يو څاڅکی واکسين وڅڅاوه. واکسين که څه هم يو څاڅکی و، خو ډېر تريخ او بې خونده و. وروسته بيا دوه درې تنه صحي مسولين راغلل، ويې ويل، يو بل واکسين هم بايد وکړئ، هغه د يوه تابليت په شان و، چې ټولو ته يې يوه يوه ګولۍ ورکړه، تر نيم ساعت زيات وخت يې کېنولي يو، خو تر دې دمه لادرك

معلوم نه دی. دلته بېلابېلو پاکستاني، بنګالي او د جنوبي اسيا د نورو هېوادونو اتباع ليدل کېږي، چې اکثره د خادمانو په توګه کار کوي. سيم کارتونه هم خرڅوي، پيسې هم بدلوي، هر څوك چې په هره بيه ورسره جوړ شو. اکثرو افغان حاجيانو همدلته خپل ټلېفونه راوکاږل، سيم کارتونه يې بدل کړل او خپلو خپلوانو ته يې د خيرت احوال ورکړ، ما څکه وانه خيست چې ښاغلي وحيدالله مومند راته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویلي وو، سیم کارت مې تیار درته اخیستی او ښاغلی (مصور) درته منتظر دی، کله چې له هوایي ډګره راووتلې، نو هغه به درسره ملګری شي، تر استوګنځي به دې راورسوي او سیم کارت به هم درکړي. تر نیم ساعت انتظار وروسته یو تن منتظم غږ کړ، افغانان

دې راځي، ټول شیان منظم وو، څه خاص تکلیف پېښ نه شو. کله چې زما پر پاسپورت دخولي ویزه ولګول شوه، نو همدلته د ترمینل په همدې برخه کې استاد (محمد شریف رباطي دوراني) (د ارشاد، حج او اوقافو وزارت لوی سلاکار او د جدې د بعثې رئیس) ماته منتظر و، تر هرکلي وروسته یې راته وویل، مومند صیب او نورو دوستانو راته ډېر ټلیفونونه کړي او ویلي یې وو چې یون صیب په تکلیف نه شي، ماورته وویل زه په خپل تکلیف نه خفه کېږم، خو چې تاسې تکلیف شئ په دې خفه کېږم. رباطي صیب ډېر ژر زما بیك پیدا کړ. بیا یې دوو تنو نورو دوستانو ته معرفي کړم، ما سره بل ملګری (عزت الله) دواړه یې بدرګه کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانانو انتظام

افغانان په بې نظمۍ مشهور دي، خو دلته خبره برعکس وه، له ترمینل څخه تر دې دمه ځای پورې د افغانستان لوحې او بیرغونه په مسلسل ډول لګېدلي وو که کوم لاربښود هم درسره نه وای، نو راساً یې د افغاني حاجیانو د راټولېدو هغه ځای ته بیولې چې د واړه کمپ بڼه یې درلوده او بیا له همغه ځایه یې په موټرو کې د مکې مکرمې پر لوري حرکت کاوه. هلته څو شېبې کېناستو، بیا یو

تن افغان ملګری چې موږ یې پېژندلو او همدلته یې د حج او اوقافو وزارت د مامورینو په ډله کې کار کاوه، موږ ځان سره لږ وړاندې کافتریا ته بوتلو چې موږ ته یو څه غرمنۍ برابره کړي، خو هوټلونو لا تر دې دمه کار نه و پیل کړی. سملاسي یې موږ ته لیمو، جوس او کیك راوړل، بیا بېرته دمه ځای ته لاړو، هلته ټول افغان حاجیان راټول شوي وو، په منظم ډول پر څوکیو ناست وو. کله چې د ټولو بیکونه راورسېدل او ټول ښه خاطر جمع شول، نو بیا یې په منظمه توګه لیکه کړو، لومړی زه او بیا زما بل ملګری (عزت الله) یې په لین کې ودرولو، موټر ته تر ختلو وړاندې یې ټول پاسپورتونه ټول کړل، زه لومړی او زما ملګری دویم کس وو چې موټر ته پورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شولو. دا مهال بیا د (رباطي) صیب په ټینګار همغه شخص چې موږ یې کافتریا ته بیولي وو، پیپسي، اوبه او سورکړی چرګ راوړل، پلاستیك کې تاو وو، موږ ته یې راکړل، ویې ویل چې دا به غرمه په لاره کې خورئ، موږ که هر څومره ټینګار وکړ خو هغه ژر

بېرته کښته شو. ما خپل ملګري (عزت الله) ته وویل چې زه نه غواړم له نورو حاجیانو سره مې توپیر وشي، خو تر دې دمه چې مو هرځای کې قدم ایښی د خدای په فضل دومره دوستان راټول شوي او دومره مینه یې کړې چې سرې یې عوض نه شي ورکولای. اوس ساعت (۱۸) کم یوولس بجې دي، ټاکل شوي څو شیبې وروسته (۳۰۲) ته ورته ګړندی ګاډی چې په ایرکنډیشن سمبال دی، له جدې څخه د مکې مکرمې پر لوري حرکت وکړي. همدا شیبه د موټر دروازې بندې شوې، ټایرونه چك شول، کېدی شي لږ وروسته حرکت وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له جدې ښخه د مکې مکرمې پر لوري

لس کم یوولس بجې وې چې لـه جدې شریفې ښخه مـو د مکې مکرمې پر لوري حرکت وکړ، دوه دقیقې مزل به مـو نـه و کـړی، چې مولوي صیب نیازي بیا تلبیه پیل کړه اوه ځله یې بیا وویلـه او ویـې ویل چې مکه مکرمه د حضرت نبي کـریم(ص) پلرنـی وطـن دی او تـر هغه پورې چې موږ او تاسې د خدای(ج) د کور طواف نـه وي کـړی، زمـوږ او ستاسې شعار همدا (لبیک دی (لبیـك) دا مـهال یو حاجي پرې غږ کړ زموږ نو بل کار څه دی وایو به یې نو....

سړکونه لکه څنګه چې موږ فکر کاوه ښه نه وو، د پرمختللې نړۍ له سړکونو سره یې سیالي نه شوه کولای، موټر هم ډېر مستریح نـه و، عیناً لکه هند او پاکستان کې اوږده ګاډي چې ډېر جمپونـه خـوري، خصوصاً څوك چې پر لومړیو څوکیو ناست وي. په موټر کې د قـران کریم ښکلی تلاوت چالان و چې د سړي یې ذهن بلې نړۍ تـه وړه، لـه جدې څخه پر غزېدلې لویې لارې ښې لاس سړك د مکې مکرمې او کیڼ لاس یې د مدینې منورې پر لوري تللی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر (۱۵) کیلو متره مزله وروسته یوځل بیا د لبیک غږونه پورته شول. (۱۲) بجې او (۷) دقیقې وې چې (حدیبې) سیمې ته ورسېدو، دا هغه سیمه ده چې پیغمبر(ص) له قریشو سره د (حدیبې د سولې

تړون) لاسلیك کړی و. تر دې دمخه په ټوله لار کې نیازي صیب د (لبیك لبیك) غږونه پورته کول او تر (۵۰) ځلو زیاته به یې تلبیه ویلې وې او موږ ټولو ورسره بدرګه کوله، (۱۲) بجې او (۸) دقیقې وې چې د حجاجو تمځي ته ورسېدو. دلته یې لږ خوراکي ځیزونه حجاجو ته وړیا ورکړل او همدارنګه د حج لارښود یو بروشر یې ټولو حجاجو ته وړیا وروبانښه. دا ځای په حقیقت کې د چك کولو یوه نقطه هم وه. د حج لارښود یې په ډېر ښه ډول ترتیب کړی و او په اسانۍ سره سړي مفهوم ترې اخیستلای شو. لارښود په عربي او انګلیسي ژبه و. دادی دلته کټ مټ د هغه عربي متن وړاندې کوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر چك وروسته يو تن مسول كس هم په موټر كې پورته شو. تر دې وروسته د مكې معظمې ښار ته داخل شو، لومړى يې درې تنه حاجيان، چې سياسي پاسپورتونه يې لرل، خو موږ سره په سفر كې ملګري وو او عماره يې بل ځاى كې وه، له موږه بېل كړل، دا مهال په موټر كې ناست لاږښود كس څخه ادرس لادركه و، درې ځله يې پر همغې كوڅې تاو راتاو كړو، خو په پاى كې يې ځاى پيدا كړ. نږدې (۴۵) دقيقې د ادرس په پيداكولو تېرې شوې، دې حالت كې موټر كې ناست حجاج سخت ستړي كړل. كله چې يې ځاى پيدا كړ، هغوى يې پر خپل ځاى كښته كړل، بيا موټر حركت وكړ، لومړى يې موږ ته خپل اړوند مكتب (دفتر) له لرې وښود او بيا پنځه لسو دقيقو كې خپلې عمارې يا استوګنځي ته ورسېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عماره یا استوګنځی

دا عماره یا ودانۍ (ابراج البو) نومېږي او د (تسیر) په سیمه کې واقع ده چې د بیت الله شریف په غرب کې هغه ته نږدې موقعیت لري. تکره سړی په پلي تګ تر (۱۵-۲۰) دقیقې مزله وروسته له دې ځایه حرم شریف ته ورسېدی شي. دلته (۱-۲-۳-۴) نمبر عماره وه. کله چې له موټره کښته شو، نو ګڼه ګوڼه ډېره زیاته وه، منتظر وو چې څه وکړو. دا مهال مې (عزت الله خان) ته، چې له کابله راسره ملګری شو، وویل چې لږ صبر کوه، زما انډیوال (مومند صیب) به پیدا شي، موږ ته یې د اتاق غم خوړلی دی، لس

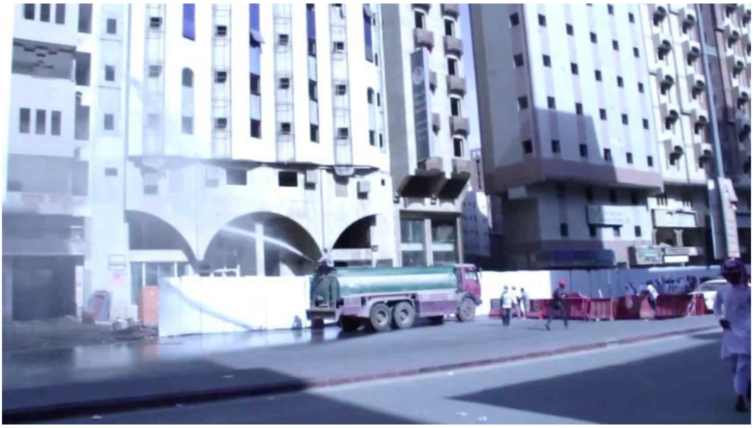

دولس دقیقې انتظار به مو کړی وي، چې مومند صیب را پیدا شو، هغه او موږ سخت خوشاله شوو، کیلي یې په لاس کې وه، ماته یې ویل ځوك دي نور درسره؟ ما ویل دغه ملګری مې دی، ده ویل ولې وکیله صیب (هدف یې زما مېرمن ارین یون وه) دې رانه وسته، ما ویل کور کې ځوك نه وو، ماشومان یوازې پاتې کېدل، هغوی او ماشومانو سره به بیا یوځای عمرې ته راځو. (۱۲) منزل کې یې (۳)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتاق چې درې چپرکټه په کې پراته وو، خو د دوو تنو لپاره وو، موږ ته راکړ. اتاقونه چندان لوکس نه وو، عیناً لکه د محصلینو د لیلې په شان، په یوه پوړ کې څو دهلېزونه وو، هر دهلېز کې بیا درې اتاقونه وو، تشنابونه تر اتاقونو بهر وو، دوه تشنابه پر دریو یا څلورو اتاقونو، تشنابونه هم عادي وو. ددې ودانۍ منزلونه تقریباً اتلسو پوړونو ته رسېدل، لوړوالی یې زیات، خو خدمات یې کم وو. نږدې څلورنیم زره افغان حاجیان په همدې یوې ودانۍ کې، چې څلور برخې یې لرلې، ځای شوي وو. کله چې اتاق ته داخل شو، نو ښه ستړي وو، لومړی مو خوب ته ځان وروسپاره، خوب لږ خو ګټه یې زیاته وه، کله چې له خوبه پاڅېدو، نو مومند صیب راغی هغه

ته مو وویل چې موږ خو د ماسپښین لمونځ نه دی کړی، هغه وویل دوه رکعته مسافرانه لمونځ وکړئ، ستاسې که څه هم ځای معلوم دی، خو تراوسه لا پوره مقیم شوي نه یاست، دوه رکعته مسافرانه لمونځ مو وکړ، بیا مومند صیب د عمرې او د حج د مراسمو په باب

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلومات راکړل، که څه هم ما سره تیار د حج لاربښود کتابونه وو، او هغه مې يوځل لوستي هم وو، خو د عملي او نظري حج او سفر ترمنځ ډېر تفاوت وي. ښاغلی وحیدالله مومند چې په ژوندون ټلوېزیون کې یو وخت د اسلامي خپرونو مسول و او اوس هم همکاري لري، دا يې اولسم حج دی، د حج په ټولو مناسکو پوره اګاه دی، هم له نظري پلوه او اوس هم له عملي پلوه، نو هغه ته مې وویل چې ملا صیب دادې وخت دی، زه پوره (حج) ته راغلی یم، ((سیاسي)) حج نه کوم، هېڅ شی باید راڅخه پاتې نه شي، نه باید کوم فرض راڅخه پاتې شي، نه سنت، نه واجب او نه هم مستحب، که پاتې شوه ګناه یې ستا پر غاړه ده. (دم) باید راباندې وانه وړي. دم نو په حج کې هغه حالت ته وايي چې د حج په مناسکو کې قصداً یا سهواً کومه واجب برخه پاتې شي، نو بیا دم پرې لازمېږي. مومند صیب ته مې وویل ګوره که چېرې دم راباندې واوښت نو ټول مسولیت يې پر تا دی، هغه وویل څه ببغمه اوسه، زه درسره یم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لومړۍ عمرې لپاره تیاری

د (۱۳۹۳ل) د وږي یا سنبلې (۲۹) مه چې د (۲۰۱۴ میلادي) کال د (سپتمبر) میاشتې له (۲۰) نېټې سره سمون خوري، د شنبې ورځ ده. دا زما لومړی ځل و چې حج ته راغلی یم، د حج د لارښود کتاب له مخې مې ځینې شیان په زړه او ذهن کې وو. په دې اثارو کې یې د مکې مکرمې په بېلابېلو برخو کې، مکرم، معظم او سپېڅلي ځایونه معرفي کړي چې د حج اداکول او بشپړتیا هم په همدې مکرمو ځایونو پورې تړلې ده. څرنګه چې هر حاجي په ترتیب سره د همدې ځایونو لیدو ته ورځي، نو ښه به وي چې دلته په پیل کې دا ځایونه په لنډیز سره وپېژنو او بیا به په هرځای کې د عبادت پرمهال د عبادت څرنګوالی وښیو.

د مکې مکرمې مکرم ځایونه:

۱- مسجدالحرام:

ابوذر رضی الله عنه وایي: ((عرض مې وکړ ای د خدای(ج)

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسوله! د دوو مسجدونو له جملې د کوم بنسټ دمخه ایښودل شوی؟ ویې فرمایل: ((مسجدالحرام))، عرض مې وکړ تر هغه وروسته کوم یو؟ ویې فرمایل: ((مسجدالاقصی)) عرض مې وکړ: د دواړو ترمنځ زماني واټن څومره و؟ ویې فرمایل: ((څلویښت کاله)).

جابر رضی الله عنه روایت کوي چې د خدای(ج) رسول صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: ((زما په مسجد کې لمونځ کول له نورو مسجدونو زر ځله بهتر دی، یوازې پرته له مسجدالحرام څخه او په مسجدالحرام کې لمونځ کول د نورو مسجدونو په انډول سل زره ځله بهتر دي.)) علما په دې نظر دي چې نه یوازې په مسجدالحرام کې لمونځ کول د زیات اجر سبب ګرځي، بلکې د ټول حرم شریف ساحه په دې اجر کې شامله ده.

۲- کعبه:

کعبه د ځمکې په سر تر ټولو پاك ځای او له محترمو اماکنو څخه ګڼل کیږي. الله پاك خپل کور ته یو ځانګړی پام لري. الله تعالی له هر شي څخه یو بهترین انتخابوي او له بهترینو ځمکو څخه یې کعبه انتخاب کړه. د ځمکې پر سر هیڅ یو کور الله(ج) ته تر کعبې محبوب نه دی، نو له همدې کبله ددې بې حرمتي په هیڅ حالت کې روا نه ده، هر څوك چې دلته پناه یوسي، هغه به په امن کې وي. کعبه د دین له ستنو څخه ده او د اسلامي شریعت د بقا بنسټ دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کعبې د جوړولو په اړه ګڼ حدیثونه راغلي دي. محمد صلی الله علیه وسلم فرمایي: الله جل جلاله ادم او حوا ته جبرائیل واستاوه او هغوی دواړو ته یې وفرمایل: زما لپاره کور جوړ کړئ. جبرائیل دوی ته نقشه جوړه کړه. ادم علیه السلام کیندل کول او حوا خاورې وروړلې، تر څو چې اوبه راووتلې. بیا دغه اواز وشو: بس دی ای ادم علیه السلام! کله یې چې کور جوړ کړ، الله(ج) ورته وحې وکړه چې ددې شاوخوا طواف وکړه او هغه ته وویل شول: ته لومړی پیغمبر یې او دا لومړی کور دی. وروسته پیړۍ تېرې شوې تر هغې چې نوح علیه السلام هغه ولیده. بیا پیړۍ تېرې شوې تر هغې چې ابراهیم علیه السلام ددې ستنې ودرولې. دا کور د هغه کور معادل دی چې په عرش کې ملایکو جوړ کړی او بیت المعمور نومېږي.

ځینې علما وایي چې کعبه ابراهیم علیه السلام جوړه کړه او مخکې تر ده څخه د کعبې په نوم کوم کور موجود نه و، ځینې بیا په دې باور دي چې د الله(ج) کور تر ابراهیم علیه السلام څخه دمخه جوړ شوی او لومړی جوړوونکی یې ادم علیه السلام دی. کولای شو دغه دواړه قولونه سره یوځای کړو. چې کعبه په لومړي ځل ادم علیه السلام د الله(ج) په امر جوړه کړه او بیا د یوې حادثې په نتیجه کې له منځه ولاړه. تر هغې وروسته ابراهیم علیه السلام د الله(ج) په امر ددې بنسټ له سره کېښود. نو ابراهیم علیه السلام د کعبې، د حج مناسکو، طریقو او ادابو په جوړولو کې ستر نقش لوبولی دی. قران کریم هم په دې اړه فرمایي: ژباړه: ((یاني د ابراهیم علیه السلام لپاره مو د کور ځای ښکاره کړ.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر جوړېدو وروسته کعبې د تاريخ په ګڼو پړاوونو کې ګڼ تحولات او پرمختګونه ليدلي دي. کعبې د مخکينيو پيغمبرانو په وخت کې، د جاهليت په زمانه کې، د رسول الله صلی الله عليه وسلم او راشده خلفاوو او همدارنګه په نورو دورو کې تر دې دمه ګڼ تحولات ليدلي دي، چې په دې اړه د تاريخ کتابونو تفصيلي بحثونه کړي دي.

د کعبې د نومونو حکمت: د کعبې ګڼ نومونه په قران او سپېڅلو احاديثو کې ذکر شوي دي. په قران کريم کې د الله(ج) کور په (۱۶) ايتونو کې (۲۰) ځله ذکر شوی دی. د (کعبه) کلمه (۲) ځلې، (البيت) (۷) ځلې، (بيت) يو ځلې، (بيت الحرام) (۲) ځلې، (بيت العتيق) (۲) ځلې، (بيتك المحرم) يو ځلې، (بيتی) دوه ځلې، (بکه) يو ځلې، (مسجدالحرام) يو ځلې، (بيت المعمور) يو ځلې او (البلدالامين) هم يو ځل ذکر شوي دي. د يادونې وړ ده چې په حديثو او تفاسيرو کې د دغو نومونو حکمت ته هم اشارې شوي دي.

کعبه: د کعبې کلمه دوه ځايه په قران کريم کې ذکر شوې ده. (جَعَلَ اللّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِّلنَّاسِ) او بل ځای فرمايي: (هدياً بالغ الكعبة). د کعبې په نوملو کې څو علتونه موجود دي:

لومړی: د کعبې مقطع سطح تقريباً د مربع په بڼه ده او په عربي ژبه کې معمولاً څلور کونجه او مربع کورونو ته کعبه وايي.

دويم: په عربي ژبه کې د هر شي منځ ته هم کعبه وايي. څنګه چې د الله(ج) کور او بيت الله الحرام د دنيا په منځ کې واقع دی، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکه ورته کعبه وايي. د يهودو يوه ډله رسول الله صلی الله عليه وسلم ته راغله او د ځينو مسايلو په اړه يې ورنه پوښتنه وکړه او يوه پوښتنه يې دا وکړه چې کعبې ته ولې کعبه وايي. رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وفرمايل: (لانها وسط الدنيا) ځکه چې دا د دنيا منځ دی. پر همدې اساس کعبه د ځمکې مرکزيت دی، نو تر څو چې کعبه وي، ځمکه به هم وي. يانې د ځمکې پيدايښت هم له کعبې څخه دی او بقا يې هم په کعبه پورې تړلې ده.

دريېم: د کعبې بله مانا د ځمکې له سطحې څخه لوړوالی او اوچتوالی دی. کعبه دوه ډوله لوړوالی لري، ظاهري او معنوي. له ظاهري پلوه هم کعبه د ځمکې له سطحې څخه لوړوالی لري او هم د هغه شرافت، حرمت او عظمت له پلوه، چې د الله پر وړاندې يې لري.

عتيق: په قران کريم کې دوه ځايه ذکر شوی دی. يو د الله له کور څخه د طواف په اړه (...وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ) او بل د قربانۍ د ځايونو په مورد کې (ثُمَّ مَحِلُّهَا إِلَى الْبَيْتِ الْعَتِيقِ).

ددې نوم د ايښودلو څو علتونه بيان شوي دي:

لومړی، له ملکيت څخه ازادي: په حديثو کې د کعبې د ازادۍ په اړه ګڼې يادونې شوې دي. يانې د خلکو له ملکيت څخه ازاد. هر کور چې په ځمکه کې جوړېږي يو مالك او څښتن لري، مګر د الله د کور مالك يوازې الله(ج) دی. يوازې کعبه ده چې هېڅوك پرې ددې دعوه نه شي کولای چې دا د دوی ملکيت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم، د نوح(ع) له توپان او غرق کېدو څخه ازادي: الله(ج) د نوح عليه السلام د وخت په توپان کې ټولې ځمکې ډوبې کړې، يوازې د الله کور ډوب نه شو، نو دا له ډوبېدو ازاد دی.

درېيم: له دوزخ څخه ازادي: په ځينو تفسيرونو کې دې ټکي ته اشاره شوې ده چې څوك د الله د کور زيارت وکړي او د بيت الله الحرام زيارت کوونکی وي، الله(ج) هغه ته له دوزخ څخه خلاصون ورکوي او له جهنم څخه خلاصون د الله له اړخه ډالی ده. نو کعبه د دوزخ له اور څخه برائت دی، نو ځکه ورته بيت العتيق وايي.

څلورم، زوړ او قديم: د عتيق له معناوو څخه يوه زوړ او قديمي هم ده. چې دلته د کعبې قدامت ته هم اشاره ده. څومره چې يو عمل او کار قديمي وي، په هماغه اندازه يې ارزښت هم زيات وي.

بکه: دغه کليمه او نوم له قران کريم څخه اخيستل شوی دی.
الله(ج) فرمايي: (إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا) لومړی کور چې د خلکو لپاره جوړ شو، هماغه دی چې په مکه کې دی. ګڼ احتمالات د بکه لپاره ذکر شوي دي او يو يې دا دی چې بکه کعبې ته وايي.

۳- حجرالاسود:

په مسجدالحرام کې له ډېرو روښانه نښو څخه يوه هم حجرالاسود دی. زيات احاديث راغلي چې دا ډبره له جنت څخه ده او تر شيدو سپينه وه، خو د ادم د زامنو ګناهونو هغه توره کړې ده. له هغې جملې څخه د ابن عباس(رض) له قوله روايت شوی، حديث شريف دی چې په هغه کې راغلي دي: ((حجرالاسود له جنت څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نازل شوې ده او تر شيدو سپينه وه، خو د ادم د زامنو ګناهونو توره کړې ده.)) پيغمبر صلی الله عليه والسلام په حجرالاسود باندې د

لاسونو د موښلو ثواب بيان کړی دی. يو څوك عبدالله بن عمر ته راغی او ورته يې وويل: ای د عبدالرحمن پلاره! زه تا ګورم چې يواې دغو دوو رکنونو ته لاس وروړې؟ هغه وويل: ما له پيغمبر صلی الله عليه وسلم څخه واورېدل چې ويې فرمايل: ((له ګومان پرته چې دغو دوو رکنونو ته لاس وروړل ګناوې له منځه وړي. رسول الله صلی الله عليه وسلم څرګنده کړې ده چې حجرالاسود پر هغه کس چې دا يې لمس کړې وي، پر هغه شاهدي ورکوي.))

ابن عباس وايي: د خدای رسول صلی الله عليه وسلم د حجرالاسود په باب ويلي: ((پر خدای(ج) سوګند چې د قيامت پر ورځ خدای هغه راپيداکوي، په داسې حال کې چې هغه دوه سترګې لري چې په هغو ليدل کوي او ژبه لري چې په هغې وينا کوي او پر هغو کسانو شاهدي ورکوي چې په حقه يې پر هغې لاسونه موښلي دي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر طواف کوونکي ته دا سنت ده چې د هر طواف په پیل کې پر حجرالاسود تکبیر وايي او که چېرې ممکنه وي هغه ښکل کړي او یا دې په لاسونو لمس کړي او بیا دې خپل لاسونه ښکل کړي، یا دې هم په خپلې امسا لمس کړي او بیا دې هغه ښکل کړي، پرته له هغې دې ورته په لاس اشاره وکړي او که چېرې يې ورته لاس ونه رسېد او یا د چا له ازار او اذیته وډار شو، اشاره دې وکړي او تکبیر دې ووايي او په دې ټولو کې دې د خدای د پیغمبر صلی الله علیه وسلم لاره تعقیب کړي او باید باور ولري چې دا ډبره نه زیان رسوي او نه ګټه، په همدې خاطر کله چې حضرت عمر فاروق(رض) حجرالاسود ډبره ښکلوله ویې فرمایل: ((زه پوره باور لرم چې ته یوه ډبره یې نه ګټه رسوې او نه زیان که چېرې مې پیغمبر صلی الله علیه وسلم نه وای لیدلی چې ته یې ښکلولې نو ما به هېڅکله نه وای ښکل کړې.))

۴- یماني رکن:

د خدای(ج) پیغمبر صلی الله علیه وسلم پر یماني رکن لاس

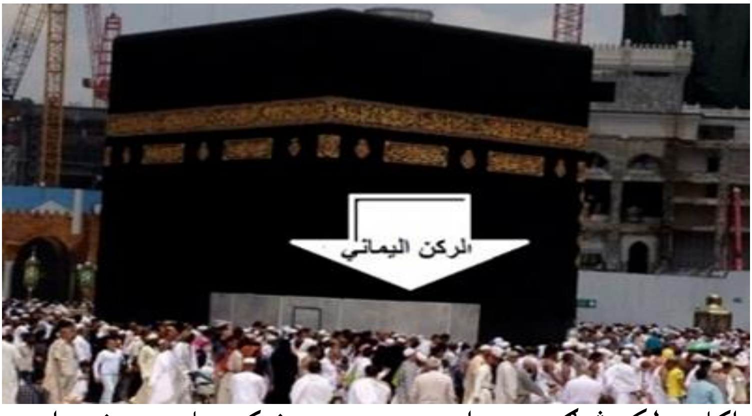

راکاږه، لکه څنګه چې د ابن عمر په حدیث کې یادونه وشوه او پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

يماني ركن او حجرالاسود لاس موښول ګناهونه لـه منځـه وړي، فقهـا په دې متفق دي چې پر هغو باندې لاس موښل مستحب او د پيغمبر صلى الله عليه وسلم د لارې تعقيبول دي. خو د ښکلولو پرځـای يـې نامتو عالمان نه ښكلولو ته ترجيح ورکوي.

امـام ابـن القـيم د حجرالاسـود او يمـاني رکـن د فضـيلت پـه بـاب وايي: «د ځمکې پرمخ هېڅ داسې ځای نه شـته چې ښکلول او لاس راکارېل پرې مشروع وي او د ګناهونو د له منځه تلو سبب شي، پرتـه له حجرالاسود او يماني رکن څخه.»

۵- حجر:

د يوې نيمه دايريي ساحې نوم دی چې د کعبې پـه شـمال کـې لـه کعبې سره متصله واقـع ده. د شـامي او عربـي رکـن تـرمنځ موقعيت لـري، لـه کعبـې څخـه دی، کلـه چـې قريشـو کعبـه بيـا رغولـه، نـو پانګه يـې کمـه راوړې وه، نـو ځکـه يـې د ابراهيم(ع) لـه قوانينو سـره سـمه جـوړه نـه کـړه، بلکـې کعبـه يـې وړوکـې جـوړه کـړه او هغه مقدار (حجر) يې

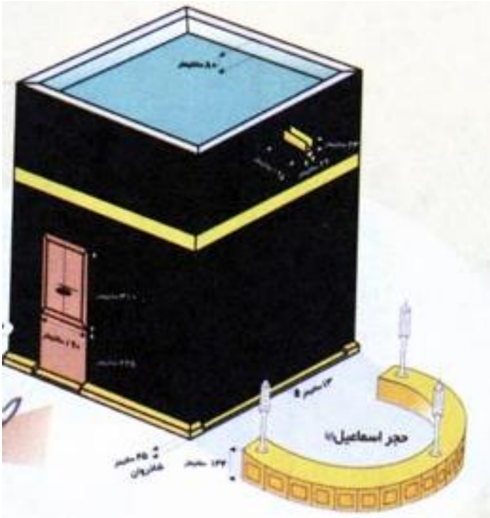

پرېښودل، پيغمبر صلى الله عليه وسلم د (حجر) يا ډېرو هغـه انـدازه او مقدار بيان کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او په بېلابېلو روايتونو کې راغلي چې حضرت محمد(ص) بي بي عايشې(رض) ته وفرمايل: ((که چېرې قوم دې وغوښتل تر ما وروسته يې جوړ کړي، راشه چې هغه اندازه تاته وښيم)) هغه وخت يې اوه ګزه هغې ته وښودل. ځکه نو که څوک په حجر (حطيم) کې لمونځ وکړي، لکه چې په کعبه کې يې لمونځ کړی وي. وروسته له دې ساحې څخه احاطه راتاوه شوه، دا ساحه د حطيم شريف په نامه هم يادېږي.

۶- الملتزم:

د کعبې شريفې د دروازې او حجرالاسود ترمنځ واقع دی، لکه څنګه چې يې ابن عباس حدونه ټاکلي دي او فرمايلي يې دي: ((د رکن او د کعبې د دروازې ترمنځ ملتزم دی.)) دې ځای ته پناه ځای (مقوذ) او دعا ځای (مدعا) هم ويل کېږي.

امام نوري رحمه الله وايي: ((په يو روايت کې راغلي دي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم د رکن او کعبې دروازې ترمنځ له خدايه د پناه غوښتنه کړې او خپله مبارکه سينه، څېره او سپېڅلي لاسونه يې پر هغو ايښي دي. دا حديث شريف له دوو ضعيفو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرچینو څخه روایت شوی، لومړی له ابن عباس څخه ثابته شوه چې ویلي یې، داسې یې کړې دي. بل روایت له ابن تیمیه رحمه الله څخه دی چې هغه وایي: ((که چېرې غواړې ملتزم ته راشې کومه ستونزه نه شته او هغه د حجرالاسود او د کعبې د دروازې ترمنځ دی. نو بیا دې سینه او صورت او خپل دواړه لاسونه پر هغه کېږده، دعا وکړه او حاجت دې لـه خدایـه وغـواړه او دا کـار کېـدی شـي تـر طـواف مخکې، تر طواف وروسته او یا د طواف په بهیر کې ترسره شي. قدرمن صحابه چې به کله هم مکې ته راتلل دا کار یې کاوه.))

۷- د ابراهیم مقام:

هماغـه ډبره یـا تیـږه ده چې حضرت ابراهیم علیـه السلام بـه د کعبې د جوړېدو پرمهال پر هغې ودرېده او حضرت اسماعیل علیـه السـلام بـه ورتـه تیـږې راوړلـې او دا مقـام همغـه تیـږه ده چـې حضـرت ابـراهیم علیـه السـلام د حج د غږ یا بلنې لپـاره پـر هغـې ودرېـدلی او غـږ

یې کړی دی. خدای(ج) په قران کریم کې فرمایي: ((*فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَن دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا*)) ال عمران۹۷.

(c) ketabton.com: The Digital Library

امام طبري ددې ایت شریف په تفسیر کې وايي: په هغه کې د خدای(ج) د قدرت او د خپل خلیل ابراهیم د اثارو نښې دي، له هغې جملې څخه پر هغې تیږې د حضرت ابراهیم علیه السلام د پښې نښې دي چې پر هغې ودرېدلی دی. هغه څوك چې د کعبې طواف پرځای کوي، خدای(ج) دا مشروع کړې چې دلته لمونځ وکړي. د بېلابېلو روایتونو له مخې پیغمبر صلی الله علیه وسلم په ابراهیم مقام کې لمونځ ادا کړی دی. نو ځکه خو تر طواف وروسته د ابراهیم مقام شاته د لمونځ کول، تر طواف وروسته مستحب او سنت دي. خو لاس موښل او ښکلول يې منع دي.

۸- زمزم:

دا مبارکه او مشهوره څاه په مسجدالحرام کې ده چې د حجرالاسود په ختیزه او د ابراهیم مقام په سویلي برخه کې واقع ده.

له دې څاه څخه د اوبو راوتلو کیسه مشهوره ده او فضایل يې واضح او څرګند دي. حضرت ابراهیم ع د الله ج په امر خپله یوه مېرمن هاجره چې دمصر اوسېدونکې وه، له خپل زوی حضرت

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسمعیل ع سره له فلسطین څخه مکې معظمې ته راوستله اودلته یې په بې اوبو وښوځمکه کې پرېښودله، تاریخ لیکي چې حضرت ابراهیم ع له دوی سره په خورجین کې راوړې لږه خرما او اوبه هم پرېښودلې دامهال حضرت اسمعیل تی خوره کوچنی و، کله چې حضرت ابراهیم ع بېرته لاړ او دهاجرې اوبه ختمې شوې نو وارخطاشوه چې تنده هغه اودهغې تنکی زوی له منځه یونسي،نو دصفا لوړې غونډۍ ته په دې هیله وختله چې که کوم انسان وګوري او اوبه ترې وغواړي خوهلته څوك نه و وروسته یې په شپله (خوړ)کې منډه کړه اودمروې لوړې ته وختله چې که څوك وموجي او مرسته ترې وغواړي خوهلته هم څوك نه و ،دې تلولی بې بي اوه ځله دصفا اومروه ترمنځ منډه وکړه،او زوی یې هلته لرې داوسنۍ کعبې په څومترۍ کې چې هغه مهال دکعبې نښه هم نه وه، پروت و په اوم ځل چې دمروې په لور ولاړه نویوغږ یې ترغوږ شو راغلله ګوري چې یوه پرښته خپل وزر پرځمکه وهي چې له همدې ځایه اوبه راوځي لومړی یې له دې الهي ډالۍ څخه دحضرت اسمعیل تنده خړوبه کړه اوبیا یې پخپله وڅښلې.

لوی خدای(ج) هغو ته داسې ځانګړتیاوې او فضیلتونه ورکړي چې نورې اوبه یې نه لري. له هغې جملې څخه مخکې تر دې چې پیغمبر صلی الله علیه وسلم اسرا او معراج ته وخېږي په دې اوبو یې مبارکه سینه ومینځل شوه، له شرعي او طبي پلوه د ځمکې پرمخ تر ټولو ښې اوبه دي. څښل یې د ډوډۍ په څېر سړی مړوي.

دوروستیومعلوماتو له مخې، دزمزم کوهی اوس په یوساعت کې (۳۹۶۰۰) لیتره اوبه ورکوي داکوهی ترځمکې لاندې څو ستړګې لري تر مطاف لاندې دکوهي خوله (۱،۵۶) متره ، ژوروالی یې (۳۰) متره، په کوهي کې دولاړو اوبو حجم (۴) متره

(c) ketabton.com: The Digital Library

او په بیخ کې دکوهي قطر (۱۳) متره دی ترې دې چې یوه سترګه یې د اذان دځای لاندې ده.

دکوهي قطر له (۱،۴۶) تر (۲،۶۶) متره دی.

دزمزم کوهی له کعبې څخه (۲۱) متره لېرې دمقام ابراهیم خواته دی، اوس پر دې کوهي د (۸ ،۸۸) متره مربع په مساحت یوه ودانۍ جوړه شوې چې دمطاف لاندې ده اوله مسعی څخه ورته تر ځمکې لاندې لار ورغلې ده.

دزمزم لپاره له حرم څخه څو کیلومتره لېرې د کدَی په نوم سیمه کې په (۱۴۱۵هـ ق) د (۱۵۰۰۰۰) یوسل اوپنځوس زره لیتروپه ظرفیت ذخیره جوړه شوې ده .له همدې ځایه دمدینې منورې په شمول نورو سیموته په بوشکو اوټانکرو کې زمزم وړل کېږي.

۹- صفا و مروه:

صفا او مروه هغه دوه غونډۍ دي چې د حضرت ابراهیم علیه السلام مېرمن (بي بي هاجره) پر خپل زوی حضرت اسمعیل علیه السلام ډېره تږې شوه او د اوبو د پیداکولو په لټه کې شوه له صفا څخه راکښته شوه، لږه لاړه، بیا یې لږ منډه کړه، بیا لږه

لاړه، تر هغه پورې چې د مروه غونډۍ ته ورسېده اوه ځله دې د دوو غنډیو ترمنځ منډه رامنډه کړه، تر څو څوك پیدا کړي چې هم دې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم يې زوی ته لرې اوبه راوړي همدا مهال و چې څښتن تعالی پر ځمکه باندې د اسمعيل عليه السلام د پښو له موښلو څخه اوبه راوخوټولې چې مخکې مو ورته لنډيز بيان کړ.

ددې لپاره چې د کعبې شريفې اړوندې برخې او شاوخوا ځايونه په ښه ډول مشخص شي، لاندې تصوير وګورئ.

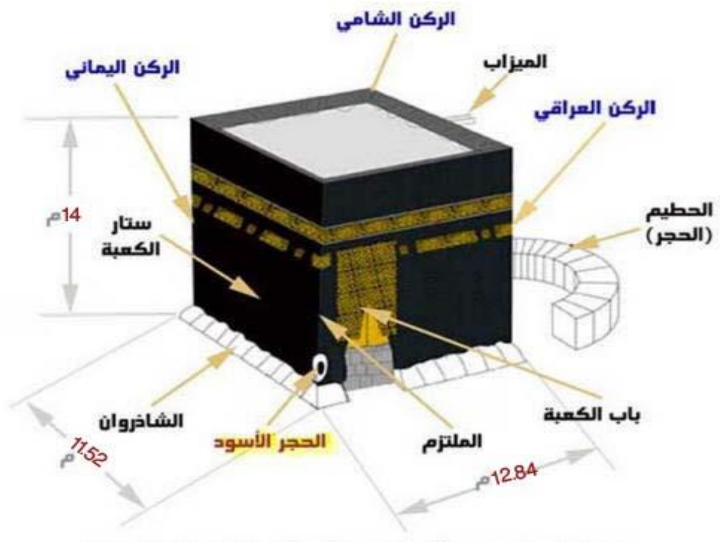

۱۰- منی، عرفات او مزدلفه:

دا درې واړه ځايونه معظم او مقدس مشاعر دي، چې حاجيان د

حج د فريضې د اداکولو لپاره هلته ځي. منی ته د راټولېدو دمې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ذبح په خاطر ځي، په دې خاطر ورته منى وايي چې د قربانۍ وينه هلته تويېږي. عرفات د حج درېيم فرض دى چې ټاکل شوى وخت لري. که له ټاکل شوي وخت

څخه تاخير شي، نو حج له سره نه صحيح کېږي او راتلونکي کال کې به د حج قضايي راولي. تر عرفات وروسته د مبيت او ذکر و دعا په خاطر مشعرالحرام ته راځي. مشعرالحرام د مزدلفې په منځ کې يو وړوکى غر دى چې اوس د پراختيا په مقصد له منځه وړل شوى او پرځاى يې مسجد جوړ شوى. مزدلفه د محسر د ناوې په منځ کې واقع ده، د عرفې تر دوه غاښي پورې، پيل او پاى يې په مزدلفه کې شامل نه دى او هغه ټول حرم ګڼل کېږي.

عمره، احرام او طواف:

په کتابونو کې يې راوړي چې کله حاجيان مکې مکرمې ته داخل شي، د سامان تر ځاى پرځاى کولو وروسته دې غسل يا اودس وکړي.

په لاربښودو کتابونو کې يې د عمرې د احرام د تړلو په باب ويلي: د عمرې مانا ده د اباد کور اراده کول، زيارت کول او په شرعي اصطلاح له عمرې څخه مراد کوچنى حج دى، چې هر وخت کېدى شي، هېڅ کوم ټاکلى وخت نه لري، عمره له حج سره هم کېدى شي او له حجه جلا هم، عمره په ژوند کې يو ځل موکد سنت ده، عمره

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوازې د احرام تړل، د کعبې شريفې طواف کول، د صفا او مروه ترمنځ سعی او حلق يا تقصير کول دي. په رمضان المبارک کې عمره کول مستحب ده، د رسول الله صلی الله عليه وسلم ارشاد دی، د رمضان په مياشت کې عمره کول داسې دي لکه زما په ملګرتيا حج کول (ابو داود). د عمرې په فضيلت کې ډېر احاديث ذکر شوي چې يو حديث په لاندې ډول دی: رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: ((څوک چې له کوره د حج او عمرې په نيت روان شي او په لاره کې وفات شي، نو دغه سړی به بې حسابه جنت ته داخل شي.))

کله چې حاجيان وغواړي د عمرې احرام وتړي په کار دي چې تر هر څه لومړی غسل يا اودس وکړي، خو غسل ډېر ښه دی. بيا دې د احرام جامه چې له يوه لنګ او څادر څخه عبارت ده، په دې شرط چې نوي وي او يا مينځل شوي وي، واغوندي، که خوشبويي يې درلوده، نو ودې لګوي او بيا دې دوه رکعته نفل لمونځ وکړي او دارنګه نيت دې وکړي ((اللهم أني أريد العمرة، فيسرها لي وتقبلها مني)) ژباړه: ای الله! ما د عمرې د اداکولو اراده کړې ده، ماته يې اسانه کړې او له ماڅخه يې قبوله کړې. تر نيت وروسته دې تلبيه ووايي: ((لبيك الهم لبيك، لبيك لاشريك لك لبيك ان الحمد و النعمة لك والملك لاشريك لك)) په دې توګه نوموړی کس محرم ګرځي. په کتابونو کې د نارينه او ښځينه حاجيانو لپاره د څو نورو ټکو يادول هم ضروري ګڼل شوي دي:

١- که حاجي نرينه وي، تلبيه دې په جهر وايي او که ښځينه وي، تلبيه دې په خفيه (پټه توګه) ووايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- نر دې سر او مخ نه پټوي او ښځه دې سر پټ کړي او مخ دې نه پټوي.

۳- نرينه حاجي د ګنډل شويو جامو له اغوستلو څخه منع دی، خو د ښځو جامې چې هر ډول وي، ممانعت نه لري.

۴- نرينه بايد داسې څپلۍ په پښو کړي چې ښنګري يې لوڅ وي، مګر ښځې هر ډول څپلۍ په پښو کولای شي.

۵- د احرام په حالت کې بايد نر او ښځه دواړه د جګړو، پوچو ويناوو او له بدو اعمالو ځان وساتي.

۶- د احرام په حالت کې د نوکانو پرېکول، د سر د وېښتانو خريل او کمول، غوړول او ږمنځول، لاسونو او پښو باندې نکريزې لګول، خوشبويي او صابون کارول جايز نه دي.

۷- د احرام په حالت کې د ښځې او مېړه يوځای ملاسته او جماع کول حرام دي.

۸- محرم د ښکار کولو او بل چاته د ښکار له ښودلو څخه منع دی.

نر او ښځه کولای شي له هرې دروازې څخه حرم شريف او طواف ته دننه شي.

طواف د خدای له کوره ګردچاپېره ګرځېدو ته وايي.

طواف په لغت کې له يو شي څخه چاپېره ګرځېدلو يا تر يو شي جارېدلو ته وايي او په اصطلاح کې له کعبې شريفې څخه په اخلاقو سره چاپېره ګرځېدلو ته طواف وايي. طواف د حج دويم رکن دی او

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـه درې ډولـه دی؛ ۱- سـنت، ۲- فـرض، ۳- واجـب. درې واړه پـه لاندې ډول تشريح کېږي:

۱- قدوم طواف: د قدوم، تحيه او يا سلام کولو طواف سنت دی او مسجد الحرام ته له رسېدلو سره سم اداکېږي. پـه مفرد او قـران حج کې دومره توپير دی چې قـارن بـه مخکې د عمرې طواف کوي بيا د قدوم طواف کول مستحب دي او مفرد بـه صرف قـدوم طـواف کوي او په متمتع دا طواف نه شته. دا د ښه راغلاست او حرم شريف ته د سلام کولو طواف دی.

۲- د زيارت طواف: دا طواف فـرض دی. د حـج دويـم رکـن دی، که پاتې شي حج نه صحيح کېږي. غوره وخت يې د ذوالحجې لسم (د اختـر لـومړۍ ورځ) ده، خـو کـه پـه څـه وجـه پـاتې شـي، نـو د ذوالحجې پر يوولسم او دولسم هم ادا کېدی شي.

۳- وداع طواف يا د صدر طـواف: کلـه چې حـاجي لـه حـج څخـه فارغ شي له مکې مکرمې څخـه د رخصتېدو پر وخت بـه دا طـواف

کوي دا د وداع يا خدای پامانۍ طواف دی چې حکم يې واجب دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې طوافونو څخه موږ دا نتیجه ترلاسه کوو، چې په خپل ټولنیز ژوند کې هم د مراتبو تسلسل او همدارنګه تر خپل اصلي کار دمخه هم مقدمه ولرو او د هغه تر پای ته رسولو وروسته هم باید یو څه غوره عمل وکړو. له مقدمې او تیاري پرته باید یو کار پیل نه کړو او د نتیجو تر لاسته راوړلو وروسته یې دفعتاً پرېنږدو.

د طواف کولو مسنونه طریقه:

کله چې حاجي مکې مکرمې ته ورسېږي، په ادب او عاجزۍ سره به مسجدالحرام ته داخل شي او کله یې چې پر کعبې شریفې سترګې ولګېدې، نو تکبیر، تهلیل او درود به ووایي، وروسته به دا دعا وکړي: (اللّهُمَّ اغفِرلِىْ ذُنُوبِىْ وَافتَحْ لِىْ اَبْوَابَ رَحمَتِكَ) ای خدایه! زما ګناهونه معاف کړې او زما لپاره رحمت دروازې خلاصې کړې. له مسجدالحرام څخه د وتلو پر وخت به دا دعا وایي: (اللّهُمَّ افتَحْ لِىْ اَبْوَابَ فَضلِكَ وَسُهّلْ لِىْ اَبْوَابَ رِزقِكَ) ای خدایه! زما لپاره دې د خپل فضل او کرم دروازې خلاصې کړه او زما لپاره د رزق ذریعې اسانه کړه.

تر طواف مخکې دې حاجي د احرام څادر ښي تخرګ لاندې وباسي او پر کینه اوږه به یې واچوي، دېته په شریعت کې (اضطباع) وایي، تر دې وروسته به د کعبې طرف ته مخ کړي د (حجرالاسود) او (یماني رکن) تر منځ به ودرېږي د طواف نیت به وکړي. (الهم انی ارید طواف بیتك المحرم فیسره لی وتقبله منی). ای خدایه! زه ستا د محترم کور طواف کول غواړم، نو زما لپاره یې اداکول اسانه کړې او زما له طرفه یې قبول کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر دې وروسته به (استلام) وکړي. استلام په لغت کې لاس وروړلو ته وايي او په اصطلاح کې له استلام نه مقصد د حجرالاسود ښکلول يا مسحه کول او يماني رکن ته لاس وروړل دي. د طواف د هر دور شروع له حجرالاسود نه کېږي چې کله بېرته حجرالاسود ته راورسېږي، نو يو دور يا ګردش به پوره شي. اوه ګردشه يو طواف ګڼل کېږي.

بيا به د بيت الله شريف او حطيم (حطيم هغه ځای دی چې په بيت الله پورې اړه لري) په چاپېر له ښي خوا نه طواف شروع کړي او اوه ګردشه به پوره کړي. په داسې ډول چې په دريو لومړيو ګردشونو کې به په پهلواني تګ کوي او په نورو څلورو ګردشونو کې به په عادي حال ګرځي. که وسه يې کېدله نو د هر ګردش او طواف په پای کې به حجرالاسود ته په رسېدو سره هغه ښکل او مسحه کړي او که زياته ګڼه ګوڼه وه، وسه يې نه وه او د حجرالاسود په ښکلولو سره خلکو ته د تکليف رسېدلو وېره وه، نو مخامخ به ورته ودرېږي او د هغې پر لوري به د امسا يا لاس په ورغځولو سره د مسح کولو په څېر اشاره وکړي.

د طواف واجبات:

طواف لاندې واجبات لري: ۱- طهارت که غسل وشي ډېره ښه ده که نه اودس هم کفايت کوي، ۲- عورت ستر پټول، ۳- له ښي طرف نه د طواف شروع کول او کيڼ لوري ته د کعبې ساتل، ۴- که څه عذر نه وي، نو پياده طواف کول، ۵- په ولاړه طواف کول، ۶- د حطيم له بهر نه طواف کول، ۷- اوه ګردشه پوره کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که له واجبو څه پاتې شي دويم ځل به يې اداکوي که دويم ځل يې ونه کړي، نو يوه قرباني ورباندې لازمېږي.

په طواف کې حرام شيان:

۱- د جنابت او بې اودسۍ په حالت کې طواف کول، ۲- د عورت ښکاره کېدل، ۳- خپل کيڼ اړخ ته د کعبې نه ساتل يانې په چپ دور طواف کول، ۴- په ناستې سره طواف کول، په حطيم کې دننه طواف کول، ۶- پرته له څه مجبورۍ نه په سورلۍ سره طواف کول، ۷- تر اوو ګردشو کم طواف کول.

که د بې اودسۍ په حالت کې طواف وشي کفاره يې پسه يا سېرلی دی او که د جنابت په حالت کې طواف وشي، نو کفاره يې د غوا يا اوښ قرباني ده، ځکه چې دا لوی جرم دی. سربېره پر دې نور که پاتې شي دوباره به يې ادا کوي او که ادا نه شي يوه قرباني به ادا کوي.

د طواف مکروهات:

۱- د طواف په حالت کې پر بدن يا جامه د خفيف نجاست لګېدل، ۲- د ذکر او دعا پر ځای فضول او عبس خبرې کول، ۳- د څه شي خوړل، ۴- اخيستل او خرڅول، ۵- تر يو يا دوه دورې ګردش نه پس هسې کېناستل، ۶- د طواف تر پوره کولو وروسته په ابراهيم مقام کې د لمانځه تر اداکولو مخکې بيا بل طواف شروع کول، ۷- اضطباع نه کول، ۸- د حجرالاسود استلام پرېښودل، ۹- په ډېر شور د ذکر او دعا لوستل، که نور څوك داسې کار کوي هغه ته بدرد ويل نه دي پکار، بلکې خپله ورڅخه پرهېز وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طواف په پيل کې بايد حاجي حجرالاسود ته مخامخ ودرېږي او خپل لاسونه دې حجر الاسود ته مخامخ پورته کړي او الله اکبر دې ووايي، بيا دې خپل لاسونه په حجر الاسود کېږدي او هغه دې ښکل کړي او يا دې خپله حجرالاسود ښکل کړي، خو که چېرې حجرالاسود ته رسېدل ګران وو او يا د نورو د اذيت سبب ګرځېده نو يوازې له لرې واټن څخه دې ورته اشاره يا سلام وکړي او تلبيه دې قطع کړي او د عمرې د طواف په نيت دې طواف شروع کړي، تکبير دې ووايي او لاسونه دې پورته کړي، وروسته دې له خپلې ښي خوا څخه چې هلته د بيت الله شريف دروازه هم ده، په طواف کولو پيل وکړي. او حطيم دې د طواف کولو په دايره کې راګير کړي، تر څو چې بيا حجرالاسود ته ورسېږي، بيا دې حجر الاسود ته مخ راواړوي، تکبير دې ووايي او په همدې ترتيب سره دې ټول اوه چکرونه يا دورې پوره کړي، د احرام د څادر يو طرف دې پر کيڼه

اوږه واچوي او بل طرف دې تر ښي تخرګ لاندې تېر کړي او پر کيڼه اوږه دې واچوي او ښي اوږه دې لوڅه پرېږدي، چې دې حالت ته (اظطباع) ويل کېږي. درې اول چکرونه دې په چابکۍ او پهلوانۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د اوږو په ښورولو سره ترسره کړي چې ورته (رمل) ویل کېږي او ځلور پاتې ګردشونه دې په عادي ډول سرته ورسوي، ښځه دې بې د (رمل) یانې (بې له چابکۍ او پهلوانۍ او د اوږو له ښورولو پرته) طواف وکړي. کله چې له طوافه خلاص شي، د امکان په صورت کې دې ابراهیم مقام ته نږدې دوه رکعته لمونځ ادا کړي، دغه لمونځ واجب دی، د ازدحام په صورت کې کولای شي د مسجد الحرام په هر ځای کې یې ادا کړي، بیا به د زمزم اوبه وڅښي.

تر دې وروسته به د سعې د اداکولو لپاره د صفا غونډۍ ته ورشي. مخ دې کعبې شریفې ته ورواړوي او ددغه ایت په لوستلو دې دعا وکړي: ((ان الصفا والمروه من شعائرالله)) او د مروه

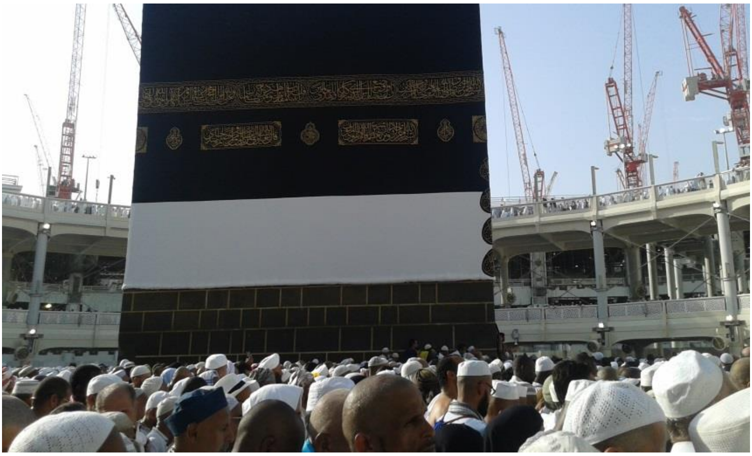

غونډۍ په طرف دې حرکت وکړي. د دوو شنو نښو (میلین احضرین) ترمنځ دې نارینه په چالاکۍ تېر شي او ښځینه دې په عادي ډول تلل کوي، کله چې د مروه غونډۍ ته ورسېده، هلته دې هم د صفا په شان عمل او دعاګانې وکړي، بیا دې د صفا پر لوري حرکت وکړي، په همدغه نیت دې د صفا او مروه ترمنځ اوه واره

(c) ketabton.com: The Digital Library

چکرونه پوره کړي. تر سعې وروسته دې نرینه د سر ویښتانو حلق یا

قصر وکړي، خو ښځینه دې د کوڅیو له څوکو څخه د یو بند په اندازه واخلي او لنډ دې کړي او په همدې کار سره دې د عمرې له احرام څخه ځان وباسي. خپلې جامې دې واغوندي او په عادي ډول دې خپل عبادت وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لومړۍ عمرې پر لوري

ما او زما بل ملګري (عزت الله خان) چې دواړو له کابله احرامونه تړلي وو او د ماسپښین لمونځ مو په همدې احرام کې وکړ، یوځل بیا مو غسل وکړ؛ اودس مو تازه کړ. مومند صیب راته وویل: مازیګر لمانځه ته به ځان رسوو او بیا به عمره کوو، ما وویل

بېخي سمه ده، مازیګر لمانځه ته د مروا او صفا دروازې له لارې داخل شو، سخته ګڼه ګوڼه وه دا د حرم شریف یوه دخولي دروازه ګڼل کېږي او د ډېر زیات ثواب ځای دی، د صفا غونډۍ پر سر چې هره دعا وکړې، خدای(ج) یې قبلوي، لمونځ مو وکړ او په ګڼه ګوڼه کې تر زیات فشار وروسته مو د خدای پر کور سترګې ولګېدې. کله چې دې د خدای پر کور سترګې ولګېدې، نو هره دعا چې کوې قبلېږي، ما د صفا غونډۍ پر سر او بیا دلته د خدای پر کور د سترګو په لګېدو سره لومړۍ دعا افغانستان ته وکړه، خپل ځان مې له یاده ووته، ما ویل خدایه ماته لوی افغانستان جوړ کړې، داسې افغانستان چې وچې، بحر او هوا ته خپله لاره ولري، نه ظالم وي، نه مظلوم، نه د چا پورورې وي او نه یې څوک پورورې، ټول افغانان د نړۍ د نورو انسانانو په شان ارام او سالم ژوند وکړي، خدایه د جګړو او بدمرغیو ټغر نور زموږ له خونې ټول کړه، خدایه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې وطن خلك چې ستا په نامه تر هر چا زيات قربانۍ ته تيار دي، خدايه ته يې په خپل رحمت او كرم ارام او سوكاله كړې، خدايه ته غيرتي يې او غيرتي خلك خوښوې، نو دا ولس هم ډېر غيرتي دى،

ستا په نامه او ستا په دين يې ننګه او غيرت كړى دى، خدايه ته يې له افتونو او توپانونو وژغورې. خدايه زما ولس يوازې تا لري، نور يې ټوله دنيا مخالفه ده، خدايه ستا تر كور او حرمينو وروسته ماته زما د وطن خاوره ډېره پاكه برېښي، خدايه ته يې همداسې پاكه لرې. كله چې دې د خداى(ج) پر كور د لومړي ځل لپاره سترګې ولګي، نو د اوښكو سېلاب دې له سترګو راځي، ثانيه په ثانيه كې مې زرګونه دعاګانې په ذهن كې تېرې شوې، د دعاګانو ذهني سرعت دومره زيات وي، چې په خوله د هغو د ټولو يادول ممكن نه دي. زه (يون) مومند صيب او عزت الله خان درې واړه د طواف ساحې ته داخل شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حجرالاسود تیرې ترڅنګ د بیت الله شریف دروازه ده، همدې دروازې او حجرالاسود ته مخامخ یو شنه نښه یا څراغ لګېدلی، طواف له همدې ځایه پیلېږي. کله چې دې نښې ته ورسېدو، نو مخ مو د حجرالاسود پر لوري کړ، لاس مو ورته جګ کړ، بسم الله، الله اکبر مو څو څو ځله وویل، څو ګامه وړاندې د کعبې شریفې دروازې ته تقریباً مخامخ ابراهیم مقام دی، دلته د ابراهیم خلیل الله د پښو

خاپونه په ډبره کې ښکاري یوه ښکلې اوسپنیزه محوطه ورځخه راچاپېره ده، خلك د همدې پنجرې له سوریو د ابراهیم خلیل الله د پښو خاپونه لیدلای شي، همدلته څېرمه خلك تر طواف وروسته دوه رکعته لمونځ هم کوي، دلته لمونځ ډېر ثواب لري، خو د حج په مراسمو کې د خلکو د زیاتې ګڼې ګوڼې له امله دلته چاته د لمانځه چانس په اسانۍ نه میسرېږي. د طواف د پیل په همدې لومړي دور کې زه (یون)، مومند صیب او عزت الله خان د ابراهیم مقام او د بیت الله شریف ترمنځ ساحې څخه تېر شو، په لومړي پړاو کې موږ غوښتل حجرالاسود ته ځان ورسوو، خو د خلکو ګڼې ګوڼې له امله پر دې بریالي نه شو. دویم پړاو مو پیل کړ، په دویم پړاو کې کله چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حطیم له چارپېره دېوال څخه تېر شو نو د کعبې شریفې دېوال ته مو ځان ورساوه. کله چې مې د خدای پر کور لاسونه ولګېدل، نور نو پرځان نه یم پوه شوی، چې څومره خلك مې تر شا ولاړ دي، څومره راڅخه دمخه دي او څومره مې شاته دي، تندی مې پر دېوال کېښود په زوره زوره مې وژړل، دا هغه ځای دی چې هېڅ انسان ورته ځان نه شي ټینګولای، که د کاڼي زړه یې هم وي، نو دلته د موم په شان شي د سرې خپله ټوله تېره ماضي د سترګو په رپ کې تېره شي. تر

دې پورته نو نور د عبادت ځای نه شته، د انسان ټول ارمانونه په همدې ځای پورې تړلي دي، د ګناهونو تویېدو او د ځان د پاکېدو ځای همدا دی. دلته نو خپل ټول ژوند له پیله بیا تر دې دمه دریاد شي، ماته خپل ټول لوی او واړه ګناهونه یو په بل پسې لکه د بربښنا په شان رایاد شول. دې ګناهونو باندې یوازې زه او خدای پاك پوهېږو. ان اوس یې هم په دې قلم نه شم لیکلی، خدای ته مې زاري وکړه چې ته څومره لوی یې، ته خو زما پر ټولو ګناهونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهېږې، خو پر ټولو دې پرده اچولې، ته خو کولای شې ما هرچېرته رسوا او افشا کړې، خو تا پر ما هر وخت پېرزوينه کړې، زه دې خلکو ته نه يم خجل کړی، يا خدايه پر ما ولورېږې، ما څخه ستا مخلوقات ازار شوي که واړه دي که زاړه، که الوتونکي دي که نا الوتونکي، هر ژوندی موجود چې راڅخه ازار شوی خدايه ټول راوبښې، کله چې مې تندی د خدای(ج) د کور پر دېوال ولګېد نو د خپل ورکتوب شپې رايادې شوې چې يوه ورځ مې له نورو همزولو سره پشنګوري، يخو اوبو ته واچول، مور يې ډېرې چغې وکړې ډېر پياو مياو يې وکړ، ډېرې ساندې يې ووهلې خو زموږ له ډاره نږدې نه شوه راتللای، پشنګورو چې به هره خوا ځان د اوبو څنډې ته کشول مور به نه پرېښودل، ان تر هغه چې خولې ته يې زګونه راغلل، کله چې مو له اوبو څخه راوکښل نوره په کې دمه نه وه، ساه يې ورکړه، مور يې ډېره وچغېده، خو هېڅ يې نه شول کولای او پلار يې هم ډېر وچغېده خو هېڅ څه شی يې نه شول کولای. اوس چې زه خپله پلار يم او خدای(ج) څلور اولادونه رالورولي، هغه لحظه مې ذهن ته راځي، که زما ماشومان څوك داسې په يخو اوبو کې ډوب کړي او همدا ټوله يخني پرې تېره شي او زه ورته په خپلو سترګو وګورم، نو پرما به څه تېر شي؟ پر مور به يې څه تېر شي؟ هغوی خو اوس موږ هېڅ سړو تودو ته نه پرېږدو، نو که دومره سخته پرې راشي پر موږ به څه تېرشي؟ له هغې ورځې څخه دا دی نن نږدې (۴۳-۴۴) کاله تېرېږي، خو بيا مې هم هغه صحنه سترګو ته رايادېږي، لږ چې نور غټ شوم نو بيا د کاڼو د ويشتو شوم، غولکه مې غاړې ته کړه، مرغۍ به مې ويشتلې، هغه صحنه مې اوس هم په ياد ده، چې زموږ تر کلي لاندې د سيند پر غاړه لويه ډېره وه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دنګ چنارونه په کې ولاړ وو، مرغیو په کې ځالې جوړې کړې وې، زموږ له ډلې به یو چنار ته وخوت، د مرغۍ ځالې ته به نږدې شو، کله چې به نږدې شو، نو مرغیو (چنچڼو) به پرې برید وکړ، خو چېرته چنچڼې او چېرته انسان (اشرف المخلوقات) د چنچڼو بچي به سرې مښوکې چغېدل، مور او پلار به یې بیا پر اشرف المخلوقات برید وکړ، خو زور به یې نه رسېده، دا مهال به نو پاسني کس پر موږ غږ وکړ چې ولې یې همدا مو وخت دی، موږ به په غولکه کې ګاټې کېښودل، چنچڼې به مو وویشتې، کله به یې مور او کله به یې پلار وویشتل شول او کله به دواړه، د چنچڼو بچي به همداسې پاتې شول. کله چې به (مار) د چنچڼو بچو پسې وخوت نو هغوی به ډېرې چغې ووهلې او کله چې به (اشرف المخلوقات) وخوت نو هم

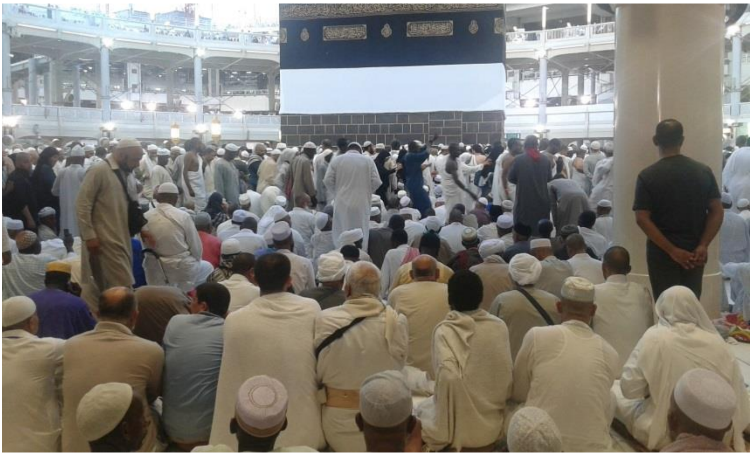

ډېرې چغې به یې ووهلې، اوس چې زه لوی شوم، نو پوی شوم چې اشرف المخلوقات څه مانا؟ اوس چې زه د ماشومانو پلار یم او که بل ظالم له ماسره داسې چلند وکړي، نو زه به ورته څومره سزا ورکړم، له پشنګورو او چنچڼو څخه چې راتېر شم، لږ چې راغټ شوم نو بیا به مو چرګان جنګول، د هغوی مښوکې او کاکوله به په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وینو سره وو، خو موږ به تری خوند اخیسته، بیا چې لږ نور غټ شوم، نو بیا د کلي له هلکانو سره د سپیانو جنګولو وخت راغی، هغوی به په سرو وینو ککړ وو، خو موږ به تري خوند اخیسته. بیا نو د نورو لویو ګناهونو وخت راغی، د چا مال ته سترګې نیول چې کاشکې زما وای، بل ټیټول ځان پورته کول، لویې او وړې ګناوې چې هیڅ انسان ورڅخه خالي نه دی، په دې ټولو د یوه ککړ انسان په توګه د خدای حضور ته ولاړ یم، پرځان نه پوهیږم، خو پر ټولو ګناهونو سربیره په دې کار له خدایه ډېر خوشاله یم چې ډېر کوچنی وم، هغه وخت چې ښي او چپ لاس مې وپېژندہ، نو خدای ته مې لاسونه پورته کړل چې خدایه! هیڅ انسان زما له لاسه قتل نه کړې، خدایه! ددې وس مه راکوه چې زما له لاسه څوك ووژل شي، هغه دعا مې خدای قبوله کړې او تر دې دمه مې څوك له لاسه نه دي وژل شوي. بیا چې د ځوانۍ موسم راغی، نو شیطان خو غاړه پرغاړه

راسره روان و، له ډېرو ګړنګونو یې غورځولی یم بیا مې ځان پورته کړی او بیا یې غورځولی یم. د خدای د کور پر دېوالو چې دې تندی ولګي، نو خپلې ټولې ګناه ګانې به در په زړه شي، یوه په یوه به دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

له نظره تېره شي، غير له دې چې وژاړې نور نو څه کولای شې؟ خدای(ج) ډېر مهربانه دی. همدلته مې زړه ښه تش کړ! تر هغه پورې مې وژړل چې زړه مې يخ شو. ټولو خلکو يو قسم ژړل، هېچا خپل ځان نه شو ټينګولای، هر چاته خپل عيب په خپله ښه معلوم دی، انسان څومره مغرور دی، انسان څومره معذور دی. د دنيا هر زورور چې دلته راشي، سر به يې په تيږه لګي، الله(ج) ته به زاري کوي، ژاړي به، په همدې ژړا ژړا کې د دېوال په ښکلولو سره تر (يماني) رکن پورې رسېدلی يم او تر هغه وروسته همداسې په سينه او دېوال ښکلولو مې ځان تر حجرالاسوده ورساوه، هلته سخته ګڼه

ګوڼه وه، په ښي لاس مې دېوال ونيو او چپ لاس مې حجرالاسود ته داخل کړ، پر تيږه مې لاس ومونښود، بيا مې ښکل کړ او د خلکو له ټېلې مې ځان وکاږه. مومند صيب سره يوځل د بلې دورې په لټه کې شوم، دا ځل بيا په سخته ګڼه ګوڼه کې تر حجرالاسود پورې ورسېدم دا ځل مې نو سر وردننه کړ، د خلکو له ګڼې ګوڼې سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره مې په ارامۍ راښکل کړ، نور مې ځان بېرته د خلکو منځته کړ، مومند صیب مې له وېښتو راکش کړ چې راځه، بل دور ته ځو، خو هغه د خلکو ګڼې ګونې راڅخه داسې ورك کړ چې بیا مې د ورځې تر پایه ونه لیده، ما خپلې اووه دورې یا پړاوونه په دې ډول پوره ادا کړل. تر دې دریېمې دورې دمخه د لومړۍ او دویمې دورې ترمنځ مومند صیب د (حطیم) ساحې ته داخل کړم، راته یې وویل چې دلته لمونځ دومره ثواب لري لکه د کعبې شریفې په داخل کې چې دې کړی وي.

حطیم شریف اصلاً د کعبې شریفې یوه برخه ده، چې د کعبې د جوړولو پرمهال د پانګې د کموالي له امله دا برخه له کعبې څخه بهر پاتې شوې ده.

دوه رکعته لمونځ مو همدلته وکړ، خو په دریېم دور کې مومند صیب راڅخه لادرکه شو او زه یوازې پاتې شوم. کله چې مې اووه پړاوونه پوره کړل، نو بیا مې دوه رکعته د طواف د شکرانې لمونځ ادا کړ، تر هغه وروسته د ماښام جمع تیاره شوه، د ماښام لمونځ مې هم د طواف په ساحه کې ادا کړ، بیا ډېر وګرځېدم چې مومند صیب او عزت الله خان پیدا کړم، عزت الله خان خو له موږ څخه په همغه لومړي دور کې لادرکه شو. دا مهال نو ماسره ټلیفون هم نه و چې مومند صیب ته زنګ ووهم، خورا سخت پرېشانه شوم. پوره نابلده وم، ما ویل کوم بلدي څوك پیدا شي چې د پاتې مراسمو ځای راوښیي، یو افغان منتظم مې پیدا کړ، هغه ته مې وویل طواف مې وکړ، نورو پاتې مراسمو ته چېرته لاړ شم، هغه راته وویل صفا او مروا غونډیو ته لاړ شه، اووه ځله به سعې وکړې، بیا به لاړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شې سر به کل کړې، دا مهال راته صفا او مروا غونډۍ پیدا کول هم اسان نه وو. خو د طواف له ساحې څخه په همدې نیت رهي شوم. په لاره کې یو حاجي راسره ګرمه ستړي مشي وکړه، راته یې وویل زه (میرویس) نومېږم، د کابل د تره خېلو یم او تا ښه پېژنم، ټلویزیون ته هم درغلی یم، هغه ته مې ویل د صفا او مروا غونډۍ ته ځم، ادرس راکړه، هغه وویل زه خپله درسره ځم. هغه راسره لاړ، تر پنځه

دقیقو پلي مزله وروسته هلته ورسېدو، (حاجي میرویس) یوه عمره کړې وه. نو هر څه ورته معلوم وو. یو چکر ده خپله راکړ او په طریقه یې ښه پوه کړم، نور شپږ پړاوونه ما خپله پوره کړل. حاجي میرویس راته د وېښتانو د خریلو د ځای ادرس هم راکړ. کله چې مې د صفا او مروا غونډۍ کې اووه چکرونه پوره کړل، افغانستان ته مې دعا مې وکړه او ځان ته مې دعا وکړه. بیا د صفا غونډۍ ته ورڅېرمه دروازې باندې ووتم. څپلۍ مې هم له عزت الله سره په کڅوړه کې پاتې شوې وې، خو تر مسجد الحرام باندې محوطه چې دا هم د مسجد برخه ده، هم ډېره پاکه وې، څپلو سره ګرځېدل هم په کې جواز لري، خو یبلې پښې هم خلک په کې ګرځي، تر لس دقیقو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرځېدو وروسته مې د وېښتانو خریلو ځای پیدا کړ، هلته یو پاکستانی ولاړ و، په لاس یې اشاره وکړه وېښتان جوړوې؟ ما ویل هو! هغه وویل راځه راپسې! هلته چې ورسېدم، ډېره ګڼه ګوڼه وه، لومړی مې مخې ته د څپلکو دوکان راغی، ژر مې په شل ریاله یوه جوړه څپلکۍ واخیستې، بیا د سلماني دکان ته داخل شوم، سلماني راته وویل چې کل یې کړم او که صفر ماشین یې کړم، ما

وویل ماشین یې کړه، ده وویل لس ریاله کېږي، ما ویل ټیک ده. کله چې یې ماشین کړ، نو کنډو کپر و، ما ویل نه چاړه پرې تېره کړه، ده ویل لس ریاله نور کېږي، ما ویل درکوم یې، بیا یې راته سر کل کړ. شل ریاله مې ورکړل او بېرته د مسجدالحرام پر لوري وخوځېدم، داخل ته لاړم، ما ویل که مومند صیب او یا عزت الله خان پیدا کړم، هغوی مې پید انه کړای شول، ماسخوتن جمعې ته منتظر شوم، لمونځ مو په جماعت سره ادا کړ او بیا د موټرو د تمځي پر لوري ورغلم، کله چې عمارې ته راورسېدم، نو ښه د مزې ستړی وم، دولسم پوړ کې اتاق ته لاړم، دروازه بنده وه، کیلي سهار عزت الله خان سره پاتې وه. بېرته لاندې کښته شوم، پر اوسپنیزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوکۍ کېناستم، یو دوه حاجیان راغلل، بیا پسې نور راغلل سترړي مشي یې وکړل، ویل یې څه ته ناست یې؟ ما وویل د کوټې ملګرو ته منتظر یم. یو تن مومند پېژندو ټلیفون یې ورته وکړ، هغه وویل: زه شلو دقیقو کې درځم، شل دقیقې په یوساعت بدلې شوې، نه دی راغی، نه عزت الله خان. ساعت تقریباً (۱۲) بجې دي. هلته

مې پر څوکۍ سر کېښود، لږ پرېشاني راباندې راغله او لږه دمه هم راغله، څوشېبې وروسته مې کتل چې مومند صیب په دهلېز کې پاس وخوت، زه هم ورپسې وختم، دی دروازه کې منتظر و، کیلي نه وه، تر سترړي مشي وروسته یې وویل: ډېره ښښنه غواړم هلته یوه حاجي ته معضله پیدا شوې وه، ځکه زه لږ ټال شوم، دی بیا ورکښته شو، که بله کیلي پیدا کړي، خو پیدا یې نه کړه، دا وخت مو کتل چې عزت الله خان هم راپیدا شو، زنګېده زنګېده، ښه سترړی شوی و، اتاق ته دننه شو، مومند تیاره ډوډۍ راوړې وه. راته یې وویل اوس تاسې کولای شئ، ځان له احرامه خلاص کړئ، بیا به احرام د فرضي حج پر وخت تړئ، اوس تاسو کولای شئ په خپلو عادي جامو کې طواف او نور عبادتونه وکړئ. ډوډۍ مو وخوړه او بیا د خوب پر لوري چپرکټ ته پورته شوم او مومند راڅخه رخصت واخیست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طوافونو پیل

د (۱۳۹۳ل) کال د سنبلې (۳۰)مه، د سپتمبر (۲۱)مه نېټه د یکشنبې ورځ وه. د طوافونو د پیل اراده مو وکړه. کله چې حاجیان مکې مکرمې ته راورسي او فرضي حج ته وخت پاتې وي، نو لومړی هر حاجي عمره ترسره کوي، تر عمرې او د عمرې تر طواف وروسته نو چې تر فرضي حج پورې هر څومره وخت پاتې وي، هر حاجي په دې زماني بهیر کې طوافونه ترسره کوي. د سنبلې د ېرشمه د یکشنبې ورځ وه، زه او عزت الله سهار وختي پاڅېدو، اودسونه مو وکړل او بیا د حرم شریف پر لوري وخوځېدو، د سهار لمونځ مو حرم شریف کې د صفا او مروه غونډیو ترمنځ ادا کړ، تر لمانځه وروسته ګڼه ګونه ډېره زیاته وه، زه بېرته اتاق ته راغلم، لږه دمه مې وکړه،

خو عزت الله خان هملته په حرم شریف کې پاتې شو. بیا د ماسپښین لمانځه لپاره بېرته حرم شریف ته لاړم، په لاره کې کله چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم له موټره کښته او پلی شوم، نو يو حاجي سترې مشي راکړل، يون صيب نه يې؟ ما ويل يم، بيا يې سترې مشي وکړل، ويې ويل ته خو ما نه پېژنې خو زه دې پېژنم، زما نوم (حاجي محمدزمان محمدي) دی، ما ورته وويل څه وخت راغلی يې؟ ده ويل زموږ ډېر وخت کېږي اول مدينې منورې ته لاړو، هلته مو څلوېښت لمونځونه پوره کړل او بيا بېرته راغلو، ما ويل ته نو ښه بلد شوی يې، ده وويل څو عمرې مې کړي دي، بيا ده وويل تاسره څوك دي؟ ما ويل زه يوازې يم، ده وويل راځه نو ګډ به ګرځو، ما ويل سمه ده. د ماسپښين لمونځ مو وکړ، ده وويل دلته ما ښه د خوب ځای ليدلی، هلته به لږ خوب وکړو، ما ويل تر لمانځه وروسته به لاړ شو، زه يو

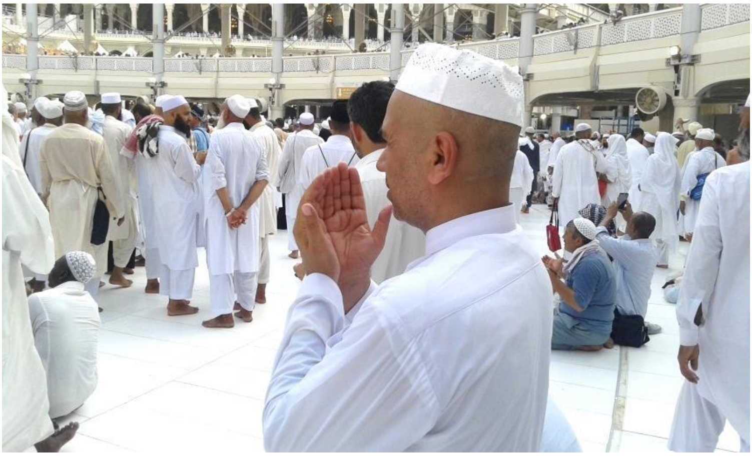

ساعت اخلم او ټلېفون ته سيم کارت، بيا به خوب وکړو، ده وويل سمه ده. تر لمانځه وروسته نږدې مارکېټ ته لاړو، لومړی مې په (۲۲۰) ريالو يو ساعت واخيست، حاجي زمان ډېر ټينګ شو چې پيسې زه ورکوم، خو ما پرې نښود بيا پورته منزل ته لاړو، هلته پورته شو، ترکي غذا چې برګر ته ورته وه هغه مو وخوړه. خو سيم کارت يې په پاسپورت ورکاوه، پاسپورت موږ سره نه و. بيا راغلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حرم شریف په یوه برخه کې ویده شو.ځای ډېر یخ و، ژر راباندې خوب راغی، له دریو بجو پنځه لس دقیقې تېرې وې، لاړو اودسونه مو تازه کړل، د اوداسه لپاره ښه بندوبست نیول شوی و، خو بیا هم د ګڼې ګوڼې له امله هغه خلك چې معذرت لري او استنجا وهي هغوی ته وخت او نوبت په کار دی او څوك چې څلور اندامه (چهار اندام) وینځي، هغوی ته دومره ستونزه نه شته، هر وخت ورته نوبت رسېږي، تر اوداسه وروسته مو دوه رکعته لمونځ وکړ او بیا جماعت تیار شو، تر لمانځه وروسته د جنازې لمونځ و او بیا د طواف پر لوري وخوځېدو، ګڼه ګوڼه زیاته وه، خو موږ په ښه ډول طواف ترسره کړ، حاجي زمان سره تیارې د شمارنې تسبیح په لاس کې وې، د طواف د دورو تر پوره کېدو وروسته مو دوه رکعته طواف لمونځ ادا کړ او بېرته د طواف له ساحې بهر شو، ښه د مزې خولې

شوي وو. د طواف پر مهال د سرې د ګناه خیري لکه د خولو په شان له بدنه وځي، کله چې طواف خلاص شي، نو د سړي ولې سپك شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ځان ډېر راحت احساسوي. دماښام لمونځ موبیت الله شریف ته نږدې ادا کړ او د ماسخوتن لمانځه لپاره صفا غونډۍ ته راغلو، د ماسخوتن تر لمانځه وروسته بېرته د عمارې پر لوري وخوځېدو، کله چې د موټر تمځي ته ورسېدو، نو سخته ګڼه ګونه وه، حاجي زمان راته وویل، خلك ناحقه دومره ګڼه ګونه کوي، ټوله پنځه لس دقیقې پلې لاره ده، زه او ته چې په کوم ځای کې د لمانځه له ساحې

راووتو له همغه ځایه پنځه لس دقیقې پلې لاره ده، زه هر وخت پلی ځم خو نن د تا لپاره راغلم، ما ویل سبا به له همغې لارې پلي ځو. کله چې اتاق ته راغلم نو خپل ملګري عزت الله ته منتظر شوم، هغه ته طوافونو خوند ورکړی و، هغه تېره شپه ټوله په حرم شریف کې تېره کړه او ما دلته ټوله شپه هغه ته انتظار وویست، د کوټې ور مې خلاص پرې ایښی و چې خرپ به شو ما ویل چې راغی، خو په دهلېز کې به د بل چا د پښو ترپ و. لنډه دا چې ټوله شپه راباندې په بې خوبۍ سره تېره شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځونه او طوافونه

د (۱۳۹۳ل)کال د سنبلې (۳۱)مه، چې د (۲۰۱۴م) کال د سپتمبر له (۲۲)مې نېټې سره سمون خوري، د دوشنبې ورځ وه. سهار وختي پاڅېدم، حرم شریف ته لاړم، د سهار لمونځ مې د صفا او مروا غونډۍ ترمنځ ادا کړ، تر هغه وروسته مې حاجي زمان پیدا کړ، هغه سره څو شیبې ناست وم، بیا مې ورته وویل چې ماته

مومند صیب تېره شپه موبایل سیم کارت راکړی، دوه کرېډېټ کارتونه مې واخیستل، خو کارتونه په کې انستال نه شول، هغه وویل راځه چې لاړ شو تر (ساعت برج) لاندې هوټل کې د موبایل دوکان ته، هلته لاړو، په ډېرې سختۍ مو د موبایل دکان پیدا کړ، دا مهال د حاجي زمان یو بل خپلوان هم موږ سره ملګری شو. د موبایل دوکان ته لاړو، هغه ته مو وویل د لسو یا شلو ریالو یو کارت راته راکړه، هغه کارت راکړ موږ ورته وویل، انستال یې کړئ، هدف مو دا و چې په چل یې پوه شو، هغه وویل دا سیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارت کود غواړي، تاسې باید کود راولېږئ، بیا مو د حاجي زمان په ټلیفون مومند صیب ته زنګ وواهه، هغه یو کود راولېږه، هغه مو بیا ورکړ، بیا یې ډایل کړ، بیا ونه شو، ډېر خفه شوم، هغه بېرته خپل کارت واخیست، دا مهال د حاجي زمان خپلوان وویل، دا سیم کارت دې چېرته اخیستی، ما وویل ملګري مې؛ مومند صیب راکړی، هغه وویل، ته لږ صبر وکړه ما سره د (موبایلي) کود شته، ټولو افغانانو ته همدا یو کود ورکړل شوی، که هغه کار وکړي، نو ښه به شي که نه بیا به بله چاره کوو. هغه چې هغه کود راوویست او د کرېډېټ کارت نمبر یې ورپسې ډایل کړ، نو د مبارکۍ پیغام راغی، ډېر زیات خوشاله شو، نو بیا مې ورته وویل چې اوس به ځو په ارامه به ډوډۍ وخورو، بیا لاړو ډوډۍ مو راواخیسته، وریجې او څه غوښه مو راواخیستې، ډوډۍ مو چې وخوړه نو حاجي زمان

وویل پیسې یې زه ورکوم، ما ویل نه نن پر ما ځکه دي چې ټلیفون مې فعال شو، حاجي زمان وویل دی په کابل کې د موبایل دکان لري، نو ځکه په دې کار کې ډېر ماهر دی. هغه بیاماته هغه کود نمبر هم راکړ، راته یې وویل چې بل وخت به درته په کار شي. دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره نو د سفر پر درېیمه ورځ زما ټلیفون فعال شو، له خپلې کورنۍ او دوستانو سره مې اړیکي ټینګ شول. تر ډوډۍ وروسته بېرته مسجد ته لاړو، هلته مو ارام وکړ، بیا مو د ماسپښین لمانځه لپاره اودس وکړ، تر مازیګره هلته پاتې شو. دمازیګر تر لمانځه وروسته مې د طواف نیت وکړ، حاجي زمان راته دا مهال وویل چې زه لږ ناروغ یم طواف ته نه ځم د شمارنې لپاره یې خپلې تسبې ماته راکړې، ما خپل طواف پوره کړ او بیا مې په (حطیم شریف) کې دوه

رکعته لمونځ ادا کړ، تر طواف وروسته بېرته په حرم شریف کې پاتې شوم، د ماښام لمونځ مې هلته په جماعت سره ادا کړ او بیا د جنازې لمونځ، د یادونې وړ ده هغه کسان چې د حج د مراسمو پرمهال مري، نو د اکثرو جنازه همدلته اداکېږي، تر هر لمانځه وروسته ضرور د جنازې لمونځ وي، یا ډله ییزې او یا هم انفرادي جنازې وي. تر هغه وروسته د ماسخوتن لمانځه ته هم معطل شوم او تر لمانځه وروسته پلی پلی د عمارې پر لوري وخوځېدم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعودي مېشتي افغانان

په سعودي کې مېشت افغانان ډېر مینه ناك خلك دي، هر کله چې به په هېواد کې کومه پېښه وشوه، نو سعودي مېشتو افغانانو تر ټولو دمخه زنګ واهه او د احوال پوښتنه به یې کوله، که څه هم ما نه غوښتل چې سعودي مېشتي افغانان حج ته زما پر راتګ خبر شي. هدف مې دا و چې دوی له کار و روزګاره ونه باسم او زه هم یوازې د خدای(ج) عبادت ته خپل ټول وخت وقف کړم. خو بیا هم د اوسنیو عصري او برېښنایي رسنیو له لارې یې زما ټلېفون نمبر او ادرس پیدا کړی و. لومړی شخص چې ډېره تلوسه یې وه، زموږ انډیوال او د ملي تحریك غړی (حاجي رضا خان) و، چې له خبرېدو سره سم یې ادرس پیدا کړی او ځان یې عمارې ته راورساوه. کله چې زه او حاجي عزت الله خان د ماسخوتن له لمانځه څخه راغلو نو

ښه ډېر ستړي شوي وو، چې عمارې او اتاق ته راغلو، نو حاجي رضا خان او ورسره ملګری یې حاجي سردار موږ ته منتظر او زموږ د دروازې مخې ته ولاړ وو. تر ستړي مشي او هرکلي وروسته په اتاق کې کېناستو، حاجي رضاخان ډېر کلونه کېږي چې همدلته کار کوي، کله چې پاکستان ته مهاجر شو، بیا د ډاکتر نجیب الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر حکومت پورې هلته پاکستان کې و او بیا له هغه ځایه دلته (سعودي) ته راغی، مانا دا چې شل پنځه ویشت کاله کېږي همدلته اوسي او کار کوي، اوس د ملي تحریك غړی هم دی، هر کله چې په افغانستان کې کومه بده پېښه وشي، دی له سعودي څخه زنګ وهي. دلته کار کوي، په ډېرې سختۍ یې ګټې خو هلته تر خپله وسه پورې د مظلومانو لاسنیوی کوي، څو ځله یې د خپلو لاسونو د تهاکو محصول هلته رالېږلی دی. حاجي سردار هم دلته په حرم شریف کې یوه شرکت سره د کاریګر په توګه کار کوي. دواړه زموږ سترې مشي ته راغلي وو. دوی وویل، څه شی په کار دي؟ کالي مو خیرن وي؟ چای، چایبر، اب ګرمي او نور هرڅه موږ راوړي، چې تاسې مصرف ونه کړئ او اوس موږ سره لاړ شئ ډوډۍ ته او که نه وي چې دلته یې راوړو، تولو وویل سترې یو، چېرته نه ځو، دا مهال نو مومند صیب بیا څه ډوډۍ ځان سره راوړه، همغه مو وخوړه، دوی خو ډوډۍ خوړلې وه، بیا حاجي رضاخان وویل چې ماسره کله مېلمانه کېږئ، موږ وویل په فرصت کې به درسره وګورو، دا مهال څو نور حاجیان هم راغلل او حاجي صیب روزي خان یو ملګری رالېږلی و، ډاکتر صیب حاجي اسدالله هم حاضر و، لږ شېبه وروسته د بغلان څو تنه با استعداده ځوانان هم راغلل، نور نو په اتاق کې د پښې ایښودلو ځای نه و، د حاجي روزي خان ملګرو اجازه واخیسته، هغوی سره مو د پنجشنبې ورځ د ماسخوتن تر لمانځه وروسته وعده کېښوده، حاجي رضا خان ته مو وویل چې موږ او تاسې به بیا سره ګورو او که تاسو هم د حاجي روزي خان ځای ته راشئ، ځکه هغوی وویل چې هلته ګڼ شمېر افغانان په انتظار دي نو ښه به شي، هغه وویل سمه ده، خو دا یې هم وویل چې ماسره به هم یوه ورځ تاکئ. دوی تولو اجازه واخیسته، یوازې د بغلان ځوانان پاتې شول. هغوی وویل موږ ډېر د استاد د دیدن تږي یو، موږ به لږ پاتې شو، تاسې سره له دې چې ډېر سترې یاست، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ ته دا چانس بیا کله مساعد یږي، چې استاد سره کېنو، موږ لکه چې خوب او خیال ګورو، داسې یو حالت کې یو!! د بغلان ځوانانو وویل: نور مشران چې هر وخت هر ډول غونډه نیسي، هغه د هغوی خپل کار دی خو موږ سره به ضرور زموږ په غونډه کې

ګډون کوئ، هغوی چې د حاجي روزي خان په ځای کې د پنجشنې ماښام د غونډې نېټه ولیده، نو ویې ویل چې موږ به یې یوه ورځ وروسته کړو، موږ وویل، سمه ده. ځوانان د شپې تر ناوخته ناست وو، ښاغلی، نورالله خان، خیال محمد او نور په دې ځوانانو کې شامل وو. پر ډېرو مسایلو مو بحث وکړ، هر بحث د دوی د هېوادنۍ مینې ځرګندونه کوله، همدا یې ویل کله به وي چې موږ خپل وطن ته لاړ شو او نور د پردیو له دې سرې ګرمۍ او غریبۍ څخه خلاص شو، د وطن شنو ونو او بهانده ویالو پسې خفه شوي یو. د شپې نږدې یوه بجه وه، چې دوی هم له موږه اجازه واخیسته او موږ د خوب غېږې ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرفات ته لومړی سفر

د (۱۳۹۳ل) کال د تلې یا میزان لومړۍ او د سپتمبر (۲۳)مه نېټه د سه شنبې ورځ وه، عرفات ته مو د تګ تکل و. کله چې حاجیان مکې مکرمې ته ورسېږي او فرضي حج ته لا وخت پاتې وي، نو په دې خاطر چې حاجیان د فرضي حج په مناسکو کې له ضروري ځایونو سره اشنا شي، یوځل یې مهمو ځایونو ته بیایي، هغه ورته ښیي او د حج د مراسمو د اداکولو طریقې هم ورښیي. د تلې یا میزان لومړۍ نېټه د سې شنبې ورځ یې زموږ لپاره ځانګړې کړې وه، چې د مهمو ځایونو لیدو ته به ورځو او د هغو په باب به حاجیانو ته معلومات هم ورکول کېږي، د عرفات غونډۍ او نور مهم ځایونه په دې سفر کې شامل وو.

د میزان یا تلې پر لومړۍ نېټه د سه شنبې پر ورځ سهار وختي څلور بجې لمانځه ته لاړو، څلور بجې او (۱۵) دقیقې وې چې د لمانځه ځای ته ورسېدو، په سهار لمانځه کې ډېره ګڼه ګوڼه وي، اکثره حاجیان هڅه کوي چې د بیت الله شریف څنډو ته ځان ورسوي، خو ټولو ته دا چانس ممکن نه دی. موږ هڅه وکړه چې ځان ورسوو، خو په ډېر کوښښ مو ایله د (مروه) غونډۍ لاندینۍ برخې ته ځان ورساوه، ما او عزت الله هملته لمونځ په جماعت سره ادا کړ د معمول په څېر مو یو ځل بیا د جنازې دوه رکعته لمونځ هم وکړ، شپږ بجې وې چې بېرته اتاق ته راغلو، ښه ستړي وو،د راتګ پر مهال په موټر کې هم راباندې د پرېشانۍ یوه څپه راغله، څو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دقیقي په اتاق کې پاتې شو، عزت الله خان هم راورسېد او محترم استاد (حسیب الله) هم زموږ اتاق ته راغی، راته یې وویل که ستړي نه یې ځو عرفات شریف ته، ما ویل زه به اودس تازه کړم ځو، تر اوداسه وروسته په لفت کې کښېناستو، لفت څو ځله چنګهار وکړ چې وزن زیات دی. افغانان هم عجیب خلك دي، یو به ووت چې کله به اواز غلی شو، بېرته به راننووت، لفت به بیا حرکت وکړ، په دې چل یې تر اخره راکښېناسته کړو. لس کم اوه بجې وې چې موټر کې کېناستو، دا یادښت په موټر کې لیکم او د عرفات پر لوري مو حرکت وکړ، عرفات داسې ځای دی چې د حج مهم رکن یانې ودرېدل په عرفات کې ادا کېږي، دغه ودرېدل د یو ځانګړي عبادت لپاره دي، چې له خپل خالق سره ډېرې دعاګانې او راز و

نیاز په کې کېږي. په دې ورځ چې حاجیان د عرفات په دښته کې ولاړ وي، نه ښایي چې بې ځایه خبرې وکړي او په کار دي چې له دې مبارکې ورځې ښخه ډېره ګټه واخلي، له چا ښخه چې په عرفات کې ودرېدل پاتې شول، نو حج یې ونه شو، باید فدیه ورکړي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتلونکي کال کې د حج قضايي راوړي. په لاره کې له څو تونلونو څخه تېر شو.

دې وخت کې په موټر کې لاړښود وويل زموږ او تاسو لومړی سفر (جبل ثور) ته دی چې (ثور) غار په کې واقع دی او پيغمبر(ص) او ابوبکر صديق(رض) په کې د مشرکينو له خطر څخه ځانونه خوندي کړي وو او غنې يې په خوله کې په خپلو لاړو يو جالل تاو راتاو کړی و چې څوك پوه نه شي څوك په کې ناست دي (۷) بجې او لس دقيقې هلته ورسېدو. که څه هم اجازه نه وه چې موږ هلته د غار خولې ته ورشو، خو مولوي صيب ټوله کيسه وکړه، ويې ويل چې حضرت ابوبکر صديق(رض) خپل زنګون کېښود او پيغمبر(ص) پرې سر ايښی و، په غار کې سوري وو.

حضرت ابوبکر صديق(رض) په دې خاطر چې له کوم سوري څخه مار يا لړم رانه شي او پيغمبر صيب ونه چيچي، نو په سوريو يې خپل لاسونه کېښودل، دې وخت کې يو لړم له سوري راووت او حضرت ابوبکر صديق(رض) يې په لاس وچيچه، حضرت ابوبکر صديق(رض) د درد په مقابل کې دومره مقاومت وکړ چې له سترګو يې اوښکه تويه شوه، خو زګېروی او فرياد يې ونه کړ چې د خدای(ج) پيغمبر(ص) له خوبه ويښ نه شي، ارام وکړي....

لاړښود وويل دويم سفر مو عرفات غونډۍ ته دی، تر لس پنځه لس دقيقو مزله وروسته عرفات غونډۍ ته ورسېدو، عرفات غونډۍ او د عرفې ورځ د محشر د ورځې يوه نمونه ده. په حج کې په عرفات کې وقوف (دربدل) حتمي دی. د ذوالحجې پر (۹)مه ورځ عرفات ته ورځو، دلته نه تګ په هېڅ شي نه راګرځي ياني حج يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه کېږي. البته د غره یا غونډۍ سر ته ختل حتمي نه دي، اصلي خبره په کې پر معین وخت او ټاکلي ځای کې ودرېدل او هلته دعا

کول دي. که چا څخه عرفه پاتې شوه، بل کال ته به حج کوي. د تیرو ښکلول او موبښل د پیغمبر سنت نه دي.

په لاره کې (نمیره جومات) مخې ته راغی، ورپسې عرفات ته داخل شو. د عرفات مخې ته لومړی کوچنی غر د (جبل رحمة (رحمت غر) په نوم یادېږي، عرفات له (عرف) څخه نیول شوی، یانې پېژندل شوی. عرفات یو لوی میدان دی، جبل رحمت یې جګه غونډۍ ده چې د عرفې پر ورځ به همدې غونډۍ ته حاجیان خېږي، خو په شریعت کې حتمي نه ده چې حاجیان دې دې غونډۍ ته پورته شي، دلته ددې غونډۍ ګرد چاپېره لوی میدان دی چې همدلته حاجیان ودرېږي او د خدای(ج) دربار ته د دعا لاسونه پورته کوي او خپل مراد غواړي.

موږ هم دې غونډۍ ته پورته شو، یوه نیمه زینه ورته پورته شوې ده، خو له نورو لارو هم خلک ورپورته کېدی شي، وړې ډبرې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي په کې نه شته، کېدی شي خلکو د تبرك لپاره ځان سره وړې وي، سره له دې چې په شریعت کې ددې غونډۍ کاڼي د تبرك لپاره

نه دي، نه د ښکلولو لپاره او نه هم د مسح کولو لپاره خو اوس په کې یوازې داسې ډبرې پاتې دي چې په جیب او لاس کې د وړلو نه دي. تر فرضي حج دمخه د هر ځای حاجیان دلته راځي چې دې ځای سره اشنا شي او د عرفې پر ورځ له ستونزې سره مخ نه شي، د زینو په هر پوړ کې خلك ناست وو، بېلابېل شیان؛ ګوتمۍ، عطر، نکریزې، تسبیح، مرۍ، غمي، دسمالونه او نور ډول ډول شیان خرڅوي، اکثره پلورونکي تورپوستي او په تور پوستو کې ښځینه تورپوستي وو. معیوبین وو، خو ځینې معیوبین په کې مصنوعي غونډې ښکارېدل، لکه په لوی لاس یې چې چا لاسونه او پښې قطع کړي وي، ځکه د یو څو کسانو لاسونه په یوه اندازه قطع شوي ښکارېدل. پر ډبرو یادګارونه هم لیکل شوي وو، عیناً لکه په هند،

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاکستان او افغانستان کې چې ځينې خلك پر نويو رنګ شويو دېوالونو او د چنار پر ډډونو خپل يادګارونه ليکي.

د پښتنو حاجيانو يادګارونه هم په کې له ورايه محسوس وو. چکوال صيب هم خپل يادګار په سپين رنګ په ځو ډبرو ليکلی و. ما د عرفات غونډۍ پر سر افغانستان او خپل ولس ته دعا وکړه او

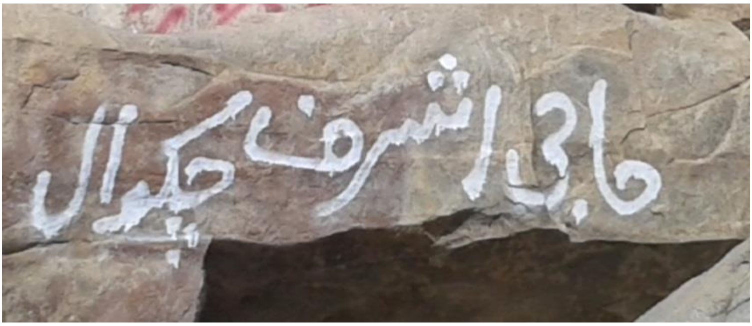

بيا مې د عرفات د ميدان د چاپېره ساحې عکسونه واخيستل. تر نږدې (۴۵) دقيقو ګرځېدو وروسته بېرته خپل موټر ته راغلو او دغه يادښت مې وليکه، وخت اته نيمې بجې دی او بېرته مو د (مزدلفې) پر لوري حرکت وکړ. تر (۱۰) دقيقې مزله وروسته مشعرالحرام ته ورسېدو، خو د کښته کېدو اجازه يې رانه کړه. لاربنود ملا وويل په (مزدلفه شريفه) کې (۴۹) تيږې راټولوو، (۲۱) يې احتياطي دي چې ټول اويا کانې کېږي. تر يو څو دقيقو وروسته له مزدلفې څخه ووتو او (منی) ته داخل شو، په (منی) کې يې هغه ځای راوښود چې خدای(ج) له جنته پسه راکښته کړ او اسمعيل عليه السلام چې همدلته ذبح کېده، د هغه پرځای پسه ذبح شو. تر هغه وروسته جمرات (د شيطانانو ځای) ته لاړو، چپ لاس ته يې (خيف جومات) دی. دلته درې شيطانان چې صغرا، منځنی او غټ شيطانان دي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه يې له لرې په ګوته کړل. تر هغه وروسته مو د (جبل النور) خواته حرکت وکړ. (۹) بجې او (۵) دقیقې جبل النور ته ورسېدو، د (حرا غار) هم همدلته دی. د نبوت لومړني آیتونه همدلته پر محمد(ص) نازل شوي دي.

تر دې وروسته بیا بېرته خپلې عمارې ته راغلو، تقریباً لس بجې

وې چې خپل اتاق ته پورته شو، یو څه دمه مو وکړه، پرځان مو اوبه تېرې کړې، اودس مو بیا تازه کړ او د حرم شریف پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طوافونو دوام

(۱۱) بجې وې چې حرم شريف ته ورسېدو، زه او حاجي عزت الله وو، حاجي محمدزمان هم راسره و، د ماسپښين لمونځ مو د (ملك عبدالعزيز) دروازې ته ورڅېرمه د مسجد الحرام په داخل کې ادا کړ، دا ځای خورا يخ و، د ملك عبدالعزيز او ملك فهد له بابونو يا دروازو چې ورداخل شې، نو دې ساحو کې هوا ډېره يخه وي، د ماسپښين لمانځه تر اداکولو وروسته مو د جنازې لمونځ هم ادا کړ، خو نور زيات په مسجد کې پاتې نه شو. حاجي زمان محمدي او حاجي عزت الله ته مې وويل چې راځئ، لاړ شو، (ساعت برج) ته، هلته به ډوډۍ وخورو، ترکي ډوډۍ، هغوی وويل ښې خبره ده. ساعت برج د سعودي د شاهي کورنۍ ملکيت دی، هوټلونه، رستورانتونه، مغازې او دکانونه په کې شامل دي، خو دې کورنۍ ددې بې شانه ودانۍ ټوله ګټه د حرم شريف خدمت ته

وقف کړې، ټولې پيسې چې له دې لارې ګټل کېږي، ټولې د حرم شريف د ټولو خدماتي چارو لپاره لګول کېږي، هملته لاړو، دويم

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوړ ته پورته شو، درې ډوله خوراك مو چې كباب او چرګ كړايي په كې شامل وو، راوغوښتل، ډوډۍ مو وخوړه، دا داسې ځاى دى چې ډوډۍ په كې پرېمانه، خو د ناستې ځاى په كې كم دى. ډوډۍ به دې په لاس كې وي او ځاى ته به منتظر وې چې څوك جګ شي او ته پر څوكۍ كېنې، تر ډوډۍ وروسته د ملك فهد له دروازې څخه مسجدالحرام ته داخل شو، هلته مو يوه سترګه خوب وكړ، تر درې بجو د مخه له خوبه پاڅېدو اودسونه مو تازه كړل او بېرته مسجد ته لاړو، په ډېر تدبير سره مو ځان د طواف ساحې ته ورساوه. طواف ته چې داخل شو، حاجي محمدزمان راته وويل زما اوږې نيسه، هغه مخكې او زه ورپسې، هغه سره تيارې تسبيح هم وې، د طواف د دورونو شمېر ورڅخه نه غلطېده، عزت الله خان هم راسره ملګرى

و، خو بيا راڅخه په ګڼه ګوڼه كې لادركه شو. موږ خپل اوه ګردشونه پوره كړل، ښه خولې او ښه ستړي شوي وو، تر طواف وروسته مو په (حطيم شريف) كې د طواف دوه ركعته د شكرانې لمونځ ادا كړ او

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېرته مسجد ته داخل شو، کله چې مسجد ته داخل شو، نو ښه د مـزې سـتـرې او سـتـومانه وو، دلتـه مـو لـږه دمـه وکـړه. د مـازيگر لمانځه ته لا لږ وخت پاتې و، دې وقفې موږ ته ښه پوره دمه راوسته. کله چې د مازيگر د لمانځه وخت شو، نو حاجي محمدزمان تـه مـې وويل چې څنگه يې د مازيگر تر لمانځه وروسته بل طواف ته تيار يې؟ هغه وويل زه خو ښه يم، ته څنگه يې، ما ويل زه خو بېخي ټيك يم، هغه وويل چې لمونځ مو وکړ بيا پرې ورځو، ما ويل بېخي سمه ده.

د مـازيگر تـر لمانځـه وروسـتـه مـو بيـا د طـواف سـاحې تـه ځـان ورساوه، حاجي زمان وويل زما ولي ونيسه، تسبيح هم ورسره وې، هغـه وويـل لنـډې دورې بـه ووهـو، چـې طـواف ژر خلاص شـي، دی مخکې او زه ورپسې وم، ښه گڼه گوڼه وه، کله کله به پـه ټېـل ماټېـل

کې راځخه لږ لرې شو، خو ژر بـه مـو يـو بـل سره پيـدا کـړل، دومـره خولې شولو چې نوره نو خولـه راکـې پـاتې نـه وه. حـاجي محمـدزمان وويـل تـر طـواف وروسـتـه بـه هـم همدلتـه پـه يـوه څنـډه کـې کېنـو، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماښام لمونځ هم دلته کوو او بیا به ځو، ما وویل ښېخي سمه ده. کله چې مو طواف پوره کړ، نو د ډېر راحت احساس مې وکړ، د طواف درې دورې لږې سختې وې، نورې څلور دورې ډېرې ژر خلاصېږې، سړی پرې نه پوهېږي، کله چې اوومه دوره هم خلاصه شي، نو سړی وايي کاشکې یو بل پړاو هم ووهم، تر طواف وروسته مو ځان څنډې ته کړ، د خدای کور ته مخامخ په لمانځه ودرېدو، دوه رکعته لمونځ مو ادا کړ او بیا همدلته ځای پرځای کېناستو، د ماښام لمانځه ته مو انتظار وویست، دلته هوا نه ډېره یخه وه او نه ډېره ګرمه وه، ځکه دې ساحه کې ایرکنډېشن نه شته، خو د باد پکو هوا راځي، خلاصه فضا ده، اصلاً چې څوك طواف وکړي او بیا دلته کېني، خولې یې وچې شي، نو صحت ته یې زیان نه رسي، خو که راساً لاړ شي او ایرکنډېشن ځای کې کېني، نو وجود به یې یخ او ګرم شي، ضرور یې صحت ته زیان رسي، ماښام لمونځ مو همدلته په جماعت سره ادا کړ.

د ماښام تر لمانځه وروسته مو لږه دمه وکړه، بیا زه او حاجي زمان محمدي لږ وګرځېدو، زمزم اوبه مو څو ځله وڅښلې، د زمزم اوبه هم غذا ده، هم شفا، هم ستړيا باسي، هم تونده ماتوي، د هر مرض دوا ده. یو روایت داسې دی چې (ابو ذر غفاري) یو وخت د پیغمبر(ص) لیدو ته راغلی و، یوه میاشت یې په کعبه شریفه کې د کعبې د پوښ تر شا ځان پټ کړی و. کله چې د خدای(ج) پر پیغمبر(ص) یې سترګې ولګېدې، نو له پردې څخه راووت او د حضرت محمد(ص) پر لوري یې منډه کړه، هغه مبارك ورته وویل: ته دلته څه کوې؟ هغه ویل ستا لیدو لپاره راغلی وم، هغه ویل

(c) ketabton.com: The Digital Library

چېرته اوسېدې او لـه کلـه، هغـه ورتـه ويـل د کعبې شريفې د پـردې شاته له يوې مياشتې راهيسې، د خداى رسـول(ص) ورتـه وويـل: نـو څه دې خوړل؟ هغه وويل د زمزم اوبه، نه يـوازې دا چې هغـه د يـوې مياشتې په ترڅ کې خوار شوى نه و، بلکې لاپسې چاغ شوى و. نـو د

خداى(ج) رسول(ص) تـه يـې وويـل: زه د زمـزم اوبـو داسې چـاغ کـړى يم. بيا حضرت پيغمبر(ص) وويل: د زمزم اوبه چې د هر نيت لپـاره وڅښې د همغه لپاره دوا دي. اوس چې ساينسپوهانو څېړنـه کـړې، نو ربـښتيا هـم د زمـزم اوبـه د نـړۍ تـر ټولـو اوبـو صـحت تـه ډېـره ګټـه لـري. مـا او حـاجي محمـدزمان د ماسـخوتن لمـونځ د صـفا او مـروا غونډيو ترمنځ په جماعت سره ادا کړ، د جنازې لمونځ مو هم وکـړ او بيا د عمارې پر لوري رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانانو مېلمستيا

کله چې له حرم شريف څخه خپلې عمارې او خپل اتاق ته راورسېدو، نو حاجي رضاخان د هغه خوريي او وراره يې، درې واړه د اتاق مخې ته منتظر وو، دا مهال نو په رسپشن (هرکليوال) کې ما د کيلي پوښتنه وکړه، هغه وويل چې کيلي يې وړې ده. کله چې اتاق ته راغلم، عزت الله خان نه و او دروازه هم تړلې وه، حاجي رضاخان کيلي پسې لاړ، لږ ځنډ شو، هغه ته هرکليوال کيلي نه ورکوله. کله چې زه ورکښته شوم، ما ويل خداى دې خوار کړه که سړى نه واى له خوارى، ماته دې خو دې ويل چې کيلي يې وړې، چېرته يې وړې؟ چا وړې؟ هلته کيلي ځوړنده وه راوامې خيسته،

حاجي رضاخان ورته سخت په قهر شو، اتاق ته راغلو، حاجي رضاخان تازه او وچه مېوه، ګيلاسونه، چاينېر، چرګ کباب د اوبو جوشولو چايجوش او نور ډېر شيان راوړي وو، دوه تنه (خوريي) او (وراره) يې هم ورسره وو، ماته يې وويل چې دا ستا ډېر مينوال دي، نو ځکه مې ځان سره راوستل، دوى وويل چې يون صيب ضرور ګورو، ما وويل، مولا دې راولي، لږه شېبه چې کېناستو، عزت الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

خان هم راغی، مومند صیب هم، مولوي صیب عبیدالله نیازی او مولوي صیب حسیب الله هم راغلل، ټولو ډوډۍ په ګډه وخوړه، یوازې رضاخان دوی وویل موږ ډوډۍ خوړلې ده. د ډوډۍ پرمهال یو څو تنه نور حاجیان هم زموږ د لیدو لپاره راغلل، حاجي رضاخان وویل چې ډېر افغانان ستا لیدو ته په طمع دي، موږ ته ورځ وښیه چې کومه ورځ ستا خوښه وي، هغوی ټول به سره راټول کړو، دلته وایې، زموږ کور کې وایې یا کوم بل ځای کې، ما ویل خلك به له کاره نه باسو، دلته ټول خلك د شپې او ورځې مصروف وي، ما حاجي رضاخان ته وویل دلته د سعودي حکومت سخت حکومت دی، هسې نه چې تاسې ته څه مشکل پیدا نه کړي، بل زه یوازې د حج مراسمو ته راغلی یم، که خلکو سره مې مېلمستیاوې او میتېنګونه پیل کړل، هسې نه چې حج راڅخه سیاسي نه شي، دا مهال حاجي روزي خان یو څو تنه ملګري راولېږل، تر روغبړ وروسته یو ځل بیا د راتلونکې ناستې په باب بحث وشو، د حاجي صیب روزي خان انډیوالانو وویل، موږ په همدې خاطر راغلو چې موږ ته وخت وښیې، ډاکتر اسدالله او نورو ملګرو راته وویل د پنجشنبې ماښام چې سبا یې جمعه وي، یوځای کې به راټول شو، ما وویل هر څه به د ماسخوتن تر لمانځه وروسته کوو، تر ماسخوتن پورې نو هلته په حرم شریف کې یو. خبره په همدې غوټه شوې چې له سعودي مېشتو افغانانو سره به د پنجشنبې ورځې ماسخوتن او د جمعې پر شپه کېنو او مجلس به کوو، ټولو په دې اتفاق وکړ، خو ما په کې دا خبره هم زیاته کړه چې د ډوډۍ او مصارفو خبره به په کې نه وي، یوازې خبرې به کوو او کوم ګیلاس چای به څښنو، که چا لګښت وکړ، موږ په دې خبره سخت خفه کېږو، دې وخت کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

بغلان ولایت یوه ډله تکړه ځوانان اتاق ته راغل، پنځه تنه وو، نور نو اتاق کې ځای نه و، نور مېلمانه رخصت شول او دا ځوانان چې

نورالله، ناصرخان او خال محمد په کې شامل وو، موږ سره د شپې ترناوخته کېناستل او د زړه خواله مو سره وکړل. د خبرو په ترڅ کې د جبل الثور او جبل النور خبره مطرح شوه، دا ځوانان چې دلته ښه بلد دي موږ ته وویل چې که زموږ منئ نو اول جبل النور ته لاړ شئ، جبل الثور ډېر سخت دی، په دې پیل کې ځانونه ډېر مه ستړي کوئ، بیا به د حرکت نه یاست او ټول مناسك به درڅخه پاتې وي، جبل النور ته ختل دومره سخت نه دي، موږ هملته اوسېږو، موږ به درسره لاړ شو، موږ ځو ځله هلته ختلي یو، سخت دی، خو دومره سخت نه دی لکه جبل الثور، هغوی وویل د سهار تر لمانځه وروسته به ټکسي کې کېنئ، نو موږ به درته هملته د غره بېخ کې منتظر یو، بیا به نو خپل سفر کوو، کله چې راکښته شو چای به هملته له موږ سره وڅښئ او ماسپښین لمانځه ته به بېرته راشئ، پر همدې مو سره سلا وکړه او دوی له موږه رخصت واخیست او موږ د خوب غېږې ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جبل النور ته د تګ هوډ

د (۱۳۹۳ل) د میزان (۲) مه او د سپتمبر (۲۴)مه نېټه د چهارشنبې ورځ وه، سهار څلور بجې له خوبه پاڅېدم، اودس مې وکړ حاجي عزت الله مې له خوبه پاڅوه، هغه هم اودس وکړ، دواړه په موټر کې د حرم شریف پر لوري وخوځېدو، د سهار لمونځ مو د مروا غونډۍ پر سر په جماعت سره ادا کړ، ورپسې مو د جنازې لمونځ وکړ، د یادونې وړ ده چې د صفا او مروا غونډیو پر سر مو څکه تر دې مهاله ډېر لمونځونه وکړل، دا هغه لار وه چې موږ ته هم معلومه وه، هم د ډېر ثواب ځای و او هم زموږ عمارې ته نږدې وه، په حرم شریف کې تر نورو ځایونو دا ځای ډېر مشهور دی. کله چې مو لمونځ ادا کړ، نو د موټرو تمځي ته لاړو، له دې ځایه نږدې لس دقیقې پلې لاره وه، نږدې شپږ بجې وې چې په تمځي کې ودرېدو

بیا په ټکسي کې کېناستو کله چې ټکسي کې کېناستو نو نورالله ته مو زنګ وواهه، هغه سره مو مخکې تر مخکې همداسې خبره کړې وه، هغه ټکسیوان سره په عربي ژبه خبرې وکړې او دقیق ادرس یې ورکړ او ټینګار یې پرې وکړ چې د غره تر بېخه به یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسوي. ټکسیوان سره کېناستو، جبل النور د بیت الحرام په شمال کې پروت دی او تر بعثت وړاندې د رسول اکرم(ص) د خلوت ځای و، هلته به ورته او له خپل رب سره به یې راز او نیاز کاوه او په همدې ځای کې لومړنۍ الهي وحې او د کلام الله المجید لومړني ایتونه د جبرائیل امین په وسیله پر حضرت محمد (ص) باندې نازل

شول. تر شل دقیقو مزله وروسته هدف ته ورسېدو، د تګ پر مهال لاړښا نه وه خوره شوې، په لاره کې د برېښنا ګروپونو او ارامۍ د لارې او ښار ښکلا زیاته کړې وه، کله چې هلته ورسېدو، نو نورالله زنګ وواهه، چېرته یاستئ، مورږ وویل د غره بېخ کې. ده وویل بېځایه خو به یې نه یاست کښنته کړي؟ مورږ وویل نه سم ځای دی، ده وویل فقط پنځه دقیقې وروسته مورږ دررسېږو، دی او خال محمد هم راورسېدل، لږه دمه یې جوړه کړه، نورالله وویل زما تشویش و چې بل ځای یې نه یاست کښنته کړي، دلته دا ټکسیوانان داسې خصلت لري چې ځوك نابلده وي او په ژبه نه پوهېږي دوی چې هر چېرته کښنته کړل، کښنته کوي یې، یو نیم بیا په کې ښه سړی وي، خپل مطلوب ځای ته یې رسوي. تر لږې دمې وروسته مو غره ته د ختلو پرېکړه وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جبل النور ته د ختلو تکل

نورالله او خال محمد وویل تیار یاست، موږ وویل هو! ما نو تر دې دمخه له دوکان څخه څلور بوتله اوبه راخیستې وې، فکر مې کاوه چې لاره کې ضرور په کاریږي. نورالله وویل، د غره تر سره اوه اته ځایه د دمې لپاره جوړ شوي، هر ځای کې چې ستړي شوئ، دمه کولای شئ، ما ویل زه خو د غره سړی یم، خو دا زما ملګری عزت الله خان کابلی دی، ماته تشویش مه کوئ، هغه وویل ماته هم تشویش مه کوئ، ځان درپسې در رسوم، ربښتیا هم دې غره ختل ډېر ګران دي. په لاره کې چې تر یو ځایه وختو نو عزت الله خان لږ ستړی او پښه نیولی شو، دا مهال ما ورته په لغمان کې زموږ د یوه کلیوال کیسه وکړه: زموږ کلي کې یو ځوك و، لږ نازولی و، ښار کې ډېر او کلي کې کم اوسېدلی و. غره ته کله نه و تللی. د کلي هلکان به د ژمي په موسم کې ورځ دوه وروسته غره ته تلل او د سون لرګي به یې راوړل. د غره لرګي خورا وچ وي او ډېر ښه اور کوي. کله چې به غرني کلیوال له غره راستانه شول او بیا به یې د کلي په مازیګرني وستل کې د غره، د هغه د ځنګلونو، بېلابېلو ونو او د وچو او لمدو لرګیو صفتونه کول، نو د هر چا به زړه کېده چې غره ته لاړ شي، زه هم همدې صفتونو وهڅولم چې غره ته لاړ شم، په لومړي ځل ماته هم سخته وه، خو ورو ورو عادي او بلد شوم، زه خو تر دې مهاله په کلي کې پاتې شوی وم، زیات کلیوالي خصوصیات مې درلودل، نو غره ته له تګ سره هم ډېر روږدی شوی وم او بیا مې په شا له غره څخه لرګي هم راوړل او د خپل کور سون اړتیا مې پوره کوله. دا مهال نو د شپږم اووم ټولګي زده کوونکی وم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونځي هم دا مهال وسوځېدل او ټول زده کوونکي پر کور کېناستل نو دا مهال به زه غر ته ډېر تللم، بيا چې مې کابل کې بېرته ښوونځی پيل کړ، نو غر هم راڅخه پاتې شو او کلي هم، نو زموږ بل کليوال (شېر) چې مخکې مې ورته يادونه وکړه، هم يوه ورځ د غره نيت وکړ، که څه هم د کلي هلکانو ورته وويل چې غر ډېر سخت دی شوق يې مه کوه، خو هغه ورته وويل چې زه له تاسو څخه په څه شي کې کم يم؟ تاسې تللای شئ او زه نه شم تللای؟ شېر د غره شوق پوره کړ له کليوالو هلکانو سره غر ته لاړ، هلته يې ډېر

وچ لرګي وليدل، ډېر خوند يې وکړ، غټ ګېډۍ يې وتړه، نورو ملګرو يې ورته وويل، ګېډۍ دې ډېر غټ دی دا دې اول ځل دی، لومړی ځل څوک دومره غټ ګېډۍ نه تړي، هغه ورته وويل، زه تاسو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته خپل زور ښيم، د هلکانو له ټينګار سره سره شېر غټ ګېډۍ وتړه، له غره څخه تر کلي نږدې شل دمې لاره وه، هرې دمې نږدې شپږ اوه سوه متره واټن درلود. شېر چې کله ګېډۍ وتړه نو درې څلور دمې يې په خوند مزل وواهه، ورو ورو پرې د ستړيا څپه راتله، هره دمه کې تر وخت زياته دمه، څو دمې چې راغی، فکر يې وکړ چې د کليوالو هلکانو خبره رښتيا وه، ګېډۍ مې لکه چې غټه تړلې دی. فکر ورته ودرېده چې راځه لږ کم کړه، دوه دمې وروسته يې لرګي لږ کم کړل، ګېډۍ يې هم لږ کوږ وږ شو، دوه درې دمې وروسته يې فکر وکړ دا مې لومړی ځل دی که تر نورو مې ګېډۍ لږ څه وړوکی وي، هم څه شرم نه دی. نو لږ يې نور هم کم کړل، يو درې

دمې وروسته يو من دوه منه ورسره پاتې وو، نور نو سړی د حرکت نه و، ساز يې له لرګيو څخه رسۍ راکاږله، دا نو د شرم لومړۍ څپه وه چې (شېر) يې زغملو ته اوږه ورکړه، ده پسې راروانو هلکانو به چوپه موسکا کوله، خو دی يې نه خفه کاوه، يو يو ترې مخې ته کېده، د شېر اسره نو دا مهال يوازې رسۍ وه، ډېر ورو ورو يې خپل مزل ته دوام ورکاوه، شاته راروان هلکان چې پر دې پوه شول چې سړي پښې اچولې او نور د حرکت نه دی، نو يو تن خپله کجاوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېښنوده، لرګي يې ترې ګوزار کړل، نو (شېر) يې په کې کېناوه، شېر يې کلي ته په کجاوه کې راوړ، دا مهال نو ټول کلی د شېر په حالت خبر شول، (شېر) نو له غره څخه کلي ته له رارسېدو سره سم راساً په خپله دروازه ورننوت، يو اوونۍ په کور کې و، هم د شرم او هم د پښو اچولو له امله له کوره راونوت، نو عزت الله خان ته مې وويل چې تاباندې هم هغه زموږ د کليوال (شېر) کانه ونه شي؟

عزت الله خان او نورالله خان سخت وخندل، يو څه لاره خو مې په دې خبرو هم لنډه کړه، بيا مې عزت الله خان ته وويل، له اخوا به څنګه کوې، په تکليف نه شې؟ هغه وخندل له اخوا نه هم تکليف دی؟ ما ورته وويل له يوه (پخ چاقو) څخه چا پوښتنه کړې وه چې

دغه سخت لرګي سره څنګه يې؟ مانا پرې به يې کړې که نه؟ هغه وويل، ياره دې کې به مې مزه نه وي، بيا يې ورته وويل تنکي بادرنګ سره څنګه يې؟ نو هغه ورته موسك شو ويې ويل: بادرنګ کې نو واه واه! نو له اخوا به ټول واه واه وي، هغه بيا سخت وخندل، بيا يې وويل ياره استاده دا کيسه دې ډېره جالبه وه. ما ويل دعا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوه چې هغه حالت ته ونه رسېږو. په لاره کې ګڼې بیزوګانې او بچیان یې مخې ته راغلل، کله چې یوڅوك دمه وکړي، نو که لاس کې یې د اوبو بوتل او یا جوس وي، دوی په ډېر مهارت ورته رانږدې شي او هغه ترې وتښتوي او ویې څښي، بسکټ یا بل څه که ورسره وي، په همدې ګوزاره کوي، کله کله خلکو څخه د لاس بکسونه هم تختوي، نورالله وویل له یوه هلك څخه یې ټلېفون او د لاس بکسه تښتولي وو، لرې هلته د غره په بله څنډه کې ناسته وه، هېڅوك ورته نه شو ورتللای، همداسې ورسره پاتې شوه، نو دلته له شادیانو څخه ډار په کار دی او احتیاط. البته دا بیزوګانې کېدی شي له هغه وخته دلته پیدا شوي وي چې خلك د تبرك لپاره دلته راځي ځان سره د څښاك او خوراك شیان راوړي که نه په دې غره کې دهېڅ ژوندي موجود د پاتې کېدو امکان نه شته. کله چې څوك دې غره ته خېږي، نو بیا (۱۴۰۰) کاله مخکې دې غره ته د حضرت

پیغمبر(ص) ورتګ او بیا وخت پر وخت ختلو ته حیرانېږي، دې غره ته (جبل النور) ځکه وایي چې د خدای نور پرې اورېدلی، د قران عظیم الشان لومړنی مبارك ایتونه همدلته پر رسول اکرم(ص) نازل شوي دي. د همدې غره په سر کې بیا تر څوکې یو څومتره کښته د

(c) ketabton.com: The Digital Library

(حرا غر) دی. پیغمبر(ص) به همدلته د عبادت لپاره راته او د الله تعالی ذکر به یې کاوه. درې څلور دمې چې نور پورته شو نو تقریباً دوه پر درېیمه برخه مزل به مو کړی وي، دلته یو دمه ځای دی، یوه چوتره غوندې وه، جاینمازونه هم په کې اوار وو، خلکو به لمونځ هم په کې کاوه، البته موږ دمه وکړه، بیا یوه دمه نور هم پورته شو، زینه یې له خښتو او تیږو څخه جوړه کړې، نه ډېره سخته ده او نه ډېره اسانه، خو هر چاته اسانه نه ده، د سړي له سره چې خولې شروع شي له نوکه یې وځي، یوه دمه چې نور هم پورته لاړو نو یو سپین ږیری هم په چټکۍ سره راوخوت، ما ورته ست وکړ، پښتون راته ښکاره شو، ما ویل بابا راشه دمه وکړه، بیا مې وویل د کوم ځای

یې؟ ویې ویل د پغمان، ما ویل ښشکه چې تکړه یې، په شونډو کې موسك شو، دیني جذبه یې د تندي په خولو کې له ورایه محسوسېدله، لږې اوبه مو ورکړې، بیا د غره سرته پورته شو، هلته پر یوه ډبره (غار حرا) لیکل شوي او د قران کریم هغه پیئځه مبارك

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایتونه (اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ* خَلَقَ الْإِنسَانَ مِنْ عَلَقٍ* اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ* الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ* عَلَّمَ الْإِنسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ*) لیکل شوي، خو غار لا په هغه بله څنډه کې لږ لاندې یانې تقریباً (۱۰-۱۲) متره ټیټ دی، د جبل النور نورې هوارې سیمې له دې ځایه داسې ښکاري لکه په بام چې ورته ولاړ وې، غار ته تګ اسانه نه دی، موږ سره له دې چې سهار وختي ورغلو، خو بیا هم سخته ګڼه ګوڼه وه، د تیرو تر درزونو تېرېدل هم اسانه کار نه دی، خو زه چې یو غرنی سړی یم او په لسګونو ځله غره ته تلی او راغلی یم، ماته ددې تیرو منځ کې تېرېدل ډېر سخت نه وو، خو چاغ او غټ سري

خلك له دې ځایه نه شي تېرېدلای. هلته راته ډېر چاغ خلك رایاد شول چې ددې ځای د لیدو له نعمته بې برخې دي. زما ملګرو (نورالله) او (خال محمد) کوښښ کاوه، چې موږ ته لاره خلاصه کړي، له دواړو خولې څڅېدلې، د غار خولې کې ډېره ګڼه ګوڼه وه، د افغانانو غږونه هم اورېدل کېدل، چا ویل (تېل مه کوئ، چا ویل از

(c) ketabton.com: The Digital Library

برای خدا تیله نه کنید)، د ګڼو هېوادونو لسګونه خلك ښکاره کېدل. نورالله پر یوه څنډه او خال محمد پر بله ولاړ وو، ماته یې لاره خلاصه کړه چا ویل غار ته سر ورښکاره کړئ بیا دوه رکعته لمونځ د باندې وکړئ، چا ویل چې نه دننه لمونځ وکړئ، چا ویل بهر ډېر ثواب لري چا ویل دننه، وخت باید هر چاته ورکړل شي چې ټول ثواب کې شامل شي. ما ویل چې یوځل ورننوځم، ضرور په کې لمونځ کوم، ما غوندې هر چا دا فکر کاوه.

دوه رکعته لمونځ: په ډېر تکلیف غار ته ورننوتم، هلته په ولاړه په کې ټول شپږ یا اوه کسان ځایېږي، خو په ناسته په کې په ډېره تنګسیا پر یو وخت یو تن لمونځ کولای شي، د سجدې د

اینبودلو زمینه چې راته برابره شوه، نو ژر مې نیت وکړ، دوه رکعته لمونځ مې په ډېرې چټکۍ ادا کړ، پر ځان پوه شوی نه یم، له هرې خوا فشارونه وو، د بېرته راګرځېدو کار هم اسان نه و، خو په ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

زور مې سر له غاره راویست، دلته نو خال محمد تیار د ګټ پر سر راته دروازه کې ولاړ و، لاس يې راکړ جوخت يې جګ کړم او په اصطلاح له خروجي لارې بېرته د غره سر ته وختلو. دلته مې ځان ډېر راحت احساس کړ، هغه ارمان چې په خيال کې مې ګرځېده او په کتابونو کې مو لوستی و، هغه پوره شو، د غره پر سر يوه چوتره ده، هلته کېناستو، هوکې تر دې دمخه لا يو بل ځوان چې د غار په خوله کې ولاړ و او زه لا حرا غار ته نه وم ورننوتی چې له پاس ځايه

يې غږ کړ او يون صيب په خير په خير، ما ويل سلامت اوسې، د راوتو پر وخت هغه هم لاس راکړ. په دې چوتره کې راسره يوځای شو، ويل يې يون صيب څومره مې ارمان و چې تا وګورم، په څومره مبارك ځای کې مې وليدې، سم لاسي يې پېښوری چای راوړ، هغه مې وڅښه دمه مې راسته شوه، راسره کېناست ډېر خوشاله شو. څو دقيقې دلته ناست وو چې نورالله او عزت الله هم راغلل، ښه ستړي وو ما وويل دمه وکړئ، بيا به ځو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بغلان ځوانان او سهار چای

کله چې مو د جبل النور د غره په سر دمه راسته کړه، نو ورو ورو مو حرکت وکړ، طبعاً کوزېدل خو تر پورته کېدلو سل ځله اسانه دي، خو دې کې هم احتیاط په کار دی، د چا بریکونه کار نه کوي، که راولوېده، بیا نو تر ختلو راکښته کېدل ډېر خطرناك دي. په دوه دریو دمو کې بېرته راکښته شو، کله چې د غره بیخ ته راکښته شو، نو ښه خولې شوي وو، عزت الله خان راته وویل والله چې پښې مې رېږدي، لکه چې ستاسو د کلیوالو (شپږ) کانه راباندې وشوه که څنګه؟ ما ویل زما هم، خو ښه کېږو، دا وخت نورالله اوبه راواخیستې، ټکسي یې راوغوښته، په ټکسي کې کېناستو، تر لس دقیقو مزله وروسته د نورالله خان دوی اتاق ته ورسېدو، هلته مخکې تر مخکې نورو ملګرو د ډوډۍ بندوبست کړی و، غوښه یې سره کړې وه، په اصطلاح کړایي یې تیاره کړې وه، ترکاري، وطني ډوډۍ او سترېا چې سره ملګري شي، نو عجیب خوند کوي، ډوډۍ مې تر اندازې زیاته وخوړه، یخ ایرکنډېشن او زموږ سترېا د خوب لپاره پوره اسباب برابر ول، زما خو داسې یو عادت دی چې کله هم ډوډۍ وخورم، نو خوب راته تیار په کمین کې ناست وي، اندېوالانو ته مې وویل چې ډوډۍ خو مو راباندې ډېره وخوړه، اوس به د خوب غم کوو، هغوی وویل تاسې همدلته ویده شئ، موږ بل اتاق ته ځو. د ډوډۍ پر مهال پر نورالله او خال محمد سربېره د دوی د اتاق نور ملګري هم ټول حاضر وو، ډوډۍ هم همدوی تیاره کړې وه، نورالله خان او خال محمد خو موږ سره وو، دوی ټول بل اتاق ته لاړل، عزت الله خان هم په یوه ګوټ کې ډډه واچوله، د خوب څپه پرې راغله او پر ما هم، خو تر خوبه مخکې ما دوی ته وویل چې یوولس بجې او پنځه لس دقیقې به مو ویښ کړئ! هغوی وویل بېخي سمه ده. کله چې دوی له اتاقه بل اتاق ته لاړل، نو پر ما د خوب څپه راغله، نږدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ساعت خوب به مې کړی وي، ښه دمه راغله، خو بیا هم خوب کې مې تشویش درلود ، هسې نه چې جماعت ته ونه رسېږو. یوولس بجې وې چې له خوبه ویښ شوم، اول تشناب ته لاړم، بیا مې ددې

نورو ملګرو دروازه ورټك ټك کړه، هغوی وویل، تراوسه لاستاسو پاڅېدو ته پنځه لس دقیقې پاتې دي، موږ ویل تاسې به ستړي یاست، موږ به مو پاڅوو، خو تاسې خپله پاڅېدلئ، عزت الله خان هم پاڅېد ، اودس یې تازه کړ او نور مو نو د مسجد الحرام پر لوري د تګ نیت وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسجد الحرام او د جماعت هیله

یوولس نیمې بجې مو د مسجدالحرام پر لوري د تګ نیت وکړ، خو مخکې تر دې چې موټر ته لاړ شو، اوبه مو پرځان تېرې کړې اودس مو وکړ. یو ګیلاس چای مو هم وڅښه، دې کې لږ وخت نور هم تېر شو، موږ ویل څه دولس نیمې بجې جمع ودرېږي، لس پنځه لس دقیقې لاره ده وررسېږو. د بغلان ملګرو په خپل موټر کې تر عمومي سړك او چك پوسته پورې راورسولو، ویل یې وړاندې مو نه پرېږدي، اجازه نه شته، جریمه کوي مو، ددې لارې په ترڅ کې زموږ ملګرو درې تنه ځوانانو چې موږ یې تر موټره پورې ورسولو پر دوی باندې د ځایي عربو له خوا د ډول ډول جزیې د لګولو کیسه وکړه، خورا دردونکې وه، ویې ویل، ان واړه زامن یې چې بې خرڅه شي، موږ ته ځواب راولېږي، چې پیسې راکړئ او که نه بېرته مو خپل وطن ته لېږو، موږ ته (اجنبیان) وایي، د عمومي سړك پر سر ودرېدو، څو موټره تېر شول، ټکسۍ هم تېرې شوې خو ونه درېدلې، یو کرولا ډوله موټر راغی یو ځوان عرب په کې ناست و، موټر یې ودراوه دا مهال نو پوره دولس بجې دي زړه مو درب درب کاوه چې جمع راڅخه تېره نه شي. موټر کې کېناستو موږ څو جیب ته لاس کاوه، له ځوانانو څخه (ناصر) ورور پنځوس ریاله ورکړل، که موږ هر څومره هڅه وکړه، خو دوی زموږ له خوا د پیسو د ورکړې مخه ونیوله، ډېر زیات خفه شو، هم زه او هم زما ملګری (عزت الله خان)، همدا چورت مو واهه، چې دوی به دا پیسې په څومره سختۍ ګټلې وي، خو پښتنانه ډېر سرزوري دي، زموږ خبره یې هېڅ ونه منله، ان خبرې ته یې هم پرې نښودو. موټر حرکت وکړ، له هغو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مو خدای پاماني واخیسته، درې دقیقې مزل یې نه وکړی چې موټر د تیلو ټانك ته وګرځېد، موږ ورته وویل: (صلواة، صلواة) مانا لمانځه ته ناوخته کېږي، هغه ساعت ته وکتل په انګرېزي یې وویل:

((نو پرابلم، نو پرابلم)) مانا دا چې مشکل نه شته رسېږو، تېلو ټانك کې یو دوه دقیقې ودرېدو، څوك رامعلوم نه شول، ټانك تړلی و، یوه تن له لرې اشاره وکړه، ما عزت الله ته وویل: دی لکه چې له همدې پیسو څخه تېل پوره کوي، هغه وویل اشاره یې سره نه ده (مانا دا چې لږ نور تېل لري)، وبه مو رسوي انشاالله. لاره کې درې څلورو ټانکونو ته نور هم وګرځېد، خو ټول تړلي وو، اوه اته دقیقې خو په دې کې ضایع شوې، موږ خو په عربي نه پوهېدو، ما ورته وویل: (سریعه، سریعه، صلواة، صلواة)، دې وخت کې لږ تېز شو. په لاره کې درې څلورو ترافیکي اشارو هم یوه یوه دقیقه ټال کړو. کله چې د مسجدالحرام بېروني محوطې ته ورسېدو او له موټره کښته شو، نو امام سلام وګرځوه. ډېر زیات خفه شو، بیا نو د مسجد

(c) ketabton.com: The Digital Library

الحرام هغې برخې ته رهي شو چې موږ زيات وخت هلته تللو. موږ زيات لمونځونه د صفا او مروا د غونډيو پر سر د هغوی ترمنځ، د ملك عبدالعزيز باب، ملك فهد باب او ځينو دخولي دروازو له لارې

د مسجد الحرام په داخل کې کړي دي. په خپله د طواف په ساحه يا محوطه کې مو هم ډېر لمونځونه وکړل، دې ځای ته ځان رسول اسانه کار نه دی، خصوصاً د ماښام او مازيګر لمونځونه مو د طواف په محوطه کې د خدای(ج) د کور ګرد چاپېره کړي دي. کله چې به مو طواف خلاص کړ او دوه رکعته طواف لمونځ به مو وکړ، نو همدلته په يوې څنډې کې به مو صف ته ځان برابر کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ، خوب او طواف

د جماعت لمانځه په تېرېدو مو خواشيني څرګنده کړه، خو د فهد دروازې له لارې مسجدالحرام ته راغلو. دلته زموږ بل ملګري حاجي محمدزمان هم ناست و، موږ خپل لمونځونه وکړل. بيا همدلته ويده شو. دا ځای نو تر لمانځه وروسته د خوب لپاره تر ټولو ښه ساحه ده. په زرګونو حاجيان دلته تر لمانځه وروسته ويده کېږي، څوك تلاوت کوي، څوك نفلي لمونځونه، څوك خپلمنځي

خبرې. داسې يخ ځای دی چې ته به وايې د جنت شمال په کې لګېږي. دا د مسجد الحرام يوه برخه ده چې اوس نوې جوړه شوې او د اسلامي معمارۍ يو شهکار ورته ويلی شو. له چته نيولې، د ځمکې تر مټن او ستنو ټولو پورې په مرمر ډبرو پوښل شوې ده.

د (خو) ګوته ورته نه شي نيول کېدلای، هر معمار چې په دې کې کار کړی، د زړه له کومې دعاګانې دې ورته زړه غواړي. موږ چې له جبل النور څخه راستانه شوي وو، نو داسې ځپل شوي وو چې تا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویل پر پښو په لړګیو تکول شوي یو، هغه وخت موږ پرځان نه پوهېدلو، خو وروسته پوه شولو چې دې غره ته ختل اسانه کار نه دی، کله چې له غره راکښته شو، نو عزت الله خان حاجي

راته وویل چې پښې مې رېږدي، اوس پوه شوم چې نور نو زوړ شوی یم، ما ویل زاړه نه یو، ښه ځوانان یو، خو دې غره ته ختل ګران دي.

کله چې مو لمونځ خلاص کړ، نو د خوب یوه درنه څپه رابانـدې راغله، پوره (درې) بجې وې چې بېرته له خوبه راویښ شوم، دوه نور حاجیان (محمدزمان او عزت الله) مې وخوځول، راویښ مې کړل، لاړو اودسونه مو تازه کړل، بېرته راغلو، غوښتل مو د کعبې شریفې څنډو ته ځان ورسوو، ډېره ګڼه ګوڼه وه، خو په ډېر مهارت مو هلته ځان ورساوه، د مازیګر لمونځ مو د طواف په ساحه کې ادا کړ، بیا مو حاجي صیب زمان ته وویل، ځه چې ځو طواف ته، هغه وویل، زه لږ مریض غوندې یم، هسې نه چې طواف راڅخه نیمګړی پاتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي، تـه دا تسـبيح واخلـه لاړ شـه، زه د ماښـام تـر لمانځـه وروسـته طواف ته ځم، هغه تسبې چې (۷) دانې په کې دي او د همدې لپـاره

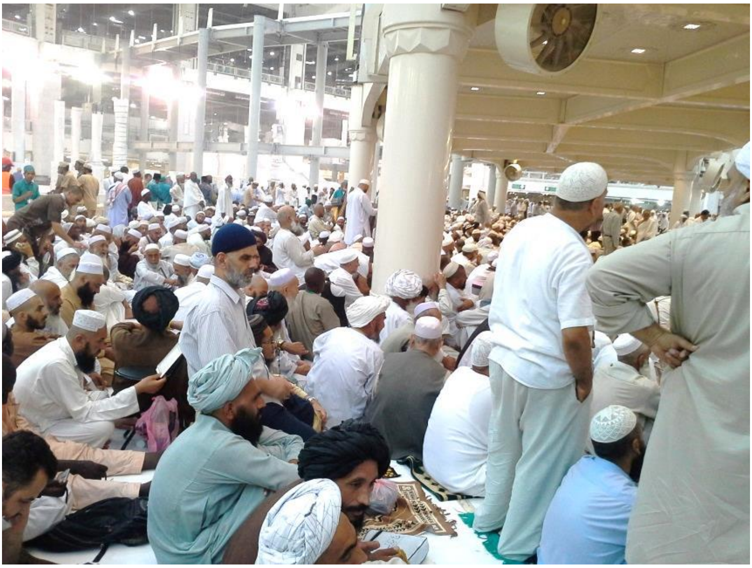

دي چې د طـواف شـمار لـه چا څخـه غلـط نـه شي، هغـه تسـبې يـې راکړې، حاجي زمان چې تـر مـوږه دمخـه راغلـی و، اوس نـو ښـه بلـد دی او تر (۳۰) زيات طوافونه يې کړي، په لومړيو ورځو کې يې هره ورځ څو طوافونه کړي، خو اوس د ورځې يو طواف کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پلار لپاره طواف

دا زما شپږم طواف و، د اسلامي لارښوونو، له مخې هر مسلمان کولای شي چې د کورنۍ د کوم غړي، مور او پلار، خپلو خپلوانو او نورو مسلمانانو لپاره عمره حج ادا کړي او یا د هغوی لپاره طواف وکړي، له خدای(ج) څخه وغواړي چې ثواب یې هغوی ته ورسوي.

ملایان وایي که څوک د خپلوانو لپاره عمره کوي، نو باید له هغوی څخه اجازه واخلي او یا هغوی ورڅخه غوښتنه وکړي. که څوک خپلوانو ته عمره نه شي کولای، نو کولای شي هغوی ته طواف وکړي او د هغوی ارواوو ته دعا وکړي.

ما چې تر دې دمخه پنځه طوافونه کړي وو، نو تر دې وروسته مې پریکړه وکړه چې خپلو خپلوانو ته د طوافونو لړۍ پیل کړم، نو شپږم طواف مې خپل پلار ته د دعا او ثواب په نیت پیل کړ. د

مازیګر تر لمانځه وروسته حاجي عزت الله او زه دواړه د طواف لوري ته لاړو، هغه وویل زما پر اوږو لاسونه کېږده. د واړه د طواف

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساحې ته لاړو. پلار مې پر ما ډېر ګران و، له نن څخه (۳۵) کاله وړاندې یې له دې فاني نړۍ څخه سترګې پټې کړې.(انا لله و انا الیه راجعون) زه یې ډېر نازولی یم، کله چې ما ښې او چپ لاس وپېژندل، نو د پلار له مینې او نعمت څخه بې برخې شوم، له هغې ورځې بیا تر دې دمه چې کله مې پلار رایاد ېږي، نو لکه ماشوم ځان کم، کمزوری او نیمګړی احساسوم، ډېر کم وخت به داسې وي چې خپل پلار په خوب ونه وینم، ټولې هغه ښېګڼې یې زما سترګو ته ودرېږي چې زه یې پرې نازولی یم، کله چې مې په کعبه شریفه کې د خدای د کور د ېوالونه ښکل کړل، نو تر ټولو لومړی مې خپل پلار سترګو ته ودرېد، پلار مې هم حج کړی و، ښېګڼې یې یوه یوه زما سترګو ته ودرېده. یو وخت زه مریض وم، تقریباً لس کیلو متره یې پر اوږو وړی یم، روغتون ته او بیا کور ته پلی، څه چې مې زړه غوښتل هغه یې راته اخیستې، هغه ورځ مې هم په یاد ده چې په ښوونځي کې یې شامل کړم، ۱۳۵۲ل کال، راساً یې په دویم ټولګي کې شامل کړم، ډېر کوچنی وم، کله چې یې د ښوونځي سرمعلم ته کېنولم، پلار مې ورته وویل چې امتحان ورڅخه واخله، هغه امتحان واخیست ما یې ټولو پوښتنو ته ځوابونه ورکړل، سرمعلم زما د پلار ملګری و، هغه ورته وویل که ستا اجازه وي، زه به دا دویم ټولګي کې کېنوم، پلار مې ماته وویل څنګه دې خوښه ده؟ ما ویل نه اول کې، هغه په خندا شو، ویل یې بچوخانه تا اوس دویم کې کېنوي، ته وایې چې نه اول کې، د سرمعلم خبره ومنه، همغه و چې سرمعلم راسره لاړ د الینګار ولسوالۍ (سلینګار) په لومړني ښوونځي کې تر ونې لاندې ټولګی و، هلته یې په ټولګي کې کېنولم، پلار مې هم تر غرمې پورې راسره معطل شو، بیا یې تر کوره ورسولم. یوه ورځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

سخت مریض وم، هغه وخت له الینګار ولسوالۍ څخه د لغمان مرکز (مهترلام) ته ډېر کم موټر راتلل، اکثره ګاډۍ ګانې استعمالېدلې، پلار مې ګاډۍ کې کېنولم، ترخنګ مې دی کېناست، لاس یې زما تر څټ تاو او د ګاډۍ د چترۍ یا چت لرګی یې ونیو، سرکونه خامه وو، یو وخت ګاډۍ ډېر سخت ټکان وخوړ زما سر دده په لاس ولګېد، ډېر ټینګ ولګېد، دده لاس لږ ژوبل شو، کله چې ګاډۍ لږ برابره شوه، راته یې وویل، هغه پاس مېخ ته وګوره، که پر هغه ما لاس نه وی ایښی، نو اوس به دې سر په هغه

لګېدلی و او سخت به زخمي شوی وې، زه پوهېدلم چې ګاډۍ ټکان خوري، نو ځکه مې مخې تر مخکې هلته لاس کېښود. د پلار لاس مې ژوبل شو، خو زه یې له خطره بچ کړم. یو وخت اختر و، ټول خلك مېلې ته تلل، پلار مې کور کې نه و، مور مې وویل پلار دې د اختر پر درېیمه ورځ راځي، مېله هم پر درېیمه ورځ وه، پلار مې (یو زرګین) افغانۍ نوټ راکړ، ویې ویل دا مات کړه د مېلې پیسې ترې

(c) ketabton.com: The Digital Library

واخله نوري ببړته کور ته راوړه. هغه وخت (۱۳۵۵) ل کامل ما په ټوله مېله کې زرګېز نوټ وګرځوه، خو څوك پيدا نه شول چې مات يې کړي. بيا مې ماما (امين ماما) راته ماتې پيسې راکړې او ما په مېله کې خپل ځان ته شيان واخيستل.

اوس چې مې پلار پر هغې دنيا دی او ماته هم خدای پاك د پېر نعمتونه او ښه ژوند راکړی، پلار سره هېڅ نه شم کولای، غير له دې چې دعا ورته وکړم، دا مې د پلار برکت دی چې ماته به يې همېش ويل درسونه وايه درسونه، که به په سفر کې و که په کور کې پر ما يې د سبق ويلو ټينګار کړی دی، خدای پاك زه خپل کور ته راوبللم او د سفر ټول شرايط يې راته برابر کړل، نو د خپل پلار لپاره مې د خدای کور د رحمت دروازه تر ټولو غوره وبلله او يو طواف مې ځانګړی د هغه لپاره وکړ او د زړه له تله مې دعاګانې ورته وکړې، د خدای(ج) دربار ته يوځل بيا د دعا لاسونه پورته کوم چې په هغې دنيا کې مې ورسره ديدن نصيب کړي او هغه مينه چې پر ما يې لورولې خو تر نورې زياتې مينې يې په دې دنيا کې بې برخې شوم، نو په هغې دنيا کې مې دې خدای ورسره ديدن وکړي. د خدای(ج) خپل محبوب پيغمبر(ص) هم يتيم و، ما د يتيمۍ ډېرې سختې شپې تېرې کړې دي. خدای(ج) دې د ټولو مسلمانانو او انسانانو اولادونه د پلار د سيورې له دې خواږه نعمته نه بې برخې کوي. خپل پلار او ټولو مسلمانانو ته ددعا په هيله د طواف له ساحې څخه بهر شوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ماښام او ماسخوتن لمونځونه او د روند خوب

د ماښام لمونځ مو په جماعت سره په مسجدالحرام کې ادا کړ، زه او عـزت الله حـاجي ښـه د مـزې سـتړي شـوي وو. د ماښـام او ماسخوتن لمانځه ترمنځ نږدې يو ساعت واټن مو هم همدلتـه پـه مسجد کې تېر کړ، دا مـهال بـه هم د خوب يوې درنې څپې پر مـا يرغل وکړ، دا چې لـه مسـجده بهر نـه شو وتـلای او کـه وتلو بېرتـه خپل دې ارام ځای ته نه شو راتللای، نو ځکه مو بهر تـه د تـګ هڅـه نه کوله او دغـه راز د خوب پر وړانـدې مـو سخت مقاومت وکړ. دا

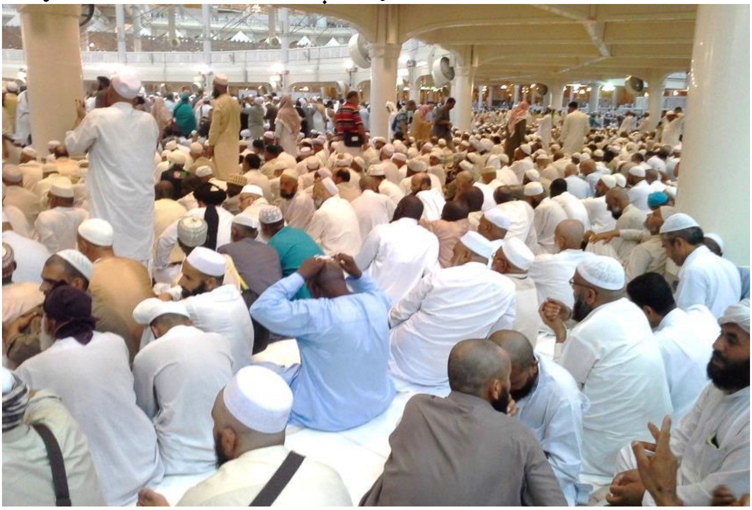

مـهال نـو پـه مسجد کې ځکـه ګڼـه ګوڼـه زياتېدلـه چې لـه بېلابېلو هېوادونـو او سـيمو څخـه ګڼ شـمېر حاجيـان رارسـېدلي وو. د ماسخوتن لمونځ مو پـه جماعـت سـره ادا کـړ او تـر خپـل اسـتوګنځي پورې پلي لاړو. چېرکټ ته په تلو سره د خوب يوه درنـه څپـه رابانـدې راغله، د شپې ټلېفون ته ډېر زنګونـه راغلـل، خـو د ځواب وس مـې ورته نه و، سهار ګڼ مسکالونه په ټلېفون کې ثبت شوي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ، خپلې مور او خپلوانو لپاره طواف

د تلې یا میزان (۳) مه او د سپتمبر (۲۵)مه نېټه د پنجشنې ورځ وه، سهار وختي له خوبه پاڅېدم. سهار څلور بجې د مسجدالحرام پر لوري لاړو، تر یو څه سواره او نور پلي مزله وروسته د لمانځه ځای ته ورسېدو، ګڼه ګوڼه ډېره زیاته وه، موږ د مسجد په بېروني انګړ کې لمونځ وکړ، بیا بېرته اتاق ته راغلو، تر یو څه خوب وروسته پاڅېدو، عزت الله خان یو څه چای دم کړی و، چای سره یو څه کشمش هم وو، خو ده تېره شپه ماته له یوه پاکستاني هوټل ځنځه څه چکن کړایي، چې زما ډېر خوښېږي، راوړې وه، د شپې یې پر ما دوه درې ځله غږ وکړ، خو زه د پاڅېدو نه وم، همغه کړایي یې سهار راته راواخیستته، د ګرمېدو نه وه او نه د ګرمېدو امکانات وو، یخه مو وخوړه او چای مې هم ورپسې تېر کړ، څرنګه چې له تېرې ورځې ښه وږی شوی وم، نو سخت خوند یې وکړ، یوولس بجې د لمانځه لپاره مسجدالحرام ته لاړو، ماسپښین لمونځ مو په جماعت سره ادا کړ، زړه کې مې وویل که خدای کول نو یو لك لمونځونه مو د ځان لپاره راخپل کړل. بیا مو د جنازې لمونځ وکړ او د یخو ایرکنډېشنونو ستنو ته مو ځان ورسوه، ښه د مزې خوب مو وکړ، دمه مو راسته شوه، بیا مو اودس تازه کړ، د مازیګر لمانځه لپاره مو د طواف نږدې ساحې ته ځان ورسوه، کله چې لمونځ خلاص شو، نو بیا مې طواف شروع کړ، دا مې اووم طواف و. دا طواف مې د خپلې مور، د ټولو مړو او په تېره بیا د خپلو مړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلوانو د اروااوو د خوشالۍ په خاطر وکړ. ټول خپل او خپلوان مې یو یو له ذهن څخه تېر شول، داسې لکه د ټلوېزیون په پرده کې چې په ډېرې چټکۍ سره تصویرونه تېرېږي، ډېر کم به داسې څوك پاتې وي چې دا مهال مې ذهن ته نه وي راغلي، مور مې ډېره رابانـدې ګرانه ده، د مور دعا تر ټولو درملو ډېر قوت لري، یوه ورځ زه

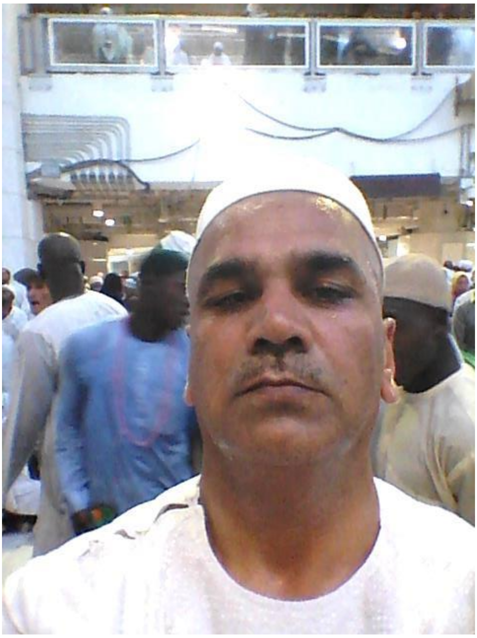

سخت ناروغه وم، پوهنتون کې محصل وم، غابښ مې سخت درد کاوه، د پوهنتون له لیلیې څخه د خپلې خور کور ته لاړم، مور مې له لغمان څخه راغلې وه، له ډاکتر څخه مې د غابښ درد درمل واخیستل، خو هېڅ تاثیر یې ونه کړ، کله چې کور ته ورسېدم، نو مور مې برغولی ښه ګرم کړ، په یوه نرمه ټوټه کې یې تاو کړ، زما پر پړسېدلي غمبوري یې کېښود، غابښ درد مې ورو ورو غلی شو، د مور پر زنګانه مې سر کېښود، همداسې خوب وړی وم، زه بېرته ماشوم شوی وم، تر ډېره وخته ویده پاتې شوم، خو مور مې زما سر له خپل زنګانه نه و لرې کړی. خپله زړه نیا (انۍ) مې سترګو ته ودرېده، خپل ماشومتوب راپه یاد شو، انۍ (د پلار مور) زه ډېر نازولی وم، زه چې کوچنی وم نو خپلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیا (انی) سره به ځملاستم، هغې به په ژمي کې برستن پر ما داسې تاوه کړې وه چې د یخ د لګېدو هېڅ امکان به نه و، نیا مې زه په روژه کې چربانګي ته هم جګولم، که څه هم د روژې نه وم او نه راباندې فرض وه، خو چربانګي به هسې خوند راکاوه، نیا مې ډېره مهربانه وه. په وړکتوب کې زه له شیشکو او نورو افسانوي ځناورو سخت وېرېدلم، یوه شپه مې خوب ولیده چې یوې شیشکې پسې واخیستم، سخت یې وځغلولم، ډېر ستړی شوم چې ګیر یې کړم ما له وېښتانو ونیوه او چیغه مې کړه، دا مهال مې انی غېږ کې ونیولم، زویه زه یم انی دې، زه دې له وېښتانو نیولې یم. زه ډېر خولې شوی وم، انی مې پر سر لاس راتېر کړ، ویې ویل خوب دې لیده، ویرېدلی یې، مه وېرېږه، ویده شه، پر سر یې بیا لاس راتېر کړ، کلمه یې راباندې وویله، غېږ کې یې ټینګ ونیولم، بیا

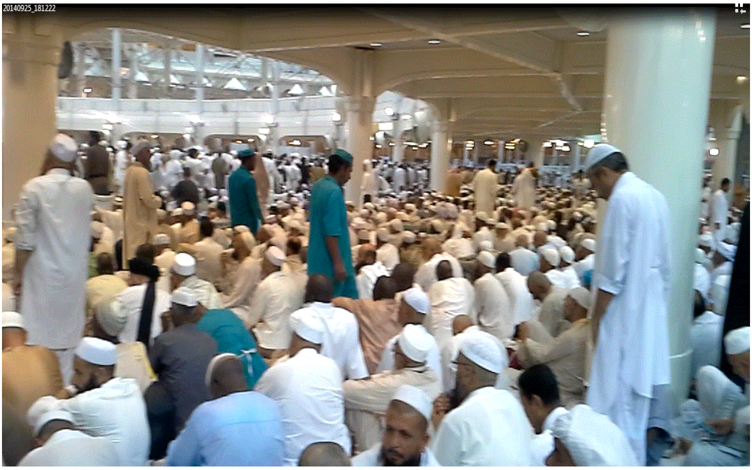

همغسې پسې ویده شوم، کله چې هم ډوډۍ تیارېدله نو انی مې اوله مړۍ ماته راکوله، کله کله به یې د غوښې یوه ټوټه په ډوډۍ کې پټه کړې وه، هغه به یې پټه خوله کې راکړه، یوه نیمه روپۍ چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

به يې په بخخکۍ کې ساتلې وه، هغه به يې هم ماته پته راکړه، نو دا مهال چې د خدای کور ګرد چاپېره تاوېدم، خپلو ټولو مړو، نیاګانو، ماماګانو، عمه ګانو او نورو خپلوانو ته مې د زړه له تله دعا وکړه، هېڅوك مې پرې نښودل او نه هغوی زه پرېښودلم، چې ځان راته ياد نه کړي، کله چې طواف خلاص شو، نو دوه رکعته طواف لمونځ مې د رحمت تر ناوې لاندې په (حطيم شريف) کې ادا

کړ او ټولو مړو ته مې يوځايي دعا وکړه. له دې سره د طواف له ساحې رابهر او په مسجدالحرام کې د ملك فهد دروازې په امتداد په يوه ساحه کې کېناستم او خپله ستړيا مې پر دمې بدله کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم طواف او خپلې مېرمنې ته د روغتیا هیله

ماښام لمانځه ته لاړ. وخت پاتې و چې کور ته مې زنګ وواهه مېرمنې سره مې خبرې وکړې، هغې وویل، چېرته یې؟ ما ویل حرم شریف کې یم، هغې راته وویل، دعا راته وکړه، ډېره ناروغه یم، مېرمن مې څو ځله هند ته لاړه چې د معدې ناروغۍ علاج وکړي، یو څه دمه ورغله، خو پوره روغه نه شوه، د معدې تکلیف ډېره ځورولې، د ماښام لمونځ مې ادا کړ، بیا طواف ته داخل شوم، اوه ځله د خدای له کوره تاو شوم، کله چې مې طواف بشپړ کړ نو په ابراهیم مقام کې مې دوه رکعته طواف لمونځ ادا کړ، خپلې

مېرمنې، ټولو خپلو خپلوانو، ناروغانو، رنځورانو، معیوبینو او معلولینو ته مې دعا وکړه، له خدای پاکه څخه مې وغوښتل چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما دا طواف د هغوی لپاره قبول او ثواب یې هغوی ته ورسوې، کله چې مې لمونځ خلاص کړ، نو یوځل بیا مې خپله ماضي راپه یاد شوه، د خپلې مېرمنې ښېګڼې او د خپلو خپلوانو ټولې نېکۍ

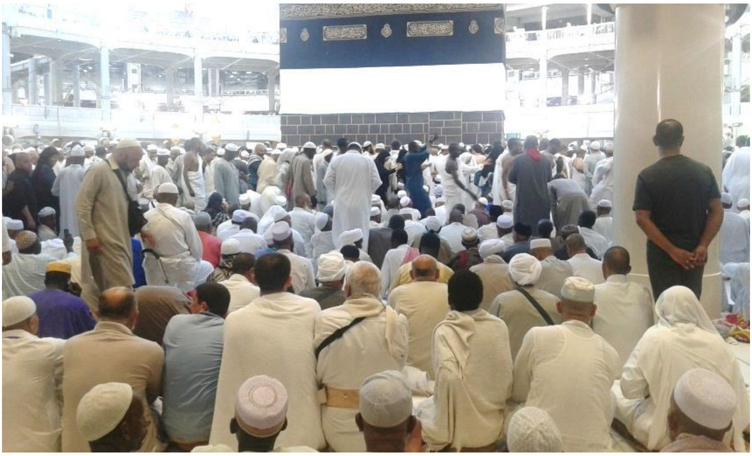

مې سترګوته ودرېدې، دا مهال نو چاته خپلې ښېګڼې نه وریادېږي، خو که بل چا ډېره وړه ښېګڼه هم درسره کړې وي، نو هغه دې سترګو ته ودرېږي. دا مهال نو د سړي له سترګو د اوښکو سېلاب راروان وي. په ابراهیم مقام کې لمونځ ډېر سخت دی خو ډېر ثواب لري، ځکه چې دلته سخته ګڼه ګوڼه وي، د خلکو ګڼه ګوڼه دې لمانځه ته نه پرېږدي. خو مېرمن مې چې کله حج ته راغلې وه، نو په همدې ابراهیم مقام کې یې لمونځ کړی و، نو ما هم همدلته لمونځ وکړ، نه یوازې مېرمن ته مې، بلکې ټولو ناروغانو ته مې دعا وکړه، ښه زیات خولې شوی وم، تر طواف وروسته مې په مسجدالحرام کې د ماسخوتن لمونځ وکړ او بیا بېرته د عمارې پر لوري وخوځېدم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانانو مېلمستيا

کله چې عمارې ته ورسېدم، نو ښاغلي حاجي روزي خان خپل ملګري له وعدې سره سم تيار رالېږلي وو، زه (يون)، عزت الله او ډاکتر اسدالله په ټکسي موټر کې لاړو، تر شل دقيقې مزله وروسته هغه ځای ته ورسېدو، کله چې هلته لاړو، نو ګڼ شمېر دوستان افغانان يې راټول کړي وو، د افغانستان بيرغ يې هم راوړی و، سرې غالۍ يې اوارې کړې وې، ټول زموږ هرکلي ته راپاڅېدل، يوه

يوه سره مو ستړې مشې وکړل، سم لکه کوم رسمي مېلمه ته چې څوك پروګرام کوي، سره له دې چې ما دوی ته ويلي وو، ماته به غټ پروګرام نه جوړوئ، خو دوی بيا هم دا کار کړی و.

په دې پروګرام کې د بېلابېلو ولايتونو افغانان حاضر وو، هغه افغانان چې دلته له کلونو کلونو راهيسې کار کوي، ددې پروګرام ځينې اشخاص په دې ډول وو: حاجي ګل ولي، امير، حاجي صالح

(c) ketabton.com: The Digital Library

خان، سردار، حاجي تحصيل شاه، عارف نور، ګل احمد خان، غلام محمد ، حاجي نواب، حاجي مومند ، قاضي، ملا شېراغا ، شهباز،

شاه وزير، سيدال، جمعه خان، شفيق، محمداجان، داودجان، امان الله، خيال محمد ، ناصر خان، حاجي احمدګل، نيازمحمد ، ملا تاج محمد ، حاجي عبدالغني، حاجي محمد ګل، اغامحمد ، صلاح الدين، شېراحمدخان، كلام خان او نور... ما دوی ته وويل: له وخته به ګټه پورته کړو، تاسو ماته خپل خپل مشکلات هم ووايئ، که څه هم زه ددې مشكلاتو د حلولو جوګه نه يم، خو ستاسو غږ د رسنيو له لارې لوړو مقاماتو ته رسولای شم. دوی خپل غټ مشکلات په دې ډول بيان کړل:

۱- د پاسپورتونو مسئله بايد حل شي؛ موږ دلته اکثره په پاکستاني پاسپورتونو راغلي يو، زموږ پاسپورتونه بايد پر افغاني پاسپورتونو بدل شي.

۲- د افغان پاسپورتونو وخت ډېر ژر ختمېږي، د افغانستان حکومت بايد دا وخت ډېر کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- زموږ یو زیات شمېر افغانان دلته بندیان دي، د دوی برخلیك باید معلوم شي.

پاکستاني پاسپورتونو والا، نه افغانستان ته تللی شي، نه پاکستان ته! له هر درېو کسانو یو تن پاکستانی پاسپورت لري. افغان حکومت باید له سعودي حکومت سره خبرې وکړي، چې پاسپورتونه تغیر شي. دې غونډې ته راغلو افغانانو دلته په سعودي کې د خپلو ګڼو مشکلاتو، ستړیاوو، تنګسیاوو او نورو ستونزو په باب هم رڼا واچوله، بیا تر هغه وروسته ډوډۍ تیاره شوه، حاجي روزي خان او ملګرو یې پسه یا پسونه حلال کړي وو، په لویو مجموعو کې یې وریجې راوړې، غوښه په کې د چا خبره انبار انبار اېښې وه، د ډوډۍ شکل یې عربي خو محتوا، لورېینه او مهرباني یې افغاني وه، ډوډۍ مو په خوند سره وخوړه، ما حاجي روزي خان او ملګرو ته وویل چې ما نه غوښتل تاسو داسې مصارف وکړئ او

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ ته تشریفات وکړئ، مخکې مو هم همداسې فیصله کړې وه،
هغوی وویل یون صیب دا چې ته دلته راغلی یې موږ دومره خوشاله
یو چې په جامو کې نه ځایږو، موږ فکر کوو چې دا به یو خوب او
خیال وي. یو سپین ږیري راته وویل چې په ټلویزیون کې ډېر غټ

ښکاره کېږې، خو دلته هسې نه یې، ما ورته وویل: ټلویزیون کې
خو د سړي عکس ښکاري او عکس خو وایي سرچپه ته، یانې
وړوکی جسم لوی ښکاره کېږي، تر ډوډۍ وروسته یې مېوه او چای
راوړل، ورو ورو یو یو زما څنګ ته رانږدې کېده، مجلس ګرم شو،
ډېرې اساسي خبرې پیل شوې، دوی میډیا او په تېره بیا ژوندون
ټلویزیون دومره تعقیب کړی و چې ان زه له ځینې مسایلو ناخبره وم
او یا مې له یاده وتلي وو، هغه یې ماته را په یاد کړل. د یو سپین
ږیري خو زما مرکې، بحثونه او خبرې دومره په یاد وې چې که زه
وغواړم خپلې خبرې او مرکې بېرته راټولې کړم، نو له ده څخه به
مرسته غواړم: یاد دې دي چې هغه پلانکي وخت کې دې ورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې وویل، یاره دا اشرف غني هم اخره کې داسې سست غونډې شو، دې ټلوالې ته چې څوك سست شوي، هغه پرې نور هم زړور شوي، دوی ته سم سوك په كار دی، دا ډول خلك په خبره نه پوهېږي، د دوی له ډلې شېراحمد خان زما څنګ ته کېناست، حاجي روزي خان وویل چې دا دې له سرسختو پلویانو څخه دی، هغه وویل، یون صیب ډېر خوشاله یم چې نن دې په خپله مسافر

خانه کې ګورم او خدمت دې کوم، داسې فکر کوم چې خوب وینم، یون صیب یوه کیسه به درته وکړم، یوه شپه مې خوب ولید چې مور ګڼ ځوانان درڅخه راتاو وو چې دې کې یو انتحاري راغی، مور ټول روغ پاتې شو او ته له منځه لاړې، ما ټولو ملګرو ته وویل چې ولې مور له منځه لاړ نه شو، چې یون صیب شهید شو، کاشکې مور له منځه تللي وای، دی ژوندی وای، ډېر زیات مې وژړل چې په همدې کې له خوبه راببدار شوم، ډېر خولې شوی وم، بیا خوښ په دې شوم چې دا خوب و، حقیقت نه و، بیا مې خوب نورو دوستانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته ووایه، هغوی وویل ټول خوبونه واقعیت نه پیداکوي، نو یون صیب ډېره علاقه درسره لرم، نه یوازې زه، بلکې ټول ځوانان، دلته چې کوم کسان ناست دي، په سوونو به دلته راغلي وای، خو دلته سعودي حکومت اجازه نه ورکوي، دلته چې موږ اوسېږو ددې ځای مالك په حکومت کې غټ سړی دی، له هغه سره مو دا خبره مطرح کړه چې زموږ یو مشر راځي، هغه ویل تاسې ورته پروګرام وکړئ، د حکومت ځواب زه وایم، موږ دلته مزدوري کوو، که لږ هم د حکومت راته تبعه خرابه شوه، په هغه ورځ مو باسي، دغه ځوانان او مشران چې دلته دي دا له نږدې ځایونو راغلل او هغه ځو تنه چې کندوزي دي هغه لږ له لرې ځایه راغلي دي، هغه بل ځوان چې ګورې! (ګوته یې ورته ونیوله) هغه د خپل پلار پر سر جنګ نه کوي، خو د تا په خاطر سر ماتوي، تراوسه یې ستا په سر څو جنګونه کړي دي، چا چې د تا نوم بد اخیستی، نو ده پرې وردانګلي دي. د شېراحمد ترڅنګ نور ځوانان او مشران هم یو په بل پسې راغلل، د زړه خواله یې راسره وکړل، راته یې وویل یون صیب موږ ته دغسې تا غوندې مشران په کار دي چې په هر ځای کې راسره کېني، موږ ورسره ازاد مجلس وکړو، موږ خو ورڅخه څه نه غواړو، د خپل زړه درد ورته بیانوو، بیا ټولو هیله وکړه چې په نوبت سره یادګاري عکسونه اخلو، هم مو ډله ییز عکسونه واخیستل او هم مو انفرادي. یو یو یا دوه دوه تنه راتلل، د افغانستان د بیرغ تر شا مو ورسره عکسونه اخیستل او دوی خپله خوښي څرګندوله، دوی دومره خوشاله وو، لکه چې د کومې کوژدې یا واده مراسم وي، ساعت ته مې وکتل د شپې درې بجې وې، رخصت مو ورڅخه واخیست، دوه تنه ملګري: شېراحمد او یو بل ملګري په خپل موټر

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې تر عمومي سړکه راورسولو، هلته يې راته ټکسي موټر ودروه، په هغې کې يې کېنولو، کرايه يې ورکړه او له دوی څخه مو خدای

پاماني واخيسته. دا مهال يې دوه ورېځ غالۍ هم په زوره زموږ په موټر کې کېښودلې او ويې ويل دا زموږ له خوا سوغات دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې لمونځ او سور لمر

د تلې یا میزان (۴) مه د سپتمبر(۲۶)مه نېټه د جمعې مبارکه ورځ وه، سهار څلور بجې لمانځه ته راغلو، د شپې ښه بې خوبه شوي وو، که لږه دمه مو وهلی وای، نو د خوب څپه راباندې راتلله، ما ویل چې زه به زیات خوب رانیولی یم، خو چې خپل ملګري عزت الله خان ته مې وکتل، نو حالات یې تر ما هم خراب وو. د سهار لمونځ او بیا وروسته د جنازې لمونځ تر ادا کولو وروسته بېرته د خپل استوګنځي پر لوري وخوځېدو، ښه ستړي وو، تر چپرکټه چې ورسېدو نو نور د خوب ښاپېرۍ راغلې، موږ ویل څه تر (۱۱) بجو به خوب وکړو، بیا به د جمعې لمانځه ته ځو او بیا به همداسې د مازیګر، ماښام او ماسخوتن لمونځونه کوو. درانه خوب وړي وو چې دروازه په ناترسه ډول وډبول شوه، موږ ویل څه بیا به د چا څه په کار وي، ځان مو غلی کړ، لږه شېبه وروسته بیا وډبول شوه، تر عادي حالت څخه په پورته ډول، بیا مو ځان غلی کړ، درېیم ځل یې بیا داسې ووهله چې تا به ویل ضرور کومه خطرناکه پېښه شوې ده. عزت الله خان حاجي چې دروازه خلاصه کړه، ګوري چې مولوي صیب عبیدالله نیازی دی، راننووت لېستونه یې په لاس کې وو، چېرته ویده یاستئ؟ د جمعې مبارکه ورځ ده لاړ شئ جومات ته! مولوي صیب چې زموږ له خوا سوړ چلند ولید، نو ده هم بریك ونیو، هغه فکر کاوه چې دوی درې ورځني ویده پراته دي، بیا یې وویل دغه جدول کې مو ستاسو نومونه او لاسلیکونه په کار

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي، تاسې په لېست کې له ماسره یاست. څو شېبې ناست و، بیا لاړ، موږ بیا لږ خوب وکړ، لس نیمې بجې زه پاڅېدم، پرځان مې اوبه تېرې کړې او اودس مې وکړ، بیا حاجي عزت الله اودس وکړ تر اوداسه وروسته د حرم شریف پر لوري وخوځېدو. تر پنځه لس شل دقیقې واټن وروسته د حرم شریف باندني انګړ ته ورسېدو. کله چې حرم شریف ته ورسېدو، نو د تونل له لارې د حرم شریف د نوې ودانۍ پر لوري وخوځېدو، موږ ویل دې ځای کې فرصت وي،

څرنګه چې د جمعې مبارکې ورځ وه، نو د مسجد داخل کې خو د پښې ایښودلو ځای نه و، تر مسجد بهر انګړ هم دومره له حاجیانو ډک و چې حد یې نه درلود، کوم ځای کې چې سیوری و، خلکو هملته صف جوړ کړی و، صفونه هم د سیوري تر اغېز لاندې وو، هر چېرته چې سیوری و، هلته صف و، د سیوري لیکه د صف لیکه وه، ګرمي هم ترحده تېره وه، موږ په ډېر تکلیف د یوه دېوال سیوري ته ځای پیدا کړ، هغه هم ډېر تنګ و، خو ښه و سیوری ورو ورو زموږ له څنګه واوښته، څو چې څلور رکعته سنت ادا کېدل، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیوری زمونږ له سره تېر شوی و، دا لمر دومره توند و چې د سړي تندی یې سېزه، یوه بجه د جمعې ورځې لمونځ ادا شو، بیا د جنازې لمونځ و. کله چې لمونځ ادا شو، نو ګڼو خلکو له مسجده حرکت وکړ، ګڼه ګوڼه څه ناڅه لږ شوه، نو حاجي عزت الله ته مې وویل چې لومړی به یو څه ډوډۍ وخورو، بیا به مسجد ته داخل شو، هغه وویل سمه ده، لاړو همغه هوټل ته چې ډوډۍ به په کې ډېره او څوکۍ په کې کمې وي، د ساعت برج په لویه ودانۍ کې هوټل و هلته مو لږ وریجې او غوښه وخوړه او بیا بېرته د ملك فهد دروازې له لارې حرم شریف ته داخل شو. کله چې له سره لمر څخه یخې هوا ته داخل شو، نو د دوزخ او جنت یو وړوکی تصور مو ذهن کې وګرځېد، د مسجد په داخل کې مو یوې ستنې ته ډډه ولګوله، د

ډېر زیات راحت احساس مو وکړ، دا داسې یو ځای دی چې څوك په کې ویده وي، څوك خپل عبادت کوي، څوك تلاوت کوي او څوك یو بل سره مجلس، کله چې خلك په جماعت سره لمونځ وکړي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځينې خو هسې هم په همدې ځای کې په جمع ودرېږي او تر جماعت وروسته همدلته ځای پرځای پاتې کېږي او ځينې نور تر طواف وروسته دلته راځي. د قران کريم لپاره اوسپنيزې الماري هر ځای ايښې وي، خلك قران شريف را اخلي تلاوت کوي يې او بېرته يې ږدي، ځينو ځايونو کې امامانو وړې حلقې جوړې کړې وي، ديني موعظې کوي او ځينې ځايونو کې قاريان نورو ته په وړو وړو حلقو کې د قران کريم تلاوت کوي. د بېلابېلو مذهبونو او بېلابېلو رنګونو خلك راټول وي، د لمانځه په شکلياتو کې هم يو بل سره

توپير لري، خو په اساساتو او محتوياتو کې هېڅ توپير نه ليدل کېږي. د ګڼې ګوڼې له امله که يو څوك لمونځ هم کوي، نو بل ته اجازه شته چې له مخې يې تېر شي، که څه هم ډېری حاجيان زړه نه ښه کوي چې د لمانځه پرمهال د چا له مخې تېر شي، خو چاره نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي، دلته څوک د چا پر مذهبي نظريې پسې سر نه خوږوي، د ټولو لاره د خدای کور ته وځي، د رحمان بابا د خبرې په مصداق: ((دا څلور مذهبه واړه سره يو دي – ما او تا په کې پيدا کړ اختلاف.)) هر څوک چې په هره بڼه لمونځ اداکوي، خو د لمونځ محتوا يوه ده. ((منزل د ټولو يو دی، خو سفر جدا جدا)). دلته تر مازيګره کېناستو، د الله(ج) ذکر مو وکړ، د خدای(ج) له کوره لږ لرې وو. په ذهن کې مو په زرګونو ډولونه تصويرونه تېر وېږ شول، د ماضي، حال او راتلونکي لپاره، زما خو به چې کله هم د خدای(ج) له حضور سره مستقيمه رابطه ټينګه شوه، نو دا شېبه به مې خپله ماضي، حال او اينده ټول په ذهن کې تېر شول، خو د دا ډول رابطې

ټينګول هم اسانه خبره نه ده، د مازيګر لمونځ نږدې شو، کله چې مې د مازيګر لمونځ په جماعت سره ادا کړ، نو د طواف په لټه کې شوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تحریکوالو او ټولو افغانانو لپاره طواف

د طواف لپاره مې تکل وکړ، دا مې نهم طواف و، هوډ مې وکړ چې دا طواف به تحریکوالو او ټولو هېوادپالو افغانانو ته وقفوم.

په ډېر تکلیف مو د ملك فهد دروازې څخه طواف ځای ته ځان ورسوه، زه او حاجي عزت الله دواړه وو، هغه ویل زما ولې ونیسه،

ما وویل کوښښ کوو، چې تر پایه یوځای لاړ شو، خو که کومه ستونزه پیدا شوه، د ملك فهد د همدې دروازې له لارې چې طواف ته داخل شو، بیا به د همدې لارې په سر کې یو بل ته ودرېږو، د طواف یوه دوره مو چې بشپړه کړه، نو د ماز یگر د لمانځه وخت شو، لمونځ مو په ابراهیم مقام کې د کعبې شریفې دروازې ته مخامخ په ډېر ښه ځای کې ادا کړ، تر لمانځه وروسته مو بیا طواف پیل کړ، دوه دورې نور هم له حاجي عزت الله سره څنګ په څنګ لاړم، په ټېله او ګڼه ګوڼه کې هغه بیا راڅخه لادرك شو، ما خپل طواف اوه دورې بشپړې کړې (له کعبې شریفې څخه اوه ځلې تاوېدل، یو طواف حسابېږي)، ددې لپاره چې د طواف شمېر راڅخه غلط نه شي د خپلې غاړې دسمال کونجونو ته مې غوټې اچولې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه غوټې چې پوره شوې ما ویل نور نه غلطېږي، شپږم او اووم پړاو مې چې بشپړ کړ، نو بیا حطیم شریف ته داخل شوم، د رحمت تر ناوې لاندې مې د طواف دوه رکعته شکرانه لمونځ ادا کړ، ټولو تحریکوالو او هېوادپالو افغانانو ته مې دعا وکړه او بیا مې ځان له ملك فهد دروازې څخه غځېدلې لارې ته برابر کړ، لږ وروسته مې یو ګیلاس زمزم اوبه وڅښلې، دې وخت کې عزت الله خان هم طواف خلاص کړی و، تلفیون یې راته وکړ چېرته یې؟ ما ویل همدلته د زینې پر سر درته ولاړ یم، دواړه بېرته سره یوځای شو، د ملك فهد دروازې ته مو ځان ورساوه، دې وخت کې عزت الله خان وویل، نورالله خان زنګ وهلی و چې زه درپسې در روان یم. لکه څنګه چې مې دمخه یادونه کړې، نورالله خان له بغلان ولایت څخه دی، ډېر تکړه او غښتلی ځوان دی. موږ یې تر دې دمخه حرا غار (جبل النور) ته هم بیولي وو او بیا یې پر موږ د سهار چای هم همدلته د دوی په استوګنځي کې څښلی و. د هغه زنګ بیا راغی، موږ تیار د ملك فهد دروازې څنګ ته ناست وو، ښه سترې وو، لږې اوبه مې بیا وڅښلې، دا ځای ډېر یخ و، موږ چې تر دې دمخه په سره لمر کې لمونځ کړی و، نو سخت یخ او ګرم شولو. ستوني مې لږ لږ خاربنت هم پیل کړ او د زکام علایم هم ولګېدل، دا مهال مې چې اوږې ته لاس کړ، نو دسمال نه و، دسمال راڅخه چېرته غورځېدلی و، په دسمال ډېر خفه شوم،له کابله راسره و او درې ځله مې د خدای د کور پر مبارك دېوال موښلی و، څو شېبې وروسته له ملك فهد دروازې څخه بهر شو، تر لږ ځنډ وروسته له نورالله خان سره مخامخ شوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بغلان ځوانان او د عزت پګړۍ

د ملك فهد دروازې مخې ته له نورالله خان سره مخامخ شو. تر روغبړ وروسته هغه وویل ژر ځو چې نور اندیوالان موږ ته منتظر دي. د موټرو تمځي ته ورسېدو، لوی موټر چې حاجیان انتقالوي او ټکسي موټر بې شمېره دي. نورالله خان یوه ټکسیوان ته وویل، خپل مطلوب ادرس یې ورکړ. حاجي عزت الله مخکې سیټ، زه او نورالله په وروستي سیټ کې کېناستو، تر نږدې شل دقیقې مزله

وروسته ټاکل شوي ځای ته ورسېدو، په لاره کې مو د سړك او د سړك ترغاړې د ابادۍ بې شمېره کارونه ولیدل، غرونه توږل کېدل، په اصطلاح ویلې کېدل، لارې او بلډنګونه جوړېدل، پر ټولې غځېدلې لارې کارونه روان وو، نورالله خان وویل، نه یوازې دلته، بلکې په ټوله مکه مکرمه او ټول سعودي کې په هر ځای کې همدا ساختماني کار روان دی. دوی پیسې ډېرې لري، ټېکدارانو ته دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت او کیفیت قیدوي او هغوی ورسره د پیسو قسط او پر خپل وخت د پوره پیسو ورکړه. دوی پر خپل وخت پیسې ورکوي او هغوی خپل کار خلاصوي، نو ځکه د دوی په کار کې څه مشکل نه پیدا کېږي، اکثره کارونه په خپله د غتو شیخانو په لاس کې دي. ترکي کمپنۍ دلته ډېر زیات فعالیت لري، خو کارګران یې اکثره بنګالي، هندي او پاکستاني دي.

تر شل دقیقې مزله وروسته اصلي هدف ځای ته ورسېدو، هلته دوی یوه لویه هوجره یا مېلمستون کرایي کړی و، (زر ریاله) یې د یوې شپې لپاره کرایه ورکړې وه، د ناستې لپاره ښه سالون وو چت یې د کېږدۍ په شان و، د نږدې (۱۵۰) کسانو د ځایونې ظرفیت

یې درلود. کله چې هال ته داخل شو، نو ګڼو ځوانانو او مشرانو زموږ هرکلی وکړ. بیا مشرانو ماته وار له واره د عزت پګړۍ را په سر کړه ما ترې مننه وکړه او ومې ویل چې ماته مو عزت راکړ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای دې تاسې لا عزتمن لري. بیا نورالله خان ځینې دوستان رامعرفي کړل او ویې ویل چې دا ټول ستاسې علاقمندان دي، همدې شاوخوا کې اوسي. کله چې دوی خبر شول چې ته راځې، نو ټول راغلل. نورالله خان پر همغه ورځ چې موږ جبل النور ته تللي وو او سهار چای مو د دوی په ډېره کې وڅښنه راته یې وویل چې دده ورور (ناصر) د خوښۍ لپاره یو پروګرام جوړوي، کال دمخه یې واده کړی او زوی یې پیدا شوی و.

دلته د مېشته افغانانو یو دود و چې کله هم کومه خوشالي وي نو ټولو ته یوه مېلمستیا کوي، یوه مېله جوړوي او مسافر په کې د

څو شېبو لپاره خپله ستړیا باسي، نو نننۍ غونډه مو په همدې نیت جوړه کړې ده.

هغه ورځ حاجي روزي خان او ملګرو یې ډوډۍ کړې وه، او موږ یې بللي وو، په مجلس کې ناستو ځوانانو او مشرانو دومره مینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

راکړه چې زه ځان سره غونج شوم، ما ویل یاربه! تا زما هېوادوال روزی پسې څومره تیت کړي، خو دوی بیا هم خپل اصل نه هېروي، خپل وطن نه هېروي، دوی ژوندون ټلوېزیون شېبه په شېبه تعقیب کړي، د دوی په حافظه کې هغه خبرې ثبت وې چې زما له خولې وتې وې او اوس لاان زما په حافظه کې هم نه دي پاتې. د دوی تاریخ وار په ذهن کې پاتې وې. د افغانیت او اسلامیت د داعیې سخت ملاتړي وو او د ملي تحریك کړنلاره یې سخته خوښه وه، ټولو وویل موږ ځانونه د تحریك غړي ګڼو. بیا ډوډۍ تیاره شوه، ځوانانو خورا زیات مصرف کړی و. وریجې او د پسه غوښه، لکه د عربانو په دود په لویو مجموعو کې د هر چا مخې ته کېښودل شوه. زما په مجموعه کې د پسه سر ایښی و، یو ورور وویل: د عربو دود

داسې دی چې اصلي او ګران مېلمه ته دا سر مخې ته ږدي، نو ځکه مې دا سر ستا په مجموعه کې کېښود . د پسه په سر کې غاښونه له ورایه ښکارېدل، ما ورته سم ونه شو کتلی، ما سره ناستو دوستانو ته مې وویل، حمید بابا دې ته یو شعر ویلی دی: ((لکه سر د پسه په اور غاښونه سپین کا ــ هسې مالره له غمه خندا راغله.)) هغوی هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخندل ویل یې عجیب شعر یې ویلی دی. ما مېلمه پالو ته وویل په دومره ډېر زحمت مو خورا خفه کړم. هغوی وویل، ته ټول افغانستان ته خدمت کوې، نو که موږ یوه ورځ ستاسو عزت وکړ څه خبره ده؟ زموږ مېلمه پالان اصلاً د بغلان ولایت ځوانان وو، چې ډېر په عقل پاخه، پر سیاست او قومي نزاکتونو پوه وو، څو دقیقې وروسته یې تازه مېوه راوړه، د عربو د دود په شان یې کارتن کارتن پر لوی غځېدلي دسترخوان راتشه کړه، کېنو او یمني انار په کې وو، کېنو یې د مصر او انار یې د یمن وو، دواړه خورا اوبلن او خوندور وو، زښته ډېره مېوه مو وخوړه، بیا دوی د خپلې خوښې لپاره یو لنډ شان تفریحي پروګرام په پام کې نیولی و، موږ یو څو شېبې نور هم د مېوې خوړلو ته دوام ورکړ، بیا مو دوی ته وویل که اجازه وي موږ به درڅخه لاړ شو. ټول راټول شول او له ما څخه یې د یادګاري عکسونو د اخیستلو غوښتنه وکړه، دومره عکسونه مو ورسره واخیستل لکه فلمي اداکاران یې چې اخلي، په ډېرې خوښۍ یې موږ په ټکسي کې کېنولو، ټکسیوان هم د کوزې پښتونخوا د مومند ایجنسۍ اوسېدونکی او ډېر شعوري پښتون و، زموږ ټول پروګرامونه یې تعقیب کړي وو، د یوه یوه کیسه یې وکړه، د پاکستان او پښتونخوا پر روانو حالاتو یې رڼا واچوله، نږدې (۱۲) بجې وې چې د عمارې مخې ته یې کښته کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل استوګنځی او یادښتونه

د میزان یا تلې (۵)مه د سپتمبر (۲۷)مه او د ذوالحجې (۳)مه نېټه، د شنبې ورځ وه. سهار لمونځ مې په خپل اتاق کې وکړ.

کله چې د شپې ناوخته پر (دولسو بجو، د بغلان ځوانانو له مېلمستیا او عزت غونډې څخه راستانه شو، نو ښه ستړي وو، په کتابچه کې چې مې کوم یادښتونه یا عنوانونه ثبت کړي وو، هغه هم ورځ تر بلې زیاتېدل، د شپې مې کتابچه او قلم راواخیستل، خو کله چې مې دواړه تر بالښت لاندې کړل، نو خوب راباندې غلبه وکړه، د شپې مې حاجي عزت الله ته وویل، که سهار درسره زه جومات ته لاړ نه شوم، نو زه به همدلته لمونځ وکړم، خپل یادښتونه به یو څه بشپړ کړم، هغه راته ویل ښه ده، خو زه ضرور ځکه ځم چې زه کوښښ کوم د خپل شهید ورور لپاره یوه عمره وکړم، ما ویل سمه ده. ما همدلته لمونځ وکړ، هغه د سهار تر لمانځه وروسته یو ځل بیا راستون شو، د سهار چای مو تقریباً یوولس بجې یوځای وڅښه، بیا هغه د عمرې د اداکولو په نیت لاړ او زه همدلته پاتې شوم. یو څه یادښتونه مې ولیکل، دا مهال له بېلابېلو ځایونو څخه څو تنه حاجي صاحبان زما لیدو ته راغلل، ددې فرصت مساعد نه شو چې زه په ترتیب سره خپل یادښتونه ولیکم، د ماسپښین لمونځ مې هم دلته وکړ، بیا مې قلم او کتابچه راواخیستل، دا مهال بیا حاجي صیب عبیدالله چې د کابل په شمال کې اوسېږي، زما لیدو ته راغی، هغه وویل هلته په لاندې منزل کې چا لیکلي وو چې یون

(c) ketabton.com: The Digital Library

صیب د (۱۲) منزل په (۳)مه خونه کې اوسېږي، نو که څوك غواړي ورسره لیدلای شي، ما د همدغه ادرس له مخې دا ځای پیدا کړ، دا لیك زموږ یو بل ملګري چې د ملي تحریك غړی هم دی؛ ډاکتر اسدالله لیکلی دی. هغه اصلاً د لوګر دی، خو په کابل کې اوسي ، ډېر فعال او ډېر مینه ګرکی انسان دی. حاجي صیب عبیدالله یو څه سیاسي بحث پیل کړ، خو ما ورته غوږ نیولی و، چې دا مهال

ځلور پنځه تنه نور حاجي صاحبان رانږوتل، هغوی هم وویل موږ ستاسو لیدو ته راغلو، دا مهال نو تقریباً (۳) نیمې بجې دي، مازیګر لمانځه ته ډېر کم وخت پاتې دی، مولوي صیب عبیدالله نیازی او مولوي صیب حسیب الله هم دا مهال زموږ په اتاق کې وو. ما مولوي صیب عبیدالله نیازي ته وویل وخت ډېر کم دی، زه به اودس تازه کړم او جامې به بدلې کړم او بیا به ځو حرم شریف ته، نورو حاجي صاحبانو وویل، اوس فقط ستا لیدو ته راغلو، بیا به راشو او تفصیلي به سره کېنو. له هغوی مو اجازه واخیسته، لاندې د موټرو تمځي ته راغلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طواف او یوځل بیا خپل هېواد ته دعا

زه (یون)، مولوي صیب عبیدالله نیازی او یو شو نور حاجیان یوځای په موټر کې کېناستو، کله چې موټر وروستي تمځي ته ورسېده، نو زړه کې مو وګرځېده هسې نه چې جماعت راڅخه تېر شي، مولوي صیب عبیدالله نیازي وویل: وخت لکه چې کم وي، بیا به هم کوښښ وکړو. تر یو څو دقیقې پلې مزله وروسته د مسجدالحرام بهرني انګړ ته رانږدې شو، دا مهال مو د تکبیر اواز

واورېد، مولوي صیب وویل تکبیر و که اذان؟ ما ویل جماعت ته خو لا وخت ښکاري، لږ چې نور وړاندې لاړو، خلکو په بهرني انګړ کې څادرونه او جاینمازونه اوار کړي او په صف کې ولاړ دي. ما هم ژر جاینماز له خپل شا بکس څخه راوست، په صف کې ودرېدم، یو رکعت لمونځ راڅخه تېر شوی و، خو نور دري رکعته لمونځ مو په جماعت سره ادا کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر لمانځه وروسته مې مولوي صيب عبيدالله نيازي ته وويل:
عزيزه د ملك فهد دروازې له لارې چې داخل شو، نو دا دهلېز مستقيماً د بيت الله شريف د طواف ساحې ته ځي، طواف به وکړو، هغه وويل ياره عزيزه ډېره ګڼه ګوڼه ده طواف به يا د ماښام او ماسخوتن لمانځه ترمنځ وکړو، يا د ماسخوتن تر لمانځه وروسته، ما ويل د ماښام او ماسخوتن لمانځه ترمنځ خو ډېره زياته ګڼه ګوڼه وي، يو چانس دی که ونه شي، بيا به څه کوو؟ او د ماسخوتن تر لمانځه وروسته هم ګڼه ګوڼه وي او موږ هم ډېر ستړي يو، ده ويل راځه د شپې (۱۱) بجې به راشو، ما ويل د شپې يوولس بجې چې راشو، بيا ايله تر يوې نيمې دوه بجو پورې خلاص شو، بېرته چې ځو، دوه نيمې بجې به وي، بيا به خوب څه وخت کوو، سهار (۴) بجې به بيا لمانځه ته پاڅېږو او بيا به راځو، نو تر ټولو ښه وخت يې همدا اوس دی، هغه وويل ته چې وايې درسره ځم. د ملك فهد دخولي دروازه کې ډېره ګڼه ګوڼه وه، له داخله يې خلك بهر ته پرېښودل او له بهره داخل ته نه، لږ وروسته يې دخولي دروازې ته هم اجازه ورکړه، خو بيا هم ګڼه ګوڼه زياته وه. موږ پوليسو ته څېرمه ولاړ وو او پوليسو يوه محاصره يې پلاستيکي کتاره تاوه کړې وه، دا مهال زما عزيز (مولوي عبيدالله نيازي) يو پوليس ته په عربي ژبه په نرمه لهجه وويل: طواف ته ځو، اجازه راکوې؟ هغه يوه کتاره لرې کړه، لږ موسك شو، موږ دواړو ته يې په اصطلاح امتيازي اجازه راکړه او د ملك فهد دروازې له لارې مسجدالحرام ته داخل شو. مستقيم خط يا دهلېز مو تعقيب کړ او له همدې لارې مو يو ځل پر بيت الله شريف سترګې ولګېدې، د طواف ساحې ته ورسېدو، زما عزيز تر طواف دمخه دومره اوږده دعا وکړه چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای(ج) له رسوله رانیولې، تر خپل مور او پلاره او موږه پورې یې خبره راورسوله. زموږ ترڅنګ چې کوم حاجیان ولاړ وو، هغوی هم د مولوي صیب دعا ته امین وایه او ماهم، مولوي صیب مخکې راته ویلي وو چې زه دعا د ټولو لپاره کوم، تاسې یوازې امین وایئ امین. تر دې وروسته طواف ته داخل شو کله چې د حجرالاسود ساحې ته ورسېدو نو ټولو په لوړ اواز بسم الله، الله اکبر الله اکبر وویل، له همدې ځایه طواف پیلېږي. ډېره ګڼه ګونه وه، ما د مولوي صیب پر اوږو لاسونه ایښي وو، ده په خپل یوه بغل کې خپلې پلاستیکي څپلۍ ټینګې نیولې وې او بل لاس یې وخت پر وخت د کوم مخکیني خو قوي سړي پر اوږه ایښووده. افریقایان تر ټولو لوړ او قوي وو، مولوي صیب هم اکثره وخت د هغو پر اوږو لاس ایښووده، هغوی هم لاره خلاصوله، په ټولو دورو کې د (ملتزم) له ساحې څخه تېر شو. دې ځای کې طواف تر نورې ساحې ځکه سخت دی چې دلته دوره لنډه خو ګڼه ګونه په کې زیاته وي اوه دورې طواف مو همدلته بشپړ کړ، بیا د طواف له ساحې څخه څنډې ته شو، خو مخامخ د کعبې شریفې دروازې ته ودرېدو، دلته مو د طواف دوه رکعته شکرانه لمونځ ادا کړ، دې طواف کې مې خپل خواږه هېواد (افغانستان) ته دعا وکړه، له خدای(ج) څخه مې هیله وکړه چې ددې طواف ثواب مې خپل محبوب وطن ته ورسوه، خدایه ته په کې امن راوله، خدایه د دښمنانو او مخالفینو د توطیو لاسونه یې لنډه کړه، خدایه موږ له تا پرته نور هېچا ته امید نه لرو، هر چاته چې مو هیله کړې، هغه نهیلي کړي یو، د نړۍ غټ طاقتونه دلته راغلل، هغه څه یې رانه یوړل چې زموږ په کار وو، هغه څه یې پر موږ راوتپل چې موږ نه غوښتل، نو ای لویه خدایه، د نړۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

زبرځواکونه تاته هېڅ دي، ته په خپل لوی واك و ځواك د نړۍ د هر لوی زبرځواك او هر واړه خو چالاك دښمن لاسونه زموږ له سپېڅلي هېواده لنډ کړه، خدایه ته پوهېږې چې زما ملت څومره پر تا مین دی، ته خو یو غیبي غږ پرې وکړه چې زما ولس ستا د دین او ستا د کلیمې د لوړاوي لپاره څومره قربانۍ ته تیار دی، یا خدایه دا غیرتي قوم یوازې مه پرېږده، ډېر یوازې دی، د دنیا هېڅ اسباب یې په لاس کې نه شته، هغه چې تا ورکړي، پر هغو هم نورو خېټه اچولې، یا لویه خدایه لوی ښاماران، واړه ماران او لړمان نور زموږ

له خاورې لرې کړه، یا خدایه خپله کلمه زموږ پر هېوادوالو ولوروه او د هغې په رحمت زما پر ولس ورحمېږه، زما ولس سرزوری دی، سرتمبه دی، خو تاته یې هر وخت سر ټیټ کړی، پرته له تانه بل چاته سر ټیټی نه مني، سر به یې مات شي خو د نړۍ کوم زبرځواك ته به ټیټ نه شي، ته خو پوهېږې چې: ((دا سر ربه مات شوی دی ټیټ شوی چاته نه دی— خو تاته یې پنځه وخته محراب کې راولم.)) پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې پوهېږم چې زما د ولس یوه زیاته برخه به ستا د دین د ټولو ژورتیاوو تل ته نه وي کښته شوې، خو پر دې هم ته ښه پوهېږې چې تاسره په مینه او اعتقاد کې یې په نړۍ کې ساری نه شته، یا خدایه زما قوم د خپل دین په وړانګو منور او د دنیا په نعمتونو معمور کړه، یا خدایه زما له ټوکر ټوکر ولس څخه یو وتلی، غښتلی او پرمختللی ولس جوړ کړه، چې هم ستا د دین د خدمت جوګه شي او هم ستا د مخلوق لاسنیوی وکړي. یا خدایه زما ولس د ګاونډیو له شومو نیتونو څخه چې ستا د دین لباس یې اغوستی، وژغوره، یا خدایه زما د وطن دښمن دومره ماهر دی چې ستا له نامه ګټه پورته کوي، ستا د کلیمې په عنوان مې توره پر ستوني تېروي، یا خدایه ته خو پوهېږې چې هغوی څوك دي، څه کوي او څه غواړي؟ زما ولس ساده زړی دی، هر چا چې ستا د کلیمې په نوم پرې توره تېره کړې، ده ورته خپله غاړه نیولې ده، یا خدایه زما ولس له دغسې پړ او مړ حالت څخه راوباسه، یا خدایه ستا په نعمتونو کې خو هېڅ کمی نه شته یا خدایه پر موږ د اتفاق او اتحاد نعمت ولوروه. یا خدایه یو ځل بیا زما ملت وازمویه، یوځل بیا یې د ازموینې ډګر ته داخل کړه، یا خدایه که زما ولس کله کله تېروتنه کوي، نو دا یې له زړه څخه نه ده، فقر او جګړه ځپلې، فکر یې ورته مروړلی، خو به اعتقاد کې یې څه کمی نه دی راغلی، یا خدایه که زما د ولس پرځای هرڅوك له دومره سترو کړاوونو سره مخ شوی وای، نو نن به یې خپل ځان نه پېژنده، زه پر دې ویاړم چې زما ملت ستا په بندګۍ کې د سیالانو سیال دی، نو ای د کایناتو ستره مالکه! یو ځل بیا د خپل نور او رحمت وړانګې زما پر ولس خورې کړه. زه ددې ولس یو عادي غړی یم، ګناه ګار یم، پر خپلې ګناه او نیمګړتیا اعتراف

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم، خو ولس مې ډېر غیرتي دی، ای زما ستره ربه! ما په خپله لوربېنه وبښه، یا ربه زه ستا د هېڅ سزا تاب نه لرم، خو که ماته د خپلو اعمالو سزا راکوې، نو دا به ستا رضا وي، ته ډېر لوی یې، خو زه د خپل ملت لپاره له تا څخه مرحمت او رحمت غواړم.

تر طواف وروسته مې د دعا پرمهال په ذهن کې په سوونو زاري تېرې شوې، چې ټولې دلته نه شم انځورولی او د خپل ولس لپاره مې د لوی خدای(ج) په دربار کې د زړه له تله دعا وکړه، خدای دې زما دعا قبوله کړي.

تر طواف او لمانځه وروسته زه او مولوي صیب نیازی، راغلو د مسجدالحرام د لومړي پوړ په یوه برخه کې کېناستو، ما خپل یادښتونه ولیکل او ده لږ تلاوت وکړ.

همدلته ناست وو چې د ماښام لمانځه وخت شو، د ماښام لمونځ مو د کعبې شریفې د امام په امامت ادا کړ، بیا مو سنت وکړل او بیا مو د جنازې لمونځ ادا کړ او تر هغه وروسته هم همدلته په مسجد کې د ماسخوتن لمانځه د اداکولو په نیت پاتې شو. مولوي صیب خپلې تسبیح اړوي الله(ج) یادوي او زه د خدای په کور کې د الله(ج) دربار ته دعاګانې کوم او هم خپل دا یادښتونه لیکم. د ماښام تر لمانځه دمخه او وروسته چې کوم ځای کې د لمانځه لپاره ناست وو، نو ګڼ شمېر حاجي صاحبان زموږ څنګ ته راغلل، ټولو ویل یون صیب ته مو ولیدلې، ځکه دې لیدو ته راغلو، یوه وویل نږدې شکمن شوم چې یون صیب به وي که نه، نو وروسته مې جرئت وکړ، ټولو دومره مینه وښودله چې زه یې ځان دومره مستحق نه بولم. د ماښام ترلمانځه وروسته شل دقیقې تر اوو تېرې وې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه نور حاجي صاحبان راغلل، مخې ته مې کېناستل، ويې ويل يوه پوښتنه درڅخه کوم، ته چېرته کار کوې؟ ما ويل څه خاص کار نه لرم، دوی ويل چېرته مې ليدلی يې، زما عزيز مولوي صيب عبيدالله نيازي ورته وويل زه به يې پوره درته معرفي کړم، کله چې يې زه معرفي کړم، بيا يې ستړي مشي وکړل، ويې ويل، موږ خو ويل چې دی به وي، خو بيا هم اشتباهي غوندې وو. دواړه کاکړ او

د کندهار اوسېدونکي وو، يوه شېبه مو دوی سره مجلس وکړ، بيا د ماسخوتن د لمانځه وخت شو، لمونځ مو په مسجدالحرام کې په جماعت سره ادا کړ، د جنازې لمونځ مو هم وکړ، تر دې دمخه مې له مولوي صيب نيازي څخه پوښتنه وکړه، دلته خو د بېلابېلو مذهبونو خلك دي، لمونځ يې هم په شکلياتو کې څه ناڅه فرق لري، خو ماهيت د ټولو يو دی، دلته ځينې خلك د ماښام د لمانځه پرمهال کله چې اذان وشي او تکبير لا نه وي ويل شوی، دوه رکعته سنت کوي، د شريعت له مخې دا جواز لري؟ او بله خبره داده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ د ماښام لمونځ کوو، د اذان او تکبیر ترمنځ زماني واټن نه وي متصله جمع کوو، خو دلته یو څه وقفه وي، په دې باب څه وایې؟
مولوي صیب وویل: حضرت محمد (ص) ویلي؛ د دوو اذانونو ترمنځ تاسې سنت لمونځ کولای شئ دا مستحب دي، که څوك یې وکړي ثواب لري او که څوك یې ونه کړي، ګناه نه لري، څرنګه چې اذان او تکبیر دواړه په حقیقت کې اذانونه دي، نو ځکه یو شمېر علما په

دې نظر دي که د اذان او تکبیر ترمنځ دوه رکعته لمونځ وشي، مستحب عمل دی. دلته دوی د ماښام د اذان او تکبیر ترمنځ د دوو رکعتونو په اندازه فاصله نیسي.

د ماسخوتن تر لمانځه وروسته زه او مولوي صیب د عمارې پر لوري او هغه نور ملګري د خپلو استوګنځیو پر لوري وخوځېدو.
مولوي صیب ته مې وویل، نن ماسخوتن به دې ډوډۍ ماسره وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوندوره کړايي

مولوي صيب عبيدالله نيازي ته مې وويل ماسخوتن ډوډۍ به ماسره خورئ، په لاره کې يو پاکستانی هوټل دی، ډېره ښه چکن کړايي ورکوي، هلته به ډوډۍ وخورو، هغه وويل، ښېخي مې خوښه ده. دواړه پلي روان وو، يو وخت مولوي صيب راځخه لادرکه شو، ګڼه ګوڼه ډېره زياته وه، تلفېون مې ورته وکړ، ټلېفون رخ شو، بيا مې ورته وويل داسې دې نه شم پيدا کولای، پاکستاني هوټل ته راځه، هغه وويل نه مې دی ليدلی، ما ويل د لارې په سر کې دی. زه د (خليج مطعم) تر مخې منتظر وم، دا هم پاکستانی هوټل و، خو هغه پاکستانی هوټل نه و چې حاجي عزت الله ليدلی و او ماته يې مخکې ترې هم چکن کړايي راوړې وه. دا مهال حاجي عزت الله هلته ولاړ و ماته يې زنګ وواهه چې زه خو د هوټل مخې ته ولاړ يم، ما وويل ما لکه چې پيدا نه شو کړای، ته درې تنو ته چکن کړايي راواخله راځه اتاق ته، دا مهال مولوي صيب نيازي له بل ټلېفون څخه زنګ وواهه د خپل ټلېفون چارج يې خلاص شوی و، راته يې وويل عزيزه هوټل مې پيدا نه شو کړای. ما ويل راځه اتاق ته همل‌ته به ډوډۍ وخورو، په لاره کې مې لږ د ليمو جوس راواخيستل او اتاق ته لاړم. دا مهال څو نور ملګري حاجيان هم زما د ليدو په خاطر راغلل، څو دقيقې کېناستو، لږ وروسته حاجي عزت الله ډوډۍ راوړه، ډوډۍ کې پنځه تنه وو، ځينې حاجيان لاړل او ځينې نور راغلل، مولوي محمد امين چې د کابل د حاجيانو ناظم هم دی او اصلاً د لغمان د الينګار ولسوالی دی، هغه هم زما ليدو ته راغی او څو تنه نور حاجيان هم، چا ډوډۍ خوړلې وه او ځينو موږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره یوه مړی نیمه وخوړه، بیا په اتاق کې ناستو درې څلورو تنو مولوي صاحبانو ځینې دیني اختلافي مسایل مطرح کړل. یوه ویل په حرم شریف کې د طواف پرمهال د ښځو او نرو ګډ طواف د شریعت مخالف دی، چا ویل یوه حلقه باید د ښځو لپاره وای، نورې د نارینه وو لپاره، چا ویل چې دا هېڅ امکان نه لري، هر څوك غواړي، حجرالاسود ښکل کړي، دا به څنګه کېدل. مولوي صیب امین وویل د پیغمبر(ص) په زمانه کې خو طواف په دې ډول نه و، دې وخت کې یوه وویل چې هغه وخت خو د خلکو ګڼه ګوڼه هم دومره نه وه، ده ویل که حکومت وغواړي دا هر څه جوړولای شي. دې وخت کې حاجي عزت الله وویل، مونږ امیان خو د زړه له اخلاصه دلته راغلي یو، والله که خو مو یا ښځه په یاد وي یا نر، دلته سړی بېخي دا احساس نه کوي چې ښځه څه ده او نر څه شی دی، تاسې به کې دا ډول خبرې پیداکوئ، مونږ ته زړه کې شك را اچوئ، په همدې خبرو پسې مو په دې موافقه وکړه چې اختلافي بحثونو ته به نه ځو، پرېږدئ چې په ارامه خپل حج وکړو. مولوي صیب امین دا مهال د حج لپاره په یوه پاڼه کې ښه ګټور معلومات راټول کړي وو، هغه یې مونږ ته راکړل، ښه ضروري او ګټور مواد وو. چای تیار شو، دا مهال درې تنه حاجي صاحبان چې یوه یې رېږه لرله او دوه نورو نه لرله، یو ملا و، یو قاضي او یو هم پخوانی صاحب منصب و، زما لیدو ته راغلل. قاضي او صاحب منصب رېږه نه لرله، یو ځل بیا د عمرې بحث پیل شو. مولوي صاحبانو مونږ ته وویل چې نورې عمرې مه کوئ، طوافونه هم کم کړئ، ځکه د فرضي حج مراسم رانږدې کېږي، بیا به دومره ستړي شئ چې فرایض درڅخه پاتې نه شي. قاضي صیب نورالله وویل ما دا څو

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمرې کړې، سبا بل سبا مې زړه دی چې يوه بله عمره هم وکړم، د قاضي صيب نورالله ډېره کله خو د سر وېښتان يې لږ لوی

ښکارېدل، ياني داسې نه ښکارېدل چې په څو ځلي عمره کې دې کل شوي وي. مولوي صيب عبيدالله نيازي چې ورته وکتل نو ورته ويې ويل، عمرې دې کړې، خو د سر وېښتانو پر ځای دې ډېره کله کړې، قاضي صيب نورالله هم له خولې ډېر تېز و، ورته ويې ويل ته خو به وړوکی ملا يې يا به نه يې، خو ما د نړۍ له لويو عالمانو څخه اورېدلي او لوستي چې د وېښتانو کمول په کار دي، حتمي نه ده چې سر دې کل شي. په دې کې دومره سره ګرم شول، چې خبرې بېخي سره ترخې شوې، خو موږ کوښښ وکړ چې د مجلس فضا ارامه شي. مولوي صاحبان په نوبت سره له موږ څخه رخصت شول او په پای کې قاضي صيب نورالله او دده نور ملګري هم رخصت شول، دا مهال نو د شپې دولس نيمې بجې دي، تر هغه وروسته مو د خوب غېږې ته پناه وروړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلامیت او ټول بشریت ته طواف

د تلې یا میزان (۶)مه د ذوالحجې (۴)مه د سپتمبر (۲۸) مه نېټه د یکشنبې ورځ وه، سهار پر (۵) بجو له خوبه پاڅېدو، څرنګه چې د شپې ناوخته ناست وو، نو د خوب غلبه زیاته وه، سهار (۵) بجې پاڅېدو، عزت الله خان ته مې وویل مانځه ته خو یوازې څو دقیقې پاتې دي، حرم شریف ته نه شو رسېدلای، همدلته مو لمونځ وکړ، تر لمانځه وروسته مې لږ خوب وکړ، بیا (۹) بجې پاڅېدم، پر خپلو یادښتونو مې پیل وکړ، یوولس بجې مو چای وڅښه، عزت الله خان ته مې وویل زه خو لمونځ همدلته کوم، یادښتونه مې نیمګړي دي، بیا مې هېرېږي، ماد ماسپښین لمونځ همدلته په اتاق کې وکړ، د ماسپښین تر لمانځه وروسته بیا یو شمېر حاجیان زما لیدو ته راغلل، درې بجې مې اودس تازه کړ، زه او حاجي عزت الله دواړه مسجدالحرام ته لاړو، هغه ته مې وویل چې تر لمانځه وروسته به ضرور طواف کوو، هغه وویل بېخي سمه ده.

دا زما یوولسم طواف و، زړه کې مې وویل چې ټولې اسلامي نړۍ او ټول بشریت ته یې وقفوم. د مازیګر تر لمانځه دمخه مو دوه رکعته لمونځ وکړ. کله چې مو مازیګر لمونځ په جماعت سره ادا کړ او ومو غوښتل بیا د ملك فهد دروازې له لارې طواف ته لاړ شو، سخته ګڼه ګوڼه وه، بس پنځه لس دقیقې په دروازه، بیا څو دقیقې د دهلېز په ټېل ماټېل کې حصار شوم. عزت الله خان همدلته راڅخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لادرك شو، زه د طواف ساحې ته داخل شوم، تسبيح راته مولوي صيب نيازي راکړې وې چې د طواف د پړاوونو شمار راڅخه غلط نه شي. دا نو زما يوولسم طواف و، د چا خبره تنې راته وچه پاتې نه شوه، دومره ګڼه ګوڼه وه چې حد يې تمام و، له نوك څخه نيولې تر وېښتانو ټول لوند خيشت شوم، کله چې مې طواف خلاص کړ، نو ځان مې (حطيم شريف) ته ورسوه، ما ويل چې دا ځل به څنګه هلته رسېږم، خو د خدای(ج) مهرباني وه، پرځان پوه شوی نه يم، د حطيم شريف ساحه کې هم راته د لمانځه ښه چانس برابر شو، په تکليف نه شوم، دوه رکعته طواف لمونځ مې ادا کړ، د راوتو پر وخت لړ ټېل ماټېل په تنګ کړم، ځان مې د خلکو په مابين کتار کې لکه له اوبو څخه چې وچې ته ځان برابروي، راساً يې ملك فهد دهلېز ته برابر کړم، دلته مې يو ګيلاس زمزم اوبه وڅښلې د خدای شکر مې ادا کړ او دغه يادښت مې وليکه، د يادښت پرمهال زموږ يو ملګري

(نثار احمد ناصري) راته زنګ وواهه چې زه (ابراهيم مقام) کې يم طواف مې خلاص کړ، ته چېرته يې؟ ما وويل د ملك فهد دروازې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کتنۍ برخه کې درته منتظر یم، اوس چې شل دقیقې شپږو ته پاتې دي، نثار ورور ته منتظر یم، د ماښام لمونځ انشاالله همدلته کوو او بیا به د ماسخوتن ترلمانځه وروسته خپل نور پروګرامونه تعقیبوو. کله چې مې دا توري ولیکل، نو نثاراحمد ناصري او ملیار جبارخېل صیب مې په دهلېز کې ولیدل، کله چې ماته په ګڼه ګوڼه کې رانږدې شول، نو مې غږ پرې وکړ، هغوی چې زه ولیدم نو زیات خوشاله شول. ما ویل همدلته به کینو، د ماښام لمونځ چې مو وکړ بیا به باندې لاړ شو، د ماسخوتن لمونځ به بېرون انګړ کې وکړو، بیا به ځو هلته زموږ د لغمانیانو عمارې ته! دوی وویل سمه ده.

تر ماښام لمانځه پورې مو همدلته انتظار وویست، جمع تیاره شوه او بیا ورپسې د جنازې لمونځ و. تر هغه وروسته له

مسجدالحرام څخه ووتلو، په سخته ګڼه ګوڼه کې مسجدالحرام ته مخامخ د ساعت برج لاندې هوټلو ته لاړو، دویم پوړ ته پورته شو، د ډوډۍ د تیارولو ځایونه ډېر وو، خو د ډوډۍ لپاره د ناستې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوراك ځايونه ډېر کم وو، نثاراحمد او ملیار جبارخېل صیب ته مو وویل اول باید د ناستې ځای پیدا کړو، بیا به ډوډۍ راوغواړو، ډېر وګرځېدلو، خو هېڅ څوکۍ تشه نه شوه، دلته د دهلېز په شان یوه لاره ده، کړکیو ته یې یوه یوه څوکۍ ایښې، یو لاخلاص نه وي چې بل یې د څوکۍ څنګ ته ولاړ وي، د عربو او په تېره بیا د مکې معظمې د خلکو دا کلتور ډېر غلط دی چې ډوډۍ وي، خو د خوړلو ځای یې نه وي، دې کې نو ډېر تنګنظره دي، پر هغو خلکو به څه

تېرېږي چې ډوډۍ یې را اخیستې وي، ښه وږي هم وي، ډوډۍ یې په لاس کې وي او خالي څوکیو پسې ګرځي، دا هوټلونه د ورځې په لسګونو زره ډالره عواید لري، خو ځای یې دومره تنګ وي چې که دا حالت زموږ په هېواد کې وای او کوم زورور مېلمه ورسره مخامخ شوی وای، نو د هوټلوالا سابه به یې په مالګه کړي وو، موږ تر ډېره وګرځېدو وروسته یو مېز ته ودرېدو چې ورته ناستو کسانو یې ډوډۍ نوره خلاصه کړې وه، هغوی جګ شول او موږ ژر ځای اشغال

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړ، د ډوډۍ تر خونده ددې ځای د نیولو خوند زیات و، بیا نثاراحمد او جبارخېل ډوډۍ پسې لاړل، ورته یې وویل لس دقیقې وروسته تیارېږي، لس پنځه لس دقیقې وروسته ډوډۍ تیاره شوه، نثار احمد ډوډۍ راوړه، زموږ ترڅنګ د مالیزیا ځو تنه حاجیان هم ناست وو، ښه پوه کسان وو، ځانونه مو سره معرفي کړل، یو په کې د پارلمان غړی او بل د پوهنتون استاد و، د افغانستان له حالاتو هم څه ناڅه خبر وو، جبارخېل ورسره ډېر وړاندې لاړ، خو ما کې د

سیاسي بحث اوسېله نه وه، ډوډۍ کې وریجې او غوښه وه او یو یو مړز هم په کې وو، خوندوره وه، خو ډېره نه، تر ډوډۍ وروسته چې کله له هوټله راکښته شو، نو د ماسخوتن جمع تیاره وه، تر مسجدالحرام باندې میدانونو کې هم د پښې ایښودلو ځای نه و، په یوه صف کې مو ځان ځای کړ، په ډېر تنګسیا کې مو لمونځ ادا کړ، تر لمانځه وروسته مې نثاراحمد ته وویل چې عبدالرزاق ورور راته منتظر دی، ځو د لغمانیانو عمارې ته!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لغمان د حاجیانو مېلمستیا

له مسجدالحرام څخه تر نږدې شل دقیقې پلې مزله وروسته خپلې عمارې ته ورسېدو، عبدالرزاق رفعت ورور تیار موټر ته منتظر و، هغه ټلیفون وکړ چې زه درته ولاړ یم. عبدالرزاق رفعت سره تر لیدو وروسته مې نثاراحمد او جبارخېل صیب هم وروپېژندل، هغه هم ورسره تیار پېژندل، یو واړه موټر ته، چې موږ ته تیار منتظر و، نږدې شو، د افغانستان بیرغ یې پرې رسم کړی و، یو شیخ زموږ هرکلی وکړ. ډرېور چې اوس زموږ له حکومت سره کار کوي، د کونړ اوسېدونکی و، خو دلته په سعودي کې اوسېدلی او زده کړې یې کړې، موږ ته هرکلی ووایه، عبدالرزاق هغه موږ ته

معرفي کړ. تر لس پنځه لسو دقیقو مزله وروسته په (عزیزه) عماره کې د لغماني حاجیانو عمارې ته ورسېدو، (۱۶)مه عماره وه، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

لغمان ټول حاجیان چې نږدې (۳۶۰) تنه کېږي او د کونړ او نورستان یو څه شمېر حاجیان هم همدلته اوسېږي.

د لغمان د حج او اوقافو رئیس (نجیب الله هاشمي) او څو تنو نورو حاجي صاحبانو زموږ هرکلی وکړ، په اتاق کې (۱۰-۱۲) حاجیان او زموږ سیمه وال زموږ هرکلي ته راغلل، زه نن ورځ سخت سوړ او تود شوی وم، زکام نیولی وم، د ډېرو خبرو نه وم، د حج پر سږني بهیر، ځینو سیاسي، مذهبي او ټولنیزو مسایلو پوره بحث وشو، له ماښخه یې مننه وکړه چې د دوی احوال مې واخیست، څرنګه چې اتاق کې د ډېرو خلکو د ځایدنې امکان نه و او زما صحت هم ښه نه و، نو کوښښ مې کاوه چې ژر رخصت واخلو، خو د جبارخېل صیب خبرو مجلس څه ناڅه اوږد کړ، هغه وویل، هرڅوک چې حج ته راځي، باید هلته او دلته ورته پوره تعلیم ورکړای شي، د

ساري په توګه وویل زما یو ملګري کیسه کوله چې زموږ یو کلیوال درې څلور ښځې حج ته راوستې وې، خپله وطني سړي و، ساده و، خپله هم نابلده و، زموږ په وطن کې خو ښځې په جماعت لمونځ نه کوي، نو دلته خو ښځې هم جمع کوي، ښځې بېچاره ګانې خو په جمع نه پوهېږي، نو کله چې په جماعت ودرېدلې، سړی ترې مخکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولاړ و، هغه خو خپله جمع نه کوله نورو خلکو ته به يې کتل کله چې به خلك سجدې ته کښته شول، نو ده به ښځو ته غږ کړ چې کېنئ او کله چې به قيام شو، نو ده به ښځو ته په زوره وويل چې پورته شئ، دا چې پر لمانځه به څومره پوهېدلې، پر هغه نو خدای خبر او بله خبره داده چې اکثره حاجيان پيسې يا په بغل جيب او يا يې کمربند

کې اچوي او تر شا يې تړي، زموږ يو کليوال تر شا کمربند تړلی و، پيسې يې هم ټولې هلته ايښې وې، خپله يې کيسه کوله کله چې مې حجرالاسود ښکل کړ، نو شا مې سسته شوه، لږه دمه راغله، ما ويل څه ګناه ګار سړی يې خدای دې دعا قبوله کړه، ګناه دې توبه شوه، کله چې د حجرالاسود له ټېل ماټېل څخه رابهر شوم، نو چې پر شا لاس وهم ګورم چې کمربند مې نه شته، کيسه بر وهلی دی، نو دغسې بايد احتياط وشي. جبارخېل دېته ورته نورې خبرې هم لرلې خو ټولو ورته وويل چې څه نور بس دی، خپل حج دې کوه نورو خبرو پسې ډېر مه ګرځه، بيا مو د لغمان له حاجيانو څخه خدای پاماني واخيسته او د خپلې عمارې پر لورې رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ځل بیا د بغلان ځوانان

کله چې اتاق ته راغلم، نو څو شېبې وروسته د بغلان غیرت من ځوانان: نورالله، خال محمد ، ناصر او نور ملګري یو ځل بیا زموږ لیدو ته راغلل، هغوی وویل: استاده تاسې چې دلته یاستئ، زموږ زړه غواړي چې هره شېبه درسره اوسو، ستاسو خدمت وکړو، خو لارې ډېرې سختې بندې دي اوس هم ډېر په تکلیف راغلو، موږ ورته وویل تکلیف ډېر مه باسئ، بیا هغوی وویل، که انټرنېټ ته

عکسونه پورته کوئ، نو زموږ په اتاق کې انټرنېټ ډېر تېز دی، شپې ته به هلته لاړ شو، موږ وویل نه شو تللای، دلته رانه مناسك پاتې کېږي، دې وخت کې ما خپل ټیب لیټ وکوت د هغه حافظه ډکه شوې وه، میموري کارت ته یې اړتیا لرله، هغه نه و، موږ درې تنه ورپسې باندې ووتلو، ډېر وګرځېدو، ټول دوکانونه تړلي وو، اتاق ته چې راغلو ښه سترې وو، بیا دوی اجازه وغوښته او موږ د خوب پر لوري لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناروغي او يادښتونه

د ميزان (۷)مه د ذوالحجې (۵) د سپتمبر (۲۹) مه د دوشنبې ورځ وه. د شپې تر ناوخته ناستې او د صحت ناسموالي بيا له کړاو سره مخامخ کړم، که څه هم سهار وختي لمانځه ته پاځېدم، خو د شل دقيقو پياده مزله د وهلو جوګه نه وم، لمونځ مې په خپل اتاق کې وکړ، بيا مې لږ ارام وکړ، د ستوني درد او ټوخي ډېر ارام ته پرېښنبودم، بيا مې قلم او کتابچه راواخيستل، خپل يادښتونه مې يو څه تکميل کړل، يوولس بجې مې چاى وڅښه او يوه بجه مې بيا د ماسپښين لمونځ هم همدلته وکړ، د ماسپښين تر لمانځه وروسته مې لږ ارام وکړ، درې بجې پاځېدم، اودس مې وکړ، ښه تازه شوم او د مازيګر د لمانځه د اداکولو په نيت له اتاق څخه د حرم شريف پر لوري وخوځېدم.

کله چې اتاق څخه کښته شوم، حاجي عزت الله هم راسره و، نو لاندې د موټرو هېڅ پته نه شته، شل - پنځه ويشت دقيقې د

جماعت لمانځه ته پاتې دي، د پلي مزله لاره مې ونيوله، ګرمي هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه خوله لګوي، له عمارې څخه چې یو څو ګامه وړاندې لاړم، نو عزت الله خان راڅخه لادرکه شو، تلفون یې هم کار نه کاوه، دا مهال مې یو ځوان ځنګ ته راغی، استاده ستړی مه شې، ما ویل خیر یوسې، جاینماز یې په بغل کې و، ما ویل لمانځه ته ځې، ده ویل هو، ما ویل څوك دي درسره؟ ده ویل اوس یوازې یم، مور او پلار مې هم راسره دي، خو هغوی دمخه تللي، بیا یې ځان رامعرفي کړ، استاده! زه اصلاً د بغلان یم خو دا لس کاله کېږي، د سعودي په (حایل) کې اوسم او دلته کار کوم، ما ویل حایل چېرې دی؟ ده وویل له دې ځایه (۹۰۰) کیلو متره فاصله لري. ده ویل استاده ډېره هیله مې وه چې تا وګورم، هغه شپه څو ملګرو سره اتاق ته درغلم، خو تشریف مو نه درلود، زموږ ملګري او ټول مسافر هیله لري چې تا وګوري، زموږ خو یو ارمان و، دا دی خدای(ج) دلته

پوره کړ. له دې ځوان سره مو په سعودي کې د مېشتو افغانانو په باب خبرې کولې او مزل مو هم واهه، د تونل له لارې د مسجدالحرام نوې جوړې شوې برخې ته ور داخل شو، د مسجد انګړ ته نه وو رسېدلي چې د تکبیر غږ مو تر غوږو شو، دواړه ژر لاړو په نوي جوړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي صف کې ودرېدو، اول رکعت مو ونیو، لمونځ مو په جماعت سره ادا کړ، بیا مو د جنازې لمونځ ادا کړ او تر هغه وروسته مې ده ته وویل، زړه مې و چې طواف ته لاړ شم، خو صحت مې ښه نه برېښي او بله دا چې ملا صاحبانو ویل چې فرضي حج ته ځان تیار کړئ، هسې نه چې سنت ادا کوئ او فرض درڅخه پاتې شي. ده ویل استاده ښه یې ویلي، فرض حج ډېر سخت دی، هسې نه چې تر هغه وخته ډېر ستړي شئ. بیا مې ده ته ویل راځه چې د ملك فهد دروازې او یا هم د کومې بلې نږدې دروازې له لارې حرم شریف ته داخل شو. کله چې ګڼه ګوڼه لږه کمه شوه، نو هلته لاړو، د یوې ستنې ترڅنګ مو ځان ته ځای پیدا کړ، جاینمازونه مو اوار کړل، دواړه پرې کېناستو، یخې هوا یوځل بیا پرستوني خاربښت راوست، خو دومره ډېر نه و چې ډېر مې په تکلیف کړي. ځوان ته مې ویل چې ټېلفون نمبر دې راکړه او نوم دې رانه له یاده ووته، نوم مې عبدالخبیر دی، د بغلان د کیله ګي اوسېدونکی یم او دلته په حایل کې اوسېږم. ده ته مې وویل چې په حایل کې څومره افغانان دي، ده وویل افغانان خو په زرګونو دي، خو چې زه یې پېژنم، هغه به (۶۰۰-۹۰۰) تنو پورې وي، ده زیاته کړه چې استاده موږ غواړو، د ملي تحریك غړي شو، زموږ اکثره ملګري دا غواړي، ما وویل د تحریك له فیسبوك پاڼې فورمې واخلئ، ډکې یې کړئ او راویې لېږئ. ده له تحریك سره ډېره علاقه لرله، خو مانه غوښتل په مسجد کې ډېر سیاسي او ټولنیز بحث وکړم، ما وویل دې مسجد کې یې ډېرې ښې ډېرې لګولي، دا به د کوم ځای وي؟ ده ویل دا د سوریې دي، هلته یو ځای کې دا جوړېږي او د دوی له فرمایش سره سم دوی ته رالېږل کېږي. د مسجد الحرام په دې نوې جوړې شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخه کې په سلګونو ټنه مرمر ډېره کارېدلې چې ټوله په یوشان ده، سړی حیرانېږي چې دومره ډېره به له کومه پیداکېږي. واقعاً د معمارۍ یو شهکار په کې تر سترګو کېږي. د ماښام لمونځ مو همدلته وکړ، بیا مې عبدالخبیر ته وویل، لاړ به شو زه به خپل دې ټېبلیټ ته یو میموري کارت هم واخلم او بیا به د ماسخوتن لمونځ

د حرم شریف بله نوې جوړه شوې ودانۍ کې، چې زموږ عمارې ته هم نږدې ده، هلته وکړو او همغسې به ځو. ده وویل ښېخي مې خوښه ده، په ډېره ګڼه ګوڼه کې تر تېرېدو وروسته، ساعت برج ته ورغېرمه د مغازې دویم پوړ ته ورپورته شو، په (۱۲۰) ریاله مې میموري کارت واخیست، عبدالخبیر تر حده زیات ټینګ شو چې پیسې یې زه ورکوم خو ما پرېنښود، د مزدور د لاس د خولو قیمت راته معلوم و. بیا ټینګ شو چې دلته ډوډۍ خورو، بیا مې هم پرې نښود، دواړه د خلکو په ګڼه ګوڼه کې روان شو، د حرم نوې جوړې شوې برخې ته ورسېدو، په لاره کې څو ځایه حاجیانو ودرولو، سترې مشي یې راسره وکړل، هغوی زه پېژندلم، خو ما اکثره نه پېژندل، خو د هغوی مینې او خلوص ډېر خوشاله کړم، د نوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ودانۍ مخې ته ورسېدو، هلته بيا (۹-۱۰) حاجيان چې د مسجد په انګړ کې ناست وو، راجګ شول، ستړي مشي يې وکړل، د احوال پوښتنه يې وکړه، تر هغو وروسته زه او عبدالخبير د مسجد ودانۍ ته ورداخل شو، دا ځای يې هم خورا ښکلی جوړ کړی، خو د تيرو رنګ يې له نورو برخو سره يو څه توپير لري، د سپين رنګ پرځای ډبرې شنې بخنې دي، ګروپونه او د پاس چت معماري يې هم د مسجدالحرام له نورو برخو سره چې تر ده نسبتاً دمخه جوړې شوي، يو څه توپير کوي، دا معماري هم خورا ظريفانه او ښکلې ده. يو څو دقيقې ناست وو، چې درې نور بغلاني ځوانان چې عبدالخبير سره يې په ټليفون خبرې وکړې، راورسېدل، هغوی هم زما په ليدو ډېر خوشاله شول، ويې ويل چې اوس دلته ستا له راتګ څخه خبر شو، نو ځکه راغلو، هغوی بېچاره ګانو هم په حايل کې مزدوري کوله او حج ته په پټه راغلي دي. هغوی وويل، موږ همدلته د حرم شريف په

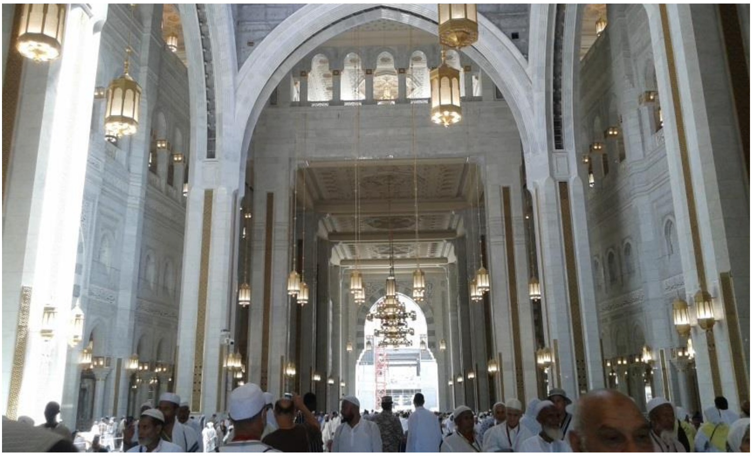

حريم کې اوسېږو، دلته موږ سره پوليس غرض نه کوي، ډوډۍ هم همدلته خورو او ويده کېږو هم همدلته. دې ځوانانو چې د کوم زحمت او تکليف خبرې وکړې، د متکفل د باج او د حکومت د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټکسونو داستان یې بیان کړ، نو د سړي له زړه ورته وینې څڅېدلې. دوی ویل د ځینو عربو دې رنګ ورك شي، یوه ورځ هم دلته د تېرولو نه ده، خو څه وکړو، مجبوري ده، خدای مو دې خپل وطن ارام کړي چې لاړ شو خپل وطن ته ارام او بې غمه شپې وکړو. د ماسخوتن تر لمانځه وروسته دا ځوانان موږ سره تر یوه ځایه راغلل او بیا بېرته وګرځېدل، ویې ویل چې که نور وړاندې لاړ شو، پولیس مو نیسي او ان له سعودي څخه مو باسي. ما ورسره خدای پاماني وکړه او عبدالخبیر راسره تر عمارې پورې راغی. کله چې اتاق ته راغلم، جامې مې بدلې کړې، چې بیا ډله ډله حاجي صاحبان زما لیدو ته راغلل، د کابل له هوتخېلو او نورو سیمو، لغمان، تخار او بېلابېلو سیمو څخه انډیوالان راغلل، مومند صیب ډوډۍ راوړه،

بیا د شپې تر یوې بجې پورې ویښ پاتې شو، پر بېلابېلو مسایلو او بېلابېلو موضوعګانو مو بحث وکړ. کله چې ټول مېلمانه رخصت شول، نو بیا د خوب غېږې ته لاړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبادت او د وطن احوال

د میزان (۸)مه د ذوالحجه (۶) مه د سپتمبر (۳۰) نېټه د سه شنبې ورځ وه، سهار لمونځ مې په اتاق کې وکړ، تر لمانځه وروسته مې لږ لیك وکړ، بیا د خوب لږ شان څپه راباندې راغله، لس بجې له خوبه پاڅېدم، ما او عزت الله په ګډه چای وڅښنه، د کمپوټري کارتونو چې په حقیقت کې د حاجیانو د هویت کارتونه ګڼل کېږي او د حاجیانو د ګرځېدو راګرځېدو لپاره د پاسپورت حیثیت لري او همدارنګه منی شریف ته د تګ یا دخولي کارتونو ترلاسه کوښښ مو وکړ، د دواړو پته ونه لګېده، مولوي صیب عبیدالله نیازي وویل چې کېدی شي، نن شپه راشي تاسې خاطر جمع اوسئ، ما ویل زه ګوره ماسپښین لمانځه ته ځم او بیا د ماسخوتن تر لمانځه وروسته راځم، هسې نه چې کارتونه پاتې شي، هغه وویل تاسې خاطر جمع اوسئ، زه او عزت الله خان لاړو لمانځه ته، د ماسپښین لمونځ مو د مسجدالحرام په نوې ودانۍ کې وکړ، عزت الله بېرته عمارې ته لاړ او زه دلته په مسجد کې پاتې شوم، ددې یادښت تر لیکلو وروسته کېدی شي لږ شان ویده شم، تر لنډکي خوب وروسته اودس تازه کوم او بیا به د خپلو یادښتونو پر بشپړاوي پیل کوم او بیا به د مازیګر لمانځه وخت وي.

د مازیګر لمانځه ته لا وخت پاتې و، په دې وخت کې لس دولس افغان حاجیان همدلته سترې مشي ته راغلل، دلته څو دقیقې یو بل سره کېناستو، بیا د مازیګر د لمانځه وخت شو. مازیګر لمونځ او د جنازې لمونځ مو ادا کړ، بیا نثار احمد ناصري زنګ وواهه ادرس مې ورکړ، هغه هم راغی، عزت الله خان او ملیار جبارخېل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټول په ترتیب سره پیدا شول، خو نور افغانان هم زموږ څنګ ته راغلل، تر ماښام لمانځه پورې مو په بېلابېلو مسایلو خبرې وکړې، د وطن حال احوال څخه خبر شو، نثار احمد د فیسبوك نوي خبرونه راواورول، چې ښاغلی اتمر، د امنیت شورا او عبدالسلام رحیمي د چارو د ادارې د رئیس په توګه ټاکل شوي او له امریکا سره امنیتي تړون هم د ښاغلي محمد حنیف اتمر له خوا لاسلیك شو. پر دې وخت ښاغلي مالیار جبارخېل زیاته کړه چې که ما وس درلودلای نو

د بېوسه او ناچاره افغانانو لپاره مې دلته لارښود دفتر جوړوه او افغانانو ته مې د حج د مراسمو پوره لارښوونه کوله او ډېر به مې له لادرکۍ څخه هم ژغورلي وای. اوس یو زیات شمېر داسې خلك شته چې د حج د مراسمو تر پایه د حج پر مراسمو نه پوهېږي (دم) پرې لازمېږي. نور نو زیات بحث د حج پر مراسمو او د راتلونکو ورځو پر ترتیباتو څرخېده، د ماښام لمونځ مو دلته ادا کړ او اوس بیا هم همدلته ناست یو تر ماسخوتن لمانځه پورې به همدلته پاتې کېږو، بیا څو عمارې ته د منی او عرفات لپاره به کارتونه اخلو او بیا زموږ یو ملګري (حاجي صابر) مېلمستیا کړې، کېدی شي څو تنه ملګري له ما سره هلته لاړ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حاجي صابر صميمانه مېلمستيا

د ماسخوتن تر لمانځه وروسته پلي عمارې ته راغلو، حاجي نثاراحمدناصري او حاجي مليار جبارخېل راسره ملګري وو، کله چې عمارې ته راورسېدو، نو حاجي صابر راته زنګ وواهه چې چېرته ياستئ، ما وويل تر عمارې لاندې، هغه وويل زه هم درته دلته ولاړ يم، سره پيدا مو کړل، ستړي مشي مو وکړل، زه خو هېڅ پاس اتاق ته پورته نه شوم، ځکه په لفت کې سخته ګڼه ګوڼه وه، حاجي صابر وويل څه شول نور ملګري دې؟ ما وويل پيداکېږي، حاجي عزت الله، حاجي نثاراحمد ، حاجي مليار، حاجي شګيوال، مولوي صيب عبيدالله نيازي ورسره موټر کې پورته شولو. تر يو څو دقيقو مزله وروسته د حاجي صابر کور ته نږدې شولو. په لاره کې يې يوځای راوښود چې دې ځای کې (اکرمه) صحابي اوسېده، له پيغمبر(ص) سره يې په اکثرو غزاګانو کې شرکت کړی و. کله چې د خدای(ج) پيغمبر(ص) له مکې څخه مدينې ته، ته، نو ده هم ورسره د تللو تېنګه اراده وکړه، دا وخت نو د (اکرمه) مېرمن وفات شوې وه، حضرت رسول الله(ص) ورته وويل چې ای (اکرمه) ته غزا ته مه ځه، ته اوس د خپل کور د ماشوم سرپرستي وکړه، دا مهال نو دده يو شپږ کلنی زوی پاتې و، د اکرمه له ډېر تېنګار سره سره پيغمبر(ص) هغه ته د تللو اجازه ور نه کړه، کله چې پيغمبر(ص) لاړ، نو اکرمه په خپل سر له خپله کوره توره راوايستله او غزا ته لاړ، دومره وجنګېده چې په پای کې د مشرکينو له خوا شهيد شو. هغه وخت داسې رواج و چې کله به هم د خدای رسول له جهاد او غزا څخه راستنېده، نو صحابه کرام به يې تر شا راروان وو، کله چې به

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښار له کوڅو څخه تېرېدل، نو د کلي ماشومان به يې هرکلي ته ورتلل، بيا به هر ماشوم خپل پلار په ليکه کې پيدا کاوه، له لاسه به يې نيوه او کور ته به په ډېره خوشالۍ ورته چې دا دی پلار يې له غزا څخه بېرته ژوندی راستون شو او د چا چې پلرونه شهيدان شوي وو، نو هغوی به د خپلو پلرونو د ليدو په هيله لا هم منتظر پاتې وو.

کله چې رسول الله مبارك له خپلو صحابه کرامو سره په لاره روان وو، نو د کلي د ماشومانو په ډله کې د (اکرمه) شپږ کلن زوی هم شامل و، هر ماشوم چې به خپل پلار وليد، نو په خوښۍ به يې ورمنډه کړه، په غېږه کې به يې ونيو، بيا به يې له لاسه ونيو او د کور پر لوري به روان شول، د (اکرمه) زوی ډېر انتظار وايست، خو خپل پلار يې د صحابه وو په صف کې پيدا نه کړ، اخري کس د خدای رسول و، چې د صف په وروستۍ برخه کې راروان و، کله چې د اکرمه زوی د خدای(ج) پر رسول سترګې ولګېدې، نو په چغو شو، په ژړا کې يې وويل، يا رسول الله زما خو څو موده دمخه مور وفات شوه، اوس مې پلار هم لاړ، زه به څه کوم، د خدای رسول په غېږ کې ونيو، ورته يې وويل: ايا نه غواړې چې زه دې پلار شم او عايشه دې مور شي، دې سره د ماشوم زړه ډېر تسکين شو، زړه يې ارام شو، کله چې حاجي صيب صابر خبره دې حد ته ورسوله، نو زما په سترګو کې اوښکې راغلې، زه هم يتيم وم، دا دوره پر ما هم تېره شوې، زه شپږم ټولګي کې وم چې پلار مې له حق سره يوځای شو، د پلار مرګ سخت وځورولم، تراوسه چې د نږدې (۴۷) کالو عمر لرم، بيا هم ځان راته کوچنی او يتيم ښکاري، د يتيمۍ شپې ورځې ډېرې سختې دي، خدای دې پر هېڅ ماشوم دا سختې شپې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

راولي، پيغمبر(ص) هم يتيم پاتې شوی، نوځکه يې ويلي چې پر يتيم او يسير ډېره مهرباني کوئ! زما په سترګو کې اوښکې راټولې شوې، خو ځان مې ډېر ټينګ کړ، خپله حاجي صيب صابر چې کله دا کيسه کوله، د هغه په اواز کې هم تغير راغی، حاجي صيب بيا خپل کور ته بوتلو، ښه لوی، لوکس کور و، په مکه مکرمه کې د يو افغان دومره لوی کور لرل، زه ډېر خوشاله کړم، پوښتنه مې وکړه، چې په کرايه دی که خپل دې دی، ده ويل خپل مې دی، زه پرې خوشاله شوم، حاجي صيب صابر د کار سړی دی، غټ کاروبار لري د ساختماني کارونو ټيکې يې په لاس کې دي، غټ غټ بلډنګونه يې جوړ کړي، لږه شيبه وروسته يې ډوډۍ تياره کړه، ښه افغاني

ډوډۍ د هر څه پربماني وه، لکه يو رسمي سړي ته چې مېلمستيا کوي، ما ورته وويل چې حاجي صيب دومره تکليف مې دربانديې پېرزو نه و، هغه وويل، هر څوک چې دلته له افغانستانه راشي، زه يې په خدمت کولو خوشالېږم، کاشکې تاسره نور ډېر انډيوالان

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلي واى، موږ به ډېر خوشاله شوي واى، حاجي صيب سره مو مېوه هم وخوړه، (يمني) او (مصري) انار يې هم راوړل، مصري هم تروه وو، هم خواږه خو اوبلن هم وو، يمني هم اوبلن وو، هم خواږه. تر تازه مېوې وروسته مو چاى وڅښنه، بيا مو اجازه واخيسته، حاجي صيب صابر په خپل موټر کې تر عمارې راورسولو، کله چې

اتاق ته لاړو غوښتل مو چې خوب ته ځان برابر کړو، چې يو شمېر حاجيان بيا ليدو ته راغلل، خو ښه و، ډېر وخت کېنناستل، بېرته لاړل او موږ خوب ته پناه يووړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښارونو او قومونو يوه پرتلنه

د ميزان (۹)مه د ذالحجې (۷)مه او د اکتوبر (لومړۍ)نېټه د چهارشنې ورځ وه، د سهار لمونځ مې به خپل اتاق کې وکړ، تر لمانځه وروسته مې خپلو يادښتونو ته دوام ورکړ. بيا مې لږ خوب وکړ، بيا يو شمېر حاجي صاحبان زموږ ليدو ته راغلل، په دې کې د بېلابېلو ولايتونو حاجيان شامل وو، اکثره تر ليدو وروسته بېرته ستانه شول، حاجي مليار جبارخېل او يو بل حاجي ولي الله (جبارخېل) چې د اوبو او برېښنا وزارت کې د تدارکاتو رئيس و، هغوی ساعت نيم ناست وو، پر

بېلابېلو مسايلو يې خبرې وکړې، سياسي مسايل يې هم مطرح کړل، خو ما ورته غوږ نيولی و، مليار جبارخېل صيب وويل، د عربو او پښتنو ترمنځ يو څه مشترک ټکي شته چې زه ورته دلته متوجه شوم، يو دا چې عرب هم ډېر سرزوري خلك دي او پښتانه هم، عرب هم د ښار پاکوالي ته چندان توجه نه کوي او پښتانه هم، هر څه يې چې مخې ته راغلل، پر لاره او سړك يې غورځوي، هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځ مې یو عرب پولیس ولید د اوبو ډك بوتل یې په لغته وواهه او د سړك منځ ته یې ګوزار کړ، بیا یې ماته وکتل، چې څنګه و، ما

ویل ښه دې ونه کړل، یو تبسم یې وکړ، نور یې څه ونه ویل، مانا دا چې ته لا څوك یې؟ دلته مې چې د مکې ښار ولید او بیا بېلابېلې سیمې په هر ځای کې پلاستیکونه، بوتلونه او د خوراکي توکو کڅوړې او نور شیان پراته دي، څوك ډېر د نظافت خیال نه ساتي، ما ورته وویل، دلته دې ښار ته درې څلور میلیونه خلك راځي، څه دوی مشکلات لري او څه د خلکو رش زیات دی، د ټول ښار پاکوالی اسانه کار نه دی، خو موږ چې څه اورېدلي تر مخکنیو کلونو خلك وایي چې اوس پاکي ښه شوې ده، ګرمي او د اوبو کموالی هم بل عامل دی چې ددې ښار د ډېرې ښېرازۍ مخ کې خنډ شوي دي. دواړه جبارخېلان چې د تره زامن هم دي، یو څو دقیقې نور هم ناست وو، بیا یې رخصت واخیست، بیا زموږ یو ملګري (فهد پرواني) له پاکستاني هوټله چکن کړایي راوړه، ډوډۍ مې وخوړه بیا مو د ماسپښین لمونځ وکړ او یوه سترګه خوب.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منی شریف ته د تګ لارښوونه

کله چې مې د ماسپښین لمونځ په خپل اتاق کې وکړ او بیا یوه سترګه خوب نو تر هغه وروسته دوه دوه نیمې بجې د همدي ودانۍ په (P۲) منزل کې مسجد ته کښته شوو، هلته ملاصاحبانو (منی شریف) ته د تګ پلان تشریح کاوه او همدارنګه د حج مراسم او مناسك. یو ملاصاحب وویل، نن شپه به موږ او تاسې په خیر سره منی شریف ته ځو، غسل او اودس به وکړئ، بیا به احرام وتړئ،

احرام له لباس، نیت او تلبیه څخه عبارت دی، منی ته چې مو حرکت وکړ، نو بیا به په لاره کې تکرار تلبیه وایو. منی کې به ټول ذکر کوو، په کثرت سره به تلبیه وایو، موږ ټول مقیم یو، فرض لمونځ به ټول څلور رکعته پوره کوو، عرفات کې به ماسپښین لمونځ کوو، مازیګر لمونځ به هلته کوو، دا واجب دي، زموږ او تاسې ځای (۵۸) مکتب دی چې د منی شریف په اخره برخه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

واقـع دی، ګـورئ کـه څـوك ووتـل، بېرتـه نـه شـي راتـلای او ځـای غلطوي، نـو احتيـاط کـوئ، چـې چېرتـه لاړ نـه شـئ، هلتـه د اوداسـه لپـاره ځـای شـته، د خـوراك لپـاره هـم خـوراکي شـيان پيـدا کېـږي، د ماښام لمانځـه تـه بېرتـه لـه عرفـات څخـه مزدلفـې تـه ځـو، ماښـام او ماسخوتن لمونځ بـه يوځـای هملتـه اداکـوو. بيـا بـه تيـږې ټولـوو (۷۰) وړې تيـږې چـې د نخـود يـا د لوبيـا د دانـو پـه کچـه وي، کـه يـې وويـنځئ کـه يـې ونـه وينځـئ پـروا نـه کـوي، تيـږې بـه پـه بوتلونـو کـې واچـوئ، د سـهار لمـونځ بـه هلتـه کـوو، د اختـر لـومړۍ ورځ ده، بيـا دعـا کـوو، تلبيـه وايـو پـه کثـرت سـره، د اختـر پـر لـومړۍ ورځ غټ شيطان ولو، د ريل په واسطه هلته ځو، اوه تيږې پرې ولو، بسم الله، الله اکبر وايو، بيا قرباني کوو، بيا سر خريو، تر هغه وروسته کولای

شـو ځـان حـلال يـانې لـه احرامـه خـلاص کـړو، بيـا فرضـي طـواف تـه راځـو، تر هغه وروسـته هملتـه پـه حرم شـريف کـې دوه رکعتـه لمـونځ کـوو، ابـراهيم مقـام کـې دا وخـت لمـونځ کـول سـخت دي، ګـڼه ګـوڼه وي، بيـا د صفـا او مروه نيت کـوو، بيـا سـعې کـوو، بيـا منـی تـه ځـو، شپـه هملتـه تېـروو، بيـا شيطـانان ولـو، درېيمه ورځ بيـا شيطـانان ولـو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

که څوك خېمه کې پاتې کېږي، هغوی کولای شي څلورمه ورځ هم شیطانان وولي، د ملا صاحب د خبرو لنډیز دا و، وروسته بیا بل ملا صاحب پورته شو، هغه وویل حج یوه مدرسه ده چې ډېر څه په کې زده کېږي، که چا د حج تر پایه داسې کارونه وکړل چې نه یې چاته بد وویل، نه یې کنځلې وکړې، نه یې څوك ازار کړل، نه یې چا سره جنګ وکړ، نو پوه شه چې حج یې قبول شو، په دې سړي کې حج یو کیفي بدلون او انقلاب راوستی دی او که تر حج وروسته هم

دې شخص دا حالت وساته، نو پر دې پوه شئ چې ددې سړي حج الله تعالی ته قبول شوی او که تر حج وروسته هم په چا کې بدلون رانغی، نو هغه دې پر خپل ځان او خپل حج شك وکړي. بیا د مازیګر لمانځه وخت راغی، لمونځ مو همدلته به جماعت سره ادا کړ او تر هغه وروسته خپل اتاق ته راغلو. د ماښام لمونځ مو په خپل اتاق کې ادا کړ، تر هغه وروسته حاجي رضاخان او د هغه خوریی زمونږ اتاق ته راغلل، حاجي رضا خان بیا زیاته تازه مېوه، انګور او

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالتړې راوړي وو، لږه شېبه وروسته يې خوريې ډوډۍ پسې ولېږه، هغه وريجې او دوه سره کړي چرګان راوړل، مولوي صيب عبيدالله نيازی او ځينې نور حاجيان مو هم ډوډۍ ته راوبلل، همدلته سره ناست وو، ديني مسايل هم زيات مطرح شول، د حج فضايل او نور اخلاقي مسايل د مولوي صيب نيازي او مولوي صيب حسيب الله له خوا يو بل پسې بيان شول. د اسلام د اخلاقي نظام په باب نيازي صيب وويل چې پيغمبر(ص) د مور او پلار پر احترام ډېر ټينګار کړی دی، د خدای رسول د مور د عزت په باب ويلي، درې ځله يې د مور نوم ياد کړی، بيا يې د پلار، بيا يې د خور نوم ياد کړی او بيا يې د ورور، له دې څخه د اسلام عاطفي عظمت ښکاري، ځکه چې ميندې او خويندې ډېرې حقدارې دي او ډېرې عاطفي دي، نو ځکه يې اول د دوی يادونه کړې. نيازي صيب وويل مور ته د کعبې

امام کيسه کوله چې زه کوچنی وم، نو مور مې په څه خبره راباندې په قهر شوه، ما يوه ډبره واخيسته، هغه مې پرې وويشته، هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سخته خوړ شوه، ماته يې مخ راواړوه او ويې ويل خدای(ج) دې د کعبې امام کړه، کله چې زه لوی شوم درسونه مې ولوستل د کعبې امام شوم، خو کله چې د کعبې امام شوم نو مور مې وفات شوې وه، د کعبې امام وويل هغه ورځ چې مې د ماښام په لمانځه کې د قرائت پر مهال ژړا راغله، نو مور مې ياد ته راغله، اوس هم چې کله مې مور يادېږي، ژړا راځي، زه وايم کاشکې مور مې ژوندۍ وای چې زه يې په خپلو سترګو ليدلی وای چې د کعبې امام يم. د کعبې د امام وصيت او نصيحت همدا و چې د مور او پلار ډېر عزت په کار دی، مولوي صيب نيازي په ماشومتوب کې د خپلې مور د عاطفې کيسه هم وکړه چې ده ته يې دعا کړې وه، چې خدای دې د سپينې پګړۍ خاوند کړه، مانا خدای دې ملا کړه، هغه وويل: دا دی اوس د هغې دعا قبوله شوې ده او زه د دين عالم يم. خو هغه اوس نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د منی شریف پر لوري

منی یو مقدس ځای دی چې د مکې معظمې جنوب ختیځ ته په اوه کیلو مترۍ کې پروت دی، چې محترم حاجیان د ذوالحجې پر اتمه نېټه په احرامونو کې هلته ورځي او شپه په کې تېروي، سهار د عرفات پر لوري ځي، بیا مزدلفې کې تر شپې تېرولو وروسته د جمرې (شیطان) ویشتلو او بیا تر زیارت کولو وروسته بېرته منی ته راګرځي او د ذوالحجې یوولسمه او دولسمه شپه همدلته تېروي او د ذوالحجې د دولسمې نېټې تر زواله پورې همدلته پاتې کېږي.

له (محسر کندي) څخه تر (عقبه) سیمې پورې چې عقبه جمره هم همدلته موقعیت لري او مکې معظمې ته نږدې ده، د منی سیمه ګڼل کېږي. په عقبه منطقه کې رسول الله صلی الله علیه وسلم سره مسلمانانو بیعت کړی و، د منی بل فضیلت دادی چې خیف جومات هم په کې واقع دی او الله(ج) همدغه ځای کې حضرت ابراهیم(ع) ته دده د زوی اسمعیل(ع) په بدل کې یو ګډی ورولېږه. د حضرت ابن عباس(رض) په روایت په خیف جومات کې (۷۰) تنو پیغمبرانو لمونځ کړی او رسول اکرم(ص) هم په همدې جومات کې لمونځ ادا کړی دی.

د میزان یا تلې (۱۰)مه، د ذوالحجې (۸)مه او د اکتوبر (۲)مه نېټه د پنجشنبې ورځ وه، تېره ورځ یانې د چهارشنبې د ماسخوتن تر لمانځه وروسته مو غسل وکړ، احرام مې وتړه او منتظر وو چې زموږ نوبت راورسي او منی شریف ته لاړ شو، خو تر ډېر انتظار وروسته خبره ان دولسو بجو ته ورسېده، بیا هم خبره زړه په زړه وه، پر ما ورو ورو د خوب غلبه راتله، مولوي صیب نیازي وویل، پروا نه کوي که خوب درباندې راهم شي بیا به مو زه راویښ کړم، ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

حاجیان په همدې انتظار کې وو، بالښت ته مې ډډه ولګوله او پښې مې لږ وغځولې، د خوب یولنډه څپه راباندې راغله، په دهلېز کې اوازونه شول، ما ویل لکه چې نوبت راغی، مولوي صیب نیازی اتاق ته راغی د هېواد ملي بیرغ یې په لاس کې و، ویې ویل ځئ چې ځو، ژر لاړم تشناب ته اودس مې وکړ، په لفت کې وروستي منزل ته کښته شو، ټول حاجیان لاندې منتظر دي، ټول په احرامونو کې، څوك ناست څوك ولاړ دي، لکه سپین ګلونه، زموږ نوبت (۵۸) مکتب لانه ښکارېده، بیا اتاق ته راوختو، مولوي صیب ته مې وویل، هر وخت چې پوخ نوبت راورسېده، بیا مو خبر کړه. اوس ساعت د شپې یوه بجه او شل دقیقې دي چې دغه یادښت مې ولیکه؛ دا مهال مې اودس وکړ، دوه رکعته نفل مې وکړل او بیا

مې نیت وکړ، منی شریف ته د تګ شرایط داسې دي چې حاجي د ذوالحجې پر اتمه ورځ د حج په اراده په مسجدالحرام یا په خپل استوګنځي (مکه) کې په داسې توګه احرام تړي چې اول دې غسل یا اودس وکړي، احرام دې واغوندي او دوه رکعته نفل لمونځ دې وکړي، ښه ده چې په ژبه داسې نیت ووایي: ((الهم اني اریدالحج فیسره لي و تقبل مني)): ای الله ما د حج اراده کړې ده، نو ته یې راته اسانه کړې او له مانه یې قبول کړې، بیا دې تلبیه ووایي. پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدغه (۸) ورځ به د لمر تر ختلو وروسته منی ته لاړ شي، د ماسپښين، مازيګر، ماښام، ماسخوتن او سهار پنځه واړه لمونځونه دې په منی کې وکړي.

څو دقيقې وروسته يې په لوډسپيکر کې غږ وکړ چې (۵۸)

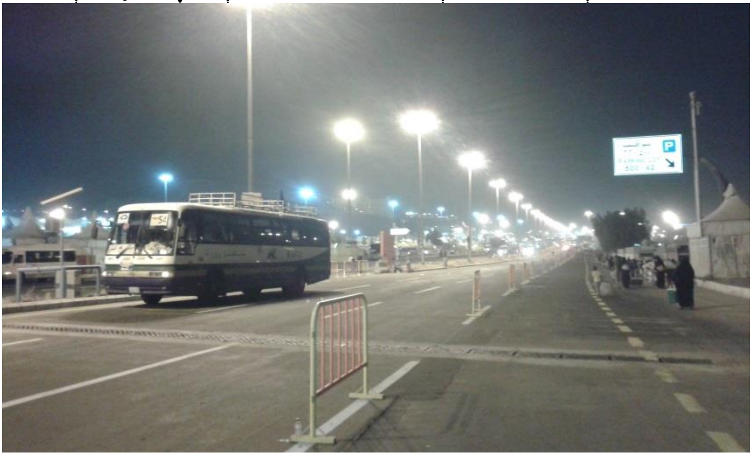

مکتب دې راکښته شي، موږ راکښته شو، خو مولوي صيب نيازی او نور حاجيان راخخه پاتې شول، په موټر کې پورته شو، څه کم درې بجې منی ته ورسېدو، هلته په ډېر ترتيب د چای او ځای بندوبست شوی و، موږ په (۲۷) مه کېږدۍ کې وو، خو خلك په ترتيب سره خېمو ته نه تلل، تورسرې (ښځينه) په جلا او نارينه په جلا کېږديو کې ځای پرځای کېدل، زموږ ځينې ملګري په (۲۴) خېمه کې وو، هغوی وويل هلته موږ سره لاړ شئ، ځای شته، هلته لاړو، اکثره حاجيان پېژندګلو وختل، ټولو ماسره يادګاري عکسونه واخيستل، بيا مو يو بل سره لږ خبرې اترې وکړې، ساعت شل کم څلور بجې دي چې دا يادښت مې وليکه، تر دې وروسته د سهار لمانځه ته ځو او بيا کېدی شي خوب وکړو. منی کې لومړنۍ ورځ د تلې يا ميزان (۱۰)مه د ذالحجې (۸) مه د پنجشنې ورځ شوه، تېره شپه مو ټوله په وينبه تېره کړه، تر څلور بجو وينښ ناست وو. پنځه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې دقيقې تر (۵) تېرې وې چې سهار لمونځ مو د کېږدۍ ترڅنګ په جماعت سره ادا کړ، بيا بېرته خپلو خپلو ځايونو ته راغلو، د شپې ځايونه ډېر تنګ وو، په ډېرې سختۍ دې ځان پر يو او بل اړخ اړولی شو، خو د نورو په انډول زما ځای بيا هم ښه و، د سهار تر لمانځه وروسته مې ټکنی ټکنی خوب وکړ يو وخت چې مې سترګې وغړولې نو د سهار (۹) نيمې بجې وې، ځينې لا هم ويده وو او

ځينې پاڅېدلي وو، زه هم د تشنابونو پر لوري لاړم، اودس مې وکړ او بېرته خپلې خېمې ته راغلم، اوس شل کم لس بجې دي. لا هم يو کتار حاجيان پر خوب ويده دي او ويښ يې په خپلو منځونو کې خپلو مجلسونو ته دوام ورکوي. څو شېبې وروسته ځينو ملګرو چای، خرما او کشمش راوړل، هغه مو وخوړل، بيا مو په خپلو منځونو کې پر ځينو مسايلو بحث وکړ، دې بحث ان د ماسپښين تر لمانځه پورې دوام وکړ. حاجيان بايد د عرفې شپه په منی کې په دعاګانو تېره کړي، د شپې تر تېرېدو وروسته د ذالحجې مياشتې پر نهمه ورځ چې د عرفې ورځ ده، تر لمر ختلو وروسته دې عرفات

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته ولاړ شي، هلته دې د زوال تر وخته پورې د ضروریاتو لکه خوراك، غسل یا اودس څخه ځان خلاص کړي، تر زوال وروسته کله چې د ماسپښین وخت داخل شو، موذن اذان کوي، امام د حج د احکامو خطبه وایي، نو د ماسپښین فرض لمونځ دې د یوه په امامت او جماعت کبرا (لوی امامت) سره ادا کړي او د مازیګر لمونځ دې هم له امام سره په جماعت وکړي، یانې دواړه لمونځونه دې د ماسپښین د لمانځه په وخت کې په مسجد نمیره کې ادا

کړي، خو که له چا څخه له امام سره د جماعت کبرا لمونځ فوت شو، نو خپل لمونځ دې په خپلو خپلو وختونو کې وکړي. د لمونځونو تر اداکولو وروسته دې د امکان په صورت کې جبل الرحمه ته لاړ شي او که قدرت یې نه درلود د عرفات په هرځای کې چې ودریږي صحیح دی، دعاګانې دې وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منی شریف او د لومړي ماسپښین، مازیګر او ماښام لمونځونه

د ماسپښین لمونځ مو همدلته په کېږدۍ کې په جماعت سره ادا کړ، تر هغه وروسته بیا یو شمېر حاجي صاحبان چې زما ادرس یې پیداکړی و، هغوی زما لیدو ته راغلل، له هغوی سره مې د هېواد د حال و احوال په باب د نظر تبادله وکړه. ټولو د یادګاري عکسونو د اخیستلو غوښتنه کوله. دې کې اکثره هغه رسمي حاجیان شامل وو

چې موږ سره په دې (۵۸) مکتب کې وو او یا د ورځېرمه مکتبونو وو، څکه دلته له نورو ځایونو څخه راغلي افغانان چې په غرو او رغونو یې تر دې ځایه یانې منی شریف پورې ځانونه رارسولي شامل نه وو، هغوی ته دلته د داخلیدو اجازه نه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مازیګر لمونځ مو په خېمه کې د مولوي صیب عبیدالله نیازي په امامت ادا کړ، تر لمانځه وروسته بیا زه (یون)، حاجي نقیب او یو بل حاجي صیب زموږ خېمې ته مخامخ غره ته پورته شو، هلته چې وختو نو ګڼ شمېر افغانان، چې سپین احرامونه یې تړلي وو، پر موږ راټول شول، ډېر تود هرکلی یې وکړ، دوی د دوو غرونو ترمنځ په ناو کې څادرونه او جاینمازونه اوار کړي وو، اکثره د ننګرهار د خوږیانو اوسېدونکي وو، یو په کې د بغلان شینواری او بل د پښتونخوا د بونیز اوسېدونکی و، هغوی سره مو یوه ښه پنجه ګپ

ولګاوه، هغوی اکثره له (حایل) ښخه چې له دې ځایه نږدې (۹۰۰) کیلو متره لرې دی، راغلي وو او اکثرو یې (۷۵) کیلو متره پلی مزل وهلی و، پښې یې تناکې او شونډې یې وچې وې، خو د ډېرې قوي ارادې خاوندان وو، ویل یې دوه تنه راښخه په لاره کې په غره کې پاتې شول، شاید تلف شوي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانښام لمونځ مو هم د کېږدۍ ترڅنګ په جماعت سره اداکړ، بیا ملاصاحب د منی شریف په باب معلومات ورکړل، ویې ویل حضرت محمد(ص) وفرمایل، په منی کې مسجد الخیف موقعیت لري، په دې کې (۷۰) پیغمبرانو لمونځ کړی او همدلته دفن شوي دي، ځینې نور روایتونه بیا وایي چې نه یوازې (۷۰) انبیاوو دلته لمونځ کړی، بلکې سرور کاینات هم دلته لمونځ کړی دی. ابراهیم علیه السلام الله تعالی څخه پوښتنه وکړه، چې د (خلیل) او (حبیب) ترمنځ څه توپیر دی؟ الله تعالی ورته وویل چې خلیل هغه چاته ویل کېږي چې خدای یادوي او حبیب هغه چاته ویل کېږي چې د الله محبوب وي؛ الله تعالی یې یادوي. بل مسجد (بیعه) هم همدلته واقع دی، دلته (۸۳) انصارو پیغمبر(ص) ته دعوت ورکړ چې د مدینې خلك تاسره مینه لري او ستا نبوت مني، تاته دعوت درکوي چې مدینې ته تشریف راوړې، مدینې ته حضرت رسول الله(ص) دعا کړې او مکې ته ابراهیم خلیل الله دعا کړې، نو ځکه همدا اوس په دې ځای کې د دنیا هر ډول نعمتونه موږ ته میلاوېږي. یوه ورځ پیغمبر(ص) له لارې تېرېده، یو یهودي یوه هوسۍ په خپل انګړ کې تړلې وه، هوسۍ پر پیغمبر(ص) غږ وکړ چې درې بچي مې راڅخه په ډاګ کې پاتې دي، زما تضمین وکړه چې له دې یهودي خلاصه شم، خپلو بچو ته شیدې ورکړم او بیا به بېرته ورته راشم، د خدای پیغمبر د یوه روایت له مخې د هوسۍ پیسې ورکړې او هغه خوشې شوه، خپلو بچو ته یې شیدې ورکړې، د بل روایت له مخې د خدای(ج) پیغمبر د هغې تضمین وکړ او هغه خوشې شوه، کله چې هوسۍ په ډاګ کې ګرځېده، نو ویل به یې لااله الاالله محمدرسول الله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د منی بـل حرمـت دادی چـې (مسـجدالکفش) پـه کـې دی، مـلا صاحب وویل د خدای پیغمبر وویل، که زما له امت څخه څوك یـوه

حرامـه مړی، وخوري نـو څلوېښـت ورځـې یـې عبـادت نـه قبلېـږي. د منـی بـل فضـیلت دادی چـې د اسـمعیل علیـه السـلام د قربـانۍ ازموینه دلته تېره شوې ده او د منی بل فضیلت دادی چې هـره دعـا دلته قبلېږي، نو تاسې باید خپل وطن افغانستان ته دعا وکړئ، بیا نورې دعاګانې وکړئ.

د ماښام او ماسخوتن د لمانځـه ترمنځ مـو د (۵۸) مکتـب مخـې تـه پـر غځېـدلې سـړك، لـږ پلـی مـزل وکـړ، ځـان تـه مـې یـوه جـوړه پلاسـتیکي څپلکـې واخیسـتې، پیسـې یـې هـم یـو ملګـري ورکـړې، لس ریاله. بیا بېرته راغلو، د ماسخوتن لمونځ مو په خپله خېمه کې ادا کړ او تر هغه وروسته مو یوځل بیـا د ښـې ډوډۍ د پیـداکولو پـه نیـت د عمـومي سـړك غـاړې ونیـوې، هـر چېرتـه دیګـي بـار وو، تـور پوټکو مېرمنو په کې وریجې او غوښې خرڅولې، خو چـې د هغـو د نظافت حالت مو وکوت، له ما سره د تللو ملګرو یوه هم ورته اشتها

(c) ketabton.com: The Digital Library

رانغله، د سړك پر سر بیا له ګڼ شمېر افغانانو سره، چې له بېلابېلو ناقانونـه لارو منـی شـریف تـه داخـل شـوي وو او سـبا لـه همـدې

ځایه عرفات شریف ته تلونکي وو، مخامخ شوو، اکثرو د عکسـونو د اخیســتلو غوښــتنه کولــه، ګڼــو ســره مــو یادګــاري عکســونه واخیستل. لس لس نیمې بجې بېرتـه خېمې تـه راستانه شو، دلتـه مولوي صیب ګل احمد صدیقي چکري د حج او د حـج د راتلونکو ورځو په باب یو لارښود راکړ چې دلته یې مهمې برخې را اخلم:

د حج لارښود:

د حج ډولونه:

حج پـه درې ډولـه دی: ۱- قـران حـج ، ۲- تمتـع حـج ، ۳- افـراد حج. تر ټولو ښه قـران حـج دی. تـر هغـه وروسـتـه تمتـع حـج ښـه دی او بیا افراد حج ښـه دی. لکـه څنګـه چې پـه تمتـع حـج کې حاجیـانو تـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسانتیاوې زیاتې دي، نو له دې کبله د تمتع حج د اداکولو ترتیب بیانوو. په تمتع حج کې تر ټولو لومړی عمره اداکیږي، د عمرې د اداکولو طریقه په لاندې کلمو کې بیانیږي:

که چیرې کوم حاجي د ذوالحجې اتمې ورځې څخه مخکې مکې مکرمې ته لاړ شي، باید لاندې ټکي په نظر کې ونیسي (البته د عمرې د ادا کولو لپاره):

۱- د حج تر ورځو مخکې باید غسل وکړي او احرام واغوندي.

۲- دوه رکعته نفل لمونځ په داسې طریقه اداکړي چې په اول رکعت کې دې سورة الکافرون ووایي او په دویم رکعت کې د سورة اخلاص لوستل بهتر دي.

۳- تر لمانځه وروسته دې سم لاسي سر لوڅ کړي او د عمرې نیت دې وکړي، نیت (ای الله تعالی زه د عمرې د اداکولو اراده لرم، هغه ماته اسانه کړې او زما له خوا یې قبوله کړې) اَللّٰهُمَّ اِنِّی اُرِیدُ العُمْرَةِ فَیَسِّرْهُ لِیْ وَ تَقَبَّلْهُ مِنِّیْ.

۴- کله چې مو له باب سلام څخه پر بیت الله شریف باندې نظر ولګید: الله اکبر لااله الاالله (درې ځله ووایي)

۵- له حجرالاسود څخه دې طواف په دغسې ترتیب شروع کړي چې چپې خواته یې بیت الله شریف وي او هر ځل چې حجرالاسود ته رسیږي لاسونه دې پورته کړي او الله اکبر لااله الاالله دې وایي او اووه شوطه (دورې) دې پوره کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- دوه رکعته لمونځ دې په ابراهیم مقام کې په داسې طریقه ادا کړي چې په اول رکعت کې دې سورة الکافرون ووايي او په دويم رکعت کې سورة اخلاص لوستل ښه دي.

۷- د زمزم څاه ته دې لاړ شي او د زمزم اوبه دې وڅښئ او پر ځان باندې دې هم د زمزم لږې اوبه واچوي.

۸- د صفا باب (دروازې) څخه دې صفا ته لاړ شي اووه دورې دې داسې پوره کړي چې له صفا څخه شروع او پر مروه ختمې شي.

۹- د سر ویښتان دې وخریي او یا دې لنډ کړي او د احرام جامې دې وباسي خپلې جامې دې واغوندي.

عمره پوره شوه د ذوالحجې تر اتمې کولای شي هره ورځ نفلي طواف وکړي.

د حج نیت:

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اُرِيْدُ الْحَجَّ فَيَسِّرْهُ لِيْ وَتَقَبَّلْهُ مِنِّيْ.

(ای الله(ج) زه د حج د اداکولو اراده لرم، هغه ماته اسانه کړې او زما له خوا يې قبول کړې.

د حج لومړۍ ورځ- د ذوالحجې اتمه:

۱- غسل وکړئ او که نه اودس هم کافي دی.

۲- د سهار تر لمانځه وروسته احرام وتړئ چې په کوم تعمیر کې یاستئ.

۳- دوه رکعته نفل لمونځ وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- دحج نیت وکړئ.

۵- د ماسپښین تر لمانځه مخکې منی ته لاړ شئ.

۶- په کثرت سره تلبیه وایي.

۷- په منی کې د ماسپښین، مازیګر، ماښام، ماسخوتن او د سهار لمونځونه وکړئ.

۸- ټوله شپه په منی کې قیام وکړئ (واوسئ).

د حج دویمه ورځ- د ذوالحجې نهمه:

۱- تر لمر خاته وروسته له منی څخه عرفات ته لاړ شئ.

۲- د سهار او ماسپښین لمونځونه په عرفات کې وکړئ.

۳- تر لمر پرېواته پورې په عرفات کې قیام وکړئ (واوسئ).

۴- په عرفات کې د ماښام لمونځ مه کوئ.

۵- تر لمر پرېواته وروسته مزدلفې ته لاړ شئ.

۶- د ماښام او ماسخوتن لمونځونه یوځای په مزدلفه کې وکړئ.

۷- اویا (۷۰) کاڼي له مزدلفې څخه راواخلئ.

۸- ټوله شپه په مزدلفه کې قیام وکړئ (واوسئ).

د حج دویمه ورځ پوره شوه.

د حج درېیمه ورځ- د ذوالحجې لسمه:

۱- تر لمر خاته وروسته له مزدلفې څخه منی ته لاړ شئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- غټ شیطان په اوو (۷) کاڼو وولئ.

۳- قرباني وکړئ.

۴- د سر وېښتان وخریوئ او یا یې لنډ کړئ.

۵- احرام مو خلاص کړئ.

۶- په مکه مکرمه کې مسجدالحرام ته لاړ شئ.

۷- د زیارت طواف وکړئ.

۸- په ابراهیم مقام کې دوه رکعته واجب لمونځ د (فرضي طواف) لمونځ وکړئ.

۹- د زمزم اوبه وڅښئ.

۱۰- د صفا او مروه په منځ کې سعې (منډې) وکړئ.

د حج درېیمه ورځ پوره شوه.

د حج څلورمه ورځ- د ذوالحجې یوولسمه:

۱- په مکه مکرمه کې قیام مه کوئ (مه اوسئ) بیا منی ته لاړ شئ.

۲- تر زوال (غرمې) وروسته د درېو شیطانانو ویشتلو ته لاړ شئ.

۳- درې واړه شیطانان په اوو، اوو (۷،۷) کاڼو وولئ (خو له وړوکي شیطان څخه یې شروع کړئ).

۴- د عبادت کولو لپاره منی کې قیام وکړئ (واوسئ).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج څلورمه ورځ پوره شوه.

د حج پنځمه ورځ- د ذوالحجې دولسمه.

۱- تاسې په منی کې یاست.

۲- تر زوال (غرمې) وروسته درې شیطانانو ته لاړ شئ.

۳- درې واړه شیطانان په اوو، اوو (۷،۷) کاڼو وولئ.

۴- تر لمر پرېواته مخکې مکې مکرمې ته لاړ شئ.

۵- د وداع (رخصتۍ) طواف وکړئ.

۶- له مکې مکرمې څخه حرکت وکړئ.

حج پوره شو.

یادونه: د وداع طواف چې واجب دی هغه وخت کېږي، کله چې له مکې مکرمې څخه خپل هېواد ته راځئ او یا د مدینې منورې په طرف حرکت کوئ.

***

د شپې ناوخته مې څو رکعته نفل لمونځ وکړ او بیا د خوب پر لورې لاړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عرفات پر لوري

د تلې یا میزان (۱۱) مه د اکتوبر (۳)مه او د ذوالحجې (۹)مه نېټه د جمعې مبارکه ورځ وه، د سهار درې بجې او شل دقیقې وې چې له خوبه پاڅېدم، اودس مې وکړ، بیا مې څلور رکعته نفل لمونځ وکړ، بیا سهار پنځه بجې او پنځه دقیقې مو د سهار لمونځ د خېمې ترڅنګ په جماعت سره ادا کړ امام نن ورځ عرفات ته د تګ ټول پلان او جزیات څرګند کړل او بیا بېرته مزدلفې ته د راتګ جزیات، دا یې هم وویل چې نن شپه په مزدلفه کې تېروو او سبا ته غټ شیطان ولو، نو ځان سره غټ بیکونه مه وړئ، هلته د شیطان د ویشتو پرمهال پولیس درڅخه بکسونه او بیکونه ټول اخلي، بیا به

حیران یاست چې څه وکړو؟ ما سره چې یو وړوکی بیک و او د یادښت کتابچه، چې د سفر ټول جزیات مې په کې لیکلي وو او دا مهال (۸۶) مخه ډك شوي وو. او همدارنګه ټیب لیټ چې د سفر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويدويي او نور عکسونه مې په کې اخيستي وو، حيران وم چې ځان سره يې يوسم که نه؟ هلته يې د شيطان د ويشتو پرمهال پوليس وانخلي او که دلته يې پرېږدم نو دلته خېمه کې يې څوك وانخلي،حج ته تر راتګ وروسته دا د حج په باب زما ټوله معنوي پانګه وه او بيا ليکل يې هم راته ممکن نه وو، ځکه چې تر دې مهاله مې ګام پر ګام خپل سفر تعقيب کړی و. توکل مې پر خدای وکړ، دواړه مې د غاړې په بيك کې کېښودل او د ورځني حالت په شان مې ځان سره راواخيستل.

د جمعې ورځ وه سهار (۶) بجې مو له خپلې خېمې څخه حرکت وکړ، تر نږدې (۴۵) دقيقې مزله او ځنډ وروسته ريل سټېشن (اورګاډي تمځي) ته ورسېدو، په ريل کې د ګڼې ګوڼې د طبيعي حالت په شتوالي کې عرفات ته راورسېدو، ساعت (۸) بجې او

(۱۵) دقيقې وې، په خپلو خپلو خېمو کې ځای پرځای شو، کله چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خیمې په یوه کونج کې کېناستو نو د څو تنو حاجیانو بیا ماته پام شو، راغلل سترې مشې یې راکړل، ټول بلدي وو، د لغمان وو، ښاغلی شاه اغا، حاجي خان، حاجي فرید، قاضي نورالله، عزت الله او نور دوستان په کې شامل وو، هغوی سره څو شېبې کېناستو، د

وطن د حالاتو په باب مو لنډې خبرې وکړې، د هېواد د ابادۍ لپاره مو دعا وکړه، بیا مو لږ چای وڅښنه، تر هغه وروسته مې څلور رکعته نفل لمونځ وکړ. ګرمي تر نورو ځایونو دلته ډېره وه، په خېمه کې برېښنا نه وه، خو کله کله په کې یخ شمال د ګرمۍ تاثیرات راکمول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرفات او د جنت یوه وړه ننداره

ملایان چې د جنت کوم صفتونه کوي او له کوچنیتوبه بیا تر دې دمه د هر مسلمان انسان په ذهن کې وي، هغه صفتونه اکثره ددې دنیا د نعمتونو په مقیاس د جنت تعریف او توصیف دی، خو د خدای تعالی شان دومره لوړ دی چې لا هم موږ د جنت د نعمتونو واقعي تصور نه شو کولای، کله چې د غرمې د ډوډۍ وخت شو، نو د عرفات په سره دښته کې د خدای د نعمتونو باران اورېده، یخې اوبه، ډول ډول جوس، ډول ډول کېکونه، وریجې، غوښې، کېنو،

مالټې، شیدې، مستې، کېلې او څه شی چې د ملایانو په ذهن کې ګرځېدل، هغه ټول زموږ مخې ته ایښې وو، ملایانو رښتیا ویل چې په حج کې حاجیان د خدای مېلمانه وي، رښتیا هم د خدای دسترخوان دلته دومره لوی او پراخ و چې د نعمتونو پرې حساب نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

و، نه یوازې د نعمتونو حساب نه و، بلکې کتاب یې هم نه و، په دې مانا چې چا پیسې نه ورکولې، دا ټول شیان وړیا وو، دا د هغو کسانو لـه خوا سبیل (وړیا) و چې خدای(ج) پرې لاړیات خپل نعمتونه لورولي وو، موټر بس موټر بس خوراکي مواد راتلل، په

میلیونو خلکو ته رسېدل، هېڅ تن وږی پاتې نه شو، ځینو کسانو چې سولې یې وږې وې، کارتن کارتن مواد د ځان ترڅنګ ایښي وو، خو کله چې ترې راتلل، همداسې ترې پاتې شول، خو څه شی کم نه شول، ما خپلو ملګرو ته وویل کولې چې دلته داسې حال دی نو جنت کې به څه حال وي؟ راځئ چې د خدای همغې لارې ته ځان سم کړو چې خدای پرې خوشالېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ماسپښین لمونځ او د عالمانو ترمنځ د نظر اختلاف

په اکثرو کتابونو کې راغلي چې د عرفات پر ورځ به د ماسپښین او مازیګر لمونځونه په قصر اجرا کوئ او یو ځای به یې کوئ، خو زموږ احنافو ملایانو بیا ویل چې موږ په مکه مکرمه کې مقیم یو او عرفات د مکې معظمې برخه ده، نو ځکه موږ لمونځ په

قصر نه کوو او یوځای یې هم نه کوو، پوره یې کوو او جلا جلا یې کوو. عیناً لکه په عادي ورځو کې چې د ماسپښین او مازیګر لمونځ جلا جلا په جماعت سره اداکېږي. څرنګه چې د عرفې ورځ د جمعې له ورځې سره برابره شوه، نو دجمعې لمونځ خو هسې هم دوه رکعته په جماعت سره اداکېږي، نو دې کې بیا هم ملا صاحبانو وویل چې په عرفات کې خو د جمعې لمونځ نه کېږي، د جمعې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ خو په ښاريو او اباديو کې کېږي، دا خو دښته ده، نو ځکه دلته د جمعې لمونځ هم نه شو کولای، تر اختلافاتو وروسته پرېکړه پر دې وشوه چې لمونځ به په جماعت سره د نورو ورځو په شان کوو، د ماسپښين لمونځ مو همدلته په عرفات کې د غوړېدلو خېمو تر سیوري لاندې په داسې ډول ادا کړ چې د څلورو پنځو خېمو ځوړند ترپالونه يې سره لرې کړل، د يوې نوې کېږدۍ بڼه يې ورکړه چې

نږدې زر دولس سوه کسان په کې ځايېدل. لمونځ مو ادا کړ، په اکثرو خېمو کې همدا بڼه غوره شوې وه، موږ د عرفات غونډۍ څخه لرې څه لرې وو، (نميره مسجد) څخه هم موږ لرې وو، نميره جومات د عرفات لويديځه برخه کې موقعيت لري، رسول اکرم(ص) په کې د ماسپښين او مازيګر لمونځونه په قصر او جمعې سره ادا کړې دي، نه يوازې موږ، بلکې نور په لکونو حاجيان هم لرې وو. د عرفان غونډۍ (جبل رحمه) شاوخوا خېمې لګېدلې دي. د عرفات ساحه معلومه ده، ددې ساحې په داخل کې وقوف (ودرېدنه) معلوم دی. د عرفات د ساحې د داخل په هره ساحه کې وقوف اجراکېږي، دا ساحه يې په مشخصو علايمو بېله او په نبنه کړې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د محشر یوه بېلګه

کله چې د ماسپښین لمونځ ادا شو، نو سملاسي ملا صاحبان واعظ ته پورته شول، ټولو مسنونې دعاګانې او همارنګه واعظونه پیل کړل. دوی وویل چې دا ځای خدای(ج) ته د زاریو، تضرع او دعا غوښتلو ځای دی، دلته هر ډول دعا قبلېږي، نو په ډله ییز ډول دعاګانې کوو چې خدای زموږ دعاګانې قبولې کړي. د مولوي صیب (عبدالله) او مولوي صیب (ګل احمد صدیقي چکري) په خبرو او دعاګانو کې دومره قوت و، چې ولاړ ټول حاجیان یې داسې وژړول چې تا به ویل د محشر ورځ ده، هېڅوک په خود نه و،

هېڅوک نه پوهېدل چې چېرته دي، هر سړی له ځانه جلا شوی و، یوازې پورته یې کتل، د هر چا له سترګو د اوښکو سېلاب راروان و، څوک نه پوهېدل چې ګرمي چېرته ده او یخني چېرته ده، ما خو خپله دومره وژړل چې نه پوهېدلم، چېرته یم، له کوچنیوالي بیا تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې دمه چې مې څه کړي وو، يوځل بيا مې په ذهن کې تېرو بېر شول، پر کړيو ګناهونو مې توبه وايستله، پر هغه ورځ چې مې د خداى(ج) پر کور خپل تندى او زړګى کېښود او بيا دلته ډېر په زغرده مې وژړل، ما ونه ژړل، چا وژړولم، د قيامت ورځ راپه ياد شوه، هلته به هر سړى ځانته ځانته خپل غم ژاړي، هېڅوك د چا په درد نه خوري، هېڅوك له چا سره مرسته نه شي کولاى، دلته هم همغه شان يوه شېبه وه، انسان دلته ځان داسې يوازې احساسوي، لکه چې هېڅوك نه لري، يوازې خداى يې ور په ياد وي او د خداى رسول. حضرت محمد(ص) همدلته د (حجة الوداع) وروستۍ خطبه وويله او همدلته يې بشريت ته خپل وروستى پيغام پرېښود. د خپل امت د ښېگڼې لپاره يې الله تعالى ته د دعا لاسونه پورته کړل او ويې ويل چې زه به پر راتلونکي کال تاسو په منځ کې نه يم الله تعالى دا ايتونه نازل کړل: (اليَوْمَ اكمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَاتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِى وَرَضِيتُ لَكُمُ الاسْلامَ دِيناً...) دا يې د خپل حبيب په خوله بشريت

ته اعلان کړل او د خداى رسول وويل چې ستاسو دين مکمل شو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

حاضرینو ته یې وویل چې تاسې په دا پیغام غایبینو ته رسوئ او هغوی به یې نورو ته.

کله چې به واعضانو د مقبول رسول(ص) مبارک نوم واخیسته، نو له درود سره به د ژړا یوه څپه یوځای شوه، هېڅ ځان نه شو

ټینګولای، دعاګانو ان د مازیګر تر لمانځه پورې دوام وکړ، د هېڅ ژړا نه ودرېدله، مازیګر لمانځه ته څو دقیقې پاتې وې چې ټولو د افغانستان د ابادۍ، سولې، امن او د افغانانو د اتحاد او اتفاق لپاره دعا وکړه، د اسلامیت د ویښتابه او د دښمنانو له شر څخه د مسلمانانو د خلاصون لپاره دعا وشوه، کله چې دعا خلاصه شوه، نو زړه مې دومره سپک شو چې تا ویل د کلونو کلونو بار مې له اوږو اوچت شو، ځان مې ډېر راحت احساس کړ، لکه څوك چې یوې نوې نړۍ ته داخلېږي، یا هم له موره نوی تولد شوی وي او نړۍ ته یې نوې نوې سترګې غړولې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مزدلفې شپه

د مازیګر تر لمانځه وروسته په عرفات کې تر هغه پاتې شو چې لمر ښه پرېوزي او تیاره خوره شي، تر هغه وروسته د اورګاډي تمځي ته راغلو، ښه په تکلیف او تر اوږده انتظار وروسته، تر اورګاډي ورسېدو، دلته بیا هم (**۴۵**) دقیقې معطل شو، کار منظم نه برېښېده ځکه چې دا د اورګاډي لومړی کال و چې فعال شوی و. ټول ښه ستړي وو، کله چې اورګاډي ته وختو نو تر (**۱۵-۲۰**)

دقیقو مزله وروسته مزدلفې ته ورسېدو، څوك چې په اورګاډي کې راغلي وو، نو د یوه غره څنډې ته په یوه نسبتاً اوار ډګر کې پلي شول، د ماښام او ماسخوتن لمونځ مو پر یوه وخت په ترتیب سره له کوم قصر پرته ادا کړ، مزدلفه هغه ځای دی چې حاجیان د عرفات تر اقامت وروسته ورته راځي، د ذوالحجې لسمه شپه په کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تېروي، د ماښام او ماسخوتن لمونځونه په یو اذان او دوو اقامتونو ادا کوي او شپه هم دلته تېروي، لکه چې الله(ج) فرمايي: **{افَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَاكُمْ}** ژباړه: ((کله چې تاسې له عرفاته راوګرځېدئ، نو الله(ج) به په مشعرالحرام کې له لاربښوونې سره سم یاد کړئ.)) د مشعرالحرام حدود د لوحو په واسطه ښودل شوي دي، د مشعرالحرام مسجد هم همدلته موقعیت لري. زموږ د علماوو ترمنځ د لمانځه د اداکولو پر طرز هم اختلاف و، خو یو ملا دمخه شو او نورو ورپسې اقتدا وکړه. تر لمانځه وروسته د ځای د پیداکولو په لټه کې شو. د پښې اېښودلو ځای نه و، د همدې میداني په یوه کونج کې مو چې شاته یې غر او بل کونج ته یې د عرب حاجیانو لپاره یوه جلا کړې څنډه وه او پرده دېوال ترې راتاو و، ځای پیدا کړ. دلته یوه سره غالۍ غوړېدلې وه، یو پنجابی ناظم پرې ناست و، خلك یې خپلې خواته نه پرېښودل، شپه هم پخه وه، تیاره هم وه. موږ هم ښه د مزې ستړي وو، موږ سره یو پلاستیکي جاینماز و، کسان دوه وو، زه او عزت الله حاجي دواړه پر یوه نه ځايېدلو، هغه لاړ ډېر وګرځېد چې بل جانماز یا څکالی پیدا کړي، پیدا یې نه کړ، بیا زه لاړم، زما مخې ته حاجي صیب (رسول هوتخېل) راغی، هغه وویل: څه کوې؟ ما ویل دغسې مشکل دی، هغه وویل زه خپل څادر درکوم، هغه له خپل ځایه څادر راکړ، کله چې د عزت الله څنګ ته لاړم، هغه ته مې وویل دغه دی څادر مې پیدا کړ، هغه هم خوشاله شو، تر دې دمخه نو ما حاجي عزت الله ته وویل هغلته څه ښه سره غالۍ ده، پر دغه چې یې پرې اېښې وای، څه ښه خوب به مو کړی وای. عزت الله خان پنجابي ته وویل، خو هغه ورته وویل، نه دلته اجازه نه شته، په ډېره

(c) ketabton.com: The Digital Library

قهرجنه لهجه یې وویل، کله چې هغه ته ما ځادر یوړ، نو پر دې غالۍ د پنجابي پرځای یو بل کس ناست دی، توره تیاره وه،ماته رانږدې شو ویې ویل: یون صیب نه یې؟ ما ویل یم، بیا یې وویل

هله راځئ پر دې غالۍ ویده شئ، ما ویل نه همدا ځای سم دی. په زور یې غالۍ ته بوتلو، دې وخت کې همغه پنجابی راغی، برګ برګ یې وکتل، ده ورته ویل ته جګ شه هلته کېنه! له غالۍ یې ځنګ ته کړ، زموږ پر پلاستیکي جاینماز یې څملاوه، ورته یې وویل چې دا زما ملګري دي، بیا ژر لاړ یخې اوبه او جوس یې راوړل، بیا یې کیسې راسره شروع کړې، چې زه د ننګرهار یم، نوم مې (خیال ولي) دی، دلته عربو سره کار کوم، دا کمپ د هغو عربو لپاره دی چې دلته حج ته راځي، زما کفیل د حج کارونه کوي، دا وخت مې کتل چې یو ځوان عرب راغی، ده ویل دا زما کفیل دی، هغه ته یې زه معرفي کړم، هغه ډېر خوشاله شو، ما ته یې وویل زما مېلمه شه، ما ویل اول ته زما ډوډۍ وخوره بیا به زه درسره لاړ شم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما ویل زموږ دود دی چې اول موږ ډوډی ورکوو، دې باندې هغه نور هم خوشاله شو، دې وخت کې بل عرب راغی، دې عرب زه هغه

بل ته معرفي کړم هغه لږ لږ په انګرېزي هم پوهېده، خو (خیال ولي) عربي ترجمه هم کوله، تر یوه وخته خیال ولي او عرب سره ناست وم، خیال ولي راته وویل هر کله چې دې خوب راغی، ویده شه دلته درته څوك مزاحمت نه شي کولای. په همدې کې راباندې د خوب څپه راغلې وه. خو تر دې دمخه مې (۷۰) کاڼي راټول کړي وو او په بوتل کې مې اچولي وو. ملایانو ویل کاڼي باید د لوبیا تر دانې غټ او د نخودو تر دانې واړه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمرو (شیطانانو) د ویشتلو تیاری

د میزان (۱۲)مه د اکتوبر (۴)مه او د ذوالحجې (۱۰)مه نېټه د شنبې ورځ وه، د سهار لمونځ مو په جماعت سره ادا کړ، امام وویل چې تر لمانځه وروسته همداسې ورو ورو حرکت کوو، د اورګاډي د ستېشن پر لوري، د لمر له راختلو سره باید موږ هلته (د جمرو ویشتلو ځای) ته تیار ځان ورسوو، لومړی غټ شیطان ولو او بیا

قرباني کوو، تر هغه وروسته بیا سر خریيو او ځان له احرامه باسو، بیا هر سړی کولای شي په شخصي لباس کې فرضي طواف او سعې اجرا کړي. سهار تر لمانځه وروسته ټول حاجیان راجمع شول، د افغانستان بیرغ مو مخکې و، موږ ټول ورپسې وو، تر شل پنځه ویشتو دقیقو مزله وروسته د اورګاډي تمځي ته ورسېدو څو دقیقې مو نور هم انتظار وکړ، بنه په منظم ډول او په ترتیب سره اورګاډي ته پورته شو او د جمرات (د شیطانانانو ویشتلو ځای) پر لوري مو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حرکت وکړي، تر لس پنځه لس دقيقې مزله وروسته (جمرات) تمځي ته ورسېدو، د شيطان ويشتلو لپاره يې منظم سيستم جوړ کړی، پنځه منزله، لويې لارې يا سړکونه چې په لکونو خلك په کې پر يوه

وخت تګ کولای شي، دخولي لاره يې يوه او خروجي يې بله وه. کله چې د جمرات تمځي ته ورسېدو، نو ګورو چې په لکونو حاجيان د غټ شيطان د ويشتلو لپاره راروان دي. پخوا دلته دومره اسانتياوې نه وې، دلته به د ګڼې ګوڼې او بې نظمۍ له امله هر کال په سلګونو حاجيان تلف کېدل، خو اوس ډېره اسانتيا رامنځته شوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غټ شیطان ویشتل او بیا قرباني

عرفات کې د ورځې او په مزدلفه کې د شپې تر تېرولو وروسته لومړي مراسم د غټ شیطان ویشتل دي، چې د لمر تر راختلو وروسته پیلېږي او د لمر تر غروبه دوام کوي. موږ دویم پوړ ته د غټ شیطان د ویشتلو لپاره لاړو، که څه هم ګڼه ګوڼه ډېره وه، خو کار

منظم و، له لومړي او بیا له دویم شیطانه تېر شو. له بوتله مې (اوه) پاخه کاڼي راوایستل او کله چې غټ شیطان لعین ته ورنږدې شوم، نو په بسم الله او الله اکبر ویلو سره مې پرې ګوزارونه پیل کړل، اوه ګوزاره مې مسلسل وویشت، دا مهال نو دلته د کاڼو داسې باران و چې ته به وایې په بټۍ کې پولۍ پخېږي، تر هغه وروسته په خروجي لاره د مکې په طرف پر غځېدلي سړك لاړو، مومند صیب ته مې زنګ وواهه چې له شیطان ځخه مې دوره پورته کړه، اوس قرباني وکړه، هغه وویل پنځه لس دقیقې وروسته احوال درکوم، پنځه لس دقیقې چې پوره شوې بیا یې وویل، لږ صبر وکړه، د قربانۍ ملګري راته احوال راکوي، دې کې نو ما د عمارې پر لوري خپل پلې مزله ته دوام ورکاوه، تر یوه ځایه چې لاړم نو ښه ستړي شوم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نږدې (۱۵) دقیقې پلی مزل به مې کړی وي، موټروان نارې کړې حرم، حرم... د ېرش د ېرش ریاله یې اخیستل، د حرم موټر کې ځکه وختم چې له هغه ځایه مې عماره پیداکولای شوه، په احرام کې حرم ته ځکه د طواف لپاره نه ورتلو چې قرباني مو نه وه کړې او سرونه مو نه وو خریلي. له حرم نه پلي د عمارې پر لوري راغلم، کله چې

عمارې ته نږدې شوم، نو مومند صیب زنګ وواهه، قرباني وشوه، وېښتان وخرییه.

د قربانۍ ډګر ته خپله هم تللی شې او هم د خپل شریك له لارې قرباني کولای شې. نو ځکه خو مومند صیب زما لپاره قرباني وکړه.

مومند صیب راته وویل سلماني ته به ووایې چې وېښتان دې له بېخه خوا څخه وخریي، زموږ عمارې سره نږدې لاندې د سړك پر سر د سلماني دوکان و، هېڅوك نه و، ښه فرصت و، ژر لاړم، سر مې په چړې وخریه ما ویل څو کېږي، ده وویل (عشرین) یانې شل ریاله، شل ریاله مې ورکړل، سلماني ته ناستې مې لږه ستړیا هم وایستله او تر پنځه دقیقې پلي مزله وروسته عمارې ته ورسېدم، دلته نو داسې چوپتیا ده چې تر ما دمخه ایله که دوه درې حاجیان راغلي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ماسپښين لمونځ او فرضي طواف

کله چې اتاق ته راغلم نو ژر تشناب ته لاړم، ځان مې له احرامه خلاص کړ، غسل مې وکړ، جامې مې واغوستلې، خپل چپرکټ کې مې پښې وغځولې، سترېا مې يوڅه ووته، نيم ساعت به ناست وم، چې ساعت ته مې پام شو يوولس بجې وې، ژر مې د حرم شريف پر لوري حرکت وکړ، پوره دولس بجې د ملك فهد دروازې له لارې مسجدالحرام ته داخل شوم، د مسجد داخل کې هوا يخه وه، سنت مې وکړل، جمع تياره شوه، لمونځ مې په جماعت سره ادا کړ، بيا مې د جنازې لمونځ وکړ، بيا مې سنت ادا کړل، بيا مې لږه دمه ووهله، دا ځل نو ما د غاړې بيك ځان سره نه و وړی، ځکه چې ويل يې هلته د ګڼې ګونې له امله کځورې، بيکونه او نور نه پرېږدي،

يوازې د غاړې دسمال راسره و. تر لږې دمې وروسته مې د طواف نيت وکړ، څپلکې مې په لاس کې ونيولې، هېڅ شی نه پيدا کېدل، چې دا په کې واچوم، دې وخت کې يو سړي تش پلاستيك راکړ، چې دې کې دې څپلکې واچوه، دومره خوشاله شوم چې ډېره غټه تحفه يې راکړې وي، څپلکې مې پلاستيك کې واچولې د غاړې په دسمال کې مې غوټه کړې، تر شا مې ټينګې وتړلې او د خدای له

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوره مې طواف ته ځان تیار کړ، هوا سخته ګرمه وه، ګڼه ګوڼه هم زیاته وه، په سخته ګرمۍ کې مې اوه دورې پوره کړې، تر نورو طوافونو دا سخت ځکه و چې یو خو ډېره ګرمي وه او بل زیاته ګڼه ګوڼه. تر طواف وروسته مې دوه رکعته لمونځ اداکړ او بیا د صفا او مروا غونډیو خواته راغلم، دلته مې اوه شوطه (ګردشه) پوره کړل،

دلته که څه هم هوا یخه وه، خو ګڼه ګوڼه دلته هم ډېره وه، مرمر ډبرې هم یخې وې، اوه شوطه مې پوره کړل خو بیا مې هم په زړه کې وسوسه پیدا شوه هسې نه چې کوم درنه په کې کم نه وي، نو یوه بله دوره مې هم پسې وکړه، ملایان وایي، که په شمار کې درته شك پیدا شو، نو کم عدد به حسابوئ او یو بل شوط به پسې زیات کوئ، په شپږم دور کې تږی شوم، د اوبو خوا کې ګڼه ګوڼه وه، نږدې د یوې دورې وخت یې نیوه، کله چې د اوبو ځای ته لږ نږدې شوم، یو تن له اوبو ډك ګیلاس په لاس کې راته ونیو، اوبه مې وڅښلې د زړه له تله مې ورته دعا وکړه، وخت مې هېڅ ضایع نه شو. تر سعې او دعا وروسته له حرم شریف څخه خارج شوم او بېرته پلی د عمارې پر لوري لاړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډوډۍ او خوب

په لاره کې مې له پاکستاني هوټل څخه چکن کړايي واخيسته، يخې اوبه مې واخيستې، ساعت د ماسپښين دوه بجې و، عزت الله خان ته هم دا مهال قرباني شوې وه او د حرم پر لوري په حرکت کې و. کله چې اتاق ته راغلم، نو ښه ستړی او وږی وم، ډوډۍ مې په ښه

خوند وخوړه، تازه مېوه مې پرې دپاسه وخوړه او نور نو چپرکټ ته پورته شوم، درانه خوب يوړم. تر ځلورو بجو مې خوب وکړ، تر هغه وروسته مې د مازيګر او بيا د ماښام لمونځ وکړ او بيا مې څو تنو انډيوالانو سره وکتل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منی شریف ته تګ او بېرته راتګ

د ماسخوتن څه کم نهه بجې وې چې له خپلې عمارې څخه کښته شوم، د عمارې مخې ته یو موټر ولاړ و، پلانکوچ ته ورته موټر، لس دولس کسان په کې ځایېدل، څو تنه افغانان په کې ناست وو، ما ویل چېرته ځئ؟ ویې ویل منی شریف ته ځو، خو معلومه نه ده چې رښتیا مو هم هلته وړي که نه؟ د پېرش ریاله اخلي. ما ویل چا ورسره خبره کړې، دوی ویل د غلته شاته یو قاري صیب ناست دی، په عربي پوهېږي، ډېر ور عربی و، هغه ته مې وویل، تا ورسره خبرې کړي، هغه وویل هو، دویم سیټ کې زه هم کېناستم، لس پنځه دقیقې وروسته یې حرکت وکړ، رښتیا هم ډېر مزل یې وکړ، تر فرعي سړکونو وروسته عمومي سړك ته ووت، ډېره لاره یې ووهله بیا یې دا غبرګه کړه، نږدې (۳۰-۴۰) کیلو متره

مزل، لکه د کابل د څرخي پله له تنګي څخه د سروبي تر بازاره پورې لاره، هلته یې د ملك عبدالعزیز تر اوږده پله لاندې کښته کړو. دا ځای که څه هم د منی شریف له نورو برخو نسبتاً لرې دی، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ (۵۸) مکتب چې کوم ځای کې پروت و، هغه ته نږدې و، دوه لارې ورته راغلي، خو نابلده سړي ته یې پیداکول اسانه کار نه دی.

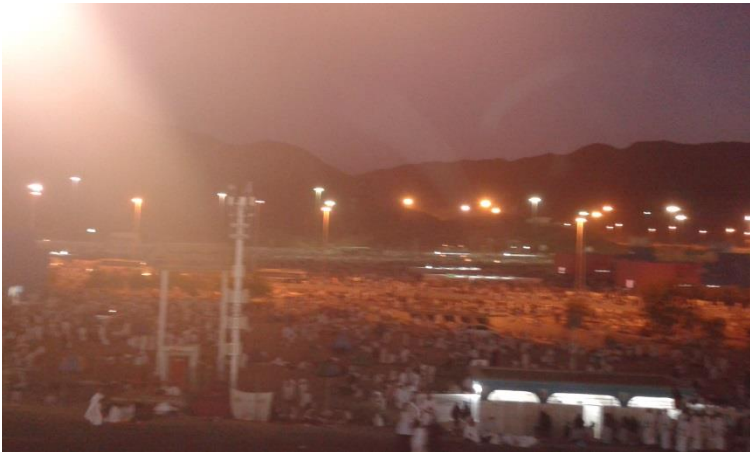

ما چې یوه شپه دمخه دا ځای او د هغه تر شا پاس غر او د غره له پاسه د اوبو زېرمه په نښه کړې وو، نو پر زېرمې مې سترګې ولګېدې، اصلي نښه مې پیدا کړه، خو دې نښې ته ځان رسول هم څه اسانه کار نه و، تر پنځه لس دقیقې پلې مزله وروسته مې خپل ځای پیدا کړ، دا مهال نو ښاغلي (قاضي فضل غني) چې د ننګرهار د خوږیاڼیو د کوز بیار اوسېدونکی دی، متواتر زنګونه راووهل، چې موږ ډوډۍ تاسې ته معطله کړې ده، باید زموږ څنګ ته راشئ، نور سپین ږیري او مشران هم تاسې ته انتظار باسي، ما ویل ما ډوډۍ خوړلې، تاسې ډوډۍ وخورئ، خو لیدو ته مو حتماً درځم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خوګیانو عزیزانو سره د ماسختن ډوډۍ

خوږیانو عزیزانو د خپل ځان لپاره زموږ د خېمو شاته د دوو غرونو ترمنځ یوه تاله غوندې ځای ټاکلی و، ښه یخ شمال په کې لګېده، عیناً لکه د ننګرهار د درونټې پر سر د دوو غرونو ترمنځ

ساحه چې په واقعیت کې د باد مقام ګڼل کېږي. مخکې تر دې چې خپلې خېمې ته لاړ شم، دوی ته پورته شوم، پنځه لس شل کسان ټول یوځای ناست دي، غټ دېګی یې باندې کړی، ټولو له مخې سترې مشي وکړل، سم له لاسه یې دسترخوان اوار کړ، ښه ګرمه غوښه، پیپسي او اوبه پر دسترخوان کېښودل شوې، ډېره د اخلاص او اتفاق ډوډۍ وه، که څه هم ما ډوډۍ خوړلې وه، خو د دوی له اخلاصه ډکې ډوډۍ ډېر خوند وکړ. ډوډۍ مو هم وخوړه او وطنی مجلس مو هم وکړ، د هوجرې او دېرې، مرکې او جرګې خبرې مو هم وکړې، دوی هم ډېر خوشاله شول او زه هم، دوی وویل کاشکې زموږ ټول مشران تا غوندې وای هرې دېرې او هوجرې ته ورتللای له خلکو سره کېناستلای. دا چې د مسافرۍ په دې ژوند او بیا په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مبارکه شپه کې ته ددې غره پر سر له مور سره کېناستې، مور له تاڅخه ډېر خوشاله یو. د مسافرو د وېزو د مشکلاتو په باب مو هم خبرې وکړې، ما ویل زه به ستاسو غږ حکومت ته ورسوم، خدای(ج)

دې وکړي چې هغوی دا مشکل حل کړي. د هغوی مجلس ډېر خوږ و، خو ما ترې اجازه واخیستله، بیا خپلې خېمې ته راکوز شوم، دلته نهه لس کسان حاجي صاحبان راټول شول، یوه شېبه سره کېناستو، چای مو وڅښه هر چا د نن ورځې د شیطان د ویشتو او حرم شریف کې د طواف خپلې خپلې کیسې وکړې. ساعت دولس بجې شوې، بیا حاجي صاحبان سره تیت شول، زه لاړم، شل رکعته نفل لمونځ مې وکړ، یو ځل بیا مې له خپل ځانه نیولې، تر مور و پلاره، خپلوانو، عزیزانو او اندېوالانو پورې ټولو ته د زړه له تله دعا وکړه او بیا مې د لوی ارمان لپاره؛ د یوه لوی افغانستان د جوړېدو لپاره لویه دعا وکړه، ما ویل یا ربه ماته مې د خپل وطن طبیعي حدود په نصیب کړې، چې نه مې چا سره کش وي او نه چا سره پش،

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خپل هېواد د طبيعي حدودو لپاره مې د دېوالي جوړولو يو نقشه هم په ذهن کې وګرځېده، د پخو سيمټي دېوالونو يوه نقشه چې له خپلو حدودو به راتاوه وي، هرې خواته به يې قانوني لارې تللې وي، هر ځای کې به د سرحد پوستې وي، نه به موږ پر چا يرغل کوو او نه

به بل څوك يرغل ته پرېږدو، ډېر خيالي رنګونه مې په ذهن کې تېر شول، خيال پلونه مې ډېر ووهل، خو زړه کې مې دې هيلو غځونې وکړې چې خدای(ج) خو ډېر مهربان دی، دا خو دده قلم ته هېڅ هم نه دي چې موږ خپل حد و بريد ته ورسوي، په همدې ارمان مې د دعا لاسونه راټول کړل او خپلې خېمې کې خپل ځای ته داخل شوم او دغه يادښت مې وليکه. ساعت د شپې يوه بجه او څو دقيقې دي. دا مهال نو ځينې حاجي صاحبان په کېږدۍ کې ويده او لږ شمېر يې ويښ دي. څو دقيقې نور هم ويښ وم او بيا مې خوب ته پناه يوړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعودي مېشتو افغانانو سره لنډه ناسته

د میـزان (۱۳)مـه، د اکتـوبر (۵)مـه او د ذوالحجـې (۱۱)مـه د یکشـنبې ورځ وه، سـهار وختـي پاڅېـدم د سـهار لمـونځ مـو دخپلـې کېږدۍ (۲۴) مخـې تـه پـه جماعـت سـره ادا کـړ تـر لمانځـه وروسـته یوځل بیا د خوب څپې راباندې غلبـه وکـړه، ښـه ښایسـته خـوب مـې وکړ، ساعت نږدې نهه نیمې بجې وې چې حاجي خوشال هوتخېل له

خوبه پاڅولم. یون صیب پاخـه مېلمانـه درتـه راغلـي دي،مخکـې تـر دې چې د مېلمنو پوښتنه وکړم، تشناب ته لاړم. بیـا مـې اودس وکـړ او بېرته کېږدۍ ته راغلم. هلتـه حاجي خوشـال هوتخېـل د هغـه تـره (حـاجي عبدالرسـول) او د تـره زوی یـې حـاجي عـزت الله درې واړه ناست دي دوه تنه نور انډیوالان چې زما لیـدو تـه راغلـي وو هغـه هـم ورسره ناست دي. انبـار غوښـه یـې پـر دسـترخوان ایښـې، ډوډۍ یـې پرېمانـه راوړې، یخنـي غوښـه یـې برابـره کـړې وه، د خپلـې قربـانۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښنه يې وه. ماته يې وويل چې له خوبه مو ځکه پاڅولې چې يو خو
دا مېلمانه حاجيان صاحبان ستا ليدو ته راغلي وو او بل ما ويل

چې دا چاى نن موږ سره وڅښې، دا نو زموږ هوتخېل عزيزان دي
چې سخت ډوډۍ مار او جرګه مار دي. په زوره يې راباندې دومره
غوښنه وخوړه چې خپل درونډوالى مې له ورايه محسوس کړ. له
مېلمنو سره مې هم د زړه خواله وکړل. دا هغه افغانان وو چې په
سعودي کې اوسي او پر سختو لارو د حج مراسمو ته راغلي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماسپښین لمونځ او بیا د شیطانانو ویشتل

د سهار تر لمانځه او هم د سهار تر چای وروسته ملا صاحبانو وویل چې نن د ماسپښین تر لمانځه وروسته یانې چې کله هم لمر مخ په زوال شي، د درېواړو شیطانانو د ویشتلو نوبت دی. کله چې مو د ماسپښین جمع همدلته وکړه، نو په ګډه به حرکت کوو، د افغانستان بیرغ به مو مخکې او مور به ورپسې یو. لومړی به وړوکی شیطان ولو، بیا به د کوچني او متوسط شیطان ترمنځ دعا کوو چې خدایه حج مو قبول کړې او د شیطان لعین له وسوسې مو وژغورې، بیا منځنی شیطان ولو د منځني او لوی شیطان ترمنځ بیا دعا کوو او بیا غټ شیطان ولو او نور بیا دعا نه کوو، همداسې بېرته د منی په طرف ځو او که څوک بل چېرته هم ځي کولای شي،

خو شپه به ضرور منی شریف ته راوړي او که رایې نه وړي نو (دم) پرې لازمېږي. تر لمانځه وروسته په منظم ډول د اورګاډي د تمځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر لوري وخوځېدو چې له دې ځایه د پلې مزله نږدې پنځه لس دقیقې واټن یې درلود ، په اورګاډي کې په اسانۍ پورته شو او تر لس دولس دقیقې مزله وروسته هلته ورسېدو ، دا ځل نو موږ ښه بلد وو ، په پنځم پوړ کې مو د شیطانانو د ویشتلو لپاره ځانونه برابرکړل ، د شیطانانو د ویشتلو لپاره یې ډېر ښه سیستم جوړ کړی دی ، خلك د پخوا په څېر نه تکلیفېږي ، کوم ښه مسلمان انجنیر د شیطان له وروستي غضبه مسلمانان ژغورلي دي ، پخوا به د شیطان د ویشتلو په دې ځای کې دومره ګڼه ګوڼه شوه چې په لسګونه حاجیان به په کې مړه شول ، خو اوس که د ورځې په ملیونونو خلك تېر شي ، نو چاته په کې ضرر نه پېښېږي. د هر چا کاڼي د شیطان پر تندي لګي. دخولي لاره یوه او خروجي بله ده ، په پنځو واړو منزلونو کې همدا سیستم دی ، شیطان هم د پخوا په څېر

کوم ډینډك نه دی ، بلکې یو اوږد دېوال دی چې له دواړو لوریو ویشتل کېدی شي او خلك پر همغه لاره بهر ته وځي ، موږ په ډېرې اسانۍ سره لومړی کوچنی بیا متوسط او بیا غټ شیطانان ښه په زغرده وویشتل ، له ما څخه خو هېڅ کاڼی خطا نه شو ، د اول

(c) ketabton.com: The Digital Library

شیطان تر ویشتلو وروسته مې دعا وکړه چې خدایه حج مې قبول او ټول مسلمانان او په تېره بیا افغانان د شیطان له غضبه خلاص کړې، بیا مې دویم شیطان وویشت دعا مې هم وکړه او بیا مې دریم (غټ شیطان) ځخه ډز پورته کړ. تر شیطان ویشتلو وروسته مې ولي سپك شول لکه چا مې چې له ولو ځخه کوم درونډ پېټی

لرې کړی وي. زه او عزت الله خان بېرته د اورګاډي سټېشن ته راغلو، تر هغه وروسته خپلې خېمې ته او دلته مې لږ شان استراحت او ارام وکړ. استراحت ډېره دمه راوسته، تر دې وخته پورې ټول مراسم په ښه ډول ترسره شول او هر څه له پلان سره سم روان دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مازیګر او ماښام لمونځ او د ملا صاحب د پند ځو خبرې

د مازیګر لمونځ مو په منی شریف کې په جماعت سره ادا کړ، مولوي صیب عبیدالله نیازي ښه اوږده دعا وکړه چې له فرد څخه نیولې تر ټول ملت او امت پورې د ټولو خیر یې په کې وغوښت. بیا زه (یون)، نثاراحمد ناصري، ملیار جبارخېل او ځو تنه نور ملګري له خېمې څخه ووتو، شاوخوا مو قدم ووهلو، لږ تازه انګور مو پیدا کړل، ښه اوبلن او خواږه، هغه مو خوړل، په سړك پلي روان

وو او انګور مو خوړل، هلته د سړك پر سر خوراك نه یوازې د اچې شرم نه دی، بلکې ددې ځای د کلتور یوه برخه ده. عیناً لکه د پاکستان او هندوستان په ځینو ښارونو کې چې خلك د سړك پر سر خوراك او څښاك کوي او پاتې شوني یې بېرته د سړك پر غاړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوزاروي، دلته هم همغه حال و، د ماښام تر لمانځه لږ دمخه بېرته خپلې خېمې ته راغلو، ټلیفون مې له نثاراحمد ناصري سره د چارج لپاره په خېمه کې کېښود، دلته نو غټه ستونزه هماغه د ټلیفون چارج و، یو چارجر ته پنځه شپږ ټلیفونونه منتظر وو، زه خپلې خېمې ته راغلم او دلته دا مهال د ماښام جمع تیاره وه.

د ماښام تر لمانځه وروسته امام پورته شو، خلکو ته یې وویل، څو مهمې مسلې دي دا ایام تشریق دی، نو که تاسو غواړئ چې اوس درته مسلې پیل کړم او که نه د ماسخوتن تر لمانځه وروسته، ټولو حاجیانو ورته وویل همدا اوس یې وکړه. مولوي صیب د حضرت عثمان(رض) د عدالت کیسې، پر هغه مهال د حمص د والي عدالت، د ځینو خلکو د ریا کارۍ، د حاجي نوم، د خدای(ج) نعمتونه او نورو مسایلو په باب خورا اوږدې کیسې او مسلې وکړې. د حضرت عمر(رض) د عدالت په باب یې وویل چې په هر

ځای کې به یې څوک والي او حاکم مقرر کړ، نو په خپله به یې د هغه څارنه او پلټنه کوله، د هغه د تقوا په باب یې وویل چې په لباس

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کالیو) کې یې (۷۲) پیونده وو، له بیت المال څخه یې د ځان په ګټه کار نه اخیسته، په بېلابېلو سیمو کې یې د ځان په شان حاکمان ټاکل، ورته ویل یې چې د خدای قران، د حضرت پیغمبر(ص) وینا او عمل به دې د کار ټګلاره وي، د حمص د هغه وخت د والي د عدالت او تقوا کیسه یې وکړه چې عدالت او محاکمه یې پر رڼا ورځ د خلکو په مخ کې وه، د شپې به ټوله شپه پر عبادت مصروف و او د خدای(ج) ذکر به یې کاوه، جمعه کې یوه ورځ دندې ته ځکه نه راته چې جامې یې نه لرلې، یوه جوړه جامې یې وې هغه به یې پر همغه ورځ وینځلې او دی به تر هغه پټ په یوه ځای کې ناست و چې جامې یې وچې شي او دی یې واغوندي، یو ساعت ناوخته دندې ته راته، هغه په دې خاطر چې مېرمن یې ناروغه وه، د کور کار یې خپله کاوه، هغې ته به یې چای دماوه، او کور به یې پاکاوه، محرم یې نه لاره، دې کې به وظیفې ته ناوخته

شو، خلک چې دده له دې مجبورۍ څخه خبر نه وو، نو حضرت عمر(رض) ته یې دده له حکومتوالۍ څخه شکایت وکړ، حضرت عمر(رض) هغه راوغوښت مخکې تر دې چې هغه سره خبرې وکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ته یې وویل چې اول د خلکو ځواب ورکړه. خلک په عام بازار کې راټول شوي وو. کله چې د حمص والي خپل مجبوریتونه بیان کړل، نو خلک د هغه تقوا ته حیران شول او تر هغه وروسته حضرت عمر(رض) هغه په غېږ کې ونیو او د هغه پر تقوا یې افرین وواېه.
مولوي صیب حاجیانو ته د ریا عبادت په باب هم ښایسته بیان وکړ، هغه وویل حج د ریا عبادت نه دی، حاجي د شرعیت له مخې حق نه لري چې په خپله ځان ته حاجي ووایي یا په کارت او پاټو کې د خپل شهرت لپاره ځان ته حاجي ولیکي؛ حاجي یا الحاج پلانکی، دا ټول په تظاهر کې راځي او اسلام د تظاهر دین نه دی، د ریا عبادت نه قبلېږي، حضرت رسول اکرم(ص) فرمایي چې تاسې چاته صدقه او خیرات ورکوئ، نو په داسې حالت کې یې ورکړئ چې څوک حاضر نه وي، په دې شکل یې ورکړئ چې یو لاس په بل خبر نه شي.

له ځان سره د حاجي د کلیمې د نه لیکلو خبرې ماته ډېر خوند راکړ، ماته دا مهال زموږ د یو انډیوال (ډاکتر مخان شینواري) خبره رایاده شوه، هغه چې له حج څخه بېرته خپل کور ته ستون شو، نو یو چا ورته د حاجي خطاب وکړ، هغه ورته وویل چې ماته حاجي مه وایه، ځکه ما حج د خدای د رضا په خاطر کړی، نه د تظاهر لپاره، مقابل طرف یو ځل بیا ټینګار وکړ، په تبسم سره یې وویل، حاجي صیب په خیر، حج دې مبارک شه! حج دې کړی نو ضرور به درته حاجي صیب وایو، نو ډاکتر مخان شینواري هم هغه ته په ټوکه کې وویل، ته هم دا څوارلس کاله کېږي، بې لماځه ګرځې، ما تاته کله بېلماځه صیب وویل، چې ته ماته په دې یوه حج حاجي صیب وایې، د ډاکتر مخان شینواري خبره که څه هم د ټوکې په بڼه وه، خو مانا یې د ملا صیب له توصیې او نصیحت سره برابره وه. مولوي صیب

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوري هم ډېرې ښې اوږدې مسلې وکړې، د پیغمبر(ص) د رحلت کیسه یې ډېره دردونکې وه، ناست ټول حاجیان یې ښه وژړول، د امام مسلې دومره اوږدې او خوږې وې چې د ماښام تر لمانځه وروسته پیل او ټیک د ماسخوتن تر لمانځه پورې وغځېدې او تر دې وروسته مو راساً د ماسخوتن جمع وکړه او بیا خپلو خېمو ته داخل شو. د ماسخوتن تر لمانځه وروسته ژر ډوډۍ تیاره شوه، ډوډۍ خپله د مکتب له خوا هم وه او زموږ یو شمېر ملګرو هم ډوډۍ تیاره کړې وه. تر ډوډۍ وروسته یو شمېر ملګري زما لیدو ته راغلل، څو کارتنه تازه مېوه، کېنو او نور یې راوړي وو، هغه مو پر ټولو حاجیانو ووېشل، موږ مېوه هم خوړه، خبرې مو هم کولې، د افغانانو د دردونو او کړاوونو په باب خورا تفصیلي خبرې وشوې،

تر ډېره سره ناست وو. ان تر دې چې اکثره حاجیان ویده شول، یوازې موږ څو تنه ناست وو او مجلس مو کاوه، زما ملګرو که څه هم زړه نه کېده چې مجلس ختم کړي، خو په دې خاطر چې د نورو حاجیانو استراحت ته مزاحمت پېښ نه کړي، له ماڅخه یې رخصت واخیست او زه هم د خوب پر لوري لاړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په منی شریف کې وروستۍ ورځ

د تلې یا میزان (۱۴)مه د اکتوبر (۶)مه او د ذوالحجې (۱۲)مه د دوشنبې ورځ وه دا په منی شریف کې زموږ وروستۍ ورځ وه. د سهار لمونځ مو د خپلې خېمې مخې ته په جماعت سره ادا کړ، بیا مو لږ استراحت وکړ، نهه بجې شاوخوا به وې چې زموږ ملګرو حاجیانو چای تیار کړ، ټولو په ګډه چای وڅښه، ملا صاحبانو وویل چې نن ماسپښین به تر لمانځه وروسته شیطانان ولو او بیا به

مکې معظمې ته ځو، مکې ته باید تر لمر لوېدو دمخه لاړ شو، بیا نو هلته یوازې وداعي طواف پاتې کېږي. کله چې له مکې څخه وځو، دا طواف باید ترسره کړو.

د ماسپښین لمونځ مو بیا په خپله خېمه کې په جماعت سره اداکړ، لمونځ مو ځکه په خپله کېږدۍ کې وکړ چې د باندې سخته ګرمي وه. تر لمانځه دمخه ملا امام وویل چې څه شی مو پاتې نه شي، تر لمانځه وروسته مستقیماً د اورګاډي سټېشن ته ځو او بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځو جمراتو ته، هلته دربواړه شیطانان ولو او بیا ځو مکې مکرمې کې خپلو خپلو ځایونو ته. د ماسپښین ترلمانځه وروسته بیا د اورګاډي د تمځي پر لوري لاړوو، تر لس پنځه دقیقې پلې مزله وروسته له کوم خاص خنډ پرته په اورګاډي کې پورته شو، څو دقیقې وروسته جمرات (د شیطانانو د ویشتلو ځای) ته ورسېدو، زه (یون)، استاد حسیب الله او حاجي عزت الله یوځای وو، په ترتیب سره مو شیطانان وویشتل یوه تیږه هم راڅخه خطا نه شوه. دا ځل موږ په دویم پوړ کې وو، همداسې د حرم شریف پر لوري وخوځېدو. په لاره کې ګرمي زیاته وه، د خلکو سېلاب د مکې پر لوري ورمات و، تږي شوي هم وو، په لاره کې مو یوځای نیم لږې اوبه وڅښلې،

پلې مزل زیات و، په لاره کې موټر نه پیداکېدل، یوځای کې یو موټر چې د افغانستان بیرغ پرې رسم و، هغه ته مو لاس ورکړ، موټر یې ودروه، ډرېور یې ډېر بدسترګی و، نه یې موږ ته لاره وښوده او نه یې پورته کړو، ان له خپل اسلامیت او افغانیت څخه هم منکر شو، حاجي عزت الله له ګرېوانه راونیوه، غوښتل یې له موټره یې راګوزار کړي، خو ما ورته وویل حج دې مه خرابوه، پرېږده یې، که نه د حاجي عزت الله اوسېله دومره ختمه شوې وه چې سل په سلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې يې د وهلو نيت ورته کړی و. نور هم پلي لاړو، اوبه هم نه پيداکېدې، نه په دوکان او نه په لاره، يوځای کې حاجي عزت الله او استاد حسيب الله لرې اوبه پيداکړې، لږه دمه راغله، بيا مو يو ټکسي موټر پيداکړ، هغه سل رياله وغوښتل، ورسره ومو منل، هغه خپلې عمارې ته ځېرمه کښته کړو. ښه ستړي وو، مازيګر

او ماښام لمونځ مو په خپل اتاق کې وکړ، لږه دمه مو ووهله، بيا مو ډوډۍ وخوړه، تر هغه وروسته مو د ماسخوتن لمونځ وکړ او بيا ځو تنه ملګري زمونږ ليدو ته راغلل، له هغو سره تر مجلس وروسته نو نور د خوځېدلو نه وو، دوستانو رخصت واخيست او مونږ دواړو د سبا ورځې لپاره خپل پلان برابر کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سهار لمونځ او جبل الثور

د تلې (۱۵)مه، د اکتوبر (۷)مه او د ذوالحجې (۱۳)مه نېټه د سه شنبې ورځ وه، د شپې مو پلان جوړ کړ چې سبا سهار وختي به جبل الثور ته ځو، نورالله ورور سره مو وعده کېښوده، د سهار لمونځ مو په خپل اتاق کې وکړ، له خپلې عمارې کښته شو، پنځه بجې او پنځه لس دقيقې وې، تر لږ ځنډ وروسته ټکسي کې کېناستو، ټکسي وان په لاره کې موټر ودراوه، د سهار لمونځ ته کښته شو، موږ ورته ووېل موږ لمونځ کړی، فرض يې وکړل، ژر بېرته راپورته شو. تر پنځه لس شل دقيقو مزله وروسته د جبل الثور

غره بېخ ته ورسېدو، جبل الثور د مکې مکرمې په جنوب کې پروت دی، اوس ساعت پنځه لس کم شپږ بجې دي او موږ نورالله ورور ته منتظر يو چې هغه راشي او غره ته پورته شو. لکه څنګه چې دمخه مو هم يادونه کړې ده. جبل الثور هغه ځای دی چې رسول اکرم(ص) ورته له مشرکينو او کفارو څخه پناه راوړې وه. حضرت ابوبکر صديق(رض) هم ورسره ملګری و، دلته يو غار دی حضرت پيغمبر(ص) او حضرت ابوبکر صديق(رض) همدې غار ته ورننوتل،

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې ورننوتل نو غنې د غار په خوله کې خپل تارونه وځغلول، داسې ښکاره شوه چې دلته څوك نه دي ورننوتي، کله چې مشرکين راغلل، ويې کتل چې دا خو پخوانی غار دی، څوك په کې

نه شته، وګورئ د غنې جال پرې خور دی که څوك ورننوتي وای، نو د غنې تارونه خو حتمي شلېدل. کله چې حضرت رسول اکرم(ص) او حضرت ابوبکر صديق(رض) په غار کې و، نو حضرت ابوبکر صديق(رض) خپل زنګون کېښود او پيغمبر(ص) پرې خپل مبارك سر کېښود ، خوب پرې راغی دا وخت حضرت ابوبکر صديق(رض) متوجه شو چې غار کې سوري دي. په دې خاطر چې له دې سوريو څخه مار، لړم، غونډل او يا بل څه راونه وځي، حضرت ابوبکر صديق(رض) خپل دواړه لاسونه پر سوريو کېښودل، دې وخت کې يو لړم حضرت ابوبکر صديق(رض) په لاس وچيچه، هغه په دې خاطر چې د خدای جل جلاله رسول(ص) له خوبه راويښ نه شي او د ناراحتۍ احساس ونه کړي، ځان يې درد ته ټينګ کړ، يو وخت درد

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره زیات شو چې د هغه مبارك له سترګو اوښکې تویې شوې، یوه اوښکه یې د پیغمبر(ص) پر مخ تویه شوه، هغه مبارك له خوبه راویښ شو، پوه شو چې لړم حضرت ابوبکر صدیق(رض) چیچلی دی، نو فوراً یې خپلې لاړې له چیچلي ځایه راتاوې کړې او دې سره

د حضرت ابوبکر صدیق(رض) درد ارام شو او خدای شفا ورکړه.
اوس ساعت دوه دقیقې کم شپږ بجې دي، تر موږ دمخه یوازې څو تنه غره ته پورته شول، موږ لا نورالله ورور ته منتظر یو، دلته یوه وړه سوپه ده، مسجد یې پرې جوړ کړی، پر همدې ناست یم، دا یادښت لیکم، سخت ماشي لګېږي، د هرې کلمې په لیکلو راځخه په لسګونو ماشي تاوېږي. لیك ته مې هم نه پرېږدي، مجبور یم کتابچه وتړم او له دې ځایه پورته شم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جبل الثور پر لوري

پنځه لس دقیقې تر شپږو تېرې وې چې نورالله خان ورور هم راورسېده، مستقیماً غره ته پر غځېدلې لاره وخوځېدو، لاره اواره ښکارېده، خو غر ډېر جګ و، زموږ لومړی ځل و، نورالله هم کله نه و راغلی، سل یو نیم سل متره به چې لاړو، موږ ویل اوس به نو نږدې شوي یو، خو څومره چې تلو غر لوړېده، زموږ ملګری عزت الله خان هم چې جبل النور ته د ختلو تجربه ورسره وه، دا ځل ورو ورو خته، دمې مو ډېرې وکړې، سپین ږیري، مېرمنې، ځوانان ټول راروان وو، څرنګه چې د ټولو اول ځل و، نو ځکه په امید ختل، داسې زړې حاجیانې مې ولیدې چې ډېرې زهیرې وې، څپلکې یې په لاس کې نیولې وې، هغوی هم ختلې، ستړې ستومانه، خولو

نیولې خو شاته یې د عقیدې زور و، لاره کې د دمې ځایونه وو، څوك چې به ستړي شول نو پر یوې تیږې به کېناستل او یا به یې کومې تیږې ته ډډه ولګوله، ما چې د غره مزلونه ډېر کړي، دا ډول مزلونه راته ډېر سخت نه وو، خو (۱۳) کاله کېږي چې د موټر

(c) ketabton.com: The Digital Library

متواتر تګ له پلي مزله ایستلی یم، یو ځل چې څوك د موټر پر نرمه څوکۍ کېناست او یا یې شا بادپکي او ایرکنډېشن ته واړوله له هغه څخه نور د غره مزلونه نه کېږي، خو زه بیا هم د کلي او ښار، د غره او کلي څه ناڅه ګډه خصوصیات لرم، ځان مې نازولی نه دی

بلد کړی، که د طبعي ملګري راسره وي، نو د خدای(ج) په فضل له کابله تر جلال اباده پورې هم پلی تللی شم. له پلي ګرځېدو سره زما مینې او لېوالتیا ماته دا ګټه ورسوله چې په جبل النور او جبل الثور کې تر نورو حاجیانو نسبتاً ښه وم، البته تر ما بیا ځینې نور لا ښه وو، داسې افغان حاجیان مې ولیدل چې په دوو دمو او یو نیم لا یوازې په یوه دمه پورته شول. موږ به اوه اته دمې ایښې وي، خو ځینو شل دېرش ګامه وروسته دمه کوله. تر نږدې یو ساعت زیات پلي مزله وروسته د ثور غار ته ورسېدو. هغه ځای ته چې رسول الله مبارك پناه وروړې وه، غټ غټ ګټونه دي، له یوې خوا دخولي لاره او د کعبې طرف ته خروجي لاره ده. البته خروجي لاره داسې ښکاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې وروسته لړ لویه شوې وي. پنځه شپږ تنه په کې په ناسته ځایېږي، دا غر ربښتیا هم د مکې تر نورو شاوخوا غرونو یو څه لوړ دی. ټوله مکه او د حرم شریف شاوخوا ټولې ودانۍ ورڅخه ښکاري. دلته خلك د لنډ وخت لپاره کېني، څوك لنډ تلاوت کوي او څوك دوه رکعته نفل لمونځ کوي. یوازې دوه کسان چې څنګ په څنګ کېني نو سجده لګولای شي او په ناسته لمونځ کولای شي. څنګ ته یې یو دوه درې نور داسې ځایونه دي چې جاینماز په کې اوارېدلای شي، سړی په کې کېناستلای شي، خو د سجدې لګولو امکان په کې نه شته، مخې ته یې لپاسه د غټې تیږې برخه راټیټه شوې، ما همدلته په اشاره دوه رکعته لمونځ وکړ. موږ سره له دې

چې سهار وختي ورغلي وو، خو تر موږ لا نور هم وختي ورغلي وو او موږ پسې لا نور هم ډله ډله خلك راروان وو، په غار کې ګڼه ګوڼه ډېره وه، ټولو غوښتل چې د لنډ وخت لپاره دلته کېني ځکه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورو خلکو ته نوبت ورسېږي او د غار په خوله کې منتظرو خلکو هم غالمغال کاوه، موږ به لس دولس دقیقې په غار کې پاتې شوي یو، عکسونه مو واخیستل او بیا د کعبې پر طرف له وتلې لارې چې همدا خروجي لاره ګڼل کېده ووتلو، په غار کې پاتې کېدو لږ دمه راوسته، کله چې ووتو نو همدلته غار ته ډېر ورڅېرمه، یوه څپره جوړه ده، لکه د لارې د سر هوټل، سوپه ده، فرشونه په کې غوړېدلي دي، چای، شیدو چای، یخې اوبه، بسکېټ او ځینې نور خوراکي توکي په کې پیداکېږي. یو زوړ کوچ هم هلته چپ لاس کې

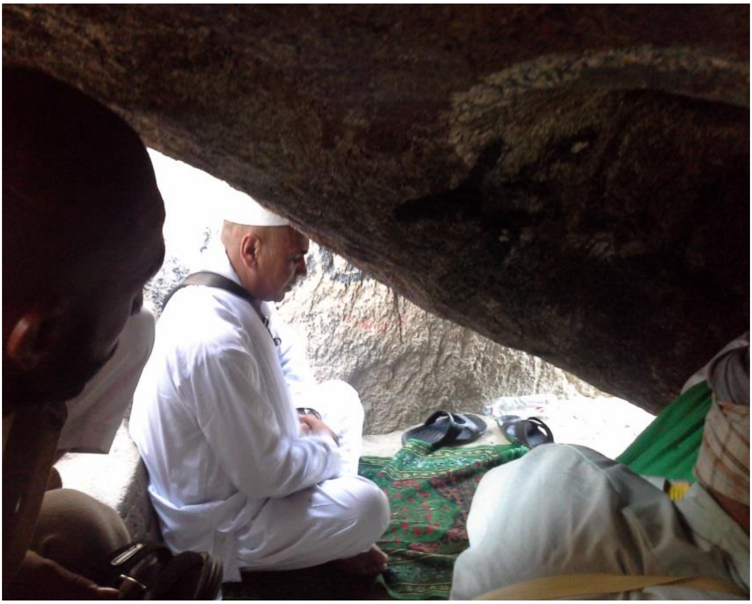

د غره ډډې ته ایښی و، ګټ ته یې تکیه کړې و، سیوری پرې خور و، پر هغه کېناستم، خوړا خوند یې وکړ، مخې ته یې یوه سوپه وه، شاته یې د څپرې دېوالګی، ښه سیوری په کې و، دوه درې افغان حاجیان همدلته ناست وو. نورالله خان یخې اوبه راوړې، دې ځای کې یې نو ډېر خوند وکړ، بیا یې شین چای راوړ، هغه مو چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وښنبه نو خورا خوند يې وکړ، وجود مې ارام شو. دې وخت کې نو د سوپې پر سر د افغان حاجيانو ډله زياته شوه، وردګ ماماګان هم په کې څو تنه وو، خپل ګپ شپ او د سياست په باب بحث پيل شو، يوه ويل له خيره سره نوی حکومت به وطن جوړ کړي، اشرف غني به

فساد ورك کړي، ډېر تکړه سړی دی، دا به وکړي دا به وکړي، خو يو وردګ حاجي چې د نرخ ولسوالۍ اوسېدونکی و، هغه به ورو وويل: ((ياره ګومان مې نه شي.)) دلته نږدې شل پنځه ويشت دقيقې ناست وو، ځينو زه وپېژندلم ستړي مشي يې راسره وکړل بيا چې نورالله خان ټولو ته معرفي کړم، نو ټولو بيا له سره ستړي مشي وکړل، دې ډله کې يو ملا هم و، ځينې حاجيان د هغه ترڅنګ په لمانځه ولاړ وو، زموږ ملګري عزت الله خان له ملا صيب څخه پوښتنه وکړه چې په ثور غار کې نفل کول څه حکم لري او همدارنګه تلاوت وشي ښه ده او که ونه شي؟ ملا صيب وويل: دا ځای اصلاً د عبادت لپاره نه دی، دلته خلك په دې خاطر راځي چې خلك د رسول مقبول(ص) له زحمتونو او کړاوونو خبر شي او له هغو څخه عبرت واخلي. رسول مقبول(ص) دلته عبادت نه دی کړی، هر

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار چې پیغمبر(ص) کړی وي هغه سنت دی. اصلي خبره داده چې اسلام د سهولت دین دی، نه د مشکلاتو، نو دلته که موږ عبادت پیل کړو، ته لمونځ وکړې بل یې وکړي او بیا پسې بل، دا عادت دلته په عبادت بدلېږي او بیا یو دود ګرځي او دلته چې کوم په سوونو خلك راروان دي، هغوی ټول مجبور دي چې همدا عادت تکرار کړي، نوره نو دلته سخته ګڼه ګوڼه جوړېږي او خلکو ته زیات مشکلات پیداکېږي، نو دا مشکل بیا ددې سبب ګرځي چې د اسلام اساسي اصل ته چې هغه په دین کې اسانتیا او سهولت دی، هغه ته زیان اړوي. د نفلو، سنتو، فرایضو او مستحباتو ځای او

وخت معلوم دی، ولې هلته یې نه کوي چې دلته خلکو ته مزاحمت پېښنوي. د غار خروجي دروازو ته مخامخ په اصطلاح په څلورو ژبو لوحې لګېدلې وې، چې ددې غار کانې او خاوره د تبرك لپاره مه کاروئ، پښتو هم په کې شامله وه. څو شېبې دلته نور هم ناست وو، بیا ټولو په ګډه د افغانستان د ابادۍ او د افغان ولس د سوکالۍ لپاره ډله ییزه دعا وکړه او له دوی څخه مو رخصت واخیست.

د کښته کېدو تکل مو وکړ، بېرته کښته کېدل خو اسانه دي، عزت الله او نورالله ته مې وويل، په پښو مو اوبه واچوئ، ډېره ګټه لري، ما او عزت الله په خپلو پښو اوبه واچولې ماته خو يې ډېره دمه راوسته، يوازې يوه دمه مو په لاره کې وکړه، هغه هم د عزت

الله خان په خاطر. بېرته همغه ځای ته ورسېدو چې سفر مو پيل کړی و، ساعت دا مهال نهه بجې او لس دقيقې دي. يانې زموږ ټول سفر، پورته کېدل، کښته کېدل او هلته دمه کول، نفل دې ټول بهير پنځه دقيقې کم درې ساعته وخت ونيو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سهار چای او استراحت

د نورالله خان انډيوالانو په خپل اتاق کې د چای بندوبست کړی و. نورالله دوی په جبل النور پورې اړوند سیمه کې اوسېږي. له دې ځایه بیا تر جبل النوره د موټر تقریباً نیم ساعت لاره ده. نورالله خپله موټر چلاوه، ښه ګړندی لاړ، نیم ساعت کې هلته ورسېدو، تشناب ته لاړم، مخ او لاس مې ووینځل، تر لږې دمې وروسته، تازه مېوه،

ترکاري، سره کړې غوښه او وچه ډوډۍ راوړل شول، دسترخوان وغوړېده، ډوډۍ مو په ډېر خوند سره وخوړه، کله چې ډوډۍ خلاصه شوه، نو د خوب ښاپېرۍ تیارې په کمین کې ناستې وې، ایرکنډېشن کوټه ښه یخه کړې وه، کمپله مې په پښو راکاږله، د خوب وزرې راباندې خورې شوې. یو وخت چې له خوبه پاڅېدم، څه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کم دوه بجې وې، عزت الله خان هم پاڅېد ، ژر لاړم تشناب ته اوبه مې پرځان تېرې کړې اودس مې وکړ اوبيا مې لمونځ وکړ. بيا (ناصر) ورور چې له فيسبوك او کمپيوټر سره زيات اشنا دی، هغه ته مې وويل چې زما له ټلېفونه او ټېبليټ څخه ټول عکسونه په منظم ډول ميموري او فلش ته انتقال کړه، خپل کمپيوټر کې يې هم خوندي کړه، دا له کابله بيا تر دې دمه د ټولو عکسونو ټولګه ده چې شمېر يې په ترتيب سره سوونو بېلابېلو عکسونو ته رسېږي او زما د ټول يونليك هغه مصوره او حياتي برخه ده. هغه هم ټول تصويرونه خپل کمپيوټر ته انتقال کړل، هم يې ميموري ته او هم يې فلش ته، نو درې ځايه مو خوندي کړل او (۱۵) عکسونه مو ضياءالرحمن ضياء ورور ته په فيسبوك کې د نشر لپاره ورولېږل. دې کار ډېر وخت ونيو، مازيګر او ماښام لمونځ مو هم دلته وکړ او بيا مو له دوی څخه رخصت واخيست. نورالله تر ټکسي پورې ورسولو او تر نږدې نيم ساعت مزله وروسته عمارې ته راغلو، دلته نو زموږ هوتخېلو عزيزانو حاجي خوشال، حاجي عزت الله او د هغوی تره (حاجي رسول) ماته ډوډۍ کړې وه، اصلاً يې غرمه ډوډۍ کړې وه، خو هغه مهال موږ نه وو، زما برخه يې بيا ساتلې وه، په يوه غټه مجمه کې وريجې او دوه غټ غټ کبان ايښي وو، يو مولوي صيب، حاجي عزت الله او ما ډوډۍ په ګډه وخوړه، دا مهال نو دوه نور ملګري، حاجي خان پاچا او يو بل ملګری زما ليدو ته راغلي وو، ژر مو له حاجي صيب رسول څخه اجازه واخيسته، خپل اتاق ته راغلو، حاجي خان پاچا نو دومره جوسونه او خوراکي مواد له ځان سره راوړي وو، چې فکر يې کړی و، دلته په لسګونو کسان ناست وي، حاجي خان پاچا همدلته په حرم شريف کې ساختماني

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارونه کوي، د اوبو ټانکرونه لري او دلته چې د ساختماني چارو لپاره څه اوبه په کاربږي، يوه برخه يې دی راوړي، دی له خپله کاره راضي دی او وايي چې دا دلته اسانه کار دی، خان پاچا وويل، مدينې منورې ته به زه درسره لاړ شم، دولتي موټر کې مه ځئ، زه مو خپل وړوکي ګاډي کې بيايم، په لاره کې به بېلابېل ځايونه هم

وګورو، ساعت به مو هم تېر شي، مدينه ډېر ښکلی ځای دی او دا به زما لپاره د خوشبختۍ خبره وي چې زه ستاسو عزت وکړم. زما به هم درسره ساعت تېر شي.

حاجي خان پاچا ته مې وويل د جمعې ورځې سهار به که د خدای(ج) رضا وه، حرکت کوو، خو که کومه مهمه خبره پيدا شوه چې سفر يې ځنډاوه بيا به يو بل ته احوال ورکړو. همدې خبرې سره حاجي خان پاچا او ملګري يې د خپل استوګنځي او موږ د خوب پر لوري لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرله پسې طوافونه

د تلې (۱۶)مه، د اکتوبر(۸)مه او د ذوالحجې (۱۴)مه د چهار شنبې ورځ ده، د سهار لمونځ مې خپل اتاق کې وکړ، تېره ورځ مې له ځان سره پرېکړه وکړه چې د عمرو د طواف په ګډون به شل طوافونه پوره کوم، شل طوافونه ځکه چې (شل) عدد په پښتو کې د مکمل شي مانا ورکوي، وايي دا دنيا چا نه ده شل کړې، خو

پلانکي شل کړه. سهار چای مې په خپل اتاق کې وڅښه، تقريباً څه باندې (۹) بجې حرم شريف ته داخل شوم، طواف ته لاړم، لومړی طواف مې تر لسو بجو او لسو دقيقو پورې خلاص کړ، ډېره ګرمي او ډېر رش و، دا مې په پرله پسې ډول ديارلسم طواف و. زما د ارادې له مخې (۷) طوافونه لا نور هم پاتې دي. نن مې نيت دی چې تر څلورو زيات طوافونه وکړم. سبا پنځه، د عمرې نيت هم لرم، يو طواف خو په هغې کې هم شامل دی. ننني طواف هم خوندور و او هم سخت و، هډوکي يې راته ښه نرم کړل، جامې مې تر ښېخه پور ې لمدې شوې، تر طواف وروسته مې د خدای(ج) د کور (بيت الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

شریف) دروازې ته مخامخ دوه رکعته لمونځ ادا کړ، دا طواف مې خاص د خدای د رضا لپاره وکړ، بیا راغلم په مسجد الحرام کې مې زمزم اوبه وڅښلې، لږه دمه مې ووهله، جامې مې لا هم لمدې دي، یوازې پنځه دقیقې نور هم کېنم او بیا ځم بل طواف ته!

اوس لس بجې او (۱۷) دقیقې دي. تقریباً (۲۲) دقیقې تر لسو تېرې وې چې بیا طواف ته داخل شوم، دا ځل هم سور لمر او ګڼه ګوڼه، ښه د مزې ګڼه ګوڼه وه، خو ما بیا هم د ابراهیم د مقام او کعبې شریفې ترمنځ طواف پیل کړ، دا ځای ډېر سخت او ګڼه ګوڼه په کې زیاته وي، خو سړی ژر طواف کولای شي، په ګڼه کې هم یوه دوره تر (۶-۸) دقیقو پورې چې تکړه سړی وي، وخت نیسي، دا

طواف مې درې څلور دقیقې کم یوولس بجې خلاص کړ، ډېر تږی وم، اول مې طواف لمونځ وکړ بیا مې یو ګیلاس اوبه وڅښلې او بل ګیلاس مې پر سر واړوه. پوره یوولس بجې بیا طواف ته داخل شوم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ځل مې ځان ښه ګړندی کړ (۲۵) کم دولس بجې ترې راووتلم اول مې د خدای کور ته مخامخ دوه رکعته طواف لمونځ وکړ، بیا مسجد الحرام ته راپورته شوم، یو ګیلاس اوبه مې وڅښلې او د ماسپښین لمانځه لپاره په مسجد کې انتظار کاږم اوس ساعت پنځه لس کم دولس بجې دي، په دې ډول مې نو نن د سهار له (۹) بجو څخه تر (۲۵) کم دولسو بجو پورې درې بشپړ طوافونه وکړل، الله(ج) دې په خپل دربار کې قبول او منظور کړي.

اوس ساعت (۲۵) کم یوه بجه ده د ماسپښین لمونځ مو په جماعت سره ادا کړ، جامې مې لاهماغسې لمدې خیشتې دي، که د مسجد کومې بلې یخې برخې ته لاړم، نو حتمي د مریضۍ احتمال شته، د مسجد دا برخه چې بیت اله شریف ته ډېره نږدې او مخامخ ده، ډېره یخه نه ده، دا برخه د پخوانۍ مسجد پاتې ودانۍ ده، چې په نوي پلان کې به یې نوې ودانۍ ځای نیسي. زړه مې دی چې د خلکو په کمېدو سره یوځل بیا طواف ته لاړ شم، ګرمي به وي، خو دا مهال د خلکو ګڼه ګوڼه د پخوا په اندول کمه وي، نو که د خدای(ج) رضا وه یو ځل بیا طواف ته ځم، وږی نه یم، خو تږی یم، خو که یوځل یخ ایرکنډېشن ته کېناستم د تېرو تجربو پر بنسټ فکر نه کوم بیا په اسانۍ پورته شم. دا مې د نن ورځې څلورم طواف دی پنځه لس کم یوه بجه طواف ته داخل شوم. ما ویل ځه ګرمي ډېره ده خلك به کم وي خو چې ورغلم نه د سړیو کمی و، نه د مېرمنو او نه د ګرمیو بیا مې ځان د بیت الله شریف نږدې ساحې ته ورسوه، د ابراهیم مقام او د کعبې خونې ترمنځ طواف سخت دی خو دورې ژر ژر پوره کېږي. په هره دوره کې به مې د دسمال څنډې ته یوه غوټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اچوله، اتلس دقیقې تر یوې تېرې وې، چې طواف مې بشپړ کړ، بیا مې د بیت الله شریف دروازې ته مخامخ د طواف له لیکو بهر دوه رکعته لمونځ وکړ، بیا پاس مسجد ته راغلم، دلته مې لومړی دوه ګیلاسه زم زم اوبه وڅښلې بیا دلته په مسجد کې د یوې ستنې ترڅنګ کېناستم، ددې ځای هوا ډېره مناسبه وه، ډېره یخه نه وه، چې سړی ناراحت کړي، نو دلته یوه شېبه کېناستم چې خولې مې لږ وچې شي او لږه دمه راشي، خدای مهربانه دی چې د بل طواف توفیق راکړي. نن مې صحت ډېر ښه دی، زما عادت دی چې کله ډوډۍ وخورم د ماسپښین لمونځ وکړم، نو خوب راته تیار په دروازه

کې ولاړ وي، خو نن نه ډوډۍ خورم او نه راته خوب راځي، خدای دې وکړي چې تر نن ماسخوتنه همداسې پاتې شم او خپل هغه طوافونه پوره کړم چې په ذهن کې مې د هغو تعهد کړی دی. اوس ساعت یوه نیمه بجه ده. لږه دمه راغله نو له دې ځخه مې ګټه پورته کړه، د څو ملګرو تلیفونونو ته مې ځواب ووایه او همدارنګه کابل کې مې ډاکتر صیب خوشال روهي او ډاکتر صیب فیض محمد ځلاند ته زنګ وواهه او د هغوی د احوال پوښتنه مې وکړه، دغه راز

(c) ketabton.com: The Digital Library

مې هغوی ته وویل چې د هویت په تذکرو کې د افغان کلمې د لیکلو مخالفینو هڅه پیل کړي چې پر ډاکتر اشرف غني احمدزي باندې هم د ملي هویت د مسخه کولو پلان عملي کړي. هغوی دواړو ژمنه وکړه چې موږ به ضرور دا مسله تعقیبوو، تر دې دمخه مې د سرحدونو چارو وزیر (ډاکتر اکرم خپلواك) او د مخابراتو وزارت مرستیال (ایمل مرجان) ته هم په دې اړه جلا جلا ټلیفونونه کړي وو. اوس ساعت پنځه کم دوه بجې دي، یو ځل بیا طواف ته داخلیږم، خدای(ج) دې توفیق راکړي چې دا طواف هم په خیر سره ترسره کړم.

پنځم طواف هم په خیر ترسره شو، دا طواف نو ډېر اسانه او خورا

ارام و، تراوسه مې (۱۷) طوافه کړي، تر دې مې په کې اسانه طواف نه و کړی. له دوه رکعته لمانځه سره یې ټول نیم ساعت وخت ونیو، لمونځ مې بیا د بیت الله شریف دروازې ته مخامخ ادا کړ، بیا مسجد الحرام ته راپورته شوم، ډېر تږی هم نه وم، خو یو ګیلاس اوبه مې د ثواب لپاره وڅښلې، په مسجد کې مې لږه دمه هم ووهله

(c) ketabton.com: The Digital Library

او کابل ته مې یو دوه ټلیفونونه هم وکړل، دلته په مسجد کې ټولو سره ټلیفونونه دي، ټلیفون څه کوې چې یو زیات شمېر په کې خوبونه هم کوي، ان د لمانځه په وخت کې هم د ځینو ټلیفون چالان وي، اوس ساعت (۱۵) کم درې بجې دي، لس کم درې بجې د نن ورځې د شپږم طواف لپاره ځم، خدای دې راته قبول او منظور کړي.

شپږم طواف مې هم په ډېرې اسانۍ او ښه ډول سرته ورسوه، (۲۵) دقیقو کې، د لمونځ زمینه هم په ابراهیم مقام کې مساعده شوه، دلته لس دولس تنه نور هم پر لمانځه ولاړ وو، د لمانځه او

طواف ټول وخت تقریباً (۲۹) دقیقې شو. ډېر په ارامۍ سره تصور مې هم نه کاوه، له طوافه رابهر شوم، اوس د طواف په وروستۍ لیکه، چې څو شیبې وړاندې به خلکو طواف کاوه او اوس یې د لمانځه لپاره لیکه جوړه کړې، همدلته ناست یم، مخ مې د خدای د کور پر لورې مخامخ د کعبې شریفې پر دروازه لګې، د مازیګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمانځه لپاره صفونه ورو ورو په جوړېدو دي، که د مازيګر تر لمانځه وروسته قوت پاتې و، نو زړه مې دی چې تر ماښام پورې دوه طوافه نور هم وکړم. خدای دې توفيق راکړي، اوس درې نيمې بجې دي، دا شېبه خوښ پر دې يم چې خدای پاك ډېر عادل دی. درې طوافه يې له سهاره د ماسپښين تر لمانځه پورې او درې نور يې د ماسپښين له لمانځه څخه د مازيګر تر لمانځه پورې راته په نصيب کړل. د دواړو وخت يو شان و دواړو کې مې درې درې طوافه وکړل.

د مازيګر جمع مو وکړه او بيا د جنازې لمونځ، بيا مسجد ته راپورته شوم، دوه ګيلاسه اوبه مې وڅښلې، تونده مې ماته شوه، غواړم څلور بجې او لس دقيقې بېرته طواف ته کښېته شم، خدای دې د نن ورځې دا اووم طواف هم راته اسانه او په خپل دربار کې قبول کړي. اوس پنځه کم څلور بجې دي. د مازيګر او ماښام ترمنځ په طواف کې ډېره ګڼه ګوڼه وي. اووم طواف هم په خير سره پای ته ورسېد، خو په ډېر تکليف، داخل نو ګڼه ګوڼه دومره زياته وه چې د نن ورځې په ټول بهير کې نه وه، هوا ښه وه خو رش ډېر زيات و، هر چا زور واهه خو هر چا بې ځايه زور واهه ما چې د طواف ښه مهارت زده کړی و، د خلکو په مخالف جهت کې هېڅ وخت حرکت نه کوم، نو ډېر نه په تکليف کېږم، خو هغه خلك چې په مخالف جهت کې حرکت کوي او يا غواړي ځان له طوافه وباسي هغوی هر چاته مزاحمت پېښوي. دې طواف بيا لمونځ او بيا تر مسجده راتګ تقريباً (۵۰) دقيقې وخت ونيو، لمونځ مې بيا په ښه ځای کې ادا کړ، اوس چې دا يادښت ليکم درې دقيقې کم پنځه بجې دي، اوس

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ځل بیا طواف ته کښېنته کېږم، خدای دی ددې طواف توفیق هم راکړي. ګڼه ګوڼه تر حده تېره ده.

دا ځل نو دومره ګڼه ګوڼه وه چې د غنم دانه دې له پاسه اچولې وای، نو د چا خبره ځمکې ته به نه وه غورځېدلې، په ډېر مهارت په مایل ډول د طواف دې بلې نقطې ته مې داسې ځان برابر کړ چې د ابراهیم مقام او د بیت الله شریف ترمنځ شوم، دلته هم د کعبې د دېوال ته درې څلور لیکې خلك راڅخه وړاندې وو، په همدې لیکو کې تاوېدم، ګڼه ګوڼه تر حده زیاته وه، د ټولې پښې داسې خولې او

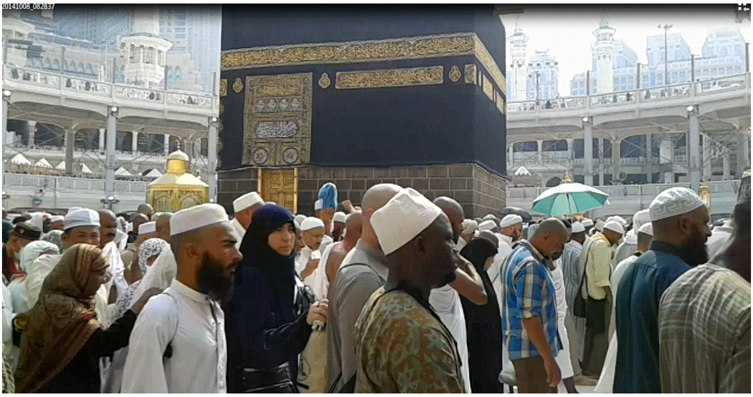

ښويې شوې وې، لکه کب، د چا پر پښه چې به د بل چا پښه ولګېده، نو لکه د کب په شان به ښويې شوه، ټولو درودونه لوستل، د هېچا چاته پام نه و، هر سړی او هر څوك په خپل غم کې ډوب و، مېړمن له خپل خاوند سره تر پایه په یوځای نه شوه تللی، ټول شیطاني هوسونه مړه وو، هر سړي ته د خپلې تېرې ماضي نیمګړتیا او تېرې هېرې خاطرې یوه په بل پسې یادېږي، ټول د ښښنې لپاره لاسونه پورته کوي، بسم الله، الله اکبر، اللهم ربنا او نورې مسنونه دعاګانې وايي، د هر چا په لاس کې د دعاګانو واړه واړه کتابونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي، دا اتم طواف مې په ډېر تکليف خو په خير سره خلاص کړ، طواف لمونځ مې بيا د بيت الله شريف دروازې ته مخامخ د طواف د ليکو تر شا په داسې حال کې ادا کړ چې د کعبې شريفې پر دروازې مې مخامخ سترګې لګېدې.

تر لمانځه وروسته بېرته مسجد ته پورته شوم، خو دا ځل د مسجد يوه بله څنډه کې اوس لس دقيقې کمې شپږ بجې دي. دغه يادښت مې وليکه، اوس د ماښام لمانځه ته لږ وخت پاتې دی، تر دې ځايه خو خدای دومره توان راکړ چې زما په تصور کې هم نه ګرځېده چې په يوه ورځ به زه اته بشپړ طوافونه وکړم، کېدی شي

ډېرو کمو خلکو پر يوه ورځ دومره طوافونه کړي وي، ممکن ډېرو تر دې ډېر کړي وي، خو په داسې ګرمۍ او ګڼه ګوڼه کې کېدی شي ډېر کمو خلکو دومره طوافونه کړي وي، هغه هم د اکبر حج په موسم کې چې ويل کېږي سږ کال لږ تر لږه له بهر، عربي هېوادونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او په خپله له سعودي څخه اته نيم ميليونه کسانو په رسمي او نارسمي ډول د حج په مراسمو کې ګډون کړی دی. سعوديان او په مجموع کې عرب چې کله هم د اکبر حج خبره واوري نو بيا ښځه او نر، ځوانان او بوډاګان حج ته راروان وي، دوی ته څوك ممانعت هم نه شي کولای او همدارنګه نور عربان او پانګوال. ماغوندې عاجز

او کمزوري انسان ته چې په دې سخته ګرمۍ کې خدای(ج) پر يوه ورځ د اتو بشپړو طوافونو توان راکړ، نو هر سړی دې په دې پوه شي چې د دې نړۍ تر شا د داسې يو ځواکمن ذات واك چلېږي چې د هرې ذرې ذرې حساب او کتاب ورسره دی. دادی ساعت شپږ بجې شو، لږه شېبه وروسته د ماښام جمع تيارېږي.

دوه دقيقې تر شپږو تېرې وې چې د ماښام جمعه تياره شوه، تر جماعت وروسته د جنازې لمونځ و، تر هغه وروسته مو سنت ادا کړل، ساعت شپږ نيمې بجې و، يوځل بيا مې طواف ته زړه وشو، ما ويل راځه خدای به انرژي درکړي، هډوکي دې هم تيار نرم شوي، راځه يو بل طواف هم وکړه. همداسې د ملك عبدالعزيز باب له لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا ورداخل شوم، په ډېر مایل ډول چې هېڅ چاسره مې ټکر هم رانغی، بیا مې د ابراهیم مقام او د کعبې شریفې ترمنځ ساحې ته ځان ورسوه. طواف مې پیل کړ، دا ځل مې بین الرکین هم ښکل کړل او هم مې پرې خپل لاسونه او تندی وموښل، ګڼه ګوڼه ډېره وه، خو طواف مې په ښه ډول ترسره کړ، تر طواف وروسته مې بیا د کعبې شریفې دروازې ته مخامخ د طواف د وروستۍ لیکې ترڅنګ دوه رکعته لمونځ وکړ، تر هغه وروسته چې مې ساعت ته وکتل نو

پنځه دقیقې تر اوو تېرې وې، یو طواف بل هم کېده، خو لږ راته حیا راغله، ما ویل خدای پاك به وایي چې څه دې غوښتل تر هغه مې درته زیات توان درکړ، ته څه د نورو عبادت ته هم پام وکړه، ګڼه ګوڼه مه جوړوه، هغوی چې کمزوري، معیوب، یا سپین ږیري او معذور دي، هغوی به څه کوي، که نه صحت مې ډېر ښه و، پرېمانه اوبه مې څښلې او پرېمانه خولې راڅخه تللې، تراوسه پورې په ټول عمر کې زه تر دې حده نه وم خولې شوی، نهه ځله طواف په یوه ورځ کې. هغو خلکو چې د حج په داسې ګڼه ګوڼه کې طواف کړی وي، هغوی پوهېږي، چې پر یوه ورځ نهه طوافونه اسانه کار نه دی. له

(c) ketabton.com: The Digital Library

سهاره بیا تر دې دمه مې جامې وچې نه شوې. په مسجد الحرام کې د عبدالعزیز باب له لارې راووتم او د مسجدالحرام بلې نوې جوړې برخې ته چې زموږ عمارې ته هم ډېره نږدې او ښایسته یې جوړه کړې وه، راغلم دلته د ښځینه وو او نارینه وو برخه جلا ده، ډېر لوکس او ډېر ارام دی. اوس ساعت پنځه ویشت کم اته بجې دي او د ماسخوتن تر لمانځه وروسته به په خیر سره خپلې عمارې ته ځم، نن له سهاره بیا تر دې دمه هېڅوک راسره نه شته، هېڅ حاجي ملګری، یوازې خدای راسره ملګری دی او پر سر مې ولاړ دی، دا

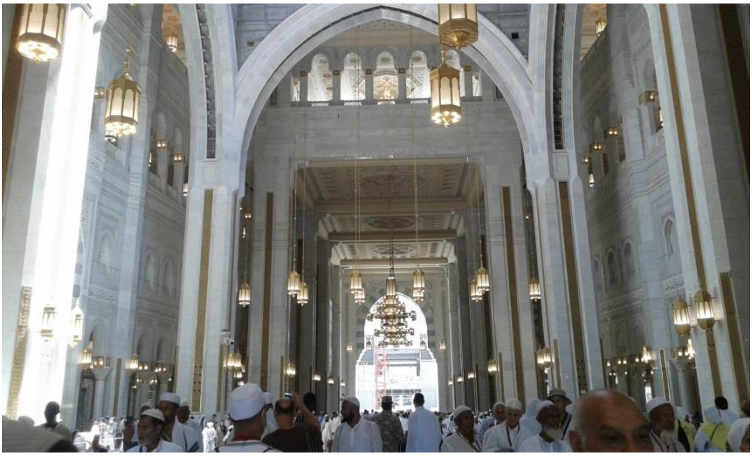

دی د ماسخوتن د لمانځه اذان یې هم وکړ، څو شېبې وروسته جمع تیارېږي او تر لمانځه وروسته به عمارې ته ځم، ټلیفون مې چارج خلاص کړی، کېدی شي ډېرو دوستانو زنګونه وهلي وي او ځینې یې عمارې ته د لیدو په خاطر هم راغلي وي، خدای دې زما دا طوافونه د ټول افغان ولس او مسلمان امت د سوکالۍ لپاره په خپل دربار کې قبول کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سوکالۍ احساس او مېلمانه

کله چې د ماسخوتن تر لمانځه وروسته عمارې ته لاړم، لومړی مې ټلیفون چارج کې کېښود، بیا مې پرځان اوبه تېرې کړې، لږه دمه راغله، تر دې دمخه په لاره کې عبدالخبیر، چې څو ورځې دمخه راسره په مسجد الحرام کې اشنا شو او څو تنه نور حاجیان هم راسره ملګري شول، د عمارې مخې ته مې افغاني ډوډۍ ولیده، هغې ته ودرېدم، د عبدالخبیر ملګري ژر راته ډوډۍ راواخیستې، پیسې یې ورکړې، ښه د مزې سترۍ وم، عزت الله خان هم ټلیفون په اتاق کې پرې ایښی و، حیران وم چې ډوډۍ به څنګه راوړم، حاجي رضاخان چې هر وخت راځي، نو یو پنډ ډوډۍ، مېوه او جوسان ورسره وي، کله چې مې ټلیفون روښانه کړ، نو د هغه زنګ راغی، ویل یې در روان یم څه د خوراك دروړم؟ ویل یې یو بل ملګری حاجي هم راسره دی، ما ویل چې راتلې دلته یو پاکستانی هوټل دی، له هغه څخه چکن کړایي راوړه، دې کې لا څو دقیقې نه وې وتلې چې زموږ د لغمان څو تنه اوسېدونکي چې دلته له کلونو کلونو راهیسې په طایف کې اوسېږي زما لیدو ته راغلل، ښاغلی حاجي عبدالکافي او څلور تنه نور مشران ورسره وو.

تر عبدالکافي او ملګرو وروسته یې عبدالخبیر اتاق ته راغی، ډك پلاستیکونه یې لاسونو کې وو، چکن کړایي، تازه مېوه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوسان یې بار کړي وو، مېلمنو او ما ورته ویل دا څه کوې؟ ده ویل ما فکر وکړ چې ته به ستړی یې نو ځکه مې دا راوړل، ما ویل ما خو چاته دمخه ویلي وو، ما عبدالخبیر او نورو مېلمنو ته د ډوډۍ

ست وکړ، خو دوی ویل موږ ډوډۍ خوړلې ده، دا وخت حاجي رضا خان او ورسره ملګری حاجي یې راننوتل، ډك پلاستیکونه، تازه مېوه، جوس پیپسي او کې اف سي (K.F.C) چرګان ورسره دي، ویل یې چکن کړایي مې پیدا نه کړه دا مې راوړل، ما ویل هغه ده چکن کړایي هم یو ملګري راوړې ده. دوی یوه هم ډوډۍ ونه خوړه موږ مولوي صیب عبیدالله نیازی او مولوي حسیب الله راوغوښتل هغوی مړی نیمه وخوړه خو ما (یون) او عزت الله ځانونه ښه ماړه کړل. بیا له طایف ښخه راغلو حاجي صیب عبدالکافي او نورو ملګرو اجازه واخیسته او ما ته یې بلنه راکړه چې طایف ته لاړ شم او له ټولو هېوادوالو سره هلته وګورم، هغوی وویل ستا راتګ حتمي دی او زموږ د زړونو د خوشالۍ سبب ګرځي، دا زموږ لپاره ویاړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی چې د مسافرۍ په ژوند کې خپل یو داسې مشر ګورو چې له کلونو کلونو مو ارمان و. زما دومره ټلوېزیوني مرکې او خبرې د حاجي عبدالکافي په یاد وې چې زما په خپله هم هغومره یاد کې نه دي پاتې، حاجي عبدالکافي وویل د ژوندون ټلوېزیون لیدل اوس زموږ داسې عادت ګرځېدلی لکه یو عملي سړی چې نسوار اچوي او چې یو وخت یې ونه ګورو نو فکر مو خراب وي، همدا ژوندون ټلوېزیون دی چې به مجموع کې ټول افغانان او په تېره بیا ویده پښتانه یې راویښ کړل، حاجي عبدالکافي وویل، په طایف کې ډېر افغانان او په تېره بیا د لغمان خلك اوسېږي، ټول درته په طمع دي، نو هیله کوو چې ضرور راشې. د مدینې منورې لاره هم له همدې ځایه تېرېږي، غرمه به دې موږ سره وي، بیا به په خیر سره مدینې منورې ته ځې، ما ویل که کارونه مو د جمعې تر ورځې پورې جوړ شي نو ضرور به درځو. بیا هغوی خدای پاماني وکړه، زه چې دا مهال ښه ستړی وم، د خوب پر لوري لاړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروستۍ عمره

د میزان (۱۷)مه، دذوالحجې (۱۵)مه او د اکتوبر (۹)مه نېټه د پنجشنبې ورځ وه، سهار وختي پاڅېدم، اودس مې وکړ، زه او عزت الله د سهار لمانځه لپاره حرم شریف ته لاړو، تر لمانځه وروسته بېرته اتاق ته راغلو، استراحت مو وکړ، تر استراحت وروسته مو چاى وڅښنه دا مهال نو، لس بجې شوې، بیا مې د انډیوالانو ټلیفونونو ته ځواب ورکړ، کابل کې ژوندون ټلوېزیون ته مې زنګ وواهه، یوه لنډه مرکه مې وکړه د ملي هویت او په برېښنایي تذکرو د اسلام او افغان کلمو د لیکلو په باب مې مرکه وکړه او د عمرې پلان مو ترتیب کړ.

د ماسپښین لمونځ او عمره: اودس مو وکړ یوولس نیمې

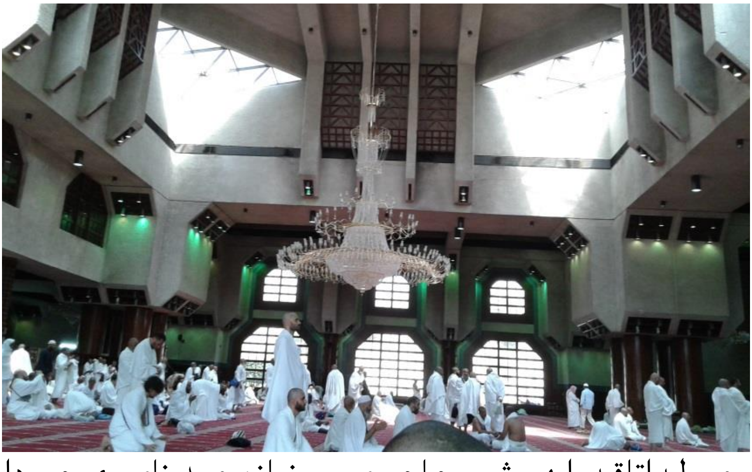

بجې له اتاقه رابهر شو، حاجي صیب نیازمحمد ناصري چې دا مهال مدینې منورې ته زموږ د سفر د برابرولو پر چارو مصروف دی او په بعثه کې کار کوي، هغه راته احرام په اساسي ډول وتړه او بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حرم شریف پر لوري وخوځېدو، ټیك د لمانځه وخت ته ورسېدو، د ماسپښین تر لمانځه وروسته د بي بي عایشې جومات ته لاړو، دا جومات چې د (تنعیم مسجد) په نامه هم یادېږي د مسجدالحرام په اوه کیلو متري کې د مکې مکرمې او مدینې منورې پر سړك چې د هجرت سړك په نامه هم مشهور دی، پروت دی او هغه ځای دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم بي بي عایشې ته هدایت وکړ چې له همدغه ځایه عمرې ته احرام وتړي، اوس حاجیان او هغه کسان چې په مکه مکرمه کې دي، له همدغه ځایه احرام تړي. احرام تړلو لپاره بل ځای (جعرانه) جومات دی، دا مسجد د مکې مکرمې او طایف ترمنځ پروت او مکې مکرمې ته نږدې دی. رسول الله صلی الله علیه وسلم چې کله د مجاهدینو ترمنځ د (هوازن) غنیمتونه وېشل، نو

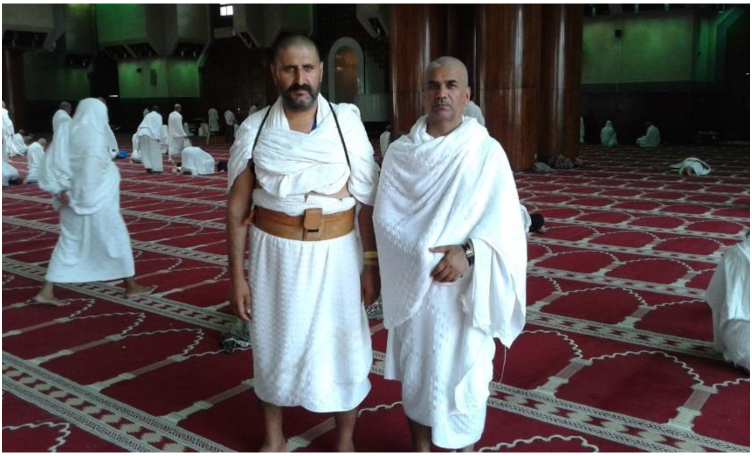

همدلته مېشت شو، همدارنګه کله چې له (حنین) غزا څخه راوګرځېد، نو همدلته ته کوز شو او له همدغه ځایه یې د عمرې لپاره احرام وتړه. دا مسجد د مکې مکرمې اوسېدونکو لپاره د احرام تړلو ښه ځای دی. ټکسیوان راڅخه تر بي بي عایشې جوماته

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورې (۳۰) ریاله واخیستل، مونږ درې تنه وو، حاجي عزت الله او حاجي مولوي حسیب الله هم راسره وو. په احرام کې بي بي عایشې جومات ته لاړو، د عمرې نیت له همدې ځایه کیږي. لومړی مو هلته په تشنابونو کې غسل وکړ، ښه وو پر تشنابونو ډیره ګڼه ګوڼه نه وه، بیا د بي بي عایشې جومات ته لاړو، لومړی مو دوه رکعته تحیة المسجد لمونځ وکړ او بیا مو دوه رکعته عمرې لمونځ ادا کړ، تر هغه وروسته ما د افغانیت، اسلامیت او انسانیت لپاره د خپلې دې عمرې نیت وتړه، له الله رب العزت څخه مې وغوښتل چې ددغو دریو سترو ارزښتونو د لوړاوي، ساتنې، پالنې او جګونې لپاره زما دغه عمره قبوله کړي او ماته یې اسانه کړي. تر هغه وروسته همغه ټکسیوان چې مونږ یې بي بي عایشې مسجد ته رسولي وو، بیرته په (۳۰) ریاله حرم شریف ته راوستلو، د ملك فهد دروازې له لارې

مسجدالحرام او بیا طواف ته داخل شو. ما حاجي عزت الله او حاجي مولوي حسیب الله ته وویل چې د کعبې شریفې ترمنځ دېوالل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته نږدې به طواف کوو، دا ځای لږ سخت دی خو طواف ژر خلاصېږي، هملته درې واړه ورغلو، زه مخکې او دوی راپسې وو، عزت الله زما پر اوږو او مولوي صیب د هغه پر اوږو لاسونه ایښي وو، لومړی دور مو په دې ډول بشپړ کړ، د دویم دور په پای کې حاجي عزت الله وویل، زه مخکې کېږم، تا خلك په عزابوي، ته زما پر اوږو لاسونه کېږده، عزت الله چې د خدای په فضل وجود کې ښه دی، دمخه شو ما یې پر اوږو لاسونه کېښودل، ګڼه ګونه ډېره وه، خو دی لکه زغروال ټانك دمخه او ما یې پر اوږو لاسونه ایښي وو، پړاوونه مو په ښه ډول ترسره کړل، په (۳۵) دقیقو کې مو ټولې دورې پوره کړې، خو مولوي صیب حسیب الله راښخه په نیمایي کې لادرکه شوی و، تر طواف وروسته ما او عزت الله خان دوه رکعته لمونځ ادا کړ، د کعبې شریفې دروازې ته مخامخ، بیا د صفا غونډۍ مخې ته راغلو، وعده مو داسې وه چې که هر یو د طواف پر وخت لادرکه شو، وروستی ادرس به مو دا ځای وي او بیا به ددې مقدسو ځایونو شوط پوره کوو. لږه شیبه وروسته مولوي صیب حسیب الله هم زنګ وواهه موږ خپل ادرس ورکړ، پنځه دقیقې وروسته هغه هم راورسېد، له جیبه یې کتاب راوویست له صفا غونډۍ څخه مو په مسنونو دعاګانو خپل عبادت پیل کړ. طبیعي خبره ده چې د حج د ټولو مراسمو او به هر ځای کې هغه اړونده دعا د ټولو حاجیانو په حافظه کې نه وي د بېلابېلو هېوادونو حاجیانو په ځانګړو پاڼو او وړو وړو کتابګوټو کې مسنونه دعاګانې چاپ کړې وي، ځینو سره یې د هغوی د خپلو ژبو ژباړه هم مل وي، اکثره د کاغذ له مخې دعاګانې لولي. نو زموږ مولوي صیب هم د واړه کتاب له مخې دعاګانې لوستلې، ددې لپاره چې راتلونکو حاجي

(c) ketabton.com: The Digital Library

صاحبانو ته مو یوه څه اسانتیا برابره کړې وي، ښه به وي چې دلته مسنونه دعاګانې او د هغو اړوند ځایونه راوړو چې په کومو ځایونو

کې د کومو دعاګانو لوستل په کار دي:

تلبیه:

لبَّیك اللّهمّ لبَّیك، لبَّیـك لا شریك لـك لبَّیـك، إنّ الحمـد و النّعمـة لك و الملك، لا شریك لك.

جومات ته د ننوتو دعا:

اللهم افتح لی ابواب رحمتك.

د طواف د پیل دعا:

بسم الله والله أکبَرُ اللّهُمَّ إیماناً بِکَ، وَ تَصئدیقَاً بِکِتابِکَ، وَ وَفاءً بِعَهئدِکَ، و إتِّباعَاً لِسُنَّةِ نَبِیِّکَ مُحَمَّدٍ علیه الصَّلاة وَ السَّلام.

د یماني رکن دعا:

(c) ketabton.com: The Digital Library

الهم انی اسئلك العفو والعافية فی الدنيا والاخرة، ربنا اتنا فی الدنيا حسنة و فی الاخرة حسنه و قنا عذاب النار.

د طواف پر مهال دعا:

سبحان الله والحمد لله و لااله الاالله والله اكبر، ولاحول ولاقوة الاباالله.

د رحمت ميزاب دعا:

اللهم اظلنی تحت ظلك يوماً لاظل الاظلك، اللهم اسقنی بكاس محمد صلی الله عليه وسلم شربة هنية و مرينة لاظما بعدها ابدا.

د زمزم اوبو د څښلو پرمهال دعا:

اللهم انی اسئلك علماً نافعاً ورزقاً واسعاً وشفاءً من كل داء.

د صفا او مروه دعا:

ان الصفا والمروة من شعائرالله، فمن حج البيت اوعتمر فلا جناح عليه ان يطوف بهما، ومن تطوع خيراً فان الله شاكر عليم. لا اله الاالله وحده لاشريك له، له الملك و له الحمد و هو علی كل شئ قدير.

د صفا او مروه ترمنځ دعا:

رب اغفرلی و ارحم، انك انت الاعز الاكرم.

د شيطان ويشتلو دعا:

بسم الله الله اكبر، رغما لشيطان و رضا للرحمن، اللهم اجعله حجاً مبروراً و ذنباً مغفوراً و سعياً مشكوراً.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عرفات میدان دعا:

اللهم لک الحمد کاالذی نقول و خیراً مما نقول، اللهم لک صلاتی و نسکی و محیای و مماتی و الیک ما بي و لک رب تراثی، اللهم انی اعوذبك من عذاب القبر، و سوسة الصدر و شتات الامر، اللهم انی اعوذبك من شر ما تجیئ به الریح، اللهم انی اسئلك من خیر ما سالك به عیدك ونبیك و اغوذبك من شر ما استعاذ به نبیك، ربنا ظلمنا انفسنا و ان لم تغفرلنا و ترحمنا لنكونن من الخسرین، ربنا اتنا فی الدنیا حسنة و فی الاخرة حسنة و قنا عذاب النار. (سل ځله) . (لااله الاالله وحده لاشریك له، له الملك و له الحمد و هو علی كل شئ قدیر). (قل هوالله احد (سل ځله). (پر حضرت محمد (ص) درود شریف ویل.)

اوه پړاوونه مو ووهل، هر کله چې به د صفا او مروه غونډیو سرته ورسېدو، مولوي صیب حسیب الله به دعاګانې لوستلې او موږ به تکرارولې، ان یو نیم بل شخص به هم دا دعاګانې تکرارولې، په دې ډول مو خپلې سعې (هڅې) پوره کړې.

کله چې د وروستي (اووم) شوط لپاره د مروه غونډۍ سرته ورسېدو، دعا مو وکړه، نو یوه دقیقه وروسته د ماز یګر اذان وشو، لږه شیبه چې تېره شوه، لمونځ مو په جماعت سره ادا کړ او بیا مو د جنازې لمونځ وکړ، له همدې ځایه د عمارې پر لوري په دولتي موټر کې راغلو، دوی دواړو وویل، موږ خو یو بل ته سر خریو ما ویل زه خو ځم سلماني ته، زه لاړم سلماني ته، ګڼه ګوڼه نه وه، سلماني ته کیناستم همغه سلماني ته چې د اختر پر لومړۍ ورځ یې د شیطانانو تر ویشتلو وروسته ماته سر په شل ریاله خریلی وو، نن یې په لس

(c) ketabton.com: The Digital Library

ریاله کل کړ، اتاق ته راغلم، دوی لا خپل سرونه نه وو خریلي، تشناب ته ننوتم، بیا مې پر ځان اوبه تېرې کړې اودس مې وکړ او ځان مې له احرامه خلاص کړ، جامې مې واغوستې، لږ وروسته حاجي عزت الله او مولوي صیب حسیب الله دواړه سر خریيلي راښکاره شول او هغوی هم ځان له احرامه خلاص کړ.

لږه دمه مو وکړه، یخچال کې چې مې له راتګ سره سم لږه انرژي او جوس ایښي وو، تیار څښناك ته برابر وو، ما او عزت الله هغه وڅښل او بېرته د ماښام د لمانځه لپاره د حرم پر لوري راغلو. د ماښام لمونځ مو د صفا او مروه غونډۍ ترمنځ په دویم پوړ کې ادا کړ او بیا تر دې وروسته د حرم شریف د نوې ودانۍ پر لوري

وخوځېدو، چې دلته اکثره وخت موږ د ماسخوتن لمونځ ادا کوو او بیا د عمارې پر لوري پلې ځو. د ماښام تر لمانځه وروسته نیازمحمد ناصري ورور راته زنګ وواهه چې د وزیر صیب په همکارۍ مو درته د سفر امکانات انشالله برابر کړل، د اکتوبر پر (۲۲) به مو له مدینې څخه پرواز وي. په (فلایټ دوبۍ) الوتکه کې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

سبا پورې به انشاالله د سفر کاغذونه درته راوړم، مدینې ته به لاړ شئ.

خپل (۴۰) لمونځه به پوره کړئ او بیا به له همغه ځایه کابل ته ځئ، دا نو ډېر ښه زېری و، چې له څو ورځې راهیسې مې ورته انتظار درلود او هر چاته دا سهولت نه برابرېږي. د ماښام تر لمانځه

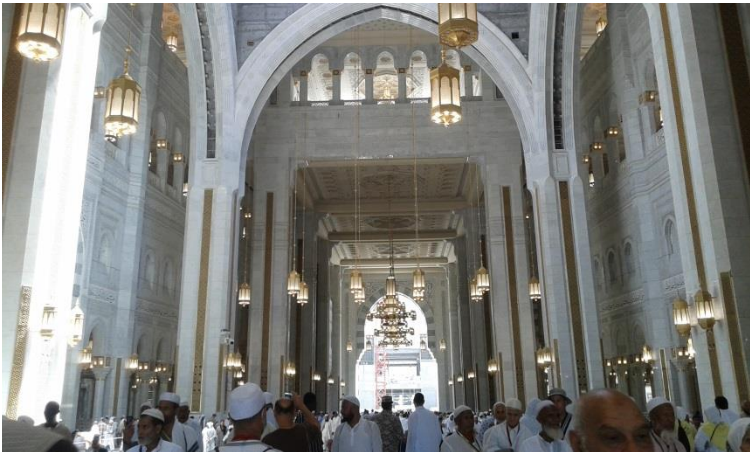

وروسته مې په مسجد کې دغه یادښت ولیکه، دادی اوس ساعت (۲۵) کمې اته بجې دي د ماسخوتن د لمانځه اذان یې وکړ، څو شېبې وروست جمع تیارېږي او تر جماعت وروسته به بیا عمارې ته ځو او پاتې کارونه به تعقیبوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج او اوقافو وزارت له وزیر سره ملاقات

کله چې د ماسخوتن له جماعته خلاص شو، نو د عمارې پر لوري مو حرکت وکړ، نږدې شلو دقیقو کې ورسېدو، خان پاچا ورور راته زنګ وواهه چې ډوډۍ ګوره رانه وړې، زه ډوډۍ راوړم، کله چې اتاق ته ورسېدو، نو خان پاچا، بیا له یو پنډ ډوډۍ او ډول ډول جوسونو سره اتاق ته راننوت، نیازمحمد ورور چې مې تېره شپه کتلی و او هغه وزیر صیب (یوسف نیازي) ته ویلي وو چې نن شپه به زه (یون) ورځم، نو هغه هم راته په طمع و، خو ویل، زه خپله درپسې درځم او ځان سره دې راولم، هغه ته مې زنګ وواهه، ویل یې دادی پنځه لسو دقیقو کې در رسېږم ما ویل ډوډۍ به دلته موږ سره خورې، هغه ویل نه وزیر صیب درته په طمع دی، ما هغه ته ویلي، ما ورته وویل د وزیر صیب مېلمانه زیات دي، هغه سره به چای وڅښو، نیازمحمد ورور چې راغی، نو ډېر ټینګ شو، چې ډوډۍ هلته خورو، خو موږ مجبور کړ، چې همدلته ډوډۍ وخوري، ساعت نهه نیمې بجې وې چې د وزیر صیب د استوګنځي پر لوري مو، چې خپله د بعثې په پنځم منزل کې و، حرکت وکړ، خو مخکې تر حرکته عبدالکافي ورور چې په سعودي کې د یو زیات شمېر لغمانیو له مخورو سره دی او ماته یې وار دمخه ویلي وو، چې قومي مشرانو او سپین ږیرو سره به یو ځانګړی ملاقات کوو او هغوی به ماته یوه مېلمستیا کوي، خو دا مېلمستیا به په طایف کې وي. حاجي عبدالکافي وویل چې موږ اوس دا بنه وګڼله چې سپین ږیري د شنبې پر ورځ ټول (۷۰-۸۰) تنه دلته مکې مکرمې ته راشي، دلته به په یوه پارك کې کېنو، د سرك غاړې ته خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني ډوډۍ او کبابونه به تيار کړو او همدلته به مجلس وکړو. ما ورته وويل دا دی د بعثې مشر دلته ناست دی، نن شپه له وزير صيب سره غږېږم، چې مدينې ته زموږ د تګ دقيق وخت معلوم شي، بيا تر هغه وروسته به له تاسې سره د مجلس وخت او ځای ټاکو، خو تر هغه دمخه تاسو سپين ږيرو او مشرانو ته تکليف مه ورکوئ، ده ويل خير نو اوس ماته اجازه راکړه چې طايف کې د وطندارانو واده دی که لاړ نه شم، نو ټول به خفه شي، ضرور بايد لاړ شم، عبدالکافي ورور له موږ څخه اجازه واخيسته، ډوډۍ يې هم ونه خوړه، ويل يې واده ته ځان رسوم او موږ د وزير صيب پر لوري لاړو. حاجي ډاکتر اسدالله او خان پاچا هم راسره ملګري شول، هلته چې ورسېدو، نو نيازمحمد ناصري ورور پنځم پوړ ته پورته کړو، د وزير صيب (يوسف نيازي) د کوټې مخې ته لکه د طالبانو د وخت دفتر د رنګارنګ څپليو ګڼه ګوڼه وه، کله چې ورننوتم نو ګڼ شمېر

خلك ناست وو، سترې مشي ته راپورته شول، په ولسي جرګه کې د هرات وکيله اغلې (جامي) خور هم په کې وه، د وزير صيب په ګډون مو ټولو سره سترې مشي وکړل، وزير صيب د ګڼو کاغذونو منځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې ناست و، هرې خواته لستونه او کاغذونه پراته وو، قلمونه د بالښت لپاسه ایښي وو، دا مهال نور مېلمانه له اتاقه ووتل، د وزیر صیب په ګډون موږ څو تنه پاتې شو، ما لومړی له وزیر صیب نه مننه وکړه چې کارونه یې ښه او منظم روان دي، د افغانستان بیرغ هر چېرته رپېږي او خوند خو دا کوي چې د افغانستان بیرغونه د پاکستان تر بیرغونو ډېر او هر چېرته لوړ وو. وزیر صیب زما له راتګ څخه مننه وکړه او ویې ویل کاشکې چې ټول ستا غوندې حاجیان وای چې موږ نه په عذابوي، نه یې په ډوډۍ جنجال وي، نه په موټر او نه په نورو شیانو. وزیر صیب وویل، تاسو د حج اوسنۍ پروسې ته له مثبت نظر کتلي، ځکه درته ښه ښکاري، خو اوس هم لا ډېر کارونه نیمګړي دي، خدای(ج) دې موږ ته توفیق راکړي چې د حاجیانو خدمت وکړو، ما ورته وویل، موږ ته هغو حاجیانو، چې په تېرو کلونو کې راغلي وو، کیسه کوله چې سږ د تېر کال او تېر کالل د نورو کلونو په تناسب ښه وو. وزیر صیب سره څو دقیقې نور هم ناست وو، بیا مو ترې اجازه واخیسته هغه چای او ډوډۍ ته ډېر ټینګ شو، ما ویل ډوډۍ مو خوړلې، له هغه مو اجازه واخیسته، بیا لاندې د نیازمحمد ناصري دفتر ته راکښته شو، هغه په دویم پوړ کې و، نیازمحمد ناصري اصلاً د لغمان د کرغیو ولسوالۍ اوسېدونکی دی او دلته په سعودي کې د یو پوهنتون محصل دی او د افغان حجاجو مشري هم پر غاړه لري، ډېر ویښ، تکړه، دلته ښه بلد او د راڼه ضمیر او فکر څښتن دی. په لاره کې یې راته وویل چې ماته د ملي تحریك غړیتوب راکړئ، زما په شان دلته په سلګونو افغانان د ملي تحریك له تګلارې سره ټینګه علاقه لري، زه به دلته یوه څانګه هم پرانیزم او نور ډېر کار به وکړم. ما ورڅخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه وکړه، امیري بیا زما د ټکټ او پاسپورت پوښتنه وکړه، هغوی ورته وویل، سبا (۸) بجې باید د (۵۸) مکتب (دفتر) مخې ته

راشي، له دې ځایه یې موږ خپل موټر کې وړو، خو پاسپورت دوی ته لاس کې نه ورکوو، نیازمحمد ورور څخه مو خدای پاماني واخیسته، ساعت تقریباً د شپې (۱۱) بجې وې. دا مهال مې خان پاچا ته وویل طایف پورې څومره لاره ده؟ هغه وویل (۹۰) کیلو متره شاوخوا ده، ما ویل ما خو عبدالکافي ورور سره د شنبې پر ورځ وعده ایښې ده چې د لغمان او ځینو نورو سیمو مشرانو سره به دلته په مکه معظمه کې ګورم، دا خو چې زموږ سفر رالنډ شو، هغه خلك خفه نه شي، که ته سترې نه یې نو راځه چې هلته لاړ شو، څو سپین ږیري به په همدې شپه کې وګورو ښښنه به ترې وغواړو چې له موږ څخه خفه نه شي. هغه وویل تر دې ښه خبره چېرته ده، ما باندې هسې هم د شپې خوب نه راځي، راځه چې ځو په خیر سره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طايف پر لوري

له خان پاچا سره تر مشورې وروسته مې فوراً حاجي عبدالکافي ته زنګ وواهه، هغه ته مې وويل که ستا خوښه وي موږ به حرکت وکړو، هلته خو تيار واده هم دی، کېدی شي يو څو تنو سپين ږيرو سره وګورو، ښښنه ترې وغواړو چې راځخه خفه نه شي، شنبې ته موږ نه پاتې کېږو، سفر مو دغسې لنډ شو، عبدالکافي سخت خفه شو، هغه وويل د شنبې پر ورځ به دې موږ مدينې منورې ته بوځو، له بعثې او مکتب څخه ببخي تېر شه، ما ورته وويل چې پاسپورتونه هغوی سره دي او هلته د عمارې غم هم دوی خوري هېڅ بله چاره نه شته، بيا عبدالکافي وويل زه لا هم تراوسه د واده ځای ته نه يم رسېدلی، خو چې داسې ده نو راځئ همدا د شپې حرکت

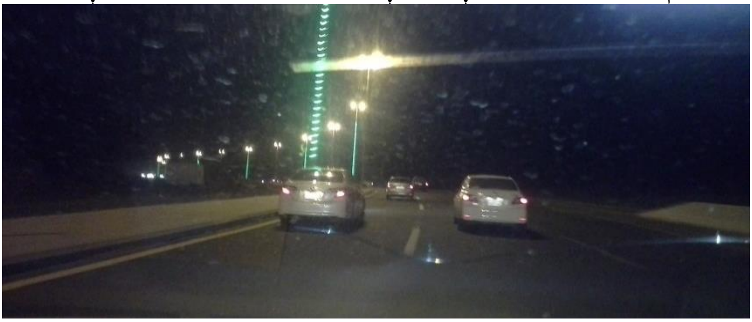

وکړئ. خان پاچا ته مو وويل چې نور کش ورکړه. هغه اکسلېټر ته پښه ورکړه، لومړی مو حاجي ډاکټر اسدالله د خپلې عمارې مخې ته کښته کړ او بيا مو د طايف پر لوري حرکت کې شو.

خان پاچا لاره کې وويل زما يو خپلوان تروزي (احمدشاه) هم ستا د ليدو سخت ارمانجن دی، څنګه دې خوښه ده چې هغه له ځان سره واخلو، تيار په لاره کې دی، ساعت به مو تېر شي د هغه ارمان به هم پوره شي، بيا خو تا نه شي ليدی، ما ويل ببخي سمه ده، هغه ته يې زنګ وواهه، تر شل دقيقې مزله وروسته هلته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسېدو، هغه نو تيار په دروازه کې ولاړ و، تر ستړي مشي وروسته يې ټينګ ست وکړ، ما ويل ناوخته دی ځان رسوو، درې واړه موټر ته پورته شو، په لاره کې مو ښه ګپ ولګاوه، احمدشاه او خان پاچا دواړه ښه د ګپ ځوانان وو، دواړو دلته ډېر وخت تېر کړی، کاروبار يې هم ښه دی. په عربي ژبه او د عربو په کلتور هم ډېر ښه پوهېږي. احمدشاه د عربو کلتور په باب ډېرې جالبې او اوږدې خبرې وکړې،

د عربو بېلابېل قبايل يې موږ ته معرفي کړل. تر يو ساعت مزله وروسته (طايف) ته ورسېدو، د طايف ښار خورا ښايسته و، د سعودي د نورو ښارونو په انډول ډېر شين او ښه تفريحي ښار و، مېوې هم په کې ډېرې کېږي، هوا يې هم يخه ده، هلته د ښار په يوه څنډه کې حاجي عبدالکافي او څو تنه نور ملګري تيار د سړک پر سر موږ ته منتظر وو. کله چې مو وليدل نو ډېر زيات خوشاله شول حاجي عبدالکافي موږ سره په موټر کې پورته شو، څکه چې لاره ورته معلومه وه، تر لس پنځه لس دقيقې مزله وروسته هدف ته ورسېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لغمانیو واده

دلتـه نـو د یـو لغمـاني ځـوان واده و. دلتـه نـږدې (۳۵۰) کـوره لغماني اوسېږي، ټول په اتفاق دي، دا هغه لغماني دي چې له نږدې دېرشو کلونو راهیسې دلته په طایف کې اوسي. کله چې د واده ځای کې کښېنته شو، ټول واړه، زاړه او ځوانان زموږ هرکلي ته ولاړ وو، پـر مـا وړو او تنکیـو ځوانـانو ګـلان شـیندل او لویـانو غېـږه

راکوله، هر چا خپل ټلیفونونه د عکاسۍ لپاره نیولي وو، حاجي عبدالکافي په دې ترخ کې یو یو مخور هم رامعرفي کاوه. (شاه یا زوم) هم په لیکه کې ولاړ و، ستړي مشي مې ورسره وکړه او مبارکي مې ورکړه. تر ګرم هرکلي وروسته یې بیا یو صالون ته پورته کړو چې نږدې دوه سوه تنه به په کې ځایېدل، هلته کېناستو، ځوانان او ماشومان مخې ته ولاړ وو او مشران ما سره څنګ ته کېناستل. ټولو ډېره خوشالي وکړه، هر یو ویل دا زموږ لپاره یو خوب او خیال و، په ټلوېزیون کې مو ډېر لیدلی یې، خبرې مو دې ډېرې خوښې شوي، خو دا مو ارمان و چې کله به دې له نږدې وګورو، د لغمان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ځای مشرانو ويل، موږ دلته يوه شورا لرو، ټول په اتفاق يو، يو بل سره مرسته او همکاري کوو، په غم او درد کې يو بل سره شريك يو، شکر د خدای فضل دی هر څه ښه ډېر دي، خو د وطن

درد او مساپري مو کړوي. دا مهال ډوډۍ راوړل شوه، ما ورته وويل ما خو ډوډۍ خوړلې، دوی ويل چېرې کېږي چې ډوډۍ ونه خورې، موږ هم خوړلې، تاسره يې بيا خورو، پنځه لس شل کسان بيا ډوډۍ ته کېناستو، د وريجو، غوښو او تازه مېوو پرېماني وه، دلته دا رواج دی چې وريجې په لويو مجموعو کې باسي، لپاسه پرې غوښې ږدي، وچه ډوډۍ ورسره نه ږدي، خو افغانان بيا پر دې سربېره وچه ډوډۍ هم ورسره راوړي، ډوډۍ مو په خوند وخوړه، مېوه مو هم لپاسه پسې وخوړه، انګور، کېنو او نوره مېوه، خو دې منځ منځ کې مو خبرې هم کولې او ځوانانو خپل خپل عکسونه هم اخيستل. تر ډوډۍ وروسته بيا ټول راټول شول، ترخنګ مې کېناستل، د ټولو تندي ورين وو، په شونډو او مخونو کې يې د خندا احساس له ورايه ښکارېده يو به غږ کړ، دا ټول دې ګوره وطنداران دي، يو نيم په کې زموږ د نورو قومونو دي، هغوی هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

واده ته راغلي دي، دلته ډېر خلك راغلي وو. كله چې نور خلك لاړل، نو دا خلك پاتې وو، په دې كې ستا احوال راغی چې راځې، نو

دا خلك ځای پرځای دلته پاتې شول او دوه ساعته یې درته انتظار وویست، هغه نور خلك كه خبر شي چې ته راغلی یې او موږ نه دي خبر كړي، نو سخت به خفه شي، موږ خپله پنځوس شپېته كسه درتلو، خو دا چې ته راغلې پر موږ دې ډېر ډېر غټ احسان واچوه، بیا ما ورته وویل ما خو په لغمان كې هم په یو ځایي ډول دومره لغماني نه دي لیدلي، له هغه ځایه خو دلته ډېر زیات یاست، دوی وویل موږ دلته نږدې ځلور سوه كوره یو، ټول په اتفاق یو، مشران سره كېني یوه خبره غوټه كړي، كشران یې مني، نورو خلكو سره هم مرسته كوو، ما ویل ځه خدای مو په اتفاق لره، لغماني خو په لغمان كې اتفاق نه لري، دا چې تر وطن بهر یې لري دا هم غنیمت او د شكر ځای دی. ما ورته وویل لغماني په لغمان كې سره وران دي، خو تر درونټې اخوا په جلال اباد او تر ماهیپر دېخوا په كابل كې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره جوړ دي، دوی هم سخت وخندل بیا لږه شیبه وروسته حاجي صیب عبدالکافي ورته وویل، یون صیب دادی په خیر سره ځي، تاسې که څه غوښتني لرئ، یا مشکلات نو دی یې په خپله هم او د ټلویزیون له لارې هم حکومت ته رسولای شي، دې وخت کې یو

شمېر سپین ږیرو همغه خبره تکرار کړه چې د پاسپورتونو په باب وه، که څه هم دوی وویل چې دوی دلته ډېر مشکل نه لري، خو نور افغانان اکثره د پاسپورت او اقامو مشکل لري، بیا یو مشر پوښتنه وکړه چې دا نوی حکومت به څه وکړي او که نه دا به هم همغسې وي لکه د کرزي صیب! ما ورته ورته وویل یو څه امیدشته، یو څه به تر هغه ښه وي، خو داسې تقاضا هم باید ونه شي او یا داسې هیله، چې ټول مشکلات به حل کړي، په ځینو برخو کې لکه د فساد د مخنیوي د ځینو خاصو ډلو د واك کمښت، اداري اصلاحاتو او ځینو نورو برخو کې به یو څه مثبت تغیر راشي، خو نه په ډېره غټه کچه، بیا هم یو څه امید په کار دی. ددې ځای (طایف) مېشتو افغانانو بیا دلته په طایف کې د یوه افغاني مکتب د جوړېدو غوښتنه هم وکړه چې درسونه یې باید په پښتو او دري ژبو وي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی وویل زموږ ماشومان ټول اوس په عربي خبرې کوي، په عربي ژبه لیك لوست کولای شي، خو په پښتو او دري ژبو یې لیك لوست نه دی زده. ځوانانو وویل په ټلوېزیون کې باید موږ ته د هندي پروګرامونو او ډرامو پرځای پښتو ډرامې نشر شي، موږ په هندي کلتور څه کوو؟ دوی د نورو خپرونو د زیاتونې غوښتنه هم وکړه. دلته له افغان اوسېدونکو سره خبرې دومره اوږدې او خوندورې

وې، چې یو وخت مې ساعت ته کتل، څو دقیقې درېو ته پاتې وې، له دوی څخه مې په ډېر تکلیف اجازه واخیسته، په پای کې ټولو یادګاري عکسونه واخیستل، د (شاه) په ګډون ټول راسره تر موټره پورې بدرګه راغلل، له مینې او خلوصه ډکې شېبې وې او ټولو ویل د بیا لیدو په هیله دې یو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وداعي طواف

د میزان (۱۸)مه د ذوالحجې (۱۶)مه او د اکتوبر (۱۰)مه نېټه د جمعې مبارکه ورځ ده. کله چې مو د لغمانیو د خوښۍ له محفله حرکت وکړ او عمومي سړك ته برابر شو، نو ساعت پوره درې بجې و، خان پاچا اکسیلټېر ته پښه ورکړه. په لاره کې احمدشاه د حضرت پیغمبر(ص) د تکلیفونو او کړاوونو خورا زیاتې کیسې وکړې، د طایف پر لاره یې یوې ډبرې ته هم اشاره وکړه چې مشرکینو پر پیغمبر(ص) د قران کریم د تلاوت پر مهال له لوړې راخوشې کړې وه، خو د خدای(ج) په حکمت او مرسته ده مبارك ته تر رارسېدو دمخه ځای پرځای ولاړه پاتې شوه. طایف ته ځکه طایف وایي چې له دې ځایه د خدای تعالی پیغمبر د عمرې او طواف احرام تړلی و او مکې معظمې کې د خدای کور ته تللی دی.

موږ تر یو ساعت مزله وروسته مکې معظمې ته ورسېدو، خان پاچا خورا تېز راغی، څلور بجې شاوخوا وې چې حرم شریف ته نږدې راورسېدو، په لاره کې مو اودسونه تازه کړل. حرم شریف ته نږدې یوه دوکان کې مو (۱۲۰) جوړې تسبې واخیستې چې د خدای دکور پر دېواله یې د تبرك لپاره وموښم، دا نو د خدای له کوره زموږ وروستۍ لیدنه ده.

تسبې مو واخیستې، موټر مو په سختۍ یوځای کې ودراوه، حرم شریف ته چې داخل شو، نو یوازې یو څو دقیقې جماعت ته پاتې وې، نیت مو وکړ او د مروه او صفا غونډیو ترمنځ مو د سهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ په جماعت سره ادا کړ. بیا د ملك فهد باب له لارې طواف ته داخل شو. زما څپلۍ احمدشاه واخیستې، له خپلو څپلیو سره یې په پلاستیك کې تاوې کړې. تسبې نیمې خان پاچا او نیمې احمدشاه واخیستې، هغوی وویل موږ یې د بین الرکنینو ترمنځ موښو، ته خپل طواف ته ځه.

ما په ډېر مهارت سره په داسې حال کې چې تر انتها زیاته ګڼه ګوڼه وه، د ابراهیم مقام او بیت الله شریف ترمنځ طواف پیل کړ، دومره ګڼه ګوڼه وه چې له نوکانو نیولې تر وېښتانو پورې ټول په

خولو کې ډوب شوم، اخري او وروستی وارې طواف و، د خدای له کوره د خدای پامانۍ طواف، داسې خدای پاماني چې بیا به دې امید وي یا نه وي چې دلته به راځې او د خدای پر کور به دې سترګې لګي، اوه ځله د خدای له کوره تاو شوم، د طواف پرمهال مې یوځل بیا خپله تېره ماضي له نظره تېره کړه، ګناهونه، خطاګانې، تېروتنې، غلطۍ، هوسونه او نورو هر څه مې په ذهن کې لکه د ټلوېزیون د پردې په شان تېر شول، خپل ټول مړي او ژوندي را

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یاد شول، مور، پلار، خویندې، خپلوان، انډیوالان، دوستان، لاسنیونکي او نور چې د عمر په ټول بهیر کې یې راسره مرسته کړې وه، یو یو مې په سترګو کې وګرځېدل، بین الرکنین ته خدای ورسولم، دواړه لاسونه مې پرې کېښودل، د ژړا بهیر رامات شو، تندی مې پرې وموښود، لاسونه مې پر مخ راکاږل او نور نو د خلکو ځپو ورو ورو د طواف له ساحې څخه څنډې ته کړم، لکه یو نېزه وړی چې د سېلاب ځپې یې ورو ورو څنډې ته پورې باسي. کله چې د طواف له لیکو ووتلم، نو د خدای د کور دروازې ته مخامخ مې دوه رکعته لمونځ ادا کړ. خپل ځان، مور و پلار خپلو ټولو دوستانو، افغانانو، مسلمانانو او انسانانو ته مې د زړه له تله دعا وکړه، یو ځل بیا مې د لوی خدای(ج) له دربار څخه وغوښتل چې خدایه زما خپل وطن خپلو طبیعي حدودو ته ورسوې، داسې یو هېواد راته جوړ کړې او د داسې یو هېواد جوړولو وس راکړې چې لکه ستا د دین په شان د تور او سپین، قوم او قبیلې، لوړ او ټیټ، غریب او بډای، امیر او فقیر توپیر په کې نه وي، توپیر یې یوازې په تقوا او لیاقت پورې اړه ولري، نه پر چا ظلم وکړي او نه څوك ظلم ته پرېږدي، په داسې حال کې چې سترګې مې د خدای پر کور خښې کړې وې، ورو ورو مې اجازه واخیسته، یو ځل بیا مې پر سترګو لاسونه کېښودل، سترګې مې له اوښکو ډکې وې، اوښکې پر سپینو ډبرو تویې شوې، د تندي خوله هم پر مرمر ډبرو وڅڅېده، په خپلو اوښکو کې مې د خپلې ماضي د ګناهونو تصویر ولید، انسان څومره کمزوری دی، انسان څومره بدرنګ دی، د خدای د رحمت په هیله مې ورو ورو ځان خروجي دروازې ته برابر کړ، خپل ملګري مې خان پاچا او احمدشاه چې دا مهال راته د صفا غونډۍ ترمخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

منتظر وو، د ټلیفون په لیکه پیدا کړل، دا ځای خورا یخ دی، هغو ته مې وویل چې له کومې دروازې وځو؟ ما وداعي طواف کړی، هغوی وویل پروا نه کوي، له هرې دروازې چې وځو، ما ویل په کتابونو کې راغلي چې له سلام باب یا دروازې څخه به ووځې، خان پاچا دا مهال له یوه شیخ څخه پوښتنه وکړه هغه وویل له هرې

دروازې چې وځې پروا نه کوي، زړه کې مې وسواس و، مولوي صیب عبیدالله نیازي ته مې زنګ وواهه، ما وویل وداعي طواف مې خلاص کړ، له کومې دروازې بهر شم، هغه وویل ماشاالله مبارك! له هرې دروازې چې وځې پروا نه کوي، که باب سلام وي که بله، درې واړه له مسجد الحرام څخه راووتلو، تر راوتو وروسته مې خان پاچا ته وویل چې ددې دروازې پوښتنه دې ونه کړه چې کومه یوه ده، هغه وویل همدا باب السلام ده، که نه! ما ویل نه به وي، ده وویل ده، زه خو همدلته کار کوم، همدغې دروازې ته باب السلام وایي، باب السلام لویه دروازه ده چې بیا څو نورې دروازې هم د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغې مربوطې دي، همداسې د ملك فهد او عبدالعزيز دروازې هم دي چې هغه هم څو څو نورې دروازې لري، نو دا ټول باب السلام دی، لاس یې ورته ونيو، دې سره مې زړه نور هم خوشاله شو.

د حرم شريف له ساحې چې ووتو، نو اتاق ته لاړو، ساعت د سهار (۷) بجې وې او ښه د مزې ستړي وو، په تېرو څلورو يشتو ساعتو کې مې سترګه هم نه ده پټه کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سهار چای او د مکتب پر لوري

سهار اوه بجې دي، خان پاچا او احمدشاه ډېر شله شول چې چای څښنو او بیا به د مکتب پر لوري ځو، احمدشاه وویل دلته ډېر ښه (لری) پخېږي، خان پاچا به ورپسې لاړ شي، ما ویل هېڅ چای نه څښنو چې لږه دمه وکړو، دا تر هر څه ښه ده، خو خان پاچا لاړ لري پسې، ډېر ګرځېدلی و، لری یې نه و پیدا کړی، بیا یې ځېګر راوړ، چای مو وڅښنه، تقریباً (۸) بجې او پنځه لس دقیقې شوې، غوټې مو تیارې کړې، دا مهال مې وحیدالله مومند ته زنګ وواهه، هغه ته مې وویل موږ سره خپل ګاډی شته که دا مکتب (دفتر) راپسې

پاسپورتونه راولېږي، موږ به دې خپل ګاډي کې مدینې ته لاړ شو. هغه وویل (۹) بجې راشئ، زه به خپله درسره مکتب (دفتر) ته لاړ شم، نهه بجې هلته بعثې ته ورغلو، مومند صیب تیار د دروازې په خوله کې منتظر و، څو نور هېوادوال هم هلته زموږ لیدو ته راغلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو ، مومند صیب راسره د مکتب پر لوري لاړ، هلته چې ورسېدو مسول کس سره مو تماس ونیو، هغه وویل هېڅ امکان نه لري چې تاسې خپل موټر کې لاړ شئ، دلته لوی ګاډي منتظر دي، تاسې سره یو مسول کس ځي، هلته مو ګاډي ته پورته کوي، پاسپورتونه ډرېور ته ورکوي، تاسې ته یې نه شو درکولای. موږ وویل سمه ده پاسپورتونه دې هغه سره وي، موږ به تر هغه دمخه لاړ شو، په هغه موټر کې به نه ځو، ویل یې نه دا هم نه کېږي، موږ وویل بیکونه به

هغه موټر کې کېږدو او موږ به خپل موټر کې لاړ شو، ویل یې دا هم نه کېږي، موږ ویل نو څه کېږي؟ ده ویل تاسې کولای شئ زموږ له خوا په یوه وړوکي موټر کې لاړ شئ، خو تاسې به د هغه کرایه ورکوئ. موږ وویل څو ده کرایه یې، ویل یې (۶۳۰) ریاله، موږ وویل کمېږي نه، ده وویل نه، موږ ټوکه وکړه، ورته مې وویل داسې نه کېږي چې دوه سوه ریاله تاسو ته درکړو او نور موږ په خپل ګاډي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې لاړ شو، ویل یې پاسپورتونه له عرب پرته بل چاته نه ورکوو، دا مهال یو افغان هم هلته ناست و، دوی سره یې کار کاوه، هغه هم ډېر بحث ورسره وکړ، خو خبره یې ونه منله، اخر هغه افغان ماته وویل زه دا څو کاله کېږي دوی سره کار کوم، دا خلك د چا خبرې ته ارزښت نه ورکوي، دا واړه موټر چې دوی پرې ټینګار کوي، دا ټول دوی سره قرارداد لري، په ګټه کې ورسره شریك دي، نو ځکه دوی

حتمي هغوی ته کار پیدا کوي. تر ډېر بحث وروسته مو پرېکړه پر دې وکړه چې لاړ به شو، د موټرو تمځي ته، هلته به وګورو که غټ ګاډی تیار و او مسترح و، هغه کې به لاړ شو او که نه بیا به وړوکی موټر ونیسو. زه او مومند صیب له دې افغان سره په موټر کې کېناستو، یو بل تور پوټکی چې زموږ پاسپورتونه ورسره وو او د همدې مکتب (دفتر) کارکوونکی و، هغه په مخکې سیټ کې کېناست، افغان ته مې وویل ته ده ته ووایه چې تاته به څه شیرینې درکړو یو دوه سوه ریاله، موږ پرېږده، چې خپل موټر کې لاړ شو، هغه ورته په شفر کې وویل، دده زړه او ساړه دواړه کېدل، خو د تائید سر یې ونه خوځوه، افغان ماته وویل دده زړه کېږي، خو ډارېږي، موږ وویل څه دوه سوه یې نور، خو دی بیا هم وډار شو، تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لس پنځه لس دقیقو مزله وروسته هډې ته ورسېدو، لوی او واړه موټر دواړه ولاړ دي.لوی موټر کې د بېلابېلو هېوادونو حاجیان خېږي، هر څوك چې موږ ته ورته کیس لري هغوی ته منتظر دي، دا چې څه وخت به ډکېږي ددې نو پته نه لګي. خبره مو په دې راټوله کړه چې وړوکي ګاډي کې ځو، (کیمري) ټکسي موټر یې

راوغوښت، هغه تور پوټکي زموږ کاغذونه او پاسپورتونه هغه ته ورکړل، څو دقیقو کې موټر تیار شو، خپل بیکونه او سامان مو د خان پاچا له موټره راکښته او دې کې مو ځای پرځای کړل، له مومند صیب، خان پاچا او احمدشاه څخه مو خدای پاماني واخیسته، هغوی ته مو وویل چې تاسې لاړ شئ استراحت وکړئ، هغوی ټینګار کاوه چې موږ هم درپسې درځو ما وویل نه! همدومره بس دی، هغوی ټکسیوان ته وویل چې دوی په ژبه نه پوهېږي، هر چېرې چې دوی غوښتل ته به ودرېږې، هغه لږ لږ په انګرېزي هم پوهېده، ما ویل ځه مشکل حلېږي. له دوی څخه مو رخصت واخیست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مدينې منورې پر لورې

د مدينې ليدل مې د زړه يو ارمان و، حاجي عزت الله د موټر مخکې سيټ او زه په شاتني کې کېناستم، ساعت لس نيمې بجې دي، د جمعې مبارکې ورځ ده، موټر د مکې معظمې له ښاره په راوتو شو، ما تصور کاوه چې د مکې مکرمې او مدينې منورې ترمنځ پر غځېدلې لاره به لکه د نورې نړۍ د سړکونو په شان شنې ونې وي، واړه ښکلي ښارګوټي به وي، د تفريح لپاره به ښه ښه تمځايونه وي او نور تصورات مې وو، خو څومره چې د مکې معظمې له حدودو وتلو، سپېره دښته، وچ غرونه چې له تورو او سرو ډبرو او کاڼو ډك وو، نور څه نه ليدل کېدل، شنه ونه خو به کله

کله داسې راښکاره شوه، لکه د پېغلې پر تندي چې خال

(c) ketabton.com: The Digital Library

رامعلومېږي، سړکونه يې که څه هم نوي جوړ شوي وو، خو د اروپا له سړکونو سره يې سيالي نه شوه کولای، سره له دې چې سعودي عربستان تر اروپايي هېوادونو زياتې پيسې لري، خو شرقي کلتور او عامه ذهنيت لاهم د سړکونو پر فضا خور دی.

دا چې په څلورويشت ساعتونو کې مې يوه شېبه هم سترګه نه وه پټه کړې، نو کله به مې سترګه پټه کړه او چې بېرته به مې رڼه کړه نو بيا به همغه غر و او هماغه کروبوړی، هر څومره چې مې چورت واهه چې دا دښتې، غرونه رغونه به څنګه اباد شي، فکر مې ورته کار نه کاوه، ځکه چې نه اوبه وې او نه يې خاورې. د ابادۍ او زرغونتيا اساسي عناصر درلودل، په ټول سعودي کې روانې

اوبه نه شته، پخوا چې کومې سيمې شنې وې هغه هم د شاه ګانو د اوبو په واسطه شنې شوې وې او اوس خو د سعودي حکومت له کلونو راهيسې د بحر تروې اوبه تصفيه کوي، هم يې څښاك ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

برابروي او هم يې كرنې ته، نو په دې وجه اوبه په سعودي كې تر هر څه قيمته دي، دوه ليتره تېل په يو ريال، خو يو وړوكى بوتل اوبه هم په يو ريال دي، په دې ډول نو تېل تر اوبو څو برابره ارزانه دي. نو ځكه خو په سعودي كې د يوه شنه بوټي پالل اسانه خبره نه ده، څومره چې د سعودي حكومت وسه كېږي تر هغې يې زياتې پيسې پرې لګولې دي، خو بيا هم شنه ځايونه ډېر كم دي. په غرونو او رغونو كې ځينې طبيعي وړې ونې او بوټي شته چې هغه هم ډېر سپېره برېښي، له مكې مكرمې څخه تر مدينې منورې پورې ټوله لاره تقريباً يو شان ده. دوه دوه نيم ساعته مزل به مو كړى وي چې ډرېور موټر يوځاى كې ودراوه، سوپر ماركېټ و، لاړم د څښاك او خوراك يو څه مې راواخيستل، حاجي عزت الله خان ښه دروند خوب وكړ، هغه هم تېره شپه په طواف كې تېره كړې وه، ښه ستړى و، ډرېور سره په ژبه هم نه پوهېده، نو په داسې يو حالت كې خوب تر ټولو ښه لاره وه. كله چې مې د څښاك او خوراك شيان موټر كې كېښودل، نو ډرېور ته مې وويل: صلواة صلواة (لمونځ لمونځ) هغه اشاره وكړه ويل يې هغه مسجد دى. (مسجد عبدالستار قاسم ايمني) نومى مسجد و، اودس مې وكړ، بيا دې مسجد ته ورغلم دوه ركعته مسافرانه لمونځ مې ادا كړ، عزت الله خان هم راغى او لمونځ يې وكړ، بيا مو د مدينې منورې پر لوري حركت وكړ. په لاره كې مو مدينې منورې ته د پاتې واټن لوحې كتلې، فاصله ورو ورو كمېدله، موږ لا خپله لاره وهله چې احمدشاه راته زنګ وواهه، موږ هم درپسې يو، حركت مو وكړ، ما ويل ولې مو دا كار وكړ، ده وويل طاقت مو ونه شو، داسې يو يونيم سل كيلومتره شاته درپسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

روان يو، ما احمدشاه ته وويل تاسي دواړو خو خوب هم نه دی کړی، هسې نه چې موټر چېرته ټکر نه کړئ، هغه وويل موږ بل ډرېور هم ځان سره راخيستی، هغه هم ستا ډېر علاقمند و، نو ځکه مو هغه ځان سره راواخيست، موږ وويل ته په لاره کې ډرېوري کوه.

اوس خان پاچا ويده شو، د هغه خوب چې پوره شو بيا زه ويده کېږم، هملته به انشاالله سره وګورو. موږ د مدينې ښار ته ورنږدې شو، څومره چې نږدې کېدلو، شنې ونې او شنه ساحه زياتېدله، د ښار څنډو ته چې ور داخل شو، نو رښتيا هم د يوه پاک ښار څرکونه يې ورکول، د ښار منځ ته لاړو، اباد ښار، پراخه سړکونه او تر مناسب حده شنه ساحه، بيا د افغان حاجيانو مرکز ته ورسېدو، درې بجې وې، ډرېور موږ ته خپل پاسپورتونه راکړل او له موږ څخه

يې لاسليک واخيسته، ما ويل چې دا مو دومره په اسانۍ راکول، نو دومره په تکليف مو ولې کړو. بعضې ته ننوتو، پاس دويم پوړ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

وختو، هلته مامورين ناست وو، سوړ چلند يې وکړ، مکتوب لرئ مونږ وويل دغه دی، ده وويل نه دا نه دی چا معرفي کړي ياست؟ مونږ وويل مرکز څخه نيازمحمد ورور، نه ورورہ مونږ ته مکتوب په کار دی. زه پوه شوم چې دا ميرزا قلمي کوي، هلته مخامخ روغ

لېونی (د زابل امنيه قومندان) هم ناست دی، ټلېفون کې خبرې کوي کله چې يې ماته پام شو، نو راجګ شو ستړي مشي يې وکړل، بيا مې عطامحمد ته چې له مکي معظمې څخه نيازمحمد ناصري سره په تماس کې و، ټلېفون وکړ، هغه وويل ته دلته اوسه زه ډېر ژر درځم. په څو دقيقو کې راغی، له هغه سره په موټر کې کېناستو، روغ لېونی هم راسره موټر کې کېناست روغ لېوني ته مې د بل روغ لېوني (وزير محمد روغ لېوني) کيسه وکړه.

هغه کيسه داسې وه چې يو شپه ظاهر الکوزي مونږ مېلمانه کړي وو، نور ګڼ شمېر مخور کسان يې هم دعوت کړي وو، وزيرمحمد روغ لېونی هم هلته و، هغه له نږدې شلو کلونو راهيسې له الکوزي شرکت سره کار کوي، ددې شرکت منشي دی. وزيرمحمد روغ

(c) ketabton.com: The Digital Library

لېوني راته وویل، یون صیب دلته یوځوك پیداشوی د لوګر د امنیې قوماندان دی، ځانته روغ لېونی وایي، والله که یا روغ لېونی وي یا بل څه، روغ لېونی خو زه یم، تاته خو معلومه ده چې اصلي روغ لېونی زه یم، له دې تېرو پنځو ویشتو کلونو مې دا تخلص دی او شل شعري مجموعې مې هم چاپ شوي، په هغو ټولو کې زه روغ لېونی یم. اوس یون صیب ته راته ووایه چې زه څه وکړم څارنوالۍ ته عریضه وکړم که کوم بل څه وکړم؟ ما به مجلس کې ناستو خلکو د (د وزیرمحمد روغ لېوني) په ګډون ټولو ته وویل: موږ هم عجیبه خلك یو، په نورو ځایونو کې د خلکو پر کورونو، مالونو او ملکیتونو جنجال او دعوه وي، زموږ پر لېونتوب دعوه ده، یو وایي زه لېونی یم، بل وایي زه یم، دې سره ټولو وخندل او بیا مو نور د لېونتوب بحث بند کړ. غلام سخي روغ لېوني ته مې دا کیسه وکړه، هغه هم سخت وخندل، هغه لا په کې دا هم وویل، څو ورځې وړاندې موږ اشرف غني دعوت کړي وو، هلته چا ورته زه معرفي کړم چې دا د زابل قوماندان غلام سخي روغ لېونی دی، هغه چې زه ولیدم لاس یې راکړ په خندا شو راته یې وویل، ته روغ لېونی یې که زه؟ که زما لېونتوب دې ولید خپل به دې له یاده وځي. دا وخت نو ماته نوره هم خندا راغله، زړه کې مې وویل خدای دې د هغه ولس پر حال ورحمېږي، چې شاعر یې هم روغ لېونی وي، قوماندان یې هم او ولسمشر یې هم. هر یو یې د پوره روغ لېونتوب دعوه کوي، له داسې یو حالت څخه دې خدای دا ولس ساتي. دا خبرې مې ټولې په زړه کې تاوې راتاوې شوې، تر یو څو دقیقو مزله وروسته، عطامحمد لومړی روغ لېونی کېناسته کړ او بیا یې موږ (البدیي

(c) ketabton.com: The Digital Library

الیاس) عمارې ته راورسولو، له رسپشن (هرکلیوال) څخه یې کیلي واخیستله (۹) پوړ کې (۱۳) کوټې ته ورغلو چې مسلسله شمېره یې (۹۱۳) وه. پنځه چپرکټه په کې ایښې وو، اتاق که څه هم لوی و، خو دپنځو تنو د استوګنې لپاره مناسب نه و. ما عطامحمد ته وویل که دلته درې تنه نور راشي سخته به نه شي؟ هغه وویل، نور څوک نه راځي، تاسې دواړه به په کې اوسېږئ، هر څه مشکل چې و، ماته به ټلیفون وکړئ! څو شېبې وروسته هغه له موږ څخه اجازه واخیسته. مازیګر نږدې و لومړی زه تشناب ته لاړم، پرځان مې اوبه تېرې کړې اودس مې وکړ، بیا عزت الله خان لاړ اودس یې وکړ، هغه ته مې وویل لومړی به لاړ شو، لمونځ به وکړو او بیا به خپل کالي سره منظم کړو. کله چې له عمارې څخه کښته شو، نو ډلې ډلې خلك د حرم شریف پر لوري روان دي، موږ ورسره حرکت وکړ، درې څلور دقیقو کې ورسېدو، پر نبوي مسجد مو سترګې ولګېدې، ډېر ښه یې جوړکړی په ښکلې فضا او ارام رنګ د سړي زړه خلاصوي او فکر ته سکون ورکوي. د مازیګر لمونځ مو ادا کړ، بېرته اتاق ته راغلو، کالي مو سره منظم کړل، لږه دمه مو ووهله د ماښام لمونځ مو په همدې ترتیب سره ادا کړ، د ماښام او ماسخوتن ترمنځ مو خپلو دوستانو او انډیوالانو ته ټلیفونونه وکړل، بیا د ماسخوتن لمانځه ته لاړو، تر لمانځه وروسته احمدشاه زنګ وواهه چې موقعیت مو چېرته دی؟ موږ وویلې لمونځ مو خلاص کړی، اوس پنځم نمبر تشناب سره چې باب شارع السلام ته مخامخ موقعیت لري ولاړ یو، هغوی ژر راغلل پیدا یې کړو، احمدشاه، خان پاچا او یو بل ډوډۍ پسې لاړل، ډوډۍ یې راوړه، ډوډۍ مو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخوړه. ځان مو خوب ته برابروه، دا مهال یو شمېر ملګري راغلل، د شپې (۱۲) بجې وې چې څلور تنه نور ځوان ملګري له (حایل) څخه ستړي ستومانه زموږ لیدو ته راغلل، هغوی سره څو شېبې

کېناستو تر هغه دمخه څو تنه نور ملګري وو. کله چې مېلمانه رخصت شول، نو موږ ته خوب تیار منتظر وو، د خوب غېږې ته مو ځان وسپاره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حضرت رسول الله(ص) مبارکه روضه

د تلې یا میزان (۱۹)مه د ذوالحجې (۱۷) او د اکتوبر (۱۱) نېټه، د شنبې ورځ سهار وختي لومړی لمانځه ته لاړو، د سهار لمونځ مو په نبوي مسجد کې په جماعت سره ادا کړ، بیا بېرته اتاق ته راغلو، لږه دمه مو ووهله، سهار اته بجې خان پاچا چای تیار کړ، چېرته یې (لری) پیدا کړی و، هغه یې ښه خوندور په هوټلي پوخ کړی و، دلته یې راوړ، سهار چای مو په خوند وڅښه، بیا د حضرت رسول الله مبارکې روضې ته لاړو، هلته مو دوه رکعته لمونځ ادا

کړ، د هغه ممبر مخې ته چې حضرت پیغمبر(ص) به پرې کېناسته، دوه رکعته لمونځ ډېر ثواب لري، دلته مې دوه رکعته لمونځ ادا کړ، دا داسې ځای دی چې یو مسلمان ویلای شي چې ما په جنت کې لمونځ ادا کړ، ددې ځای خاوره د جنت خاوره ده، دې ته (ریاض الجنت) وایي. یوازې څو ګامه وړاندې چپ لاس ته د حضرت رسول

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله مبارك مقبره ده، چې د پنجرې تر شا يې د وړې کړکۍ له لارې سرې ليدلای شي، همدلته خلك د خدای رسول ته سلام کوي، ښي لاس ته په دېوال کې يوه کړکۍ ښکاري چې د (وحې کړکۍ) په نامه

يادېږي، له همدې کړکۍ څخه به پر حضرت رسول اکرم(ص) وحې نازلېدله، د حضرت محمد(ص) د مقبرې تر څنګ د حضرت ابوبکر صديق(رض) او بيا د حضرت عمر(رض) مقبرې دي، د دنيا ټول مسلمانان لومړی د خدای رسول ته سلام کوي او بيا د هغه يارانو ته او همداسې په خروجي درازه وځي، د حج په شپو ورځو کې دلته ډېره ګڼه ګوڼه وي. خلك ژر ژر دوه رکعته لمونځ کوي او بيا د خپل پيغمبر سلام او احترام کوي او همداسې له روضې مبارکې څخه خارجېږي. ساعت تقريباً لس بجې وې چې موږ له روضې مبارکې څخه بهر شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د احد غر او د شهیدانو زیارت

کله چې له روضې مبارکې څخه ووتو، نو احد غره ته لاړو. هلته د احد د شهیدانو هدیره ده، دا سیمه اوس د(شهدا) په نامه یادېږي. د احد غزا کې مسلمانان د غنیمت د مال د وېش له امله د کفارو له حملې سره مخامخ شول، سره له دې چې پیغمبر(ص) مسلمانانو ته ویلي وو، چې تاسې به دغه ځای کې کېنئ، دښمن به ځارئ خو هغوی د غنیمت د مال د وېش په فکر کې شول له بلې خوا پرې کفارو حمله وکړه او ډېر مسلمانان یې شهیدان کړل. د رسول الله(ص) مبارك غاښ هم په همدې غزا کې شهید شوی و. د حضرت محمد(ص) تره (امیرحمزه) هم همدلته شهید شوی، د حضرت امیرحمزه(رض) تر مقبرې ګرد چاپېره یو دېوال او کټاره راتاو دي. سړی د کټارې د سوریو له لارې د هغه قبر کتلای شي، پر قبر یې یوازې څو ډبرې ایښې دي، د یو ستر انسان ډېر ساده قبر چې له

ځمکې سره اوار ښکاري، که دا ډبرې نه وای، نو فکر نه کېده چې دلته به قبر وي، په زرګونو مسلمانان هره ورځ دلته راځي او د دې ځای لیدنه کوي، په څو ژبو یې مخې ته لوحې ولاړې دي، د عربو دا یو دود دی چې د قبر قدر نه کوي، د حضرت امیر حمزه قبر هم له ځمکې سره اوار دی. تر دې وروسته بیا د احد غونډۍ ته وختو، هغه ځای مو وکوت چې د حضرت پیغمبر(ص) له خوا مسلمانانو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویل شوي وو چې دلته کېنئ او څارنه کوئ، دا مهال ځینې یې هلته پاتې وو او ځینې نور یې د غنیمت مال پسې کښته شوي وو چې کفارو پرې حمله وکړه او هغوی یې شهیدان کړل. غرونه په ژړا

شول حرکت یې وکړ، هلته یو غر دی له نورو غرو راجلا شوی، داسې یو روایت دی چې دا د خدای(ج) د رسول د ملاتړ لپاره وخوځېد.

د احد له غره څخه څه کم دولس بجې راروان شو. خان پاچا او احمدشاه ته مو ویل چې موږ خو لمانځه ته ځو تاسو نور ځئ خپلو دندو ته موږ سره ډېر په تکلیفېږئ.

هغوی مو په زوره رخصت کړل او موږ د ماسپښین لمانځه ته لاړو. تر لمانځه وروسته اتاق ته راغلو او لږ استراحت مو وکړ، مازیگر او ماښام لمونځونه مو بیا په جماعت سره ادا کړل، د ماسخوتن تر لمانځه وروسته بیا یو زیات شمېر انډیوالان زموږ اتاق ته د لیدو په خاطر راغلل، دلته د بعثې مشر او نورو انډیوالانو، ټولو سره د شپې تر ناوخته پورې ناست وو. پر بېلابېلو مسایلو مو خبرې وکړې او بیا دوی رخصت شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مدينې منورې څو نور سپېڅلي او

تاريخي ځايونه

د تلـې يـا ميـزان (۲۰)مـه د ذوالحجـې (۱۸)مـه او د اکتـوبر (۱۲)مه نېټه د يکشنبې ورځ ده. سهار لمونځ مو ادا کړ، کله چې له جماعت څخه اتاق راغلو ته نو لږ خوب مو وکړ، (۸) بجې وې چې زموږ د لغمان يو تن ملګرى چې دلتـه لـه يـو عـرب سره کـار کـوي (عمران) ټلېفون وکړ، زه درته لاندې منتظر يم، اودسونه مو وکړل،

ورکښته شو، هغه سره موټر کې کېناستو، لومړى د (قبا) مسجد ته لاړو، قبا مسجد کې دوه رکعته لمونځ د يوې عمرې په اندازه ثواب لري، د خداى رسول به هره شنبه هلته تـه او لمونځ بـه يې کاوه. قبا هغه مسجد دى چې نبي عليـه السلام يې پـه جوړولـو کـې پـه خپلـه برخه اخيستې ده او جبرائيل عليه السلام د هغه قبله ټاکلې ده، له

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې امله ددې مسجد په باب روایت دی چې بنسټ یې په تقوا ایښودل شوی لکه چې په قران عظیم الشان کې راغلي دي: {لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ} همدا راز له سهیل بن احنف څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: ((څوك چې خپل کور ، خپله خونه کې اودس وکړي، قبا مسجد ته راشي او دوه رکعته لمونځ وکړي د یوې عمرې په اندازه ثواب او اجر به ورته ورکول کېږي.)) هلته لاړو، دوه رکعته لمونځ مو ادا کړ. پر قبا مسجد سربېره (میقات) یا (ذوالحلیفه) مسجد هم د تاریخي جوماتونو له جملې څخه دی، دې مسجد ته تر هغه وروسته (شجره مسجد) هم وايي. دې ته ځکه شجره مسجد وايي چې دا تر هغې ونې لاندې جوړ شوی، چې نبي علیه السلام ورلاندې ناست و او لمونځ یې کړی دی. دا مسجد د ذوالحلیفه په نامه هم یادېږي ځکه چې دا سیمه ذوالحلیفه نومېږي. څرنګه چې دغه مسجد د مدینې خلکو لپاره میقات دی، نو د میقات مسجد په نامه هم یادېږي. پر میقات مسجد سربېره جمعه مسجد هم تاریخي مسجد دی چې له قبا مسجد څخه (۵۰۰) متره واټن لري. رسول الله صلی الله علیه وسلم له قبا څخه مدینې منورې ته د راتلو پرمهال د جمعې لمونځ همدلته ترسره کړی دی، وروسته بیا صحابه کرامو همدې ځای کې مسجد جوړ کړ، دا مسجد په نورو نومونو هم یاد شوی دی، لکه وادي مسجد. په قبا جومات کې تر لمانځه وروسته (قبلتین) جومات ته لاړو، دا یو تاریخي جومات دی، چې د مدینې منورې په (بني سلمه) منطقه کې موقعیت لري، هلته مو هم دوه رکعته لمونځ وکړ. قبلتین هغه جومات دی چې په همدې جومات کې د ماسپښین لمانځه پر وخت پر پیغمبر(ص) د خدای(ج)

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خوا امر وشو چې قبله وګرځوه، رسول الله مبارك له بيت المقدس
څخه چې تر دې وړاندې د موحدينو او مسلمانانو قبله وه، د مکې

معظمې پر لوري بيت الله شريف ته مخ وګرځاوه، ده سره (لسو تنو
صحابه کرامو چې عشره مبشره ورته ويل کېږي) مخ وګرځاوه، نورو
ونه ګرځاوه، پر دې کسانو پر دنيا د جنت زېرى وشو، تر دې دمخه
(بيت المقدس) لومړۍ قبله وه، هلته په مسجد کې د لومړۍ قبلې د
تثبيت لپاره د دېوال په دويم پوړ کې محراب رسم شوى او مخامخ
ورته اوسنى محراب دى. تر دوه رکعته لمانځه وروسته له دې ځايه
لاړو، اوو مسجدونو ته چې په عربي کې ورته (سبعه مسجد) وايي،
دا د (سلع) غره په سيمه کې موقعيت لري او د خندق مشهوره غزا
هم په همدې سيمه کې ترسره شوې ده. خندق ورته ځکه وايي چې
رسول الله مبارك له کفارو سره د مقابلې په خاطر يو اوږد او ژور
خندق وايسته چې د هغوى پلي او سواره په کې حصار شي او بيا
مسلمانان پرې بريد وکړي، اوس نويو ودانيو د پخواني خندق اکثره

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبنې نبناني له منځه وړي دي. د اوو مسجدونو له جملې څخه يوازې درې يې پر خپلو ځايونو ودان دي چې هغه هم په پخوانۍ بڼه نه، بلکې په راوروسته بڼه. دلته د صحابه کرامو بېلابېل ټولي وو، هر ټولي له خپلې سيمې دفاع کوله نو کله چې غزا پايته ورسېدله

او کفارو ماتې وخوړه، نو دوی پر هر ځای يو جومات جوړ کړ، اوه جوماتونه شول. په کتابونو کې راغلي، چې د هجرت پر پنځم کال د مدينې د دفاع لپاره د صحابه کرامو او سلمان فارسي په مستقيمې مشورې په (سلع) غره کې د دفاعي کندو يا خندقونو لپاره چې يو بل سره تړلي وو، د هر خندق لپاره يو ساتونکی وټاکل شو او خندق هم د هغه په نامه ونومول شو، بيا د عمر بن عبدالعزيز د مشرۍ پر مهال په هر خندق کې يو وړوکی مسجد جوړ شو او د هغه د ساتونکي په نامه ونومول شو. په دې کې دغه لاندې جوماتونه شامل دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

فتح مسجد: په اووګونو یا سبعه مسجدونو کې لوی جومات دی چې د غزا پرمهال رسول اکرم صلی الله علیه وسلم په کې لمونځ کاوه او ددې غزا د برې لامل شو.

سلمان فارسي مسجد: له اووګونو مسجدونو څخه یو دی، چې اوه متره طول او عرض لري او د فتح مسجد په شل متری کې واقع دی.

ابوبکر صدیق مسجد: دا هم له اووګونو مسجدونو څخه یو دی او د سلمان فارسي مسجد د جنوب لویدیځ په پنځلس متری کې واقع دی چې اوس هم شته.

عمرفاروق مسجد: دا هم د اووګونو مسجدونو له جملې څخه دی، چې د ابو بکر صدیق مسجد په لس متری کې د یوې مستطیلي برنډې په بڼه موجود دی.

علي بن ابي طالب مسجد: د اووګونو مسجدونو له جملې څخه دی چې د بي بي فاطمې مسجد ختیځ ته پروت دی، پنځه متره مربع مساحت لري او د حضرت علي کرم الله وجهه په نامه په دې خاطر ونومول شو، چې ده غټ کافر (عمرو بن عبدود) چې کله له خندقه راواوښت په همدې ځای کې یې وژلی و.

فاطمة الزهرا مسجد: دا په سبعه مسجدونو کې تر ټولو کوچنی مسجد دی چې درې پر څلور متر مربع مساحت لري او ځینو سرچینو دغه مسجد د (سعد بن معاذ) په نامه هم یاد کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې مسجدونو له جملې څخه څلور يې چې سره څنګ په څنګ وو، څو کاله وړاندې يې شهيدان کړل او پرځای يې ورته يو لوی جومات جوړ کړ، دا جومات خورا ښايسته ارام او سکون ښښونکی و، دوه رکعته لمونځ مو په کې وکړ، له دې ځايه د سړي زړه نه کېږي چې په اسانۍ رخصت واخلي، ښکلي فرش او ښکلې هوا يې

د سړي زړه ته ارامي ببښي، دا چې د خندق د غزا تاريخي نښې نښانې اوس نه ښکاري، پر دې نو زيات خفه شوم. له دې ځايه راووتو، نږدې (۱۲) بجې وې چې اتاق ته راغلو، بيا د ماسپښين لمانځه ته لاړو، تر هغه لږ وروسته مو خوب وکړ، بيا مو د مازيګر او ماښام لمونځ وکړ او وروسته د ماسخوتن لمونځ، ټول موپه نبوي جومات کې ادا کړل. د شپې چې کله اتاق ته راغلو، نو بيا څو تنه ملګري زموږ ليدو ته راغلل، حاجي صيب محمد نعيم له خپله هوټله ډوډۍ راوړې وه، ډوډۍ مو په ګډه وخوړه او بيا نو د خوب پر لوري لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بدر پر لوري

د تلې یا میزان (۲۱)مه د ذوالحجې (۱۹)مه او د اکتوبر (۱۳)مه نېټه د دوشنبې ورځ ده. د سهار تر لمانځه وروسته اتاق ته راغلو کله چې اتاق ته راورسېدو لږ وروسته محترم ورور (عبدالکریم) او محترم ورور (سیار) اتاق ته راغلل، تېره شپه مو حاجي صیب نعیم سره وعده کړې وه، هغه وویل سبا سهار به هلکان راشي، زما تر ځایه به مو راولي او بیا به د بدر غزا ځای ته ځو، بدر له مدینې منورې څخه تقریباً (۵۰) کیلو متره لرې دی، که خدای کول ماسپښین لمانځه ته بېرته راځو. شل کم شپږ بجې مو له اتاق څخه حرکت وکړ، د مدینې ښار په سهار او ماښام کې ښکلی ښکاري، سړکونه یې پراخه، د سړك تر غاړې زینتي ونې یې هم ښې شنې دي او د سعودي د نورو ښارونو په انډول ډېرې دي. مدینې منورې ته یې پخوا (یثرب) ویلې، حمزه بابا هم په خپل یو شعر کې د یثرب کلمه او محتوا کارولې ده:

ماحمزه ته یثربي باده خاونده

په ښاغلي پیمانه کې د افغان را

یثرب کې پخوا (تر اسلام دمخه) هم باغونه وو او دا ساحه نسبتاً زرغونه ساحه وه. د مدینې ښار سړکونه د مکې په انډول پراخ دي، خو بیا هم د ستر اسلامي مرکز په توګه هغه څه چې زما په تصور کې و چې تر اروپایي ښارونو باید لوکس، ښکلي او پراخ وي، هر څه په کې تر کنټرول لاندې وي، لکه د زړو موټرو چك، ځمکلاندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لارې، شنې ساحې، پارکونه، پلې لارې په هغه کچه نه وو چې د اوسنۍ اروپايي او پرمختللي نړۍ نور ښارونه يې لري. دلته د پيسو کمی نه شته، خو د نوي ژوند د تفکر کمی په کې محسوس و.

په مدينه منوره کې په لکونو بهرنيان چې دوی ورته اجنبيان وايي، کار کوي، د بېلابېلو کلتورونو او بېلابېلو مذهبونو، قومونو او د سيمو خلك دلته اوسي، تر داخلي اوسېدونکو ددې ډول خلکو شمېر زيات دی، مشکله هم ده چې ټول د تمدن تر يوه لوړ کلتور لاندې راوستل شي، ما سره چې په ذهن کې د مدينې منورې کوم تصور و چې دا بايد د نړۍ تر ګردو ښارونو ښايسته وي، هغه

تصور له واقعيت سره سمون نه درلود. البته په مدينه منوره کې هم د ترقۍ کارونه په ډېرې چټکۍ سره روان دي او دا هيله کېدی شي چې دا به يو وخت د نړۍ يو ستر او ښکلی ښار وي. ساعت (۷) بجې دي، عبدالکريم ووېل چې دلته د عربو يوه کمزوري دا ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځو ته د ټینګښ نه دي، کله چې د سړك پر غاړه تور ټیکری وګوري نو دوی ورته ځان نه شي ټینګولای، خو دا کارونه اکثره هغه اجنبیان کوي، چې (۳۰-۴۰) کاله دمخه راغلي او ددې ځای تابعیت یې اخیستې وي. لس دقیقې وروسته (خضر) سیمې ته ورسېدلو، دلته یو روایت داسې دی چې دلته د خضر علیه السلام کور و، یوه کنډواله دلته شته چې د پخوانۍ دورې ښکارندویي کوي، خو نه د ډېرې پخوانۍ دورې چې خضر علیه السلام ته یې ریښنه ورسي، خو دلته اوس د همغه په نامه مشهوره ده.

همدلته حاجي صیب نعیم هم موږ ته منتظر و، د هغه په موټر کې پورته شو، زه، حاجي عزت الله او عبدالکریم او حاجي صیب نعیم، په یوه موټر کې کېناستو او سیار صیب خپلې وظیفې ته لاړ،

په لاره کې مو له حاجي صیب نعیم سره د اسلام د تاریخي ځایونو د له منځه وړلو په باب اند ېښنه وښوده، ده وویل دا خلك تاریخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځايونو سره ډېره علاقه نه لري، دوی وايي موږ نوی ژوند غواړو. په لاره کې عبدالکريم ورور د نعتونو يوه کيسته ور واچوله.

کلي کوڅې دې په ښو جارو کومه ـ درغواړه مې ـ وګرانه حبيبه روضې ته!

له مدينې څخه مو د (هجرة) پر لويې لارې حرکت وکړ، دې لويې لارې ته ځکه (هجرت) لاره وايي چې پيغمبر(ص) له مکې څخه مدينې ته پر همدې لاره سفر کړی و. تر لس دولس دقيقو مزله وروسته (بدر) ته پر غځېدلې لارې ښي لاس ته وګرځېدو، لاره کې د تورو او وچو غرونو يو اوږد تسلسل و، کوم ځای کې چې اواره ځمکه وه، نو هلته د نويو ښارګوټو د جوړونې چارې له ورايه ځرګندېدې. په لاره کې د مېلو لپاره وړې وړې خېمې په دښتو کې ولاړې وې، ځينو د لرګيو څپرې جوړې کړې وې، حاجي نعيم وويل

چې عربان راځي دلته پسونه او واړه مالونه راوړي، همدلته يې حلالوي، پخوي يې او خوري يې. شل دقيقې تر (۸) تېرې وې چې د د (دبيره طلحه) ته ورسېدو، دا هغه ځاى وه، چې پخوا يې اوبه ترخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي، خو کله چې د خدای رسول هلته ورسېد ، نو په هغې کې يې خپلې لاړې توکړې، تر هغې وروسته يې اوبه خوږې شوې، دا څاه

ډېره ژوره نه ده، نږدې شل پنځه لس متره به ژوره وي، کله وچه وي، کله کله په کې اوبه وي، موږ ورغلو ډولچه مو ورکښته کړه، لږې اوبه په کې راپورته شوې، اوبه مو وڅښلې ربښتیا هم خوږې اوبه

وې، د څاه عزت نه کېږي، لکه د نورو تاريخي اسلامي ابداتو په شان دا څاه هم په همغه پخوانۍ بڼه پرته ده، يوازې شاوخوا يې چا

(c) ketabton.com: The Digital Library

سمنټ کړې او لپاسه يې پرې يوه پنجره غوړولې ده، د څاه داخل کې لاندې دېوالونه تر نيمايي سنګکاري شوي ښکاري او نوره برخه يې په همغه پخواني شکل ده، لږ وروسته (ديره المازيمې) کلي ته ورسيدو اوس ړنګ شوی، خو ډېر پخوانی ښکارېده.

تر نيم ساعت مزله وروسته (بدر) ښارګوټي او بيا د ښار په يوه ګوټ کې د بدر د شهيدانو هديرې ته لاړو هلته مو دعا وکړه او بيا له هغه ځايه د شګو هغه ځای ته راغلو چې خدای پاك د بدر په غزا کې خپل محبوب ته د مرستې په خاطر ملايکې را نازلې کړې وې.

د رښو شګو يو جګ غر دی، يانې تر غونډۍ لوی او جګ دی، څوك يې په اسانۍ سره سرته نه شي ورختلای، شګه يې داسې ده چې کاليو پورې نه نښلي، يو ډول موټرسايکلونه دي چې کله کله پرې عربان د ميلو پر وخت په هغو، د شګو دې غر ته خېژي. (۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیمې بجې بېرته د مدینې پر لوري وخوځېدو. په لاره کې راباندې د خوب څپې څو ځله غلبه وکړه، لږ ویده شوم، ستوني مې لږ شان خاربښت او درد کاوه اواز مې هم ناست و، موټر ډېر تېز راغی، لس نیمې بجې دي چې د حاجي نعیم هوټل (مطعم تراسل بخاري) هوټل ته ورسېدو، حاجي صیب نعیم تیار د سهار چای فرمایش ورکړی و، سره کړې غوښه تیاره شوه، چای مو وڅښه او غوښه مو ښه په خوند وخوړه، دا هوټل په (النوش) سیمه کې دی، د بدر او مدینې ترمنځ ساحه ده.

اوس ساعت (۱۱) بجې او لس دقیقې دي، غواړو د مدینې پر لوري حرکت وکړو او ځان نبوي مسجد ته د لمانځه لپاره ورسوو.

یوولس نیمې بجې مو له (النوش) څخه د نبوي مسجد پر لوري حرکت وکړ (۱۲) بجې او پنځه دقیقې وې چې مسجد ته داخل شو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږه شېبه وروسته اذان وشو او پنځه لس کم یوه بجه لمونځ خلاص شو او د اتاق پر لوري وخوځېدو، ښه ستړی یم، د ستوني درد او زکام لپاره مې یوه ګولۍ وخوړه او نور نو غواړم لږ استراحت وکړم، ټول وجود مې هم درد نیولی دی. لږه شېبه وروسته راباندې خوب غلبه وکړه، کله چې له خوبه پاڅېدم، نو ساعت درې بجې دي، تر درې نیمو بجو مې اودس وکړ، عزت الله خان هم ښه درانه خوب وړی و، کله چې مې هغه ته وویل، جګ شه چې لمانځه ته ځو، هغه فکر وکړ چې شپه یې تېره کړې سهار لمانځه ته ځو، ماته یې وویل وخت ډېر دی پنځه بجې لمونځ کېږي، ما ویل د مازیګر لمونځ کوو، څلور بجې شاوخوا لمونځ کېږي، هغه ویل ښه بښنه غواړم، ما فکر وکړ چې سهار دی، درې نیمې بجې له اتاقه ووتو، د مازیګر لمونځ مو ادا کړ، بیا بېرته اتاق ته راغلو، په کابل او نورو ځایونو کې مې ګڼو دوستانو ته ټلیفونونه وکړل، د کور، ژوندون ټلویزیون او دوستانو حال و احوال مې واخیست، بیا بېرته د ماښام لمانځه ته لاړو، ماښام لمونځ مو د نبوي مسجد په بېرونۍ سوپه کې چې ښه هوا په کې لګېدله او په لسګونو زره کسان پر یوه وخت په کې لمونځ کولای شي، هلته ادا کړ او بیا بېرته د خپل اتاق پر لوري راغلو او دغه یادښت مې ولیکه. اوس ساعت (۱۵) دقیقې کمې اوه بجې دي. تر دې وروسته بیا لاړم تشناب ته اودس مې تازه کړ، لږه شېبه وروسته زه او عزت الله خان دواړه د لمانځه لپاره مسجد ته لاړو، پر دې وخت حاجي فیض الله مزاري زنګونه ووهل که چېرې وخت لرئ، نو موږ سره نن ماسخوتن مېلمستیا ته لاړ شې، هغه وویل نور ملګري هم ځان سره راولئ، خو ما نور څوک پیدا نه کړل. زموږ مېلمه پالل چې له څو ورځو راهیسې موږ پسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تېینګ وو، راته ویلي وو چې لس تنه مېلمانه به ځان سره راولئ، ما

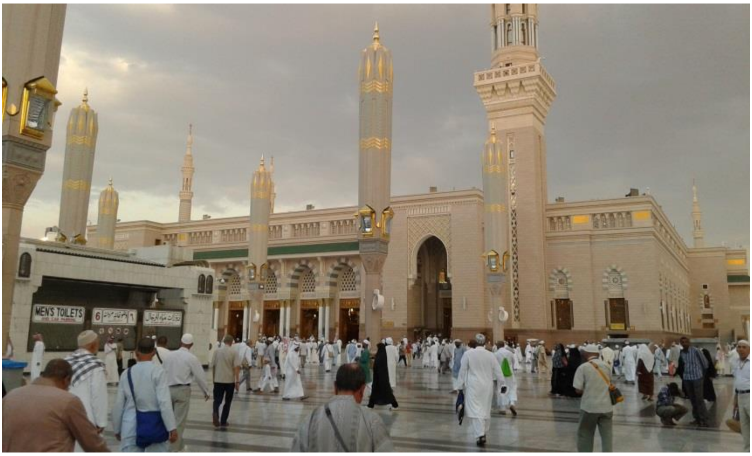

ورته ویلې چې موږ دوه تنه یو، هغه راته ویلې: ((بیادر ازبک یك ګپ میزنـه حـالااز دهـن مـا برامـده و درخانـه ګفتـیم کـه انجـا مـارا نشرمانی، ما ګفتم کتی یون صیب ده نفر است...)) نو ځکه زه یو بل مېلمه پسې ګرځېدلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه ښه خوندوره افغاني ډوډۍ

کله چې د ماسخوتن له لمانځه څخه خلاص شو، نو حاجي صیب فیض الله مزاری راته له پخوانۍ وعدې سره سم، شارع السلام په عمومي خروجي دروازه کې ولاړ و، ستړي مشي مو وکړل ډېر خوشاله شو، ماته يې وويل: ((کجا است دیگه رفیقایت)) ما ويل همدا يو ملګری دی نور نه شته، ده وويل: ((او بابا ما گفتم که حالا چند نفر باشد ما هر شب در خانه چند نفر مهمان دارم.)) حاجي

فیض الله مزاري په ختم ازبك او ښه نر افغان دی، زما د يو ملګري مطیع الله ساپي پلار (حاجي نعیم) سره يې انډيوالي ده، هغوی ورته له کابله زنګ وهلی او زما د پالنې سپارښتنه يې کړې وه، زه لا په مکه مکرمه کې وم چې ده څه کم شل زنګونه راته ووهل، کور ته يې لاړو، چای يې راوړ، تر ډوډۍ پورې يې د کابل او دلته د خپل مسافرانه ژوند خوږې ترخې کيسې وکړې. بيا ډوډۍ تیاره شوه،رښتیا هم د لسو کسانو څه چې د پنځه لسو کسانو لپاره وه، قابلي پلو، منتو، غوښه، شوروا، کله و پاچه او څه نه وو چې نه وو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څه پرېمانه وو، زموږ يې ډېر زيات عزت وکړ، د ګپ او شپ سړی و، داسې يو سړی و چې سړی ورسره هېڅ نه تنګېده، د ځوانۍ له وخته رانيولې بيا تر دې دمه يې ټولې کيسې وکړې، زامن يې کار او لونې يې تحصيل کوي، اوس يې هم زامن په کور کې نه وو، کار پسې تللي وو، يوازې دوه واړه زامن يې دلته په کور کې وو،

چې د مېلمنو عزت يې کاوه، حاجي مزاري راته د عربو او عجمو د اخلاقو ټولې کيسې په زور او زېر سره وکړې، ځينې يې دلته د کولو نه دي، خو خدای دې هېڅ انسان د عربو مزدورۍ ته نه مجبوروي، حاجي مزاري، د عرب کفيلانو د چلند او کلني باج او همدارنګه د افغانانو لپاره د اقامې اوږد او غمجن داستان هم بيان کړ چې خورا ځوروونکی و. کيسې اوږدې وې، بيا يې کابل کې مطيع الله خان او د هغه پلار (حاجي صيب نعيم) ته زنګ وواهه، هغوی سره مو خبرې وکړې، بيا مو له ده څخه په ډېر تکليف رخصت واخيست، موږ يې تر عمارې پورې راورسولو او دی بېرته خپل استوګنځي ته لاړ، کله چې خپل اتاق ته پورته شوم، نو د شپې (۱۲) بجې وې، يوه ستونې درد ګولۍ مې وخوړله او نور نو د خوب پر لوري لاړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پېریانو دره

د تلې (۲۲) مه، د ذوالحجې (۲۰) د اکتوبر (۱۴) مه نېټه د سه شنبې ورځ ده. د مدینې منورې مربوط یوه سیمه (وادي جن) یانې د پېریانو دره ده. ډېر خلك یې لیدو ته ورځي، وایي چې دلته ډېر عجایب او غرایب دي. حاجي صیب نعیم سره مو پرون خبره کړې وه، چې کله وزګار شوې، نو دې درې ته مو بوځه، سره له دې چې پېریان خو چاته ځان نه ښیي، خو دلته به یې له کمالاتو خبر شو. د سه شنبې ورځ چې کله د سهار له لمانځه ځخه راغلو، نو هم مې ستونی سخت درد کاوه او هم ښې ګرمې تبې نیولی وم، شپه مې نارامه تېره کړه، سهار لمانځه ته هم یو ساعت دمخه پاڅېدم. کله چې اتاق ته راغلو نو عزت الله خان دې خیر یوسي، اګمنتېن او

پاناډول ګولۍ یې راکړې، ګرم چای یې راته ګیلاس کې واچوه، چای مې وڅښنه ګولۍ مې وخوړې، ما ویل لږه دمه به ووهم، دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهال حاجي نعیم زنګ وواهه ویې ویل هلکان راغلي، وادي جن ته به لاړ شو، بیا به وخت پیدا نه کړئ. ما ویل سمه ده، دا وخت دروازه ټك ټك شوه، ښاغلی (عبدالکریم) راننوت ما ویل دومره ژر؟ ده ویل لاندې ولاړ وو، پنځه ویشت کم اوه بجې مو له هوټله حرکت وکړ، لومړی مو حاجي صیب نعیم خان سره واخیست بیا د پېریانو درې پر لوري وخوځېدو، په لاره کې ځای نیم شنه باغونه چې اکثره د خرما په ونو پوښلي وو، ښکارېدل، یوځای په کې د باران اوبه هم راټولې شوې وې، لکه یو وړوکی ډنډ، خو دا ډنډ هم په سعودي غونډې وچ ډاګ کې غنیمت ښکارېده، حاجي صیب نعیم راته وویل چې دلته ډېر ښه کبان پیدا کېږي، خلك راځي نیسي یې، ما ورته وویل کبان بېچاره ګان به له دې اوبو پرته نور چېرته لاړ شي،

سیند خو غیر له هغې هم دلته نه شته، یو چا له چا څخه پوښتنه کړې وه چې که دا سیند اور واخلي نو دا کبان به چېرته لاړ شي؟ هغه ورته ویلي وو چې ونې ته به وخېږي، هغه بل ورته ویلي وو څه

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوایان خو نه دي چې ونې ته په وخېږي، نو دا کبان به له دې وړوکي ډنډ پرته نور چېرته لاړ شي؟ نږدې نیم ساعت څلوېښت دقیقې مزل به مو کړی وي، چې د پېریانو درې لومړۍ برخې ته ورسېدو، تر موږ دمخه څو موټره نور هم ولاړ وو، هغوی هم ددې ځای ننداره کوله. سړك پوخ دی، دا ځای نسبتاً ژور دی نږدې (۱۰-۱۵) سانتي به د سړك له برې او کوزې برخې ژور وي، دلته چې موټر ودروې، نو بیا شاته مخ په لوړ راکاږل کېږي، موږ موټر څو ځله تجربه کړ، رښتیا هم موټر له ژورې څخه نسبتاً برې خواته چې موږ پرې راغلي وو، کش شو. بیا مو د اوبو یو بوتل کېښود، هغه هم کش شو، سخت کولې شو، وار په وار یې سرعت زیاتېده، یوځل مو موټر له ډېرو پرته ودراوه، ډېرو مو ورته شاته لږ لرې ودراوه، موږ ویل که چېرې تېز لاړ شي چې بل چا سره ټکر نه شي. سخت سپیډ (سرعت) یې واخیست، ژر عبدالکریم خان راغی، دروازه یې

خلاصه کړه، موټر ته کېناست بریك یې ونیو، څو ځله مو دا تجربه تکرار کړه، نورو خلکو هم دلته تجربې کولې، دا چې ساینس څه وایي یا یې نه وایي، خو څرنګه چې اوس دا ځای د پېریانو د درې په نوم نومول شوی موږ هم په همدې نیت او نظر دلته راغلي وو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصلاً ددې ځای نوم بل څه دی، خو څرنګه چې په دې دره کې داسې کمالات دي، نو اوس د پېريانو د درې په نامه مشهوره شوې ده. حاجي نعيم راته وويل چې مولوي صيب عبدالحق (د لغمان يو مخور شخصيت) دلته راغلی و، زه دا مهال په کابل کې وم، چې زنګ راغی راته يې وويل چې پنجشنبه ځان رارسوه کور ته ، ما ويل څه خبره ده، ويل يې څه هلته به خبر شې، ډېر وارخطا شوم کله چې يې په تايمني کې کور ته ورغلم، نو د دوی کور څو منزله دی، په دويم منزل کې چت داسې ټکېږي، لکه څوك يې چې په تيږو ټکوي، ښځې او ماشومان ټول وارخطا دي، ټولو ويل پېريان دي، بيا ما لږ هډوکي پاس بام ته ورګوزار کړل، ټکهار غلی شو، ما حاجي صيب نعيم ته وويل مخکې به دې ويلي وو چې ما هم کور ته زنګ وهلی وای چې هلته راپيدا نه شي، هغه هم سخت وخندل، بيا

په همدې دره کې لږ نور هم پورته لاړو، هلته نور هم څو داسې ځايونه شته چې موټر کشوي، غرونه يې هم له نورو غرونو سره څه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناځه توپیر لري، تیرې یې اکثره سورۍ سورۍ دي. ځینې خلك دې غرو ته ختلي او د خپل هېواد بیرغونه یې هلته په ډبرو رسم کړي دي، د افغانستان بیرغ هم دوه ځایه د لوړ غره په لمن کې پر دوو ډبرو رسم شوی و. هلته مو هم یوه تجربه وکړه، دلته یوه هدیره هم وه. تر دې هدیرې چې ښېرته راوځې او موټر پرېږدې، نو تر هغه لومړي ځای پورې چې موږ لومړۍ تجربه په کې کړې وه، د موټر سرعت په ساعت کې (۱۲۰) کیلو مترو ته پورته کېږي. ځینو خلکو د همدې تجربو په بهیر کې خپل موټر هم ټکر کړي او یو ځل خو (۷) تنه هندي مسلمانان په کې وژل شوي هم دي، له هغه ځایه بېرته د خپلې عمارې پر لوري وخوځېدو، په لاره کې مو غوښتل، د حضرت عثمان(رض) ځاه هم وګورو، خو هغه ته لکه د نورو اسلامي تاریخي

ځایونو په څېر د ورتګ اجازه نه وه، حاجي نعیم او حاجي عبدالکریم د سهار چای لپاره ډېر ټینګ شول، خو موږ ویل ستړي هم یو، مریضان هم، ځو اتاق ته لږ خوب کوو، هغوی موږ خپل اتاق ته راورسولو، بیا حاجي عزت الله یوه کاشوغه اګمنتهین شربت او یوه پاناډول ګولۍ راکړل، چای یې راته دم کړی و، کور یې ودان لږه دمه راغله، د خوب څپه راته تیاره منتظر وه، همدې سره ویده شوم، پوره یوولس بجې وې چې له خوبه پاڅېدم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ماسپښین لمونځ او پرهېزانه

کله چې له خوبه پاڅېدم، نو تشناب ته لاړم اودس مې تازه کړ، حاجي عزت الله یو کاشوغه اګمنتهین شربت هم راکړ او نور نو د لمانځه لپاره نبوي مسجد ته لاړو، تر لمانځه وروسته بېرته د اتاق پر لوري راغلو. تر عمارې لاندې د ترکانو یو هوټل دی حاجي عزت الله وویل زه به درته یو څه د خوراك لپاره راواخلم، چې غوړ ونه لري، ته څه اتاق ته! زه اتاق ته پورته شوم. کله چې وره ته ورسېدم، نو ګورم چې حاجي عبدالکریم له یو پنډ ډوډۍ، نوشابې او تازه مېوې سره د اتاق په خوله کې ناست دی. وه حاجي صیب دا څه کوې! هغه وویل ته مریض یې پرهېزانه مې درته راوړې، موږ یې په

زحمت سخت خفه شو، دسترخوان یې وغوړاوه، سور کړې چرګ، وریجې او اش ته ورته غذا، تر دې دمخه چې لمانځه ته تللو، نو عزت الله خان وویل کاشکې چې اوس په خپل کور کې وای او اش یې پوخ کړی وای نو څه خوند به یې کړی وای، حاجي کریم، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپینو جوش کړیو وریجو کې شړومبې ورخوشې کړې، داسې خوند یې کاوه لکه په لغمان کې چې به مو پخوا نرۍ اوګره خوړله، نانا، شینشوبۍ او نور شیان یې هم په کې اچولي، ګرمه نرمه مې وخوړه وجود یې راته خولې کړ، ډېره دمه یې راوسته، ډوډۍ مو په خورا خوند وخوړه، تر ډوډۍ وروسته عبدالکریم له موږه رخصت واخیست ویې ویل تاسې ستړي یاست استراحت وکړئ، خو بېګاه ته زما مېلمانه یاست چې بل چا سره وعده ونه کړئ! د هغه تر رخصت وروسته زه خپل چپرکټ ته پورته شوم او ښه سترګه خوب مې وکړ. تر دریو بجو پورې ویده وم، لږه دمه راغله، بیا لاړم اودس مې وکړ او بیا لږ وروسته زه او حاجي عزت الله د مازیګر لمانځه لپاره نبوي مسجد ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنت البقیع

د جنت البقیع د فضیلت په باب مو په کتابونو کې ډېر څه لوستي او له ملایانو مو ډېر څه اورېدلي دي، خو په خپلو سترګو مې نه ده لیدلې، جنت البقیع هغه ځای دی، چې له ډېرو پرته نرمه خاوره لري او د مدینې منورې هدیرې په نامه هم یادېږي، دا هدیره د نبوي مسجد په ختیځه برخه کې موقعیت لري. دا د هر حاجي ارمان وي چې په نبوي مسجد کې تر عبادت وروسته دا هدیره وګوري، دې هدیرې ته هر وخت خلك نه پرېږدي، کله چې کومه

جنازه خاورو ته سپاري، نو دا مهال ډېر خلك ورځي کله چې مو د مازیګر لمونځ وکړ نو بیا وریسې د جنازې لمونځ و، د جنازې لمونځ چې خلاص شو، نو حاجي عزت الله وویل چې جنت البقیع ته نه ځو؟ ما ویل څه چې ځو، تر درې څلورو دقیقو پلې مزله وروسته د هدیرې دخولي دروازې ته ورسېدو. ورتګ ازاد و، په زرګونو خلك ور روان وو، د جنت البقیع له هدیرې یو لوی دېوال راتاو و، هدیره نبوي مسجد سره متصل موقعیت لري، ټوله ساحه به یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نږدې (سل جريبه) ځمکه وي، دلته د اسلام ستر خادمان، صحابه کرام او همدارنګه تر دې دمه پورې ډېر متدين او بختور خلك دفن شوي دي، د دين عالمان وايي چې څوك په جنت البقيع کې دفن شي هغوی جنتيان دي. جنت البقيع کې تر (۱۰) زيات صحابه کرام دفن دي، تراوسه پورې دوه ځله جنت البقيع ته پراختيا ورکړل شوې، نور هم احتمالات شته چې دا مقبره لويه شي، يوازې حضرت عثمان(رض) ته منسوب قبر په کې معلوم دی، نور د هېچا قبر معلوم نه دی او نه لوحه لري، د حضرت عثمان(رض) مقبره مخکې تر جنت البقيع بهر په باغيچه کې وه، وروسته هغه هم د جنت البقيع ساحه کې داخله شوه، دلته له نورو ځايونو خاوره راوړل کېږي او نوي قبرونه په کې جوړېږي، اوس دا ځای دومره لوړ شوی چې د

يوې غونډۍ بڼه يې خپله کړې ده. د هديرې بېلابېلو برخو ته په مشخصو خښتو پوښل شوې لارې غځېدلې دي او خلك د هديرې هرې برخې ته تګ راتګ کوي. همدلته په هديره کې وو چې په مدينه کې د افغان حاجيانو يو تن مسول ښاغلي عطامحمد زنګ راوواهه، ماته يې وويل چېرې ياست؟ ما ويل جنت البقيع کې يو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

لس دقیقې وروسته خپل اتاق ته ځو، هغه وویل زه هم لس دقیقې وروسته در رسېږم. کله چې اتاق ته لاړم، نو عطامحمدورور هم راغی، هغه دلته په مدینه کې زموږ ډېر عزت وکړ، هم یې راته ځانګړې اتاق ونیو او هم یې راته د الوتکې ټکټونه ژر برابر کړل. دوه ټکټونه یې را وایستل ویې ویل دادی د اماراتو په الوتکه کې

مو ټکټونه دي، ټول (۵۰) کیلو ګرامه مال ځان سره وړلای شئ، د شنبې ورځ د شپې (یوه) بجه مدینې هوايي ډګر ته لاړ شئ، بیا له هغه ځایه دوبۍ ته ځئ او د یکشنبې ورځ د ماسپښین یوه یوه نیمه بجه کابل ته په خیر سره رسېږئ، له عطامحمد ورور څخه مو ډېره مننه وکړه او کور ودانی مو ورته ووایه، بیا هغه وویل زما مېلمانه یاست راسره لاړ به شئ، موږ وویل نن شپه د بل چا مېلمانه یو، بیا به فرصت کې سره وګورو، هغه خدای پاماني وکړه او ما دا مهال څو څو ټلیفونونو ته ځواب ورکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسلام د انحصارولو یوه بېلګه

کله چې عطامحمد ورور رخصت واخیست، نو د ماښام لمانځه ته څو دقیقې پاتې وې، زه او عزت الله لمانځه ته لاړو، تر لمانځه لږ دمخه احسان الله ورور چې همدلته په سعودي کې اوسي او په تېرو انتخاباتي کمپاینونو کې کابل ته راغلی و، راته زنګ وواهه چې موږ راغلي یو ته چېرته یې؟ ما ورته وویل د نبوي مسجد په بهرنۍ

برخه (انګړ) کې یم، لږه شېبه وروسته یې زه پیدا کړم، درې تنه نور ملګري: یو یې ورور بل یې هم خوریی او یو یې ماما ورسره و، راته یې وویل، ډېر خوشاله شو چې څنګه په اسانۍ مې پیدا کړې، کله چې احسان الله زما ترڅنګ کېناست او همدا یې وویل یون صاحب خوشاله شوم چې ډېر ژر مې پیدا کړې، شاته صف کې یو بل شخص ناست و، هغه وویل زه هم یون صیب تاپسې ګرځېدم، زه له اتریش (ویانا) څخه راغلی یم، لږه شېبه سره ناست وو چې د ماښام جمع تیاره شوه. تر لمانځه وروسته مو دوی ټولو ته ویل چې ځو اتاق ته،

(c) ketabton.com: The Digital Library

احسان الله او خوریی یې قاري صیب وویل تاسې ځئ، موږ درپسې درځو، هغوی ته مې وویل که ډوډۍ پسې ځئ، مه ځئ، ځکه موږ مېلمانه یو، خو هغوی وویل موږ بل کار لرو، ژر بېرته راځو، دا مهال دوه تنه نور ملګري چې همدلته په مدینه کې کار کوي او زما د لیدو په خاطر راغلي وو، تر لمانځه وروسته راته زنګ وواهه چېرته یاست، ما ویل شارع السلام باب مخکې درته ولاړ یو. یو تن یې باچاخان نومېده او د بل ملګري د نامه پوښتنه مې ونه کړه، ټول راغلو اتاق ته، دلته یوه شېبه ناست وو، د احسان الله خان ماما

ښې خوندورې خبرې وکړې، ده دلته په سعودي کې ډېر وخت تېر کړی، پر عربي ژبه او دیني مسایلو ښه پوهېږي. ده وویل عربان ډېر تنګنظره خلك دي، یوه ورځ امام نه و، زه خلکو مخکې کړم او جمع مې ورکړه، ملا ناوخته راغی، یو دم پر ما په قهر شو چې تا ولې جماعت ورکړ، ما ویل ولې څه ګناه ده؟ هغه وویل تاسې حق نه لرئ چې دلته جمع ورکړئ، هېڅ اجنبي حق نه لري، ډېر زیات جنجال یې راسره وکړ، تر هغه وروسته جمع نه ورکوم دلته ټول امامان د سعودي حکومت د ارشاد د وزارت تر کنټرول لاندې دي، بهرنیانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته حق نه ورکوي، چې امامت وکړي. هر څه چې حکومت وايي، دوی مجبور دي همغه شان وکړي. ده د سعوديانو او بهرنيانو ترمنځ روابط په ډېر ښه ډول تشريح کړل، ويې ويل له افغانانو پرته چې سرزوري خلك دي، پيسې ورکوي خو د خپل کفيل غلامي نه کوي،

نور ټول بهرنيان، بنګاليان، پاکستانيان، هنديان او نور ټول د دوی د غلامانو غوندې دي، ښځې د سړي د زامنو په سترګه ورته نه ګوري، افغانان سختې پرځان مني خو د عرب غلامي نه کوي. د حاجي صيب په خبرو کې خورا جالب ټکي نور هم وو. دا مهال احسان الله او قاري صيب هم راغلل، په لاسو کې يې د ډاليو کڅوړې نيولې وې، ويل يې دا مې تاسو ته ډالۍ راوړې، هيله ده قبول يې کړې، ما ويل ګوره ښه کار دې ونه کړ، موږ څخه دې په څه پلمه اجازه واخيسته او داسې دې وکړل، احسان الله يو سيکو ۵ ساعت ماته راکړ او ويل يې چې دا به حتماً په لاس کوې، ځو شېبې همدلته سره ناست وو، بيا د ماسخوتن د لمانځه وخت شو، ټول په بيړه د مسجد پر لوري لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانانو یوه بله صمیمانه مېلمستیا

د ماسخوتن په جمع کې احسان الله او نور ملګري یې ټول سره یوځای وو، تر هغه وروسته مو له هغو څخه اجازه واخیسته، هغوی موږ ته تر ټېنګ ست وروسته رخصت شول. بیا پاچاخان او ورسره ملګري یې وویل، سبا ته چا سره وعده ونه کړئ، زموږ مېلمانه یاست، موږ ورته وویل وعده نه کوو، خو سبا ماښام به همدلته په جومات کې تر لمانځه وروسته سره وګورو، هغوی ډېر ټېنګ شول، خو موږ ورته وویل، تکلیف مه کاږئ، ژمنه درسره نه کوو، که څه مشکل نه وو، همداسې درځو ګپ درسره لګوو، خو نه د ملېمستیا په بڼه، هغوی بیا وویل خیر سبا ماښام راځو، خو تاسې چا سره وعده مه کوئ، هغوی چې رخصت شول نو دوه تنه نورو ملګرو راسره ستړي مشي وکړل، یون صیب له فیسبوکه خبر شوم چې مدینې ته راغلی یې، خومره ښه شو چې ژر مې پیدا کړې، ځان یې

معرفي کړ ویې ویل زما نوم عزت الله دی، سیول انجنیر یم، دلته له یو عربي شرکت سره کار کوم، ترڅنګ ملګري یې هم وویل زه هم له

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه شرکت سره کار کوم، انجنیر عزت الله سملاسي وویل سبا شپې ته زما مېلمانه یاست، چا سره وعده ونه کړئ، ما ویل همدا اوس مې یو تن بل ملګري ته وویل وعده نه کوو، خو دلته د مازیګر، ماښام او ماسخوتن تر لمانځه وروسته ګڼو دوستانو سره ګورم، نو که تاسې هم راځئ، دلته به سره وګورو، هغه وویل هېڅ امکان نه لري چې ما سره لاړ نه شئ، ما ویل ژمنه نه شو کولای، هغه وویل ځه سبا لمانځه ته راځم، بیا به سره وګورو د ټلېفونونو نمبرې مو سره تبادله کړې، خپل اتاق ته پورته شو، دا مهال نو عبدالکریم زنګ وواهه چې زه درته منتظر یم زموږ هوټل ته راځئ، دده ټلېفون لا خلاص نه و چې حاجي صیب نعیم زنګ وواهه، زه لاندې د تعمیر دروازې په خوله کې درته منتظر یم راځئ چې ځو، لفت کې کښته شو، حاجي نعیم تیار په دروازه کې ولاړ و، تر څو دقیقو پلې مزله وروسته د هغه موټر کې سپاره شو، یو بل ملګری هم راسره پورته

شو، لس دقیقې مزل به مو کړی وي، چې د عبدالکریم هوټل ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسېدو، د هغه هوټل وړوکی خو پاك او منظم دی، نهه لس تنه کارکوونکي لري، د افغاني ډوډۍ په ګډون عربي او نور ډول ډول طعامونه هم تیارولای شي، موږ یې په ځانګړې خونه کې کېنولو، ډوډۍ ډېره ژر تیاره شوه، زما لپاره یې یخني پرهېزانه تیاره کړې وه، د وریجو، غوښو او تازه مېوو هېڅ کمی نه و، ډوډۍ مو په

خوند سره وخوړه، بیا د هوټل کارکوونکي راغلل، حاجي عبدالکریم وویل، دا دې سخت علاقمندان دي، په تا سر ماتي ولاړ دي، هغوی سره مو یادګاري عکسونه واخیستل، عبدالکریم بېرته خپلې عمارې ته راورسولو او دلته مې دغه یادښت ولیکه، د ستوني درد یوه ګولۍ مې وخوړله، اوس ساعت د شپې پنځه لس کم دولس بجې دي، دغه یادښت مې ولیکه او تر دې وروسته د خوب غېږې ته پناه ور وړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادښتونه او د غزني ملګري

د میـزان (۲۳) مـه د ذوالحجـې (۲۱) مـه د اکتـوبر (۱۵) مـه د چهارشنبې ورځ ده، د سهار تر لمانځه وروسته بېرته اتاق ته راغلو، لږ استراحت مو وکړ، بیا مو تریخ چای وڅښه، ګولۍ مې وخوړه او د خپلو یادښتونو لیکلو ته مې دوام ورکړ، دا مهال نو ښه وخت و چې د خپلو پاتې یادښتونو لیکلو ته یې وقف کړم، له څو ورځو راهیسې چې کوم یادښتونه پاتې وو، هغه مې اکثره ولیکل. له کابله او نورو ځایونو چې کوم ټلېفونونه راغلل، هغه مې ټول ځواب کړل، خپل کور، ژوندون ټلوېزیون او نورو دوستانو ته مې ټلېفونونه وکړل، د ختم او خیرات لپاره مې ډاکتر مروان، ضیاءالرحمن ضیاء، حاجي محمد زمان، وفاالرحمن او نور اندېوالانو ته زنګونه ووهل. ضیاءالرحمن ضیاء تیار د ختم او خیرات بلنلیك لیکلی و، ورته مې وویل چې ماته په کې الحاج یا حاجي ونه لیکې، چې تظاهر په کې رانه شي، بیا د ماسپښین لمانځه ته لاړو تر لمانځه وروسته بیا اتاق ته راغلو، لږ استراحت مې وکړ، بیا مې بېلابېلو ملګرو ته ټلېفونونه وکړل، ځینو دوستانو راته د شپې د مېلمستیا وویل خو ما وویل، وروسته به پلان جوړوو. بیا مې ځینې یادښتونه بشپړ کړل، همدې کې د مازیګر د لمانځه وخت رانږدې شو، اودس مې تازه کړ او د لمانځه د ادا کولو لپاره مسجد ته لاړو.

کله چې د مازیګر له لمانځه خلاص شو، نو یو ملګري راته زنګ وواهه (احساس) یم، استاده دروازه کې درته منتظر یم. (۷)مه دروازه له شارع السلام سره متصله ده او همدا لاره زموږ د استوګنې عمارې ته غځېدلې ده. هغوی سره مې روغبړ وکړ، حاجي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هاشـم او يــو بــل ملګـری يــې رامعرفــي کـړل، درې واړه د غزنــي اوسېدونکي او په ختېه اندړ وو، اتاق ته راسره لاړل، ډېر ټينګ ست يې وکړ چې شپې ته زموږ مېلمانه شئ، ما ويل بيا بل وخت سره ګورو، اوس مو بل چا سره وعده کړې. تر ډېره وختـه هغوی سره ناست وو، د هېواد په تېره بيا د غزني ولايت د حالاتو په باب مو هغـوی سـره هـر اړخيـزې خبـرې وکـړې، يادګـاري عکسـونه مـو

واخيستل، بيا هغوی له موږ څخه رخصت واخيست، دا مهال نو حاجي رضا خان له مکي معظمې څخه موږ ته ځان راورساوه، موږ بيا د ماښام لمانځه ته لاړو. تر لمانځه لږ څه دمخه پاچا خان چې اصلاً د پکتيا ولايت اوسېدونکی او تېره ورځ مو ورسره کتلي وو، راته زنګ وواهه، استاده چېرته يې؟ ما ويل مسجد کې يو، لمانځه ته لاړو. ده وويل زه خو د اتاق په مخکې درته منتظر يم، لږ سامان راسره دی، ما ويل تر لمانځه وروسته درځو کله چې مو لمونځ خلاص کړ، نو بيا له څو تنو هېوادوالو سره مخ شوم، هر کلی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترړي مشي او ډېر ټېنګ ست يې وکړ، اتاق ته لاړم، پاچاخان د اتاق مخې ته منتظر دی، ګورم چې دوه کمپلې او څه خوراکي توکي؛ زيتون او نور ورسره دي، وه پاچاخانه دا څه کوې؟ هغه ووېل

زه د زيتونو په دکان کې کار کوم دا مې تاسې ته راوړي دي، درې ډوله زيتون وو، څه کلچې وې او دوه کمپلې، ما ويل دا خوراکي توکي به دې وخورو خو دا کمپلې دې بېرته ځان سره يوسه، تاڅخه ډېره مننه، ما ويل کمپلې خو هلته هم شته اړتيا ورته نه شته، دادی زيتون مې درڅخه واخيستل، هر څومره چې ټېنګ شوم سړي کمپلې بېرته وانه خيستې، لږ ژړغونی هم شو، اخر حاجي عزت الله ووېل خير دی پرېږده يې، باچاخان ووېل ما خو تاسې ته راوړي دي، هر چاته چې يې ورکوئ ور يې کړئ، بيا مو کمپلې هم دلته پر چپرکټ کېښودې، پاچاخان موږ خفه کړو، بيا مو ترې مننه وکړه څو شېبې ناست وو، بيا يو بل ملګری انجنير عزت الله هم راغی، هغه سره هم څو شېبې کېناستو، دا وخت د ماسخوتن لمانځه ته ډېر کم

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت پاتې شو، ټول لاړو لمانځه ته، تر لمانځه وروسته پاچاخان او انجنیر عزت الله رخصت واخیست، کله چې پر لاره راتلو نو یو څو تنه افغانان چې دلته په مدینه منوره کې اوسېدل، له هغوی سره مخامخ شو، ستړي مشي مو سره وکړل، یوه وویل زه مکې ته درېسې درتلم خو اجازه راته نه وه، دا دی دلته مې ولیدې، پرځان نه پوهېږم چې والوزم که څه وکړم؟ څه چې اتاق ته ځو، ډوډۍ به مو ماسره وي، ما ویل ډېره مننه، دا سپین ږیری زما په لیدو دومره خوشاله شو، چې زه یې له ورایه د خوشالۍ په جذبه پوه شوم، له دوی څخه مو اجازه واخیسته په لاره کې یو بل ځوان مې څنګ ته روان و، ډېر په ځیر ځیر یې راکتل نور یې زړه تنګ شو، مخامخ

شو راته، لاس یې راکړ، یون صیب په خیر، ما ورسره هم داسې ستړي مشي وکړه چې له کلونو راهیسې یې پېژنم، مخکې تر دې چې خبرې پیل کړو، ماته یې وویل ما سره به لاړ شئ، ټلیفون یې راواخیست، خپل اتاق ته یې زنګ واهه، ما ورته وویل ته ټلیفون

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېږده، اول ځان راتـه معرفـي کـړه، ټلېفـون نمبر دې راکـړه، بیـا بـل وخت سره وعـده کـوو، ویـل یـې نـوم مـې عبدالرحمن دی، د پکتیـا اوسېدونکی یم، بیا مې ورسره یادګاري عکس واخیست، ورته مـې وویل چې که دلته بیا وو، ضرور درسره ځو، لـه هغـه مـو پـه تکلیـف

خدای پاماني واخیسته، حاجي رضا خـان لـه مـوږه ځـان لادرکـه کـړ، لږه شېبه وروسته یې راته زنګ وواهه چې زه ډوډۍ راوړم ګوره چې ډوډۍ رانه وړې؟

ځو شېبې وروسته حاجي رضاخان، وریجې، چرګـان او خـوراکي تـوکي راوړل، ډوډۍ مـو پـه ګـډه وخـوړه، تـر چـای وروسـته حـاجي رضاخان بیـا لاړه ماته یـې د زکـام ګـولۍ راوړې، اوس د شـپې لـس بجې دي، چې زه، حاجي رضاخان او عزت الله خان په خپل اتاق کې ناست یو او ما دغه یادښت ولیکه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر نبوي مسجد چاپېره دوره

د میزان (۲۴)مه د ذوالحجې (۲۲)مه د اکتوبر (۱۶) مه نېټه او د پنجشنبې ورځ ده. سهار وختي لمانځه ته لاړو، کله چې تر لمانځه وروسته بېرته خپل اتاق ته راغلو، نو د خوب یوه ښپه رابانديې راغله، زما ملګری عزت الله هم خوب وړی و او حاجي صيب رضاخان هم. اته بجې دروازه ټک ټک شوه، کله چې مو دروازه بېرته کړه، نو حاجي عبدالکریم او ورسره یو بل ملګری یې دواړه ولاړ وو، په لاس کې یې ډوډۍ او دېګکی وو، ویل یې سهار ناشتا مې درته برابره کړې ده. ترمخ او لاس وینځلو وروسته دسترخوان اوار شو، ډېر ښه جیګر یې پوخ کړی و. عبدالکریم خان لکه څنګه چې دمخه مې یادونه کړې، خپل هوټل لري، اشپزان یې هم ښه مسلکي دي، تنکی ځیګر یې له ښې مسالې سره پوخ کړی و، سهار چای مو په ډېر خوند سره وڅښه، ډېر خوند یې وکړ. هغوی بیا له موږ څخه رخصت واخیست ما خپل درمل وخوړل، لږ شان استراحت مې وکړ او وروسته مې خپلو ټلیفونونو ته چې مس کړي مې وو، ځواب

ورکړ، هر یو ته مې بېرته زنګونه ووهل، د کابل او وطن احوال مې واخیست او کور ته مې ټلیفون وکړ، بیا د ماسپښین د لمانځه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت رانږدې شو، بیا لمانځه ته لاړو، تر لمانځه وروسته بېرته اتاق ته راغلو. لږه شېبه وروسته حاجي صیب رضاخان وویل زه به لاړ شم ډوډۍ به تیاره کړم، خو موږ ورته وویل چې هېڅ اشتها نه شته، کله چې اشتها راغله نو بیا به ډوډۍ وخورو، دا مهال ځو ټلېفونونه راغلل او همدارنګه یو نیم اندېوال مو لیدنې ته راغی. بیا د مازیګر لمانځه ته راغلو، تر لمانځه وروسته مې حاجي رضاخان او حاجي عزت الله ته وویل، راځئ د نبوي مسجد شاوخوا یو دوره ووهو، چې څومره ساحه لري. له (۷) نمبر دخولي دروازې څخه مو، چې موږ پرې هر وخت داخلېږو، خپل پلی مزل پیل کړ. پنځوس شپېته متره وړاندې ښځو ته ځانګړې ساحه بېله شوې او تقریباً د ټول مسجد یوه پر څلورمه برخه ښځو ته ځانګړې شوې، حمامونه، تشنابونه یې هم جلا دي او د لمانځه برخه یې هم، خو د مسجد دا برخه هم لکه د نورو برخو په شان ده، هېڅ توپیر ورسره نه لري، یوازې په لوحو یې توپیر کېږي، چې دا ښځینه برخه ده او د لرګیو

یا ټیم پرده دېوال یې مخې ته ودرول شوی دی. ښځې په ډاډه زړه او ډېر عزت سره خپل لمونځونه کوي، نارینه دې خواته نه راځي، البته له عمومي لارو څخه ټول ګټه اخلي. هغه چا سره چې خپلې مېرمنې، خویندې یا میندې حج ته راغلي دي، هغه هغوی تر دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځایه رسوي او بیا خپله د نرینه وو برخې ته داخلېږي، د ښځو لپاره واړه سر لوڅي بسونه چې د نرۍ په ځینو هوایي ډګرونو کې هم ګرځي راګرځي، هغه شان موټر کار کوي او مسجد ته له بېلابېلو دخولي دروازو څخه مېرمنې، د مسجد ښځینه برخې ته انتقالوي، خصوصاً هغه مېرمنې چې معذوره او کمزورې وي، نورې اکثره ښځې چې صحت یې ښه وي، په خپله د مسجد دې برخې ته ځان رسوي، موږ چې د مسجد له (۷) دروازې څخه مزل پیل کړی و ارام ارام د مسجد چاپېره وګرځېدو، د مسجد ټولې دروازې یو شان نما ورکوي، تر شل دقیقې مزله وروسته بېرته اوومې دروازې ته ورسېدو، په دې ډول مو له مسجد څخه د ګرځېدو یوه دوره بشپړه کړه، حاجي عزت الله خان اتاق ته، زه او حاجي رضاخان سودا اخیستلو پسې لاړو، ځینې شیان مو پیدا کړل، لس لیتره اوبه مو په کار وې، خو لس لیتره بوتلونه مو پیدا نه کړل، بیا مو یو ښځینه حجاب او د خپلو خپلوانو لپاره (۱۲۰) دانې ترکي ساخت ټیکري واخیستل، درې غټې بوجۍ او ورسره مل رسۍ مو هم واخیستې

چې بیا خپل سامان په کې ځای پرځای کړو. اتاق ته لاړو دا شیان مو اتاق کې کېښودل، بیا د ماښام د لمانځه لپاره مسجد ته لاړو. کله چې ماښام لمونځ خلاص شو، نو حاجي صیب عبدالکافي او ورسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو نورو ملګرو چې له طايف څخه زما د ليدو لپاره راغلي وو، راته وويل چې موږ راغلي يو، د ماسخوتن تر لمانځه وروسته به موږ سره لاړ شئ، دلته مېشت لغمانيان درته په تمه دي. ما ورته وويل چې موږ خو نن شپه د غزني ځينې ملګري دي هغوی مېلمانه کړي وو، نو هلته به تګ ونه شي، خو د ماسخوتن تر لمانځه وروسته به سره وګورو. اتاق ته لاړو او لږ وروسته بيا بېرته د ماسخوتن د لمانځه لپاره مسجد ته راغلو. کله چې لمونځ خلاص شو، نو حاجي صيب عبدالکافي او ورسره ملګري مو پيدا کړل، عبدالرحمن ورور او هغه سره بل ملګری (مبارك) مو پيدا کړل، تر

روغبړ وروسته هر يو ويل چې موږ سره لاړ شئ. ما ورته وويل چې دغسې ملګرو مېلمستيا کړې ده، له هغوی څخه مو رخصت واخيست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدینه منوره او غزنیچۍ ښوروا

له دوو ورځو راهیسې د حاجي احسان الله احساس او ځو نورو ملګرو دا غوښتنه وه، چې یوه شپه به زموږ ځای ته ځئ او یوه ښوروا به راسره خورئ، دا وعده نن شپه پوره شوه، کله چې ماسخوتن تر لمانځه وروسته بېرته خپل اتاق ته لاړو، نو احسان الله احساس او انجنیر عزت الله راته منتظر وو، هغوی سره په موټر کې سواره شو، تر نږدې نیم ساعت مزله وروسته د هغوی استوګنځي ته، چې د مدینې منورې هوایي ډګر ته ورڅېرمه واقع و، ورغلو. کله چې اتاق ته ورننوتو، نو ټولو موږ سره تود هرکلی وکړ، ډېر زیات خوشاله شول، ځو شېبې وروسته هر یو راته خپل ځان معرفي او د خپل کار او دلته د اوسېدو داستان بیان کړ. دا داسې داستانونه دي چې هر یو یې یو ځانګړی کرکتر او کړلېچنه لار لري.

دا داستان د غم په تار تړلی او د کړلیچ زیاتې غوټې لري، بیا دوی د افغانستان د حالاتو په باب له ما څخه پوښتنه وکړه، ما د هېواد د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تازه حالاتو په باب خپل نظر دوی ته څرګند کړ، سره له دې چې دوی وخت پر وخت افغاني رسنۍ تعقیبوي او همدا شېبه یې هم په اتاق کې ژوندون ټلوېزیون لګېدلی و، دوی ډېر احسان منونکي خلك وو، موږ چې په تېرو څو کلونو کې د خپل هېواد لپاره ډېر واړه کارونه هم کړي وو، دوی هغو ته د سترو کارونو په سترګه کتل. دوی وویل دا زموږ یو ارمان و چې کله به یون صیب سره وګورو، زموږ اکثره ملګري وایي چې کله کابل ته لاړ شو، نو یون صیب ته

به موږ څوك پرېږدي او كه نه؟ هلته به باډیګاردان وي، وسلوال به ولاړ وي او تلاشي به وي. كله چې ما ورته وويل لكه څنګه چې دلته ګورئ، همدغسې په هرځای کې یم، نه وسلوال شته، نه بندیزونه او نه هم تلاشی، هر کله چې کابل ته راغلئ، مولامو راوله، پر همغه ساعت سره کتلای شو، بیا ډوډۍ تیاره شوه، پرېمانه ډوډۍ، ښوروا او وریجې، غزنیچې ښوروا یې زما مخې ته کېښوده، ډوډۍ یې په کې تیاره میده کړې وه او ماته یې د شپاړسو کلونو مخکې هغه خاطره رایاده کړه چې د طالبانو د واکمنۍ پرمهال، زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(یون)، زرین انځور صیب او اسدالله غضنفر صیب کندهار ته تللي وو، هلته مو د غزني ـ کندهار په لاره کې غزني ښار ته نږدې یوه ښوروا وخوړله، ژمی و، د جدي میاشت وه، د لمر څرك سره مو ګرمه ښوروا وخوړه، خورا خوند یې وکړ. دا ښوروا مې چې وخوړه، نو همغه خاطره یې رایاده کړه.

د ډوډۍ پر مهال ګڼ شمېر ټلیفونونه راغلل، یو شمېر افغانان چې (حایل) او د سعودي له ختیزې برخې راغلي وو، موږ ته په حرم شریف کې منتظر وو او همدارنګه عبدالکافي ورور هم راته ویل چې کله د غزنیوالو ورونو له پروګرامه را اوزګار شوې، راساً به د

لغمانیو غونډې ته راځئ، هغوی درته منتظر دي.

له غزنیوالو ورونو څخه مو تر ډوډۍ وروسته خدای پاماني واخیسته، هغوی موږ ته تحفې هم برابرې کړې وې، په ډېر اخلاص یې رخصت کړو، بیا یې تر اتاقه په خپل موټر کې راورسولو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانانو اوسېلي

کله چې ناوخته د غزنیوالو ورونو له مېلمستیا څخه راستانه او اتاق ته پورته شو، نو جمیل ورور د سعودي له ختیزې برخې څخه، چې له دې ځایه نږدې یو زر کیلومتره واټن لري، راغلی و، اتاق ته راننوت، تر روغبړ وروسته یې راته وویل دغه یوه لونګۍ مې درته راوړې دا به حتماً په سروې او بل کوم رنګ دې خوښېږي چې جامې درته راوړم، جامې مې ځکه وانه خیستې چې ما ویل هغه رنګ به دې خوښ نه شي.

ما ویل جامې مې ډېرې دي، تانه مننه، اوس راته کیسه کوه چې څنګه راغلې، هغه وویل دا څو ورځې مې درته زنګ واهه، اخر مې په زنګ تونده ماته نه شوه، ما ویل چې یون صیب ونه ګورم نو دا به مې زړه کې یو ارمان وي. نو ځکه مې له کفیل سره چې هغه هم دېخوا ته تیار راته نو زه هم ورسره ملګری شوم، په لاره کې مو موټر ټکر کړ، خو ښه و، موټر د کفیل په نامه و، که چېرې زما په نامه وای، نو غرق وم. دلته چې افغان ټکر وکړي نو لاړ، تباه شو. جمیل وویل، مخکې زما کفیل بل څوك و، هغه یې د داعش په نامه ونیو، مړی او ژوندی یې ورته ورك کړ، بیا مې چې دې بل کفیل ته ځان اړوه، نو دې کې یې راڅخه څو زره ریاله واخیستل، همدومره پیسې پیدا کوو چې بېرته یې کفیل ته ورکوو. زه، پلار او یو ورور مې کار کوو، څو کاله مو کار وکړ چې ایله مو یو ورور ته واده وکړ، خوست کې ولور (۱۲) لکه افغانۍ دی، جمیل وویل زما رېږه او بربت نه وو راغلي چې زه دلته راغلم، دا مې څلورم کال دی چې خپل وطن ته نه یم تللی. په پاکستاني پاسپورت راغلی یم، په دې پاسپورت لومړی په پاکستان کې ډېر په تکلیف شوم، یوځل بندي شوم، اوس پرې نه پاکستان ته تللای شم او نه افغانستان ته!

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدلته پراته يو د خداى هيلې ته! جميل ګرميو سوى و، ډېر دردونکي داستانونه يې لرل، دا مهال دوه ملګري: اخترمحمد او يو تن بل ملګرى ورسره راننوتل، هغوى له حايل ښخه، چې له دې ځايه

نږدې ځلورنيم سوه کيلو متره واټن لري راغلي وو، هغوى اتاق ته راغلل، تر روغبړ وروسته هغوى هم داسې د غم داستانونه درلودل.

دا مهال ما عبدالکافي ورور ته ټيلفون وکړ چې هلته نه شو درتلاى، سبا د ماسپښين تر لمانځه وروسته به انشالله وګورو، هغه وويل سمه ده اخترمحمد او جميل سره د شپې تر يوې بجې کېناستو، هغوى بيا اجازه واخيسته او ويې ويل تاسې به نور ويده کېږئ، اخترمحمد او ملګري يې په اتاق کې يوه کڅوړه پرېښوده، په هغه کې جاينمازونه او څه ديني چاپي پاڼې وې، ويل يې دا مې تاسو ته تحفه راوړې ده، ما که هر څه ورته وويل، خو ده يې د بېرته اخيستلو مخالفت وکړ. هغوى رخصت شول او موږ خوب ته پناه يوړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې لمونځ او د لغمانیو مېلمستیا

د تلې (۲۵) مه د ذوالحجې (۲۳)مه د اکتوبر (۱۷)مه نېټه او د جمعې مبارکه ورځ ده. د سهار تر لمانځه وروسته بېرته اتاق ته راغلو، لږ خوب مو وکړ او بیا عبدالکریم ورور یوځل بیا سهارنۍ راوړه، بل ملګري (عبدالرحمن) هم سهار ناشتا تیاره کړې وه، هغه هم سهار وختي سهارنۍ راوړې وه. لس لس نیمې بجې وې چې د سهار چای مو وڅښنه، عبدالرحمن او جمیل ورونه هم په چای کې راسره ناست وو، کله چې مو چای وڅښنه نو عبدالرحمن وویل چې

نن د جمعې ورځ ده، وختي به جومات ته لاړ شو، ځکه وروسته نه بهر کې ځای وي، نه په جومات کې، دلته یو شمېر داسې عربان شته چې یوه جمعه او بله جمعه د جمعې لمانځه ته راځي او بس! همدارنګه ګڼ شمېر بهرنیان چې دلته کاروبار کوي، هغوی هم د جمعې لمانځه ته ځان رارسوي ان د باندې پر سړکونو هم خلک ولاړ وي. اودس مې وکړ، جامې مې بدلې کړې او مسجد ته لاړو، یوولس بجې د نبوي مسجد په داخل کې په مناسب ځای کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېناستو، لومړی مو دوه رکعته تحیة المسجد لمونځ وکړ او بیا مې له دې موقع څخه ګټه پورته کړه د تېرې ورځې پاتې یادښتونه مې پسې ولیکل. صفونه ورو ورو بشپړېدل دا مهال یو سړي په زوره زما ترڅنګ ځان ځای کړ، ما وویل ځای خو نه شته په زوره ځان ځایوې که څنګه؟ هغه لومړی دوه رکعته لمونځ وکړ او بیا وروسته یې زما تر څنګ ملګري ته وویل یون صیب نه دی؟ بیا یې ماسره ستړي مشي وکړل، ځان یې معرفي کړ. زړه کې مې وویل ښه دی چې اول کې تېز ورسره نه یم تللی. دی خو افغان و، د تخار ولایت اوسېدونکی و او دا شل پنځه ویشت کاله کېږي چې دلته په

مدینه منوره کې اوسېږي په (قبا شریف) کې د افغانانو یو ځانګړی جومات دی او دی د احنافو ملا دی. ده وویل دلته یې د احنافو لپاره ماته ځانګړې اجازه راکړې، د جمعې لمونځ مو ادا کړ، پر دې ورځ سخته ګڼه ګوڼه وه، کله چې اتاق ته راغلو، نو لږ وروسته عبدالکافي ورور او ورسره نور ملګري راپسې راغلل او د تېرې وعدې مطابق هغوی سره لاړو، هلته زموږ د لغمان یو اوسېدونکی (عبدالقیوم) ورور له ډېرو کلونو راهیسې اوسېږي، د هغوی کور ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاړو، هغه ډېره لوکسه ډوډۍ تیاره کړې وه، د نړدې شلو کسانو لپاره یې ډوډۍ کړې وه، خو موږ ایله پنځه شپږ تنه وو، یو زه (یون)

او نور له عبدالکافي ورور سره له طایف ځخه راغلي انډیوالان وو.ډوډۍ مو وخوړه، ډېره خوندوره او اخلاصمنده ډوډۍ وه، بیا حاجي عبدالقیوم موږ خپل اتاق ته راورسولو، د مازیګر او ماښام لمونځونه مو وکړل،تر هغه وروسته د تېرې ورځې د وعدې مطابق زموږ یو شمېر افغانان چې دلته د سعودي په بېلابېلو سیمو کې کار کوي او تېره ورځ په یوځایي ډول زما لیدو ته راغلي وو، هغوی راته زنګ وواهه چې ډوډۍ ستا اتاق ته راوړو او که زموږ اتاق ته راځې؟ دلته زموږ ډېر ملګري ستاسو انتظار دي، ما وویل نه موږ به هلته درشو، دا مهال ماته پته ولګېده چې دوی په دې خوشالېږي چې موږ هلته ورشو. د ماسخوتن تر لمانځه وروسته د دوی له جملې ځخه یو تن موږ پسې راغی، خپل موټر یې راوړ. زه (یون)، حاجي رضاخان، جمیل، عبدالرحمن او حاجي عزت الله هغه سره لاړو. اتاق یې د بدر غره سره نږدې سیمه کې موقعیت درلود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخلاص ډوډۍ او د عزت الله لونګۍ

کله چې ددې مسافرو افغانانو استوګنځي ته ورسېدو، نو ټول ملګري افغانان سره راټول شول، لومړی يې زموږ هرکلی وکړ او بيا يې خپل اتاق ته بوتلو، د غريبۍ، د کاريګرۍ او مسافرۍ اتاق، کله چې کېناستو، نو د اتاق څلورو دېوالونه او چت مې له نظره تېر کړل، د سختۍ، ګرمۍ، زيار او زحمت بېلابېل تصويرونه مې په ذهن کې تېر شول. دا افغانان دلته اوسي، اکثره يې موټر چلوونکي دي، ډېر سخت او ستړي کوونکي کارونه ترسره کوي او اکثره يې لوی باربري موټر چلوي. د دوی په تندي کې که څه هم د زحمت نښې له ورايه ښکارېدې، خو نن زما په راتګ سره ډېر خوشاله وو، ټولو په ګډه کار کاوه، ډېر ژر يې ډوډۍ تياره کړه، دسترخوان يې وغوړاوه، څه چې د دوی په وس کې وو،

ټول يې پر دسترخوان وغوړول، ډېره د اخلاص او مينې ډوډۍ وه، ډوډۍ مې د درد له تصوير او د اخلاص له خوړلنيو سره يوځای تر ستوني تېره کړه، ټولو زما دومره عزت وکړ چې زه يې هغومره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مستحق نه یم، تر ډوډۍ وروسته چای تیار شو او بیا ټولو په ګډه یوه لونګۍ راوړه، ماته یې په سر کړه، راته یې وویل موږ خو دلته مسافر یو، ستا ډېر عزت نه شو کولای، نو دا زموږ د اخلاص او عزت نښه وګڼه، ما ورته کور ودانی ووایه او د لوی خدای(ج) له

درباره مې ورته د سوکالۍ او بېرته په خپل وطن کې د استوګنې او ښه ژوند هیله وکړه. سره له دې چې زړه مو نه کېده چې رخصت ورڅخه واخلو، خو ناچار وو اجازه مو ورڅخه واخیسته، دوی ټول له خپل اتاقه راووتل، موږ یې په موټر کې کېنولو او تر خپل اتاقه یې راورسولو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خدای(ج) رسول ته وروستی سلام

او خدای پاماني

کله چې د کارګرو او مسافرو افغانانو له عزتناکې مېلمستیا راستانه شو، نو خبره د شپې تر دولسو بجو اوښتې وه، فکر مو وکړ سبا ته کېدی شي هېڅ وخت پیدا نه شي او یا هم ګڼه ګوڼه وي، نو ښه به وي چې همدا اوس د پیغمبر(ص) وروستي او وداعي سلام ته ورشو، بیا به دلته راشو که رانه شو، د خپل زړه دا ارمان به پوره کړو. حاجیان چې کله هم له مدینې منورې څخه رخصت اخلي، نو د حضرت محمد(ص) وروستی سلام کوي او بیا ځي. عزت الله

خان، عبدالرحمن، جمیل، رضاخان او نور ملګري چې راسره وو، ټولو زما خبره تائید کړه، ټول نبوي مسجد ته لاړو، ګڼه ګوڼه وه، خو دومره ډېره نه وه، ځان مو ریاض الجنت ته ورساوه، دلته لمونځ دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانا لري لکه په جنت کې چې حاضر یې، هلته مې دوه رکعته لمونځ وکړ، ګڼه ګوڼه ډېره وه، خو ماته عمران او نورو دوستانو د لمانځه زمینه برابره کړه، لمونځ مې ادا کړ، یو ځل بیا مې خپلې تېرې ګناوې او خطاوې په ذهن کې تېرې راتېرې شوې، له خدای(ج) څخه مې د هغه د محبوب په وساطت د مغفرت غوښتنه وکړه، خپلې مور، پلار، دوستانو ته مې د زړه له تله دعاګانې وکړې، د

خپل هېواد او خپل ولس د ابادۍ او سوکالۍ لپاره مې د دعا لاسونه پورته کړل، بیا له ریاض الجنت څخه ووتم، کیڼ لاس ته د حضرت پیغمبر(ص) مبارکه روضه ده، په اوسپنیزې کړکۍ کې د هغه د مبارکې مقبرې لپاره یوه ګرده دریڅه ده، چې هغې ته سر ورنږدې کړې، نو د پیغمبر(ص) پر مبارکه مقبره دې سترګې لګېدی شي، لومړی ځل مې له همدې دریڅې څخه د حضرت پیغمبر(ص) پر مبارکې مقبرې سترګې ولګېدې، خو دا ځل پولیسو کړکۍ ته څوک نږدې نه پرېښودل، له نږدې واټن څخه مو د خدای رسول ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلام او درناوی وکړ او د هغه مبارکو یارانو ته. دا مهال نو د هېڅا زړه نه کېږي چې له دې ځایه لاړ شي، خو د خلکو ګڼه ګوڼه او د پولیسو ډېر ټینګار د دې سبب ګرځي چې دلته درته د ډېر وخت لپاره د پاتې کېدو مجال در نه کړي، د پیغمبر(ص) له مبارکې روضې څخه په وتو شو، خو د خروجي دروازې په خوله کې بیا تم شو. دلته څو دقیقې ودرېدو، زړه مو نه کېده چې لاړ شو، خو د خلګو ګڼه ګوڼه خورا زیاته وه، بیا د نبوي مسجد بېروني انګړ کې وګرځېدو، هلته مو له بېلابېلو دوستانو سره عکسونه واخیستل، ما د مسجد د بهرنۍ فضا څو انځورونه واخیستل، هوا او فضا دواړه ښایسته معلومېدل، زړه مو نه کېده چې د مسجد له ساحې ووځو، خو چاره نه وه، د اتاق پر لوري مو حرکت وکړ او پنځه شپږ دقیقو کې اتاق ته ورسېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مدینه منوره کې وروستۍ شپه او د سفر تیاری

د تلې (۲۶)مه د ذوالحجې (۲۴) د اکتوبر (۱۸) مه نېټه د شنبې ورځ ده. سهار وختي لمانځه ته لاړو دا ځل مو لمونځ د نبوي مسجد په تخت بام کې ادا کړ. کله چې بېرته اتاق ته راغلو، نو لږ خوب مو وکړ، لس بجې له خوبه پاڅېدو، عبدالکریم او ملګري یې تیار سور کړی ځیګر تیار کړی و، ډېر خوندور و، د لس پنځه لسو کسانو

لپاره وو، جمیل هم سهار وختي راغلی و، چای او ناشتا یې تیاره کړې وه، چای مو په ګډه وڅښه، وروسته حمدالله (عمران) او دده ملګري اخترمحمد او یو بل ملګری له مکې معظمې څخه چې د عمرې لپاره تللي وو، هغوی هم راغلل، ټولو ته چای تیار شو، تر یوولس نیمو بجو ټول دلته ناست وو، بیا مو د ماسپښین لمانځه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره تیاری ونیو. تر لمانځه دمخه اخترمحمد ورور ورسره ملګري يې، حاجي رضاخان او جميل ټولو زموږ د غوټو په برابرولو او تړلو کې مرسته وکړه، درې غوټې مو تیارې کړې، هر چا دومره تحفې راوړې وې چې تر اصلي او قانوني وزنه زموږ وزن ډېر زیاتېده، غوټې مو په منظم ډول سره وتړلې، هره غوټه تقریباً دېرش، اته

ویشت او اوه ویشت کیلو شوله، یوه غوټه مو لا بېخي سرخلاصې پرېښوده چې تر مازیګره نور څه راځي هغه په کې ځای پرځای کړو، اوبه مې لس لیتره په کڅوړه او لس لیتره نورې په لاس کې برابرې کړې، یو یو لاسي بکس مو هم ځان سره جلا برابر کړ. بیا ماسپښین لمانځه ته لاړو، لمونځ مو په جمع ادا کړ، بیا بېرته اتاق ته راغلو، یوه سترګه خوب مو وکړ، بیا د مازیګر لمانځه ته لاړو، هلته مو بیا یو شمېر نویو افغان حاجیانو سره وکتل، یو تن چې زما ترخنګ په صف کې ناست و،وویل: یون صیب یې؟ ما ویل هو! او څومره ارمان مې و، دلته زه اوسېږم دا څو ورځې مې هیله وه چې دلته دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کړم خو امکان برابر نه شو، له ما سره مور او پلا هم حج ته راغلي دي، هغوی سره ډېر بند وم، خو خدای مې سوال قبول کړ دا دی دلته مې وکتلې، خپل ځان یې هم راته معرفي کړ، ګرمه سترې مشي یې وکړه، بیا یې جیب ته لاس کړ خپله بخښګی یې راوایستله، پیسې راوکاږلې هه دا واخله ځانته پرې کالي وکړه، ډېر ټینګ ست یې وکړ له صمیمیت څخه ډك ست، ما وویل ماته راورسېدې، ډېره مننه پیسې مې بېرته په زوره ورته جیب کې کېښودې، بېرته اتاق ته لاړو، حاجي رضا خان راته وویل د تحریك ملګرو ته ځینې شیان اخلم، ما ویل بار خو درته خپله معلوم دی، بل تحریکوال ښه دي، بیا چې کله خپله راتللې هغه وخت به بیا پرې غور وکړې. حاجي رضاخان ویل خیر لس کیلو هجوه خرما خو درته

ضرور اخلم، ما ویل هېڅ امکان نه لري، بار مې ډېر دروند دی. په زوره زوره مې درې کیلو ته راکښته کړ، ماته یې درې کیلو خرما او مطیع الله ساپي ته، چې نوی یې واده کړی و، عطر واخیستل، اتاق ته راغلو، بیا د ماښام د لمانځه وخت شو. د لمانځه لپاره نبوي مسجد ته لاړو ماښام او ماسخوتن لمونځونه مو هملته اداکړل، تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمانځه وروسته بېرته خپل اتاق ته راغلو، دا وخت نو عبدالرحمن هم له وظیفې څخه فارغ شوی و، اتاق ته راغی، د هغه ورور راسره له ناروې څخه هم خبرې وکړې او همدارنګه په دې منځ کې یو ګڼ شمېر هېوادوالو چې دلته په سعودي کې اوسېږي، حاجي رضاخان وویل چې نن به لاړ شو، کوم ښه افغاني کباب به چېرته پیدا کړو. دا مهال شیخ حاجي نعیم یو ځل بیا زنګ وواهه، ګوره چې چېرته لاړ نه شئ، نن شپه زما مېلمانه یاست، زه همدلته اتاق ته ډوډۍ دروړم. د شپې تقریباً نهه بجې وې چې حاجي نعیم، عبدالکریم، نعمت او یو تن بل حاجي ورسره هم ملګري وو، اتاق ته راغلل، یو پنډه ډوډۍ، مېوه او نوشابه ورسره وو. دوه قسمه کباب، وریجې او نور خوراکي شیان، ډوډۍ مو وخوړه، د شپې تر (۱۲) بجو پورې مو

ګپ ولګاوه، خپلې غوټې مو ټولې پوره کړې، څلور غټې غوټې، دوه بوشکې اوبه، دوه لاسي بیکونه زموږ ټول شیان شول، د ټولو وزن نږدې (۱۵۰) کیلو ګرامه ته رسېده، په دو کسانو، پنځه لس

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه لس کیلو مو بیکونه شول، لس لس لیتره اوبه شوې او تقریباً (۱۱۶) کیلو غوټې. تر (۱۲) بجو دمخه عمران خان (حمدالله) هم راغی، خپل موټر یې هم راوست، هغه وویل زه به مو میدان ته ورسوم. لکه وړاندې چې مې معرفي کړ عمران خان دلته یو عرب سره ډرېور دی اصلاً د لغمان دی، خورا خدمتګار سړی دی، دا څو ورځې کېږي چې موږ سره دی هم ډېر ستړی دی، هر ځای ته مو رسوي.

(۱۲) بجې له اتاقه کښته شو، غوټې مو ټولې د عمران په موټر کې بار کړې. نورو ملګرو، حاجي رضاخان، حاجي نعیم، عبدالکریم، نعمت او جمیل ټولو ویل چې موږ هم درسره میدان ته ځو، بل موټر هم تیار ولاړ دی، خو موږ وویل یوازې عبدالرحمن به راسره لاړ شي، دی هلته کوم څوك پېژني، که مرسته یې وکړای شوه، ښه ده که نه هر څومره بار چې زیات شو، د هغو محصول ورکوو.

مازیګر مهال راته چا وویل چې یو کیلو اضافه بار باندې (۷۵) ریاله اخلي، ما تیار (۳) زره ریاله جلا کړل، ما ویل هسې نه وي چې بیا وشرمېږو او مال مو کم کړي، که څه هم موږ سره ځینې داسې شیان هم وو چې قیمت یې ددې نیمایي هم نه کېده، خو که هلته څومره ټکس راته، ورته حاضر وم چې ور یې کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوايي ډګر

دولس بجې مو د میدان پر طرف حرکت وکړ، (۲۰) دقیقې وروسته هلته ورسېدو، حاجي عمران او عبدالرحمن دوه لاس ګاډي راوړل، سامان یې په کې بار کړ، کونټر (شمېرونکي) ته ودرېدلو، نږدې (۴۵) دقیقې انتظار مو وکړ، دا مهال عطامحمد (د افغان حاجیانو مسول) او څو تنه نور ملګري هم راغلل، عطامحمد ته مې وویل زموږ د هر یوه د کالیو وزن تر اصلي باره نږدې (۱۵-۲۰) کیلو زیات دی، نو اوس له خپل مهارت څخه کار واخله چې دا مال تېر کړو، که چېرې یې جنجال کاوه، نو پسې ګرځه مه،

محصول ورکوو. هغه کاونټر ته ودرېد، ټکټونه برابر او پاسپورټونه چك شول، زموږ بار تقریباً (۱۶) کیلو زیات شو، البته دې کې لاد غاړې بېکونه شامل نه وو چې هغو هر یوه خپل خپل وزن درلود. هغوی غږ ونه کړ موږ هم ځان غلی کړ. هر څه په خیر تېر شول،

(c) ketabton.com: The Digital Library

عطامحمد ته مې وويل ځان غلی کړه. واسطه دې بل چاته وساته، کله چې مو خپلې غوټې تحويل کړې، نو موږ پاس منزل ته د ترمينل په لوري وختو، له ښاغلي عمران او عبدالرحمن څخه مو رخصت واخيست او موږ تر امنيتي چك وروسته د ترمينل انتظار خونه کې کېناستو، تر (۴۵) دقيقو زيات وکم انتظار وروسته د بورډينګ

کارت د چکولو وخت راورسېد، د انتظار په شېبو کې يو شمېر افغان حاجيان زما ليدو ته راغلل، حاجي صيب ګلاب، حاجي زين الله او يو بل ځوان تر اوږدو خبرو او مرکو وروسته يادګاري عکسونه راسره واخيستل. د مشرانو جرګې مشر فضل هادي مسلميار صيب مو هم دلته وليد او بيا د بورډينګ کارت تر چك وروسته لومړی موټر او بيا الوتکې ته پورته شو. د اماراتو الوتکې په نړۍ کې د سهولت له امله ښه شهرت لري، په سوونو مسافر په دې الوتکه کې ځايېدل، تقريباً اکثره څوکۍ ډکې وې، کومه يوه که په کې خالي پاتې وي، کېدی شي څو دقيقې وروسته الوتکه الوتنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته چمتو شي. تر الوتنې وړاندې د الوتکې د ټلوېزيون پر سکرين

ليکل کېدل، چې ټوله فاصله (۱۵۸۱) کيلو متره ده او الوتکه د ځمکې له سطحې (۶۵۰) ميله ارتفاع کې الوتنه کوي، اوس ساعت څلور نيمې بجې دی، تراوسه د الوتکې درك معلوم نه دی. دا دی اوس پيلوټ اعلان وکړ چې دوبۍ هوايي ډګر مصروف دی. الوتنه تر ټاکلي وخت وروسته هم يو څه ځنډ پرې.

دا دی اوس چې شل کم پنځه بجې دي الوتکې د ځمکې پر ځغاستليکې خپل حرکت پيل کړ او همدارنګه يې د الوتکې ضروري معمول اعلانونه خپاره کړل، څو دقيقو کې به که خدای کول الوتکه د ځمکې له سطحې پورته شي. مدينه منوره د شپې له الوتکې څخه منوره ښکاري د ښار د هرې برخې رڼاګانو، ښار ښايسته کړی، په سکرين راغلل چې دوه ساعته او (۵) دقيقو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

به دوبۍ ته رسېږو. دادی اوس پنځه لس کم پنځه بجې الوتکه له ځغلیکې څخه پورته شوه، د الوتکې داخلي ګروپونه هم ګل شول.

شل کم شپږ بجې یې الوتکه کې سهار چای راوړ، شپږ او لس دقیقې یې اعلان وکړ چې موږ دوبۍ ته نږدې کېدونکي یو، پنځه لس کم اوه بجې وې چې الوتکه د دوبۍ پر نړیوال هوایي ډګر راکوزه شوه، البته د سعودي پر وخت، محلي وخت اوه بجې او پنځه ځلوېښت دقیقې دی. کله چې له الوتکې کوز شو، نو د ترمینل د دخولي دروازې په خوله کې د اماراتو هوایي لیکې دوه تنه ښځینه کارکوونکې ولاړې وې او ((کابول کابول)) نارې یې وهلې، کله چې

ټول خلك دلته راټول شول، نو دې وویل ما تعقیبوئ، یوه مخکې وه، یوه شاته، تر پنځه لس دقیقې پلې مزله وروسته امنیتي چك ته ورسېدو، تر هغه چې تېر شو بیا څو دقیقې مزل و اخر ۳۷، ۳۸، ۳۹ نمبر انتظار خونې ته ورسېدو، تر لږ ځنډ وروسته بورډینګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارتونه او پاسپورتونه چك شول، بیا په یوه هال کې کېناستو، تر هغه وروسته له ترمینله ووتلو، په یوه بس ګاډي کې یې چې نږدې لس پنځه لس دقیقې مزل به یې کړی وي د الوتکې تر سینې پورې راورسولو، (۷) دقیقې لسو ته پاتې وې چې الوتکې ته پورته شو، اوس چې لس بجې او درې دقیقې دي، لا هم خلك خپلو ځایونو ته راځي، کېدی شي نیم ساعت شاوخوا کې الوتکه الوتنه وکړي. دا یادښت چې مې تر دې دمه راورساوه، نو ساعت لس بجې او پینځه دقیقې دي. لس او پنځه لس دقیقې وې چې الوتکې ځان ځغلیکې ته برابر کړ، اوس لس نیمې بجې دي، الوتکه پر عمومي لیکه ولاړه ده او ځان الوتلو ته تیاروي، لس دقیقې وروسته الوتکه والوته، دا مهال نو پر ما د خوب یوه څپه راغله، نه یوازې پر ما، بلکې پر اکثرو نورو مساپرو، یوه سترګه خوب مې وکړ، کله چې مې سترګې رڼې کړې، نو د ډوډۍ د وېش وخت و، ډوډۍ مو وخوړه، خو چندان ښه راباندې ونه لګېده، یو ګیلاس چای مې پسې وڅښه، هغه لا ښه و خوندور و، تر چای او ډوډۍ وروسته لاره هم په لنډه پدو وه. اوس نو کابل ته ایله نیم ساعت یا څلوېښت دقیقې شاوخوا لاره پاتې ده.

پر دې مهال یې اعلان وکړ چې پر محلي وخت پر یوې بجې او څلوېښتو دقیقو کې کابل ته رسېږو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کابل کې هرکلی

د میزان یا تلې (۲۷) مه د ذوالحجې (۲۵)، د اکتوبر (۱۹) مه نېټه د یکشنبې ورځ وه. یوه بجه او څلوېښت دقیقې وې چې الوتکه د کابل پر هوايي ډګر راکښته شوه، د خپل وطن هوا مې حس کړه. له الوتکې څخه د راوتو پرمهال حاجي شېرشاه ستور چې اصلاً زموږ د لغمان له یوې مخورې کورنۍ څخه دی او په اریانا افغان هوايي شرکت کې کار کوي، تر هرڅا لومړی ماته هرکلی ووایه، د الوتکې له دروازې څخه چې رابهر شوم، نو د (وي ای پي) کسانو لپاره ځانګړې شوې موټر کې یې کېنولم او د وي ای پي (VIP) له لارې له

هوايي ډګره رابهر شوم، دلته ګڼ شمېر دوستان او د تحریك ملګري زما لیدو ته راغلي وو، حاجیانو ته د هرکلي له معمول سره سم یې راته ګلان غاړه کې واچول، تر روغبړ او مبارکۍ وروسته په خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاډي کې کېناستم، نور ملګري راسره څنګ ته کېناستل، کله چې له هوايي ډګره راووتو، نو د هوايي ډګر په څلور لارې کې راسره نور دوستان هم ملګري شول، څو دقيقې وروسته ټلوېزيون ته ورسېدو،

هلته راته نورو ملګرو هرکلی ووايه او په دې ډول د حج سفر دلته پايته ورسېد، خو د ختم او خيرات مراسم لاپاتې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ختم او خیرات

د حج تر مراسمو دمخه لکه چې هر حاجي د ختم و خیرات هوډ لري، ما هم دا هوډ درلود، د ژوندون ټلوېزیون مالي او اداري مسول ډاکتر مروان، ضیاءالرحمن ضیاء او نورو تحریکوالو ته مې ویلي وو، چې د خیرات لپاره خپل ترتیبات ونیسي، د حج د مراسمو په بهیر کې مې هم څو ځله ورته د خیرات په باب وویل، دوی وویل، موږ هر څه ترتیب کړي، کله چې ستا د راتلو نېټه معلومه شي، نو تر هغه یوه ورځ وروسته به ختم و خیرات ونیسو، د زمزم د اوبو په شمول، جاینمازونه، تسبې، خرما او ځینې نور ضروري شیان ما ځان سره راوړل، خو دلته دوی هم پوره شیان اخیستي وو. ضیاءالرحمن ضیاء او وفاالرحمن وفا کارتونه مخکې تر مخکې

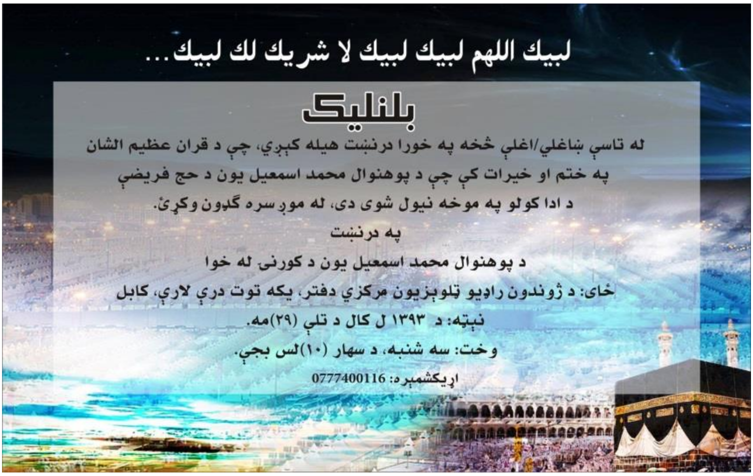

چاپ او اکثرو دوستانو ته وېشلي وو، د خیرات ورځ مو په ټلېفون کې ورته ویلې وه. یانې کابل ته زما تر راتګ د یوې ورځې په واټن، همداسې وشول. د میزان پر (۲۷) نېټه زه کابل ته راورسېدم، تر یوې ورځې وقفې وروسته، د تلې پر (۲۹) مه نېټه د (سه شنبې) پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځ مو ختم و خيرات وکړ. په خيرات کې ټول ټاټل نږدې درې زره کسانو ګډون کړی و، اميرانو او فقيرانو ټولو ته بلنه ورکړل شوې وه، د ټولو دې کور ودان وي، په اخلاص يې په خيرات کې ګډون وکړ، ټولو خپله مينه ښکاره کړه، تر خيرات يوه ورځ دمخه چې

دوستانو د پسونو د راوړلو بهير پيل کړ، بيا دوه درې اوونيو پورې دوام وکړ، يو وخت داسې راغی چې د ژوندون ټلويزيون په انګړ کې د پسونو يوه لويه رمه جوړه شوه. په دې ډول د حج مبارك هغه سفر چې زما د نيت او هوډ پر بنسټ د سنبلې مياشتې پر (۲۸) نېټه پيل شوی و، په دې ختم و خيرات سره په خير پای ته ورسېد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیك

ګڼه	سرلیك	مخ
•	د تحریك یادښت	۱
•	ښاغلی استاد یې غوښتی و...	۲
•	د خدای(ج) تر کوره او یو څو نورې خبرې	۷
•	د حج هیله	۱۰
•	د حج پوخ نیت او تیاری	۱۴
•	له کوره تیاری	۱۶
•	دوه ساعته په کور کې	۱۸
•	یو ساعت په عیدګاه کې	۲۰
•	درې ساعته په هوایي ډګر کې	۲۲
•	په الوتکه کې د عمرې نیت	۲۵
•	د جدې هوایي ډګر	۳۲
•	د افغانانو انتظام	۳۴
•	له جدې څخه د مکې مکرمې پر لورې	۳۶
•	عماره یا استوګنځی	۴۰
•	د لومړۍ عمرې لپاره تیاری	۴۳
•	د مکې مکرمې مکرم ځایونه	۴۳
•	عمره، احرام او طواف	۵۸
•	د لومړۍ عمرې پر لورې	۶۸
•	د طوافونو پیل	۸۰
•	لمونځونه او طوافونه	۸۴
•	سعودي مېشتي افغانان	۸۷
•	عرفات ته لومړی سفر	۹۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د طوافونو دوام ۹۷
- د افغانانو مېلمستيا ۱۰۲
- جبل النور ته د تګ هوډ ۱۰۵
- جبل النور ته د ختلو تکل ۱۰۷
- د بغلان ځوانان او سهار چای ۱۱۶
- مسجدالحرام او د جماعت هيله ۱۱۸
- لمونځ، خوب او طواف ۱۲۱
- د پلار لپاره طواف ۱۲۴
- د ماښام او ماسخوتن لمونځونه او درووند خوب ۱۲۸
- لمونځ، خپلې مور او خپلوانو لپاره طواف ۱۲۹
- اتم طواف او خپلې مېرمنې ته د روغتيا هيله ۱۳۳
- د افغانانو مېلمستيا ۱۳۵
- د جمعې لمونځ او سور لمر ۱۴۲
- تحريکوالو او ټولو افغانانو لپاره طواف ۱۴۷
- د بغلان ځوانان او د عزت پګړۍ ۱۴۹
- خپل استوګنځی او يادښتونه ۱۵۴
- طواف او يوځل بيا خپل هېواد ته دعا ۱۵۶
- خوندوره کړايي ۱۶۴
- اسلاميت او ټول بشريت ته طواف ۱۶۷
- د لغمان د حاجيانو مېلمستيا ۱۷۲
- يوځل بيا د بغلان ځوانان ۱۷۵
- ناروغي او يادښتونه ۱۷۶
- عبادت او د وطن احوال ۱۸۲
- د حاجي صابر صميمانه مېلمستيا ۱۸۴
- د ښارونو او قومونو پرتلنه ۱۸۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

- منی شریف ته د تګ لاربنوونه ۱۹۰
- د منی شریف پر لوري ۱۹۵
- منی شریف او د لومړي ماسپښین، مازیګر... ۲۰۰
- د عرفات پر لوري ۲۱۰
- عرفات او د جنت یوه وړه ننداره ۲۱۳
- د ماسپښین لمونځ او د... ۲۱۵
- د محشر یوه بېلګه ۲۱۷
- د مزدلفې شپه ۲۲۰
- د شیطان ویشتلو تیاری ۲۲۴
- د غټ شیطان ویشتل او بیا قرباني ۲۲۶
- د ماسپښین لمونځ او فرضي طواف ۲۲۸
- ډوډۍ او خوب ۲۳۰
- منی شریف ته تګ او بېرته راتګ ۲۳۱
- له خوګیانو عزیزانو سره د ماسخوتن ډوډۍ ۲۳۳
- سعودي مېشتو افغانانو سره لنډه ناسته ۲۳۶
- ماسپښین لمونځ او بیا د شیطانانو ویشتل ۲۳۸
- د مازیګر او ماښام لمونځ او د ملاصاحب د... ۲۴۱
- په منی شریف کې وروستۍ ورځ ۲۴۶
- سهار لمونځ او جبل الثور ۲۴۹
- د جبل الثور پر لوري ۲۵۲
- د سهار چای او استراحت ۲۵۹
- پرله پسې طوافونه ۲۶۲
- د سوکالۍ احساس او مېلمانه ۲۷۴
- وروستۍ عمره ۲۷۷
- د ارشاد، حج او اوقافو وزارت له وزیر سره... ۲۸۶
- د طایف پر لوري ۲۹۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د لغمانیو واده ۲۹۲
- وداعي طواف ۲۹۷
- د سهار چای او د مکتب پر لوري ۳۰۲
- د مدینې منورې پر لوري ۳۰۶
- د حضرت رسول الله(ص) مبارکه روضه ۳۱۴
- د احد غر او د شهیدانو زیارت ۳۱۶
- د مدینې منورې څو نور سپېڅلي او تاریخي... ۳۱۸
- د بدر پر لوري ۳۲۴
- یوه ښه خوندوره افغاني ډوډۍ ۳۳۳
- د پېریانو دره ۳۳۵
- د ماسپښین لمونځ او پرهېزانه ۳۴۰
- جنت البقیع ۳۴۲
- د اسلام د انحصارولو یوه بېلګه ۳۴۵
- د افغانانو یوه بله صمیمانه مېلمستیا ۳۴۸
- یادښتونه او د غزني ملګري ۳۵۱
- تر نبوي مسجد چاپېره دوره ۳۵۶
- مدینه منوره او غزنیچې ښوروا ۳۶۰
- د افغانانو اوسېلي ۳۶۳
- د جمعې لمونځ او د لغمانیو مېلمستیا ۳۶۵
- د اخلاص ډوډۍ او د عزت لونګۍ ۳۶۸
- د خدای(ج) رسول ته وروستی سلام او... ۳۷۰
- په مدینه منوره کې وروستۍ شپه او د سفر... ۳۷۳
- هوایي ډګر ۳۷۸
- کابل کې هرکلی ۳۸۳
- ختم او خیرات ۳۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه او کور ودانی

د افغانستان ملي تحریک د هېواد پال او فرهنګپال شخصیت ښاغلي (نثار احمد ناصري) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته يې اوږه ورکړه. ملي تحریک ویاړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ يې پیل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هیله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

یو ځل بیا د دې اثر له ژباړونکي او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې د دې اثر د ژباړلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مینه

د افغانستان ملي تحریک

(c) ketabton.com: The Digital Library

UP TO BAITULLAH

“Hajj Travel log”

By: M.Ismael Yoon

د خپرونو لړ: ۹۲

د لیکوال د خپرونو لړ: ۳۷

د افغانستان ملي تحریک
www.melitahrik.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library